

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UYGULAMALI İNGİLİZCE ÇEVİRMENLİK
PROGRAMLARINDA ÇEVİRİDE BİLGİ
TEKNOLOJİLERİNİN YERİ ÜZERİNE BİR
BETİMLEME

Tuğce APAYDIN

[2501180095]

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Sinem CANIM ALKAN

İSTANBUL – 2021

ÖZ

UYGULAMALI İNGİLİZCE ÇEVİRMENLİK PROGRAMLARINDA ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN YERİ ÜZERİNE BİR BETİMLEME

TUĞCE APAYDIN

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler çevirmenlerin kullandığı araç ve gereçleri değiştirmiştir. Bu durum çeviri eğitiminde çeviride bilgi teknolojilerinin kendisine yer bulmasına neden olmuştur. İki yıllık ön lisans programları olan Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları da bu değişiklikten etkilenmiştir. Bu çalışmanın amacı Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojilerinin yerini öğretim elemanlarının derslerinde neyi, nerede ve nasıl işledikleri ve öğrencilerini nasıl değerlendirdiklerine dair geliştirdikleri yaklaşımlar bağlamında betimlemektir. Bu sayede farklı programlarda yer alan çeviride bilgi teknolojileri dersleri detaylı bir şekilde incelenerek edinilen verilerin bu alanda ders vermek isteyen öğretim elemanlarına bir yol haritası olması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda öncelikle Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının müfredatlarındaki temel bilgi teknolojileri ve çeviride bilgi teknolojileri dersleri doküman analizi yöntemiyle incelenmiş, sonrasında Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri derslerini veren öğretim elemanları ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin uygulanmasında görüşme formu yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmanın kuramsal arka planı çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde ne işlendiği, çeviride bilgi teknolojilerinin nasıl işlendiği, nerede işlendiği ve nasıl değerlendirildiği konusundaki yaklaşımlar olarak sınıflandırılarak farklı araştırmacıların bu konulardaki yaklaşımlarına dayandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çeviri Eğitimi, Çeviride Bilgi Teknolojileri, Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitimi, Çeviri Teknolojileri

ABSTRACT

DESCRIBING THE PLACE OF TRANSLATION TECHNOLOGIES IN APPLIED ENGLISH TRANSLATION PROGRAMS

TUĞCE APAYDIN

Developments in information technologies have changed the tools and equipment used by translators. This situation has caused information technologies to find a place in translator training. Applied English Translation programs, which are two-year associate degree programs, have also been affected by this change. This study aims to describe the place of information technologies in Applied English Translation programs within the context of what, where, and how lecturers teach and how they evaluate their students. In this way, technology lessons in different Applied English Translation programs were examined in detail. It was aimed that the data obtained from this research would be a road map for the lecturers who want to give lectures in this field. In this context, firstly, courses on basic information technologies and information technologies for translators in the curriculum of Applied English Translation programs were examined using the document analysis method. Then the lecturers who teach translation technologies in Applied English Translation programs were interviewed. An unstructured interview approach was used in the interviews. The theoretical background of the study was classified as approaches to training translators for information technologies within the context of what is taught, where it is taught, how lecturers teach it, and how they evaluate students. Approaches of different researchers on this subject were discussed according to this classification.

Keywords: Translation Education, Information Technologies for Translators, Information Technologies for Translator Training, Translation Technology

ÖNSÖZ

İki yıllık ön lisans programı olan Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik, kendim de bir mezunu olduğum ve halihazırda eğitimcisi olduğum için kendimi çok yakın hissettiğim bir programdı. Lisans eğitimim ve sonrasında çeviride bilgi teknolojilerine ve eğitime duyduğum ilgi nedeniyle yüksek lisans tezimde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri eğitimi üzerine çalışmak istedim.

Tez yazma serüvenimde bazen emekledim, bazen düştüm, bazen de koştum. Bu sürecin en başından beri iyi kötü her anımda bir kişi en büyük destekçimdi. Koştuğumda bir adım önümden koşup beni motive eden, dinlendiğimde sabırla bekleyen ve düştüğümde elimden tutup kaldıran değerli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Sinem Canım Alkan'a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan ve varlığının hayatımı değerli kıldığı sevgili dostum Selin Gülsoy'a, desteklerini benden esirgemeyen ve her zaman sabırla beni dinleyen değerli arkadaşım Emrah Özcan'a, beni bu süreçte her an motive eden kıymetli arkadaşım Tuğçe Ören'e ve bugünüme ulaşmamda desteği olan tüm değerli arkadaşlarıma, öğrencilerime, ağabeyime ve manevi ailem Dönmez ailesine teşekkür ederim.

Gizlilik ilkesi nedeniyle isimlerini anamasam da araştırmam çerçevesinde yaptığım görüşmelerde vakitlerini ayırıp sabırla sorularıma cevap veren değerli görüşmecilere teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca aldığım kararları hayata geçirmemde beni her zaman destekleyen annem ve babama; sonsuz inanç, sabır ve sevgiyle her adımda yanımda olan Özhan Azman'a teşekkür ederim.

Tuğce APAYDIN
İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
GÖRSELLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

1.1 Ofis Yazılımları	10
1.2 İnternet.....	11
1.3 Makine Çevirisi	12
1.4 Düzeltme Araçları	14
1.5 Bütünce.....	15
1.6 Çeviri Belleği Sistemleri	17
1.7 Yerelleştirme Araçları	19

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİNE YAKLAŞIMLAR

2.1 Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar	27
2.1.1 Minimalist Yaklaşım.....	27
2.1.2 Maksimalist Yaklaşım	31

2.2 Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar	33
2.2.1 Eğitimci Odaklı Yaklaşımlar	34
2.2.2 Öğrenci Odaklı Yaklaşımlar	35
2.2.2.1 Bilişsel Yapılandırmacı Yaklaşım.....	35
2.2.2.2 Sosyal Yapılandırmacı Yaklaşım	36
2.3 Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nerede İşlendiğine Dair Yaklaşımlar	40
2.3.1 Sınıf Ortamı veya Bilgisayar Laboratuvarı.....	41
2.3.2. Yüz Yüze ve Çevrimiçi Öğrenme.....	42
2.4 Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Değerlendirme Yaklaşımları	45
2.4.1 Sonuç Değerlendirme Yaklaşımı	45
2.4.2 Süreç Değerlendirme Yaklaşımı	47
2.4.3 Hibrit Değerlendirme Yaklaşımı	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜTÜNCE VE YÖNTEM

3.1 Çalışmanın Yöntemi.....	53
3.2 Araştırma Soruları	53
3.3 Doküman İncelemesi	54
3.4 Görüşme	54
3.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖN LİSANS DÜZEYİNDE ÇEVİRİ EĞİTİMİNDE ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN YERİ

4.1 Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programlarında Müfredat İncelemesi	58
4.2 Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Müfredatlarının Karşılaştırması.....	71

BEŞİNCİ BÖLÜM

UYGULAMALI İNGİLİZCE ÇEVİRMENLİK ÖNLİSANS PROGRAMLARI
ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ
EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

5.1 Öğretim Elemanlarının Çeviride Bilgi Teknoloji Derslerine Yaklaşımını Şekillendiren Etkenler	86
5.1.1 Eğitimcinin Akademik ve Mesleki Arka Planı	86
5.1.2 Programdaki Öğrencilerin Teknoloji ile İlişkisi ve Temel Bilgisayar Dersleri.....	93
5.1.3 Dersin İşlendiği Mekân.....	99
5.2 Öğretim Elemanlarının Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerine Karşı Yaklaşımları	111
5.2.1 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar	111
5.2.2 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar	121
5.2.3 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Değerlendirme Yaklaşımları ..	131
5.3 Dersin Öğretim Elemanının Dersle İlgili Yapmak İsteddiği Değişiklikler	134
SONUÇ.....	143
KAYNAKÇA	152
EKLER.....	160

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1: COCA.....	16
---------------------	----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kitap İçerikleri.....	7
Tablo 2: Görüşmecı Kodları ve Tanımları.....	56
Tablo 3: Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Bölümlerinde Temel Bilgisayar ve Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersleri.....	60
Tablo 4: Temel Bilgisayar Derslerinde Öğretilenlerin Karşılaştırması.....	76
Tablo 5: Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Öğretilenlerin Karşılaştırması...80	
Tablo 6: Eğitimcilerin Derslerinde Ne Öğrettiğinin Karşılaştırması.....	113
Tablo 7: Eğitimcilerin Derslerini Nasıl Öğrettiklerinin Karşılaştırması.....	121
Tablo 8: Görüşme Yapılan Eğitimcilerin Değerlendirme Yaklaşımları.....	131
Tablo 9: Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programında Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Planlaması için Kontrol Listesi.....	149

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Temel Bilgisayar Derslerinin Yarıyılı.....	72
Grafik 2: Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinin Yarıyılı.....	73
Grafik 3: Temel Bilgisayar Dersi Seçmeli Zorunlu Olma Durumu.....	74
Grafik 4: Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Seçmeli Zorunlu Olma Durumu.....	75

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ALPAC	: Automated Language Processing Advisory Committee
BDÇ	: Bilgisayar Destekli Çeviri
CAT	: Computer Assisted Translation
COCA	: Corpus of Contemporary American English
DTP	: Desktop Publishing
MIT	: Massachusetts Institute of Technology
OCR	: Optic Character Recognition
OKT	: Optik Karakter Tanıma
PATT	: A Professional Approach to Translator Training
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
QA:	: Quality Assurance
TMS	: Translation Management System
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu
TWITT	: Training Web Interaction and Translation Technologies

GİRİŞ

Her ne kadar çeviribilim alanı seksenli yılların sonunda özerk bir bilim dalı olarak ortaya çıkmış olsa da çeviri eylemi farklı dil ve kültürler arasında iletişim kurmak amacıyla belki de insanlığın ve dillerin ortaya çıktığı zamandan beri yapılmaktadır. Buna karşın bilgi teknolojilerinin gelişimiyle birlikte çevirmenlik mesleğinde kullanılan araçlarda büyük değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bugün bir çevirmenden hem ofis yazılımları ve internet gibi temel bilgisayar teknolojilerine hem de makine çevirisi, çeviri belleği sistemleri ve makine çevirisi gibi çeviri amaçlı özel yazılımlara hâkim olmaları beklenmektedir. Bu beklenti beraberinde çevirmen adaylarına çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi verilmesi gerekliliğini de doğurmuştur.

Ülkemizde ön lisans düzeyinde eğitim veren Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları çeviri eğitiminin bir parçasıdır. 2000li yıllardan sonra açılan bu programlar iki yıllık bir süreç içerisinde çeviri sektöründe çalışacak çevirmenler yetiştirmeye çalışmaktadır. Sektörde çeviride bilgi teknolojilerini kullanabilen çalışanların aranması ön lisans düzeyindeki programlarda da çeviride bilgi teknolojileri derslerinin açılmasına neden olmuştur.

Yirmi iki ayrı yüksekokulda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı olmasına rağmen Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları yerli literatürde pek yer bulan bir konu olmamıştır. Yabancı literatürde ise kendisine yer bulmamasının sebebi yurt dışında Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik benzeri iki yıllık programlar bulunmamasıdır. Çeviride bilgi teknolojileri ise hem yerli hem de yabancı literatürde tartışılan bir konu olmasına rağmen çeviride bilgi teknolojileri eğitimi konu alan çalışmalar çok azdır. Bu araştırmanın hem Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları hem de çeviride bilgi teknolojileri eğitimi alanında yapılacak çalışmalara öncü olması umut edilmektedir.

Bu çalışmada Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin yeri sorgulanmıştır. Bu araştırma bağlamında cevap aranan konu ise Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri derslerinde neyin, nasıl ve nerede işlendiği ve bu derslerde öğrencilerin

nasıl değerlendirildiğidir. Araştırmacıyı bu soruları sormaya yönelten hem Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı mezunu hem de şu an Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında ders veren bir öğretim elemanı olarak bu derslerin programlarda ne şekilde işlendiğine dair duyduğu meraktır. Bu meraktan yola çıkarak araştırmacı çeviride bilgi teknolojilerinin Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında kendisine nasıl yer bulduğunu betimlemek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, günümüzde kullanılan çeviride bilgi teknolojileri incelenmiştir. Bu bağlamda çeviride bilgi teknolojileri üzerine çalışan araştırmacıların bu çalışmalarında hangi teknolojilere yer verdikleri incelenmiş, nihayetinde bu teknolojiler başlıklar halinde ele alınmıştır. Bu çerçevede ele alınan teknolojiler ofis yazılımları, internet, makine çevirisi, düzeltme araçları, bütüncü, çeviri belleği sistemleri ve yerelleştirme araçlarıdır. Bu bölümde ele alınan teknolojiler çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde ne işlendiği konusundaki araştırma sorusunun cevabı için de kuramsal bir arka plan oluşturmaktadır.

İkinci bölümde çeviride bilgi teknolojileri eğitime yaklaşımlar araştırma sorularına yanıt alacak şekilde incelenmiştir. Bu bağlamda çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyin, nasıl ve nerede işlendiği ve bu nasıl değerlendirildiğine dair yaklaşımlar bu konuda çalışan araştırmacıların yaklaşımları neticesinde sınıflandırılmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyin işlendiği minimalist yaklaşım ve maksimalist yaklaşım başlıklarıyla sorgulanırken, çeviride bilgi teknolojilerinin nasıl işlendiği eğitimci odaklı yaklaşım ve öğrenci odaklı yaklaşım olarak ele alınmıştır. Sonrasında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nerede işlendiği konusunda sınıf ve bilgisayar laboratuvarı ile yüz yüze veya çevrimiçi eğitim konuları irdelenmiştir. Son olarak da çeviride bilgi teknolojileri derslerinde öğrencilerin nasıl değerlendirildiği süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme ve hibrit değerlendirme başlıkları altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemiyle Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının

müfredatları incelenmiş, yapılan gözlemler neticesinde temel bilgi teknolojileri ve çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatlarındaki yeri sorgulanmıştır. Görüşme yöntemiyle ise Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri üzerine eğitim veren öğretim elemanlarından alınan verilerle Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin bu programlardaki yeri daha derin ve gerçekçi bilgilerle betimlenmiştir. Görüşmeler Mart 2021 döneminde yapılmış, görüşme yöntemlerinden ise görüşme formu yaklaşımı benimsenmiştir. Görüşmeler Covid-19 salgını sebebiyle çevrimiçi yürütülmüştür.

Dördüncü bölümde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri eğitimlerinin yerini sorgulamak amacıyla öncelikle doküman incelemesi yöntemi ile Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında temel bilgi teknolojileri ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yeri ders içeriği, dersin yarıyılı, dersin seçmeli veya zorunlu olması bağlamında sorgulanmış; sonrasında ise bu bilgiler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Beşinci bölümde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknoloji derslerini veren öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ilk önce öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknoloji derslerine yaklaşımını şekillendiren etkenler eğitimcinin akademik ve mesleki arka planı, programdaki öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi ve dersin işlendiği mekân başlıkları altında değerlendirilmiştir. Böylece eğitimcilerin çeviride bilgi teknoloji eğitimindeki yaklaşımlarını etkileyen nedenler ortaya konulmuştur. Sonrasında öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknolojileri derslerine karşı yaklaşımları çeviride bilgi teknoloji derslerinde ne işlendiği, çeviride bilgi teknoloji derslerinin nasıl işlendiği ve nasıl değerlendirildiği başlıkları altında araştırmanın kuramsal arka planına dayandırılarak incelenmiştir. Son olarak eğitimcilerin derslerinde yapmak istedikleri değişikliklere değinilmiştir.

Sonuç bölümünde ise araştırmada elde edilen sonuçlarla ilgili genel bir değerlendirme yapılmış ve Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında çeviride

bilgi teknolojileri eğitimine dair öneriler aktarılmıştır. Bununla birlikte doküman analizi ve görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın kuramsal çerçevesi bağlamında değerlendirilmiş, çeviride bilgi teknolojileri eğitimi verecek olan eğitimcilerin kullanabileceği bir kontrol listesi oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Günümüzde çeviride başvurulanan bilgi teknolojilerinin tarihi 1900’lü yılların ilk yarısında soğuk savaş yıllarında ortaya çıkan makine çevirisi teknolojisine dayanır. 1933 yılında “çeviri makinesi” üzerine birbirinden bağımsız iki patent Fransa’da Georges Artsrouni ve Sovyetler Birliği’nden Petr Petrovich Smirnov-Troyanskii tarafından alınmıştır. Buna rağmen, makine çevirisi tarihinin çok daha öncesine, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bilgisayarların kod kırmak için kullanıldığı döneme rastladığı söylenir.¹ Dönemin dinamiklerine bakıldığında Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (SSCB) ve Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) birbirleri hakkında istihbarat toplamak amacıyla makine çevirisine yöneldikleri söylenebilir.

Amerikan Rockefeller Enstitüsü’nden Warren Weaver, 1947 ile 1949 yılları arasında ABD ve diğer ülkedeki meslektaşları ile iletişime geçerek bilgisayarların çeviri için kullanımı konusuna ilgilerini çekmeye çalıştı. Weaver o günlerde araştırmacıların çoğu daha zor bir sorun olarak görmelerine rağmen çeviri ve kriptografi arasında bağlantı kurdu.² Bu bağlantı makine çevirisi çalışmalarına katkı sağladı. Şifreleme olarak da bilinen “kriptografi”, okunabilir durumdaki bir verinin içerdiği bilginin istenmeyen taraflarca okunamayacak bir hale dönüştürülmesinde kullanılan yöntemlerin tümüdür. Kriptografinin amacı bir bilgiyi iletimi esnasında karşılaşılabilecek saldırılardan korumaktır.

Bilgisayarlı çeviri sistemleri, 1958-1966 yılları arasında soğuk savaş döneminde Amerikan Hava Kuvvetlerince geliştirilen SYSTRAN sisteminin kullanımıyla gündeme geldi. Basit bir şifre çözme işlemi olarak algılanan otomatik çeviri, SSCB’nin haberleşmelerini dinleyip çözme amacına uygun geniş sözlüklerin oluşturulması ve bunlara birebir karşılıklar bulunması esasına dayanıyordu.³

¹ Harold Somers, “The Translator’s Workstation,” **Computers and translation: A translator's guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.4.

² A.y.

³ Ali Büyükaslan, “Bilgisayar Destekli Çeviriler Üzerine Bir İnceleme,” V. **Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu**, 24-25 Haziran 2005, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2005.

Weaver'ın fikirlerine özellikle Massachusetts Institute of Technology'den (MIT) olmak üzere farklı tepkiler geldi. MIT, 1951 yılında konu üzerine araştırma yapması için Yehoshua Bar-Hillel'i görevlendirdi. Bir yıl sonra MIT tarafından düzenlenen makine çevirisi konferansında 18 kişi konuyla ilgilendi. Takip eden 10-15 yıl boyunca makine çevirisi üzerine araştırma yapan gruplar ABD başta olmak üzere Sovyetler Birliği, Büyük Britanya ve Kanada gibi pek çok ülkede çalışma yaptı. ABD hükümetinden, ordusundan ve özel kaynaklardan ödenek aldı. Sadece ABD'de makine çevirisi araştırmalarına 12 ile 20 milyon dolar arası yatırım yapıldı.⁴

Makine çevirisi araştırmalarına büyük yatırım yapan Amerikan hükümeti 1964 yılında makine çevirisi çalışmalarını incelemek amacıyla **Automated Language Processing Advisory Committee**'yi (ALPAC- Otomatik Dil İşleme Danışma Kurulu) kurdu. 1966'da yayınlanan ALPAC raporu makine çevirisi ile ilgili olumsuz bir tablo çiziyordu. Özellikle Rusça-İngilizce makine çevirisine odaklanan rapora göre makine çevirisi insan çevirisine göre daha yavaş, daha hatalı ve iki kat daha pahalıydı. Bu rapor üzerine makine çevirisi üzerine projeler askıya alındı.⁵

Makine çevirisinin insan desteği olmadan olumlu sonuçlar ortaya çıkarmadığı düşüncesi, çevirmenlerin kullanabileceği bilgisayar tabanlı çeviri araçları fikrini ortaya çıkarmıştır. 1990'lar ve sonrasına baktığımızda internetin de gelişmesiyle birlikte makine çevirisinin ve çeviri belleği sistemlerinin çevirmenler tarafından yaygın olarak kullanıldığını görmekteyiz. Temel olarak bir terim belleği ve çeviri belleği içeren çeviri belleği sistemleri, çevirmenlerin daha önce yaptıkları çevirileri sonraki çalışmalarında kullanabilmeleri esasına dayanır.

Günümüzde bilgisayarların çevirmenlerin ofisi haline geldiğini söylememiz mümkündür. Çevirmenler araştırmalarını çoğunlukla arama motorları aracılığıyla yapmakta, çevrimiçi veya masaüstü sözlük uygulamaları kullanmakta, sözlük işlemciler ve düzeltme araçları aracılığıyla yazım denetimi yapmaktadır. Bunların haricinde çevirmenler diğer çevirmenlerle ve müşterilerle iletişimlerini de internet üzerinden sağlayabilmektedir. Sadece bahsedilen temel bilgisayar becerileri dahi

⁴ Harold Somers, "The Translator's Workstation," **Computers and translation: A translator's guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.4

⁵ A.e, s.4-5.

günümüzde çevirmenler için önemli hale gelmişken doksanlı yıllardan bu yana gittikçe yaygınlaşan Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) araçları da çevirmenlerin hayatında önemli bir yer edindi. İlerleyen bölümlerde günümüzde sıklıkla kullanılan çeviride bilgi teknolojilerinden bahsedilmiştir. Hangi çeviride bilgi teknolojilerinin konu edildiği belirtilmeden önce çeviride bilgi teknolojileri üzerine yazılmış üç ayrı kitaptaki konu başlıkları karşılaştırılmış, hangi çeviride bilgi teknolojilerine ağırlık verildiği incelenmiştir. Bu noktada Frank Austermühl, Lynne Bowker ve Mehmet Şahin'in kitaplarından faydalanılmıştır.

Frank Austermühl	Lynne Bowker	Mehmet Şahin
1. Çevirmen-Müşteri İlişkileri ve Bilgi Aktarımı 2. İnternet Aramaları 3. Çevrimiçi Çeviri Kaynakları 4. CD-ROM Çeviri Kaynakları 5. Bilgisayar Destekli Terim Yönetimi 6. Bütünceler 7. Çeviri Bellekleri ve Yerelleştirme Araçları 8. Makine Çevirisi	1. Elektronik Ortamda Veri Kullanımı 2. Bütünce ve Bütünce Analizi Araçları 3. Terim Yönetim Sistemleri 4. Çeviri Belleği Sistemleri	1. Yazılı Çeviride Teknoloji 1.1. Sözlükler 1.2. Sözlük İşlemciler 1.3. Araç Çubukları 1.4. İnternet Tarayıcıları ve Eklentileri 1.5. Çeviri Bellekleri 1.6. Terim Yönetim Sistemleri 1.7. Bütünceler 1.8. Makine Çevirisi 1.9. Yerelleştirme 1.10 Ağ 2.0 Araçları 1.11. Diğer Araçlar 2. Sözlü Çeviri 2.1- Uzaktan Çeviri 2.2- Sanal Dünyalar 2.3- Sözlü Çevirmenler için ÇeBeS 2.4- Not Alma 2.5- Diğer Kaynaklar

Tablo 1: Kitap İçerikleri

Tablo 1’de çeviride bilgi teknolojileri üzerine yaptıkları akademik çalışmalarla tanınan Frank Austermühl, Lynne Bowker ve Mehmet Şahin’in konuyla ilgili kitaplarında yer verdikleri teknolojilerin sınıflandırmaları yer almaktadır. Frank Austermühl’ün 2001 basımlı **Electronic Tools for Translators** (Çevirmenler için Elektronik Kaynaklar) ⁶ adlı kitabında çeviride bilgi teknolojilerinin internet iletişim araçları ve internet kaynakları, CD-ROM çeviri kaynakları, terim yönetim araçları,

⁶ Frank Austermühl, **Electronic Tools for Translators**, St Jerome Publishing, Manchester, 2001.

bütüncü, çeviri bellekleri, yerelleştirme araçları ve makine çevirisi olarak ayrıldığını görebiliriz. Austermühl'ün bu kitabında çevirmenlerin yaygın olarak kullandığı ve aşağıdaki bölümlerde değinilecek olan ofis yazılımlarına yer vermemesi ve sözlü çeviri konusuna hiç değinmemesi dikkat çekicidir. Buna rağmen sözlü çeviride bilgi teknolojilerine günümüzde dahi çok az değinilirken 2001 yılında Austermühl'ün bu konuya değinmemesi şaşırtıcı değildir.

Lynne Bowker ise 2002 yılında çıkan **Computer Aided Translation Technology: a Practical Introduction** (Bilgisayar Destekli Çeviri Teknolojisine Giriş)⁷ adlı kitabında sınıflandırmasını daha farklı bir biçimde yapmıştır. Kitabında “Elektronik Ortamda Veri Kullanımı” başlığı altında çevirmenlerin kullandığı temel beceriler olan dosya tarama, dosya formatları, optik karakter tarama gibi konulardan bahseden yazar, diğer başlıklarda çeviride bilgi teknolojilerini bütüncü, terim yönetim sistemleri, çeviri belleği sistemleri olarak sınıflandırmıştır. Tıpkı Austermühl gibi Bowker da kitabında sözlü çeviride bilgi teknolojilerinin kullanımı konusuna değinmemiştir.

Mehmet Şahin, çeviride bilgi teknolojileri üzerine 2013 yılında yayımlanan Çeviri ve Teknoloji⁸ kitabını Yazılı Çeviri Teknolojileri ve Sözlü Çeviri olarak iki temel başlığa ayırmıştır. Bu başlıklar kitabın içeriğini anlama noktasında çok genel başlıklar olduğu için bir alt başlıklar da Tablo 1’de gösterilmiştir. Yazılı çevirmenlerin ihtiyaç duyabileceği tüm yazılımlara değinmeye çalışan Mehmet Şahin, çeviride bilgi teknolojilerini daha kapsamlı bir sınıflandırma ile açıklamıştır. Sözlükler, sözlük işlemciler, araç çubukları, internet tarayıcıları ve eklentileri, çeviri bellekleri, terim yönetim sistemleri, bütüncüler, bilgisayar çevirisi, yerelleştirme, ağ 2.0 araçları konularına değinen Şahin, çeviride kullanılan diğer araçlar için de kitabında ayrı bir başlık açmıştır. Sözlü Çeviri başlıklı ikinci bölümde ise yazar sözlü çeviriden ve sözlü çeviride kullanılabilen teknolojilerden bahsetmiştir. Mehmet Şahin kitabında ofis yazılımlarından sözlük işlemcilere yer vermesine rağmen çevirmenlerin terimce hazırlama ve faturalandırma gibi işlerde kullandıkları tablolama programlarına ve

⁷ Lynne Bowker, **Computer Aided Translation Technology: a Practical Introduction**, University of Ottawa Press, 2002.

⁸ Mehmet Şahin, **Çeviri ve Teknoloji**, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2013.

çevirmenlerin meslek hayatlarında yer yer karşılaştıkları sunum programlarına değinmemesi dikkat çeken bir noktadır. Bununla birlikte yazar, sözlü çeviride kullanılan bilgi teknolojilerinden haberdar olduğunu belirtmiş olsa da bu konuya çok kısaca değinmiş, kitabının kapsamını yazılı çeviri teknolojileriyle sınırlı bırakmıştır. Aynı yazarın 2019 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) yayınlarından çıkardığı e-kitapta sözlü çeviride bilgi teknolojilerine çok daha geniş bir yer ayrılmıştır.⁹

Tablo 1’de bahsedilen üç kitabın içeriklerini karşılaştırmalı olarak incelediğimizde hepsinin ortak paydada bulunduğu konular olduğunu görebiliriz. Bu konular bütüncü, terim yönetim sistemleri ve çeviri bellekleridir. Hem Austermühl’ün hem de Şahin’in değindiği konular ise çevirmenlerin kullandığı internet araçları, yerelleştirme ve makine çevirisidir. Tezin bu bölümü bağlamında bahsedilen konulara bu üç yazarın kitaplarından yola çıkılmış olsa da bu yazarlarla bazı fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bu fikir ayrılıklarının temel sebebi üç kitabın yazılış tarihlerinden itibaren farklılaşan teknolojilerdir. Frank Austermühl’ün 2001 yılında detaylıca anlattığı CD-ROM çeviri kaynakları, internet teknolojilerinin geliştiği günümüz dünyasında yok olmaya yüz tutmuştur. Her üç yazar da çeviri belleği sistemleri ve terim yönetim sistemlerini ayrı başlıklar olarak sınıflandırmış olsa da bugün terim yönetim sistemleri ağırlıklı olarak çeviri belleği sistemlerine bütüncü olarak çalışmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada terim yönetim sistemlerine, çeviri belleği sistemleri başlığı altında değinilmiştir. Bowker’ın hiç değinmediği, Austermühl’ün ise çeviri bellekleri ile sınıflandırdığı yerelleştirme teknolojileri konusu gittikçe değişen ve gelişen bir konu olduğu için ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Austermühl ve Bowker’ın hiç değinmediği, Şahin’in ise yalnızca sözlük işlemcileri ele aldığı ofis yazılımları konusu ise çevirmenlerin günlük hayatında geniş bir yer tuttuğundan ayrıca açıklanmıştır.

⁹ Mehmet Şahin, **Bilgisayar Destekli Çeviri**, TÜBİTAK, 2019, (Çevrimiçi) <https://esatis.tubitak.gov.tr/ekitap.htm> [Erişim Tarihi: 24.09.2019]

1.1 Ofis Yazılımları

Çeviri ve teknoloji ilişkisi bilgisayar destekli çeviri ve çeviriye özel geliştirilen yazılımlarla sınırlı değildir. Teknolojinin çeviri ve çevirmenler üzerindeki en belirleyici etkisi bilgisayardaki ofis yazılımlarının yaygınlaşması ile metin oluşturma ve iletişim alanında gerçekleşmiştir.¹⁰

Bugün çeviri bürosuna gelen kullanımlık metinlerin çevirilerinin çoğu sözlük işlemciler aracılığıyla yapılmaktadır. Vekâletname ve nüfus kayıt örneği gibi hukuk metnlerinin çevirilerinin en kısa sürede müşterilere teslim edilmesi gerekmektedir. Kaynak metin bazı durumlarda Microsoft Word belgesi formatında olabilse de genellikle basılı formattadır. Bu durumda bir tarayıcı ile taranan metinler çevirmene gönderilir. Çevirmen de bilgisayar ekranının bir kısmında taranan ilgili dosyayı, bir kısmında ise herhangi bir sözlük işlemciyi açarak çevirisini yapar. Hızlıca çalışması gereken bu gibi metinleri çevirmenler ya sözlük işlemciler üzerinde sıfırdan hazırlamakta ya da işveren tarafından gönderilen bir şablon üzerinde çalışmaktadır. Dolayısıyla sektörde çalışan bir çevirmenin sözlük işlemcilerin temel özelliklerine hâkim olması gerekir.

Sözcük işlemcilerin çevirmenler için önemli bir özelliği sözcük sayısı alma işlevinin olmasıdır. Sözcük sayımı özelliği sayesinde bir belgedeki sayfa ve sözcük sayısı, boşluklu veya boşluksuz karakter sayısı gibi bilgilere erişmek mümkündür. Çeviri piyasasındaki fiyatlandırmalar sözcük veya boşluksuz karakter sayısı üzerine yapıldığından çevirmenlerin bu özelliği kullanmayı bilmesi faydalıdır.

Sözcük işlemcilerin bir diğer yönü ise yazım ve dilbilgisi denetleme özelliğinin olmasıdır. Hızlı bir şekilde çalışan çevirmen gözünden kaçabilecek yazım ve noktalama hatalarını bu özellik sayesinde fark edebilir. Buna rağmen çevirmenler yazım ve noktalama özelliğinin zaman zaman yanlış yönlendirebileceğini de akıllarından çıkarmamalıdır.

Sektörde son okuma işlemlerinde sözlük işlemcilerin “yeni açıklama” ve “değişiklikleri izle” işlevleri de sıklıkla kullanılmaktadır. Başka birinin yaptığı çeviri üzerinde düzeltme yapan çevirmen “yeni açıklama” işlevi ile metnin üzerinde not bırakabilir, “değişiklikleri izle” özelliğini açarak metnin ilk kopyasında yazanları yok

¹⁰ Şehnaz Tahir Gürçağlar, **Çevirinin ABC’si**, Say Yayınları, İstanbul, 2011, s. 61.

etmeden metnin üzerinde değişiklik yapabilir. Çevirmenlerin ve çevirmen adaylarının bu özelliği bilmesi, son okuma ve düzeltme süreçlerinde rol alabilmeleri açısından önemlidir.

Microsoft Excel, Libre Office Calc, Open Office Calc gibi örneklerle bilinen tablolama programları da çevirmenlerin kullanması gerekebilen bir diğer ofis yazılımıdır. Tabloları programları aracılığıyla çevirmenler yaptıkları işlerin ve müşterilerinin kaydını tutabilir, faturalarını hazırlayabilir, CSV (virgülle ayrılmış) formatında kaydedilen iki sütunlu terimler oluşturarak bunları herhangi bir çeviri belleği sisteminin terimcesine aktarabilirler.

Çevirmenlerin Keynote ve Microsoft PowerPoint gibi sunum programlarının çevirilerini yapmaları ya da sunum hazırlamaları gerekebilmektedir. Bu noktada sunum programlarının ve sunum hazırlamanın inceliklerini öğrenmek de çevirmenler için faydalı olacaktır.

1.2 İnternet

2000’li yılların başlarında internetin yaygınlaşması, çevirmenlerin hayatında da büyük değişikler yaratmıştır. Bu değişikliklerden ilki çevirmenlerin müşterileri ile olan ilişkilerinde olmuştur. İnternet ve e-posta sayesinde çevirmenler dünyanın diğer ucundaki müşterilerden dahi çeviri alabilmeye başlamış, bu da çevirmenlerin daha fazla işe erişebilmesini sağlamıştır.

İnternetin çevirmenlerin hayatına getirdiği bir diğer yenilik arama motorları olmuştur. Google Chrome, Internet Explorer ve Mozilla Firefox gibi arama motorları sayesinde çevirmenlerin bilgiye erişimi kolaylaşmıştır. Önceden yapacağı çeviri için gerekli koşt metni kitap ve belge yığınları arasında bulmaya çalışan çevirmen, artık bu bilgileri bir arama motorunda kolayca arayabilmektedir. Aklına takılan bir sözcüğün veya cümlenin çevirisi için çevrimiçi sözlüklerden, terimcilerden, kitaplardan ve kaynaklardan faydalanabilmektedir.

İnternet sayesinde çevirmenlerin birbirleri ile iletişim kurması da kolaylaşmıştır. Çevirmenler proz.com gibi platformlar aracılığıyla akıllarına takılan her konuyu meslektaşlarına danışabilmekte, Facebook grupları veya LinkedIn aracılığıyla birbirleriyle irtibata geçebilmektedir.

Bulut teknolojilerin de ortaya çıkışıyla internet, çevirmenlerin hayatlarını kolaylaştırmaya devam etmektedir. Bulut tabanlı çeviri yönetim sistemleri sayesinde çevirmenler interneti olan her yerde yanlarında başka bir materyal taşımaya gerek duymadan çevrimiçi bir platform üzerinden çeviri projelerinin üzerinde çalışabilmektedir.

İnternetin bu kadar yaygın kullanılmasının elbette olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Veri güvenliğini sağlamak eskisine göre çok daha zorlaşmıştır. İnternette bulunan bilgiler, güvenilir olmayan kaynaklardan gelebilir, bu sebeple çevirmeni yanıltabilir. Bu noktada çevirmenler, internetin kendileri için kullanışlı olan yönleri öğrenmekle kalmayıp, internetteki bilgilerin güvenilirliğini ve internetin olumsuz yönlerini sorgulayacakları bir bakış açısı da kazanmalıdır.

1.3 Makine Çevirisi

Makine çevirisi gelişip çeviri ve yerleştirme süreçlerinde yer almaya başladıkça makine çevirisi ile yapılan metinlerin çevirmenler tarafından düzeltilmesi de gündeme gelmiştir. Makine çevirisinin gündeme gelmesinin birinci sebebi küreselleşmeyle birlikte artan çeviri ihtiyacına cevap olarak yerleştirme sektörünün gelişmesidir.

Son on beş yılda, önceden kendisini sadece İngilizce dilinde tanıtan pek çok sektörün artık çok dilli bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Bu da çeviri işlerinin hacminde büyük bir artışa sebep olmuştur. Pek çok firma daha önceden çevrilmesine ihtiyaç olmayan metinleri çevirtmeye başlamış, başarılı yazılım firmalarının çoğu kaynak metnin pek çok dile eşzamanlı olarak çevrildiği eşzamanlı teslimat (**simultaneous shipment-simship**) modeliyle çeviri işlerini yaptırmaya başlamıştır. Bugün uluslararası şirketlerin teknik belgelerini ve pazarlama metinlerini onlarca dile çevirtmeleri gerekebilmekteyken, artan talebi sadece çevirmenlerin karşılaması mümkün değildir. Bu talebi şirketlerin daha ekonomik bir şekilde karşılamaya çalışmaları, makine çevirisi ve makine çevirisi sonrası düzeltme süreçlerinin de ortaya çıkmasına aracı olmuştur.¹¹

¹¹ Jeffrey Allen, "Post-Editing," Harold Somers (ed), **Computers and translation: A translator's guide**, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.299-300.

Post-editing olarak da bilinen makine çevirisi sonrası düzeltme, Türkçe kaynaklarda farklı isimlerle kullanılmıştır. Post-editing terimini Burak Özkaracahisar makine çevirisi sonrası düzenleme¹², Mehmet Şahin bilgisayar çevirisini düzeltme¹³, Halil İbrahim Balkul son düzeltme¹⁴, Caner Çetiner makine çevirisi sonrası düzeltme¹⁵ ve Burcu Türkmen ise son-biçimleme¹⁶ olarak kullanmıştır. Bu araştırmada post-editing terimi makine çevirisi sonrası düzeltme olarak anılmıştır.

Makine çevirisi sonrası düzeltme eylemi farklı alanlarda kullanılmış olsa da yerleştirme sektörünün genişlemesiyle birlikte farklı bir anlam kazanmıştır. Makine çevirisi sonrası düzeltme kavramının tanımını 1985'teki çalışmasında Emma Wagner açıkça yapmıştır. “Makine çevirisi sonrası düzeltme, bir çeviriyi sıfırdan yapmaktansa önceden çevrilmiş bir metni düzeltmek demektir.”¹⁷

1900'lü yılların ilk yarısında soğuk savaş yıllarında Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasında istihbarat toplama amaçlı ortaya çıkan makine çevirisi, “küresel köy” olarak adlandırılan günümüz dünyasında artan çeviri hizmetine cevap veren önemli bir araç olmuştur. Özellikle dilbilimsel olarak birbirine benzeyen diller arasında makine çevirisi başarılı sonuçlar verebilmektedir. Birbirine yakın olan İngilizce ve İspanyolca gibi dil çiftleri arasında makine çevirisi ve düzeltme süreçleri uygulaması daha sıklıktaadır. Bu noktada SYSTRAN'ın İngilizce İspanyolca dil çiftleri arasında yaptığı makine çevirilerinin doğruluğu üzerine yapılan iki çalışmaya değinilebilir. 2006 yılında yapılan bir çalışmada İspanyolcadan İngilizceye çevrilen 12 örnek metin 92 lisans öğrencisi tarafından değerlendirilmiş, 12 metinden sadece ikisi anlaşılmayarak %83 doğruluk oranı ortaya koyulmuştur.¹⁸ 2007 yılında yapılan bir

¹² Burak Özkaracahisar, Türkiye Çeviri Sektöründe Makine Çevirisi Sonrası Düzenleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

¹³ Mehmet Şahin, **Bilgisayar Destekli Çeviri**, TÜBİTAK, 2019, (Çevrimiçi) <https://esatis.tubitak.gov.tr/ekitap.htm> [Erişim Tarihi: 24.09.2019], s.68.

¹⁴ Halil İbrahim Balkul, **Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2015, s. 13.

¹⁵ Caner Çetiner, “Makine çevirisi sonrası düzeltme işlemine (post-editing) yönelik kapsamlı bir inceleme”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, (Ö6), 2019, s.462.

¹⁶ Burcu Türkmen, “Post Editör mü Yoksa Son Biçimleyici mi?” **Turkish Studies-Language**, 15(2), s.873.

¹⁷ Emma Wagner, “Post-editing Systran — A Challenge for Commission Translators,” **Terminologie & Traduction**, No 3, 1985, s.2.

¹⁸ Milam Aiken, Mahesh B. Vanjani, Zachary Wong, “Measuring the accuracy of Spanish to English translations,” **Issues in Information Systems**, Volume 7, No 2, 2006, s.125-128.

başka çalışmada ise 10 örnek metin SYSTRAN, uzman çevirmen ve orta seviye bir İspanyolca çevirmen tarafından çevrilmiş, çevirmenlerden biri %100, diğeri ise %80 akıcı bir çeviri ortaya koymuşken makine çevirisi %70 doğruluk oranına sahiptir. Bununla birlikte makine çevirisi insan çevirmenden 195 kat daha hızlıdır.¹⁹ İngilizce-Türkçe dil çiftindeki farklılıklar sebebiyle İngilizce-İspanyolca dil çiftindeki gibi bir doğruluk oranı beklenmeyebilir. Bu nedenle makine çevirisi sonrası düzeltme işleminin İngilizce-Türkçe dil çifti arasında daha az uygulandığını düşünülebiliriz.

1.4 Düzeltme Araçları

Hem makine çevirisi sonrası hem de çeviri sonrası düzeltme, bir çevirmen tarafından yapılabileceği gibi bu süreçte düzeltme araçlarından da yardım alınabilir. Düzeltme araçları, çeviri belleği sistemleri ile bütünleşik ve ayrı olarak çalışabilmektedir.

Düzeltme araçları sözcük işlemcilerin içerisinde bulunan yazım denetimi araçlarına benzetilebilmektedir. Fakat bu araçların sözcük işlemcilerin içinde bulunan ve yalnızca sözcüklerin yazımını ve noktalamayı düzelten yazım denetiminden farklı özellikleri bulunmaktadır. Düzeltme araçları sadece yazım denetimi yapmaz. Anlam kaymaları ve yanlış bir üslup kullanımı gibi durumları da engeller.

Düzeltme araçlarına örnek olarak İngilizce dilinde çevrimiçi bir düzeltme aracı olan Grammarly'i verebiliriz. Grammarly, kullanıcılarına ücretli veya ücretsiz pek çok özellik sunmaktadır. Ücretsiz sürümünde yazım denetimi özelliğinin yanı sıra alternatif sözcük ve dil kullanımı da bulunmaktadır. Ücretli olan Premium sürümünde ise intihal, sözcük seçimi, akıcılık, okunabilirlik, resmi dil kullanımı gibi pek çok ek özellik yer almaktadır. Bu özellikleri ile Grammarly, sadece Türkçeden İngilizceye çeviri yapan çevirmenler tarafından değil; öğrenci, öğretmen, akademisyen, yazar gibi pek çok meslek grubundan kişi tarafından tercih edilmektedir.

Burcu Türkmen'e göre bu araçların erek dilde teslim edilecek metnin hız-zaman ilişkisini olumlu yönde etkileyerek, erek dile olan hâkimiyet ve tamamlanan iş

¹⁹ Jose H. Ablanedo Rosas, Milam Aiken, Mahesh B. Vanjani, "Efficacy of English to Spanish automatic translation," **International Journal of Information and Operations Management Education**, 2(2), 2007, 194-210.

üzerinde memnuniyet sağlaması mümkündür.²⁰ Bu nedenle üretilen metinlerin kalitesinin yüksek düzeyde tatmin edici bir şekilde olmasını destekleyen bu araçların çeviri eğitimi alan öğrencilerin eğitim müfredatlarında yer alması gerekli ve önemlidir.²¹ Dolayısıyla makine çevirisi sonrası veya çeviri sonrası kullanılsın, düzeltme araçlarının öğretilmesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik öğrencileri için faydalı olacaktır.

1.5 Bütünce

Bütünce ya da Türk Dil Kurumu sözlüğünde ifade edildiği şekilde derlem “Bir dilin türlü kullanım alanlarından derlenmiş örneklerinin dil bilgisi ve kuramsal dil bilimi araştırmalarında kullanılmak üzere bilgisayar tarafından okunabilecek biçimde bir araya getirilmiş kümesidir.”²² Başka bir deyişle bir bütüncede belirli ortak özelliklere sahip metinler yer almaktadır.

Bir bütünce üzerinde bir sözcük arandığında karşımıza bu sözcüğün birlikte kullanıldığı sözcükler ile bu sözcüklerin ne sıklıkla kullanıldığı bilgisini gösteren bir arama sonucu gelir. Bununla birlikte, sonuçlara tıklandığında sözcüklerin bağlam içerisinde nasıl kullanıldığını görmek de mümkündür. Bu açıdan bütünceler çeviri belleği sistemlerinden ayrılır. Akademide bütünce analizi araçları sıklıkla kullanılsa da asıl amacı çeviri üretmek olan ve bilgiyi ikinci plana atan sektörde bütünceler aktif olarak kullanılmaz.²³

Bütüncelerin tarihsel gelişimi bilgisayar teknolojilerinin gelişimiyle eşsüremlili olarak gerçekleşmiştir. Bireysel, küçük çaplı ve temsil edebilirlik düzeyi nispeten düşük olan, geniş kitlelerle paylaşımaya açılmayan ve kolaylıkla güncellenemeyen bütünceler bilişim alanındaki hızlı ilerlemelerle zamanla bu kısıtlamalardan kurtulmuştur. 2000’li yıllarla birlikte büyük veri (**big data**)²⁴ kavramının da

²⁰ Burcu Türkmen, “Çeviri Odaklı Metin Üretiminde Son-Biçimleyicilerin (Post-Editor) Yeri: Grammarly ve Türkçeyaz Karşılaştırmalı Analizi”, **Çeviride Teknoloji Süreç ve Uygulamalar 1**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2020, s.26.

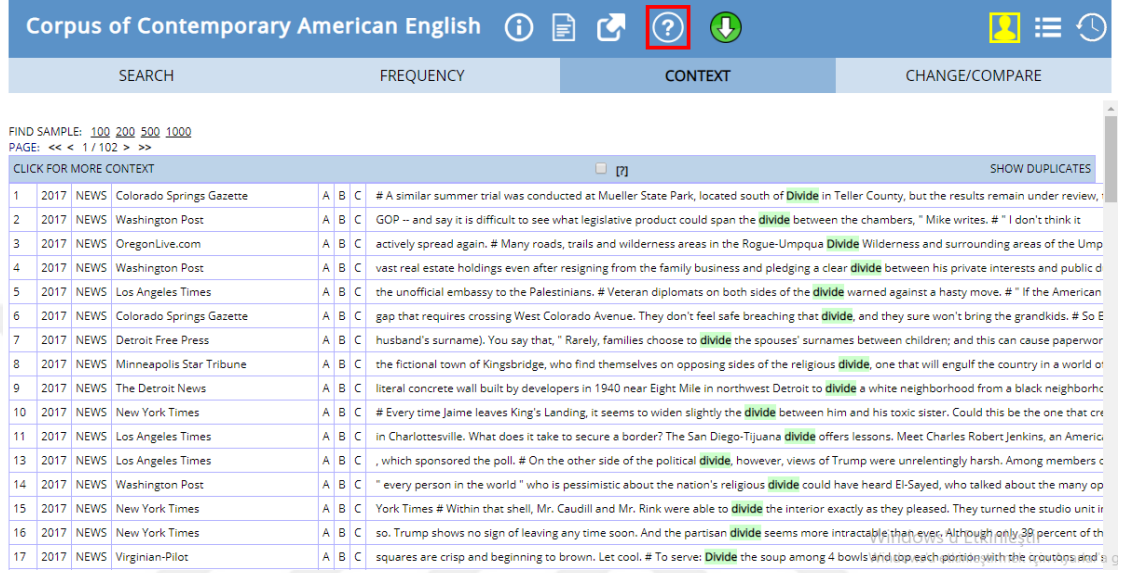
²¹ A.e s. 28.

²² <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 12.09.2019]

²³ Lynne Bowker, “Corpus Resources for Translators: Academic Luxury or Professional Necessity?” **Tradterm**, 10, 2004, s.238.

²⁴ Büyük Veri (**Big Data**); arama motorları, sosyal medya, log dosyaları, makine verileri gibi kaynakların oluşturduğu bilgi yığınlarının işlenerek anlamlı verilere dönüştürülmüş halidir.

hayatımıza girmesiyle verilerin işlenmesi ve depolanması yönünde engeller büyük ölçüde kalkmış ve iş dünyasından bilim dünyasına herkes bu büyük veriden yararlanmanın yollarını aramıştır.²⁵

The screenshot shows the COCA interface with the word 'divide' selected in the search bar. The results are displayed in a table with columns for Rank, Year, Source, Part of Speech, and Context. The word 'divide' is highlighted in green in the context column.

Rank	Year	Source	Part of Speech	Context
1	2017	NEWS Colorado Springs Gazette	A B C	# A similar summer trial was conducted at Mueller State Park, located south of Divide in Teller County, but the results remain under review,
2	2017	NEWS Washington Post	A B C	GOP -- and say it is difficult to see what legislative product could span the divide between the chambers," Mike writes. # " I don't think it
3	2017	NEWS OregonLive.com	A B C	actively spread again. # Many roads, trails and wilderness areas in the Rogue-Umpqua Divide Wilderness and surrounding areas of the Ump
4	2017	NEWS Washington Post	A B C	vast real estate holdings even after resigning from the family business and pledging a clear divide between his private interests and public d
5	2017	NEWS Los Angeles Times	A B C	the unofficial embassy to the Palestinians. # Veteran diplomats on both sides of the divide warned against a hasty move. # " If the American
6	2017	NEWS Colorado Springs Gazette	A B C	gap that requires crossing West Colorado Avenue. They don't feel safe breaching that divide , and they sure won't bring the grandkids. # So E
7	2017	NEWS Detroit Free Press	A B C	husband's surname). You say that, " Rarely, families choose to divide the spouses' surnames between children; and this can cause paperwor
8	2017	NEWS Minneapolis Star Tribune	A B C	the fictional town of Kingsbridge, who find themselves on opposing sides of the religious divide , one that will engulf the country in a world o
9	2017	NEWS The Detroit News	A B C	literal concrete wall built by developers in 1940 near Eight Mile in northwest Detroit to divide a white neighborhood from a black neighborh
10	2017	NEWS New York Times	A B C	# Every time Jaime leaves King's Landing, it seems to widen slightly the divide between him and his toxic sister. Could this be the one that cr
11	2017	NEWS Los Angeles Times	A B C	in Charlottesville. What does it take to secure a border? The San Diego-Tijuana divide offers lessons. Meet Charles Robert Jenkins, an Americ
13	2017	NEWS Los Angeles Times	A B C	, which sponsored the poll. # On the other side of the political divide , however, views of Trump were unrelentingly harsh. Among members c
14	2017	NEWS Washington Post	A B C	" every person in the world " who is pessimistic about the nation's religious divide could have heard El-Sayed, who talked about the many op
15	2017	NEWS New York Times	A B C	York Times # Within that shell, Mr. Caudill and Mr. Rink were able to divide the interior exactly as they pleased. They turned the studio unit ir
16	2017	NEWS New York Times	A B C	so. Trump shows no sign of leaving any time soon. And the partisan divide seems more intractable than ever. Although only 39 percent of th
17	2017	NEWS Virginian-Pilot	A B C	squares are crisp and beginning to brown. Let cool. # To serve: Divide the soup among 4 bowls (and top each portion with the croutons and s

Görsel 1: COCA

İngilizce dilinde en geniş bütünce olan **Corpus of Contemporary American English** (COCA-Çağdaş Amerikan İngilizcesi Bütüncesi) bütüncelere önemli bir örnektir. Yukarıdaki görselde “**divide**” sözcüğünün COCA’da yapılan sorgulamasının bağlamsal sonuçları gösterilmektedir. Görüldüğü gibi “**divide**” sözcüğünün hangi kaynaklarda, hangi bağlamda kullanıldığı gösterilmektedir. Bu yüzden bütünceler, çevirmenlerin çevirecekleri sözcüklerin bağlamını araştırmada kullanabilecekleri faydalı bir araçtır.

COCA gibi tek dilli bütünceler haricinde içerisinde birden fazla dilde veriler içeren iki veya çok dilli bütünceler de vardır. İki veya çok dilli bütünceler iki şekilde oluşturulmaktadır. Bunlardan ilki aynı metni farklı dillere çevirisini içerir ve paralel bütünce adını alır. Birden farklı dilde aynı içeriğe sahip metinlerden oluşur. Diğeri ise farklı dillerden benzer metinleri içerir ve karşılaştırılabilir bütünce adını alır.

²⁵ Mehmet Şahin, **Bilgisayar Destekli Çeviri**, TÜBİTAK, 2019, (Çevrimiçi) <https://esatis.tubitak.gov.tr/ekitap.htm> s.58

Sektörde aktif olarak kullanılmayan tek dilli ve çok dilli bütünceler, çevirmenlerin sözcük seçimlerini gözden geçirmeleri açısından faydalı olduğundan çevirmenlerin kullandığı bilgi teknolojileri arasında görülebilir.

1.6 Çeviri Belleği Sistemleri

Martin Kay'ın 1980 yılında yayımlanan “İnsanların ve Makinaların Dil Çevirisindeki Gerçek Yeri” (**The Proper Place of Men and Machines in Language Translation**)²⁶ makalesi çeviri belleklerinin temelini oluşturan fikirleri ortaya atmıştır. Bu makalede önerilen düşünce zamanla geliştirilerek bugünkü çeviri belleklerini oluşturmuştur.²⁷ Aslında Kay'den önce de çeviri bellekleri düşüncesi mevcuttu. 1966'da yayınlanan ve tam otomatik makine çevirisini eleştirmesiyle ünlü olan ALPAC raporunda çevirmenler için bilgisayar tabanlı çeviri araçlarının geliştirilmesi önerisi verilmiştir. ALPAC raporundan da önce Alman Federal Silahlı Kuvvetler Çeviri Ajansı (**Bundessprachenamt**) sözlükçe oluşturmak için bilgisayar kullanmıştır.²⁸ Çeviri belleklerini oluşturma düşüncesi eskilere dayansa da teknolojik olarak bunun mümkün olması ile bu fikrin geliştirildiği ve hayata geçirildiği söylenebilir.

Çeviri belleklerinin arkasındaki temel fikir çevirmenlerin önceden yapmış oldukları çevirileri daha sonra kullanabilecek olmasıdır. Çeviri bellekleri çevrilecek metinleri parçalara (**segment**) ayırır. Bu parçalar cümleleri veya başlıkları içerir. Bu ayırma işlemi metin içindeki anlama göre değil, cümle bitişlerinde yer alan noktalama işaretlerine veya paragraf bitimlerine göre yapılmaktadır. Çeviri bellekleri, çevirmenin yaptığı her bir parçanın çevirisini hafızasına kaydeder. Böylece çeviri yaptıkça belleğin içindeki veri hacmi gittikçe artar. Daha sonra yapılan çevirilerde veri tabanında aynı veya benzer bir parça varsa çevirmen bu cümleyi değiştirmeden veya yapacağı değişikliklerle tekrardan kullanabilir.

1980'lerin sonlarına doğru çeviri bellekleri hakkında pek az araştırma yazısı vardır ve çeviri belleği sistemlerinin ticari kullanımı 1990'ların ortalarına rastlar. Kısa

²⁶ Martin Kay, “The Proper Place of Men and Machines in Language Translation,” **Machine Translation**, 12(1/2), 1997, s.3-23.

²⁷ Mehmet Şahin, **Çeviri ve Teknoloji**, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2013, s. 43-44.

²⁸ Harold Somers, “The Translator's Workstation,” **Computers and translation: A translator's guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.13-14.

bir sürede de kullanıcılar tarafından kabul görür ve birçok şirket rakip ürünler çıkarır.²⁹ Günümüzde çeviri belleği teknolojisini kullanan yazılımlara SDL Trados, MemoQ ve OmegaT gibi yazılımlar örnek gösterilebilir.

Çeviri belleği sistemleri temelde iki teknoloji üzerine kuruludur. Bunlardan biri daha önce çevrilen parçaları kullanmamıza yarayan çeviri bellekleri, diğeri ise çevirmene terim bazında öneriler sunan terim tabanıdır. Çevirmenler çeviri belleği sistemlerine birden fazla alanda çeviri belleği ve terim tabanı ekleyebilir, her bir projesinde ilgili çeviri belleğini ve terim tabanını kullanabilir.

Terim yönetimi bilgisayarda yapılan çeviriler için sözlük ve terimcelerin toplanması, kaydedilmesi ve çeviri sürecinde kullanılması süreçlerini içerir. Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte terim yönetim sistemlerinin pek çoğu çeviri belleği sistemleriyle bütünleşik bir şekilde çalışmaya başlamıştır. Masaüstü bir çeviri belleği sistemi olan MemoQ, çeviri projelerinize iki dilli bir terim tabanı ekleme, bu terim tabanını daha sonra yapılacak çevirilerde kullanma gibi özelliklere sahiptir. SDL Multiterm, SDL Trados ile bütünleşik çalışan bir terim yönetim sistemidir. Bu ve benzeri çeviri belleği sistemlerinde yer alan terim yönetim özellikleri sayesinde bir metnin üzerinde çalışırken metnin ilgili bölümünde ekrana gelen terimler çevirmene zaman tasarrufu sağlamaktadır.

Çeviri belleği sistemlerinin bir diğeri özelliği makine çeviri motorlarına bağlanarak da kullanılabilmesidir. Böylece çeviri yaparken çeviri belleğinde önceden çevrilmiş parçalar haricinde makine çevirisi özelliği de kullanılabilir. Makine çevirisi üzerinde düzeltme yapılarak zamandan tasarruf edilebilir.

SDL Trados, MemoQ ve OmegaT gibi masaüstü araçların haricinde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, bugün bulut tabanlı çeviri yönetim sistemleri aracılığıyla çeviri yönetim sistemleri çevrimiçi ortamda da yer almaktadır. Ücretli ve ücretsiz versiyonları bulunan bulut tabanlı çeviri yönetim sistemlerinde terimce, çeviri belleği gibi çeviriyle ilgili tüm kaynaklar çevrimiçi ortamda kolayca saklanabilir. Sistemi kullanmak için herhangi bir web tarayıcısı üzerinden bir kullanıcı hesabı

²⁹ Harold Somers, "Translation Memory Systems," **Computers and translation: A translator's guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s. 33.

açmak yeterlidir. Bulut tabanlı çeviri yönetim sistemlerine Motaword, Memsource Cloud, Smartcat ve XTM Cloud örnek verilebilir.

Bulut tabanlı çeviri yönetim sistemleri ile herhangi bir zamanda, internet bağlantısı olan bir bilgisayardan yazılımı masaüstüne indirmeye gerek olmadan çalışılabilmesi bu sistemleri avantajlı bir konuma geçirebilse de bu sistemleri kullanılırken internet bağlantısının yavaşlaması ya da kesilmesi gibi olumsuz durumlar da yaşanabilir. Böyle bir durum çevirmenin işinin aksamasına ve işini zamanında yetiştirememesine sebep olabilir.

Sinem Canım Alkan bu sistemlerden biri olan Motaword’ü değerlendiren makalesinde bu sistemlerin her işletim sisteminde kullanılabilirliğini “çevirmeni özgürleştiren bir özellik” olarak tanımlamıştır. Aynı makalesinde çevirmenlerin bulut tabanlı sistemlerle birlikte bilgisayar olan her yerde yani her an çeviri yapabilir hale gelmesini eleştiren Canım Alkan, bu özelliğin iş ve özel hayat dengesini bir kat daha bozduğunu ve çevirmene bir kat daha stres yüklediğini belirtmiştir.³⁰ Bir başka deyişle sistemin avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır. Bulut teknolojiler ile ilgili Canım Alkan³¹ ve Uwe Muegge’nin çalışmaları³² incelenebilir.

1.7 Yerelleştirme Araçları

“Küresel köy” olarak tanımlanan günümüz dünyasının getirdiği teknolojik gelişmeler ile çeviri dünyasında “yerelleştirme” adı verilen yeni bir uzmanlık dalı ortaya çıkmıştır. Yerelleştirme, yazılım ürünleri ve web sitelerinin başka bir dil, kültür ve hukuk ortamında kullanılabilmesi için söz konusu erek dizgeye uyarlama sürecidir.³³

Yerelleştirmeyi kültürel ve dilsel bariyerleri aşacak bir ürün oluşturmak için dil ve teknolojiyi bir araya getirmek olarak tanımlayan Bert Esselink’e göre, çeviri belleği sistemleri, büyük hacimli yerelleştirme projeleri üzerinde ya da güncellenen

³⁰ Sinem Canım Alkan, “Bulut Tabanlı Bir Çeviri Yönetim Sisteminin Çevirmenler Açısından Avantaj ve Dezavantajları Üzerine Bir Değerlendirme,” **International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic**, Cilt 12/23, 2017, s. 76.

³¹ A.e

³² Uwe Muegge, “The silent revolution: Cloud-based translation management systems,” **tcworld Magazin**, 2012, Erişim Tarihi: 19.11.2019 https://0-works.bepress.com.library.simmons.edu/uwe_muegge/67/

³³ Özlem Berk, **Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi**, Multilingual, İstanbul, 2005, s.164

metinler ile çalışan şirketler tarafından faydalı bulunmuştur.³⁴ Bazı şirketler projelerinde çeviri belleği, terimce ve yazılım yerelleştirme araçları haricinde makine çevirisi ve sözcük sayım araçları da kullanmaktadır.³⁵ Özellikle Microsoft gibi ürünlerinde sürekli güncelleme yapan şirketler için yerelleştirme projelerini sıfırdan yapmak yerine önceden yaptıkları çevirileri kullanmak önemlidir. Bu yüzden bu gibi şirketlerin yerelleştirme projelerinde çeviri araçları geniş bir yer tutmaktadır.³⁶

Günümüzde yerelleştirme projelerinde yerelleştirme araçları sıklıkla kullanılmaktadır. Lingobit Localizer, Alchemy Catalyst, Déjà Vu, Multilizer, SDL Passolo, Localise gibi ticari yazılımlar bu yazılımlar arasında gösterilebilir. Yerelleştirme araçları genelde rc, exe, dll, dlg gibi dosya formatlarını destekler. Yerelleştirme işleri yapan çeviri şirketlerinin bu araçları kullanmalarının sebepleri şirketlerin gelirlerini artırması, zaman tasarrufu ve terim tutarlılığı sağlaması olarak görülebilir.

Yerelleştirme araçlarından biri olan Localise, ekran görüntüleri ve canlı ön izlemeler sayesinde çevirmenlerin yerelleştirilen kaynak metnin bağlamını görmesini sağlayarak sürekli düzenleme yapmalarını engeller. Bunun haricinde araçla bütünleşik şekilde çalışan bilgisayar destekli çeviri aracı, otomatik tamamlama, kalite kontrol aracı, makine çevirisi ve çeviri belleği ile çevirinin hızını ve kalitesini artırır.³⁷

Bu noktaya kadar günümüzde çeviride bilgi teknolojileri denilince akla gelen teknolojiler incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle Frank Austerlühl, Lynne Bowker ve Mehmet Şahin gibi çeviride bilgi teknolojileri üzerine çalışan üç önemli çeviribilimcinin çeviride bilgi teknolojileri üzerine yazdıkları kitaplar incelenmiş, bu üç yazarın düşünceleri araştırmacının görüşleri ile söz konusu teknolojilerin günümüzde kullanılma durumu da düşünülerek bir araya getirilerek günümüzde çeviride bilgi teknolojileri başlığı altında ilgili teknolojiler sıralanmıştır. Bu

³⁴ Bert Esselink, "The Evolution of Localization", **Translation Technology and Its Teaching**, (ed. Anthony Pym, Alexander Perekrestenko, Bram Starink), Inter Cultural Studies Group, Universitat i Virgili, 2006, s. 21.

³⁵ Bert Esselink, **A Practical Guide to Localization**, John Benjamins B.V., 2000, s. 359.

³⁶ Yerelleştirme üzerine daha fazla bilgi için Bert Esselink'in "**The Evolution of Localization**" (Yerelleştirmenin Gelişimi), Iwona Mazur'un "**The Metalanguage of Localization**" (Yerelleştirmenin Üstdili) isimli makaleleri ve Sinem Canım Alkan'ın doktora tezi incelenebilir.

³⁷ <https://lokalise.com/product/for-translators> [Erişim tarihi: 04.04.2021]

teknolojilerin sınıflandırılması, araştırmacı “çeviride bilgi teknolojileri” dediğinde aklında beliren teknolojilerin bir çerçevesini oluşturması açısından önemlidir. Bir sonraki bölümde çeviride bilgi teknolojileri eğitime değinilmiş, bu alandaki eğitim yaklaşımları incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİNE YAKLAŞIMLAR

1990'lı yılların sonunda yerelleştirmenin ve çeviride bilgi teknolojilerinin gelişimiyle birlikte sektörün çevirmenlerden beklentisi değişmiştir. Bu değişiklikte birlikte öğrencilerin akademik yaşamlarında çeviride bilgi teknolojileri ile tanışma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylelikle çeviride bilgi teknolojileri, çeviri eğitimi alanında kendisine yer bulmaya başlamıştır.

Turgay Kurultay, 1997 yılında yayınlanan “Forum: Türkiye’de Çeviri Eğitimi” kitabında yer alan makalesinde eğitim programının temel amaçlarından birisini “yardımcı araçlarla çalışmanın yöntemli olarak öğretilmesi ve bunlara eleştirel yaklaşarak nerede uygun biçimde kullanılabileceklerinin değerlendirilmesi”¹ olarak açıklamıştır. Kurultay’ın bu sözleri ile çeviribilim müfredatında çeviride bilgi teknolojilerinin izlerinin bu yıllarda bulunabildiğini söyleyebiliriz. Kurultay’a göre;

Bilgi teknolojileri ile piyasada ve bugünkü eğitim programlarında esas olarak çeviri projelerinin yönetiminde kullanılan araçlar kastediliyor. Bu dar anlamda düşünülürse İstanbul Üniversitesi’nde bilgi teknolojileri dersinin en az 15 yılı vardır. Boğaziçi de bu konuya erken el atan yerlerden. Daha geniş bakılırsa bizde ‘Çeviride Araştırma Yöntemleri’ dersi içinde araştırmada bilgisayarı ve interneti kullanma konusu 1995'teki ilk programımızın ders içeriklerinde de vardı, ayrı bir bilgi teknolojileri dersi haline gelmesi daha sonradır ve bu başlık altındaki ders de ‘Çeviride Araştırma Yöntemleri’ dersiyle irtibatlı sunuldu. Zira çeviride bilgi teknolojileri sadece çeviri belleği, bilgisayar tabanlı proje yönetim araçları gibi doğrudan çevirinin organizasyonuna dönük işlemlerle sınırlı bir konu değil. İnterneti bilgi kaynağı ve araştırma sahası olarak kullanmak, dijital metin arşivleri oluşturmak ve var olanlardan yararlanmak, internet ortamında paylaşım ağları oluşturmak gibi boyutları da var. Yani piyasa aktörlerinin genelde beklediğinin aksine akademik anlamda çeviri eğitimi belli bir iki programın öğretilmesinin ötesine geçmek durumunda.²

¹ Turgay Kurultay, “Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz?” Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme. Turgay Kurultay ve İlknur Birkandan (Ed.), **Forum: Türkiye’de Çeviri Eğitimi Nereden Nereye**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 29.

² Bu değerli bilgi araştırmacının Prof. Dr. Turgay Kurultay ile çeviride bilgi teknolojilerine dair derslerin müfredatlarda ilk ne zaman yer almaya başladığına dair yaptığı bir konuşmadan alınmıştır.

Bu bağlamda Mütercim Tercümanlık Anabilim dallarında ayrı bir ders olmasa da Çeviride Araştırma Yöntemleri dersi bağlamında çeviride bilgi teknolojileri konularının işlenmesinin çok öncelere dayandığını, teknolojinin gelişmesi ile ayrı bir ders olarak müfredata alınma ihtiyacının doğduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde dört yıllık lisans bölümlerinde çeviride bilgi teknolojileri derslerinin oranına baktığımızda ise Tuğçe Ören'in Türkiye'de aktif olarak çeviri eğitimi veren 27 devlet üniversitesinden 13 tanesini incelemeye aldığı araştırmasında, 13 üniversitenin 24 bölümünde veya anabilim dalında okutulan derslerin dağılımına bakıldığında müfredatın yaklaşık % 97'sinin teknoloji eğitimi barındırmayan derslerden ve % 3'ünün teknolojiyi konu alan derslerden oluştuğunu söylemek mümkündür.³ Bir başka deyişle çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili dersler müfredatın %3'ünü oluşturmaktadır.

2009 yılında henüz yedi programın olduğu⁴ Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programlarındaki durumun benzer olduğu da düşünülebilir. Araştırmacının 2013 yılında mezun olduğu İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde çeviride bilgi teknolojileri odaklı bir ders bulunmasa da teknik çeviri dersi bağlamında iki haftalık ders saatinde çeviri belleklerinden bahsedilmekteydi. Günümüzde ise dördüncü bölümde detaylı olarak ele alındığı üzere ön lisans bölümlerinde çeviride bilgi teknolojilerine odaklanan daha fazla ders bulunmaktadır.

Tezin ilk bölümünde çeviride bilgi teknolojileri denildiğinde ağırlıklı olarak akla gelen teknolojiler aktarılmıştır. Bu aktarım, araştırmacı “çeviride bilgi teknolojileri” dediğinde aklında beliren teknolojilerin bir çerçevesini oluşturması açısından önemlidir. Bu bölümde ise birinci bölümde bahsedilen çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde hangi teknolojilerin nasıl ve nerede işlendiğine ve öğrencilerin nasıl değerlendirildiğine ilişkin bu alanda çalışan araştırmacıların çeşitli yaklaşımları tartışılmıştır. Bu yaklaşımlarla ilgili olarak göz önünde tutulması gereken

³ Tuğçe Ören, “Türkiye’de Çeviribilim Bölümlerinde Teknoloji Edincini Kazandırmaya Yönelik Derslerin İncelenmesi”, **İÜ Çeviribilim Dergisi**, Sayı 12, 2020, s.99.

⁴ Betül Parlak, “Akademik Çeviri Öğretimi ve Çeviride Meslekleşme Sorunları”, **Çeviribilimden Kesitler**, Multilingual, İstanbul, 2011, s. 83.

nokta araştırmacıların hem ne işledikleri hem nasıl işledikleri hem nerede işledikleri hem de öğrencilerini nasıl değerlendirdikleri üzerine birer yaklaşım geliştiriyor olmalarıdır. Eğitimcilerin çeşitli tutumlar sergilemesine neden olan ise öğrenci profili, okulun fiziksel şartları, okulun maddi imkânları, müfredat, yöneticilerin bakış açısı ve eğitimcinin kendi akademik ve mesleki arka planı olarak sıralanabilen birbirinden farklı koşulların farklı yaklaşımlar gerektirebiliyor olmasıdır. Örneğin bir eğitimci, öğrencilerinin teknolojiye yakın olmaması nedeniyle ya da kendi akademik ve mesleki arka planı sebebiyle öğrettiği teknolojiler konusunda minimalist davranabilir. Kendisi maksimalist bir görüşe sahip olsa dahi okulun maddi ve fiziksel şartları sebebiyle dilediği tüm teknolojileri öğretemeyebilir. Öğrencilere işbirlikçi projeler yaptırmak istese bile okulun sağladığı fiziksel şartlar dâhilinde bunu yapamayabilir. Bu gibi nedenleri de göz önünde bulundurarak eğitimci çeviride bilgi teknolojileri dersinde neyi, nasıl ve nerede işleyeceğine ve öğrencileri nasıl değerlendireceğine dair bir yaklaşım geliştirir. Bu nedenle eğitimcinin bakış açısı bu etkenlerden bağımsız düşünülemez.

Murat Onur Sabaz “Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Destekli Çeviri Atölyeleri Örneklemine Çeviri Teknolojileri Eğitiminde Bir Uygulama Modeli Önerisi” isimli yüksek lisans tezinde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitime yönelik yaklaşımlara değinmiştir. Tezinde Yıldız Teknik Üniversitesi’nde verdiği Bilgisayar Destekli Çeviri Atölyelerindeki eğitimi anlatan Sabaz, çeviri teknolojilerinin eğitime yönelik yaklaşımları Sinem Canım Alkan’ın ilgili makalesinde⁵ sınıflandırdığı şekilde teknoloji eğitiminin sorun çözme, sorgulayıcı bakma, kendi kendine öğrenme ve ekip çalışması yapma gibi temel beceriler kazandırma ve piyasanın bugünkü koşulları konusunda farkındalık kazanmaya katkıda bulunma amaçları doğrultusunda planlanması gerektiğini savunan Anthony Pym, Donald Kiraly, Brian Mossop ve Silvia Bernardini gibi akademisyenler ve piyasa odaklı ve tüketmeci bir yaklaşım geliştiren Daniel Gouadec gibi iki farklı yaklaşımı benimseyen akademisyenlerin ilgili

⁵ Sinem Canım Alkan, “Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri,” **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**, Sayı: 7, 2013, s. 127-147.

yayınlarını inceleyerek sınıflandırmıştır.⁶ Her ne kadar bu araştırmada Sabaz'ın bahsettiği akademisyenlerin görüşlerine yer verilse de bu görüşler akademisyenler özelinde değil, destekledikleri yaklaşımlar açısından incelenmiştir.

Halil İbrahim Balkul “Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme” isimli doktora tezinde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitime yönelik yaklaşımları Sabaz’dan farklı bir şekilde incelemiştir. Balkul, tezinin ikinci bölümünde çeviri eğitime teknoloji odaklı yaklaşımları çevirmen eğitime profesyonel yaklaşım, minimalist yaklaşım, maksimalist yaklaşım, hayat boyu öğrenme yaklaşımı, proje merkezli yaklaşım ve TWITT modeli olarak sıralamıştır.⁷

Balkul, “Çeviri Eğitime Profesyonel Yaklaşım” başlığında Aula.int projesini incelemiş, işbirliğine dayalı bu çevrimiçi projeden bahsetmiştir. “Minimalist Yaklaşım” başlığında ise Anthony Pym’in minimalist yaklaşımını tartışmıştır. Araç Odaklı (Maximalist) Yaklaşım” başlığında ise LETRAC ve OPTIMALE gibi tezin ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak incelediği AB projelerine değinmiştir. “Hayat Boyu Öğrenme Yaklaşımı” başlığında Comenius’a kadar dayanan hayat boyu öğrenme görüşünden bahsetmiş, bunu Vanessa Enriguez Raido’nun görüşleri ile desteklemiştir. “Proje Merkezli Yaklaşım” başlığında ise Donald Kiraly’nin sosyal yapılandırmacı yaklaşımına değinmiştir. Açılımı “Training Web Interaction and Translation Technologies” olan “TWITT” modelinde ise Vargas-Sierra ve Ramirez-Polo’nun modelini incelemiştir. Balkul bu modelin Türkçe’deki karşılığını ise, “Web Etkileşiminin ve Çeviri Teknolojilerinin Öğretilmesi” olarak belirtmiştir.⁸

Bu çalışmada incelenen çeviride bilgi teknolojileri eğitimiyle ilgili genel yaklaşımların Balkul’un tezindeki yaklaşımlarla ortaklıkları vardır. Bunlar minimalist yaklaşım, maksimalist yaklaşım ve proje odaklı yaklaşıma bu tezin de değinmiş

⁶ Murat Onur Sabaz, “Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Destekli Çeviri Atölyeleri Örneklemesinde Çeviri Teknolojileri Eğitiminde Bir Uygulama Modeli Önerisi”, 2020, yayınlanmış yüksek lisans tezi, s. 15.

⁷ Halil İbrahim Balkul, “Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme”, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2015.

⁸ A.e. s.64.

olmasıdır. Aula.int projesinden ise bu tezde çevrimiçi öğrenme başlığında bahsedilmiştir. Balkul'un tezinden farklı olarak bu çalışmada yaklaşımlar daha detaylı bir sınıflandırmayla aktarılmıştır. Bunun nedeni çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimine ilişkin eğitimcilerin aslında dört farklı konuda yaklaşım geliştirdiklerinin düşünülmesidir. Bu dört konu bu çalışmada çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde ne işlendiğine dair yaklaşımlar, çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nasıl işlendiğine dair yaklaşımlar, çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nerede işlendiğine dair yaklaşımlar ve çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde değerlendirme yaklaşımları olarak aktarılmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri dersini veren eğitimci öncelikle ne işleyeceğine karar vermelidir. Bu noktada minimalist veya maksimalist bir yaklaşım geliştirebilir. Eğitimcinin ikinci karar vereceği konu ise bu teknolojileri nasıl işleyeceğidir. Eğitimci burada eğitimci odaklı veya öğrenci odaklı bir yaklaşım benimseyebilir. Öğrenci odaklı yapılandırmacı yaklaşımlar arasından da bilişsel veya sosyal yapılandırmacı yaklaşımı edinebilir. Bunların haricinde eğitimcinin bu teknolojileri nerede işleyeceğine de karar vermesi gerekmektedir. Bu da sınıf veya laboratuvar ortamlarından birini seçmesi ve yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme yöntemlerinden birini seçmesi anlamına gelir. Bu nedenle temelde aynı konuya ve yer yer aynı araştırmacılara değinilmesine rağmen bu çalışmada Balkul'un doktora tezinden farklı bir sınıflandırma geliştirilmiştir. Ayrıca bu tezde Balkul'un tezinden farklı olarak çeviride bilgi teknolojileri derslerinde değerlendirme yaklaşımlarına da yer verilmiştir. Çalışmanın araştırma sorularına yanıt aramak için yapılan görüşmelerde verilen yanıtları betimleyebilmek adına çeviride bilgi teknolojileri eğitimi üzerine daha önce yapılmış araştırmalardan yola çıkılarak bir sınıflandırmaya gidilmiştir.

Bu bölümde çeviride bilgi teknolojileri eğitimi dört ana başlık altına toplanmıştır: Çeviride Bilgi Teknolojisi Eğitiminde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar, Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar, Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nerede İşlendiğine Dair Yaklaşımlar ve Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Değerlendirme Yaklaşımları. İlk başlık minimalist yaklaşım ve maksimalist yaklaşım başlıklarına yer verirken, ikinci başlıkta eğitimci odaklı yaklaşım ve öğrenci odaklı yaklaşımlar incelenmiştir. Üçüncü başlıkta ise sınıf ve

bilgisayar laboratuvarı ile yüz yüze veya çevrimiçi eğitim konuları incelenmiştir. Dördüncü ve son başlıkta ise süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme ve hibrit değerlendirme yaklaşımları ele alınmıştır. Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta eğitimcilerin yaklaşımları arasında keskin hatların bulunmuyor olmasıdır. Bir başka deyişle eğitimciler için yüzde yüz şu yaklaşıma sahip dememiz pek mümkün değildir. Eğitimciler, farklı yaklaşımlardan beslenerek kendi yaklaşımlarını sentezleyebilmektedirler. Örneğin eğitimci dersi nasıl işlediği konusunda tamamen sosyal yapılandırmacı veya tamamen bilişsel yapılandırmacı olarak adlandırılmayabilir. Bu iki yaklaşımı bir arada da kullanabilir. Bu iki yaklaşımlardan birini daha fazla, diğerini daha az uyguluyor olabilir. Dolayısıyla bu noktada keskin yaklaşımlar olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Bu bölümde çalışmanın araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerin değerlendirildiği sınıflandırma çerçevesinde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde neyin, nasıl ve nerede işlendiğine ve öğrencilerin nasıl değerlendirildiğine dair yaklaşımlar bu alanda çalışan araştırmacıların fikirleri ışığında tartışılmıştır.

2.1 Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar

2.1.1 Minimalist Yaklaşım

2003 yılında yayımladığı “**Redefining Translation Competence in an Electronic Age: In Defence of a Minimalist Approach** (Elektronik Çağda Çeviri Edincini Yeniden Tanımlamak: Minimalist Yaklaşım Savunması)” başlıklı makalesinde minimalist yaklaşımından bahseden Anthony Pym, çevirmenlerin dilbilgisi, etkili yazma, terim bilgisi, bilgisayar becerileri, internet kullanımı, genel kültür bilgisi, takım çalışması gibi becerilere temel düzeyde de olsa sahip olmaları gerektiğini ama temel çeviri edincinin aslında birden fazla erek metin üretebilme ve bunlardan birini seçebilme becerisi olduğunu söyler.⁹ Pym’in bu düşüncesi minimalist yaklaşımının temelini oluşturmaktadır.

⁹ Anthony Pym, “Redefining Translation Competence in an Electronic Age In Defence of a Minimalist Approach,” **Meta Journal des traducteurs**, 2003, s. 489.

Günümüzde çeviri sektöründe çeviride bilgi teknolojileri sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle çeviride bilgi teknolojilerini kullanmasını bilen öğrencilerin sektörde bir adım önde olacakları ortadadır. Ama bilgi teknolojilerinin eğitimi denildiğinde anladığımız, öğrencilere teknolojiye dair her şeyi öğretmek olmamalıdır. Çünkü teknolojinin sürekli geliştiği günümüz dünyasına bakarsak çeviride bilgi teknolojilerinin çeviri eğitiminden her zaman birkaç adım önde olacağını öngörebiliriz. Bu nedenle öğrencilere birden fazla çeviri belleği sisteminin öğretilmesinin pek de verimli olmadığı ortadadır. Öğrencileri en son teknolojilerle ve tüm teknolojilerle tanıştırmış olsak dahi mezun olduklarında bu teknolojiler sektörde güncel olmayabilir. Bu noktada Pym'in minimalist yaklaşımı çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde pratik bir yaklaşımdır.

Çeviri belleklerinin, terimcelerin, bütüncelerin ve internet kaynaklarının çevirmenlerin çalışma hızını ve tutarlılığını artırdığı doğru olmakla birlikte çevirmenin nihai amacı erek dilde işlevini yerine getiren bir metin oluşturmaktır. Pym'e göre çeviri belleklerinin temel mantığı çeviri belleğinden en uygun erek metni seçerek veya yeni erek metin oluşturarak bu alternatifler arasında seçim yapmaktır. Minimalist yaklaşım çeviriyi yaptığımız araca takılmayıp işimizin sonucuna odaklanmamıza yardım eder.¹⁰ Pym'in minimalist yaklaşımına çeviride bilgi teknolojileri penceresinden baktığımızda, bu yaklaşımın temelinde öğrencilere aynı işlevde birden fazla aracı öğretmek yerine, bu araçların temel mantığını ve bu araçlarla hangi projelerde nasıl çalışıldığını öğretmek olduğunu görebiliriz.

Çeviri eğitimi konusunda minimalist bir görüşe sahip olan Silvia Bernardini'ye göre profesyonel çevirmenler farkındalık sahibi, yansıtıcı ve becerikli olmalıdır. Bernardini'ye göre farkındalık sahibi olmak metinleri bir araya gelmiş bağımsız sözcükler bütünü olarak görmenin ötesine geçerek dili etkilediği ve etkilendiği kültürler ile bağlantılı bir seçimler bütünü olarak görmektir.¹¹ Yansıtıcı olmak çeviri sürecine dâhil olan süreç ve stratejileri öğrenmek, hatırlamak ve gerektiğinde az çok uygulamak anlamına gelmektedir. Becerikli olmak ise sınırlı kaynakları (edinç ve

¹⁰ Dipnot 9'da a.g.e. s. 494.

¹¹ Silvia Bernardini, "The theory behind the practice: Translator training or translator education?" içinde Malmkjær, Kirsten (ed.) **Translation in Undergraduate Degree Programmes**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004, s.20.

yetenek) kullanarak yeni ve beklenmeyen zorlukların üstesinden gelmek ve gerektiğinde kendi başına yeni kaynaklar geliştirebilmektir.¹² Bernardini bu noktada teknolojinin yeri kritik olsa da doğrudan olmadığını söylemektedir. Burada kastettiği çeviri eğitiminde çeviride bilgi teknolojilerinin yeri olsa dahi, bu teknolojilerin asıl hedefinin çevirmenlerin farkındalık sahibi, yansıtıcı ve becerikli olmaları için bir araç olmasıdır.

Bernardini'ye göre teknoloji sürekli gelişmektedir ve en son teknolojiler kısa sürede eskiyebilmektedir. Bu bağlamda ders süresinin sürekli en son teknolojileri öğretmeye harcanması mantıklı değildir. Öğrencilerin herhangi bir çeviri aracında uzmanlaşmalarını sağlamak bir ayda aşılabilecek bir süreç olsa da onlara bir aracın ne zaman, nasıl, hangi amaçla ve hangi etkileri yaratacak şekilde kullanılabileceğini ve teknoloji yetmediği noktada sorunun nasıl çözüleceğini öğretmek bir aylık bir süreç değildir.¹³ Burada Bernardini'nin görüşlerinin Pym'in minimalist yaklaşımı ile örtüştüğünü söyleyebiliriz. Bernardini de teknolojinin sürekli ilerlediğinin ve belirli bir teknolojiyi öğretmenin bir çözüm olmadığını, çeviride bilgi teknolojilerinin kullanımı ile ilgili genel mantığın öğrencilere kazandırılmasının önemini vurgulamıştır.

Sharon O'Brien ve Dorothy Kenny 2001 yılında kaleme aldıkları **"In Dublin's Fair City"** (Dublin'in Adil Şehrinde) isimli makalelerinde Dublin Şehir Üniversitesi'nde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminden bahsetmişlerdir. Uygulamalı Dilbilim ve Çeviribilim bölümlerinde yer alan çeviride bilgi teknolojileri dersleri küçük öğrenci gruplarıyla uygun donanım ve yazılımların olduğu bir dil laboratuvarında yapılmaktadır. Dersin odak noktaları hizalama, çeviri belleği, terim yönetimi, makine çevirisi ve bütüncü dilbilimi teknolojilerinin genel prensiplerini öğrenmektir. Öğrenciler bağımsız olarak fakat eğiticilerinin rehberliğinde teknolojilerin güçlü yanlarını ve sınırlılıklarını keşfederek öğrenir. Bu amaçla eğitici rehberliğinde uygulamalı dersler ve dönem ödevleri verilmektedir. Çevirmenlerin

¹² A.e. s.21

¹³ A.y

yaptıkları gündelik işlerde teknolojiyi kullanmalarının avantaj ve dezavantajları değerlendirilir. Bu ise dersler, uygulamalar ve ödevler aracılığıyla yapılır.¹⁴

O'Brien ve Kenny'nin çeviride bilgi teknolojileri derslerinin işleme şekline bakarsak araştırmacıların minimalist bir yaklaşıma sahip olduklarını savunabiliriz çünkü çeviride bilgi teknolojilerinin genel prensiplerini öğretmekten bahsetmişlerdir. Çok fazla çeviri teknoloji aracı öğretmenin olumsuz yönlerinden bahseden araştırmacılar çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi ile ilgili şu ikilemi dile getirmişlerdir:

Mezun olduklarında iş bulma şanslarını artırmak amacıyla öğrencilerimize önde gelen çeviri belleği sistemini nasıl kullanacağını öğretmek bizim işimiz mi? Yoksa işimiz, öğrencilerimize teknolojisi bilgisini daha genel seviyede vermek ve bu teknolojik araçları kendi başlarına nasıl değerlendirip kullanacakları becerisini kazandırmak mı?¹⁵

İlk bölümde *Electronic Tools for Translators* kitabıyla anılan Frank Austermühl, **“Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology** (Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Eğitiminde Geleceğin Yaklaşımları)” adlı makalesinde öğrencilere çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde verilmesi gereken temel becerilerin revizyon, belge oluşturma ve araştırma olduğunu belirtmiştir. Yapılan çeviriyi gözden geçirme işlemi olan revizyon, verilen metnin çevirirken sıfırdan bir belge hazırlamaya belge oluşturma ve çeviri yaparken kaynak kullanımını da araştırma becerisi olarak örnekleyebiliriz. Bu becerilerin anlama ve anladıklarını kullanma bağlamında çeviri süreci için önemli olduğunu vurgulayan Austermühl, bu becerilerin sadece çeviride bilgi teknolojileriyle sınırlı olmadığını, teknoloji içermeyen sınıflarda da öğretilbileceğini söyler.¹⁶ Aynı makalesinde Austermühl, OPTIMALE¹⁷

¹⁴ Sharon O'Brien ve Dorothy Kenny, “In Dublin's Fair City,” *Language International*, 2001, s.21.

¹⁵ A.e. s.22.

¹⁶ Frank Austermühl, “Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology,” *Tradumàtica*, 11, 2013, s. 330.

¹⁷ Orijinal adı “Optimising Professional Translator Training in a Multilingual Europe”olan proje Ekim 2010- Eylül 2013 yılları arasında yapılmıştır. Projenin amacı var olan çeviri eğitimi kapsamlı bir şekilde inceleyip sektördeki gereksinimlere yönelik geliştirmektir. Proje internet sitesine erişim kapatıldığı için ikincil kaynaklardan araştırma yapılmıştır. Erişim tarihi: 06.02.2020 http://www2.port.ac.uk/media/contacts-and-departments/slas/optimale_info.pdf

projesi tarafından yapılan bir ankete cevap veren katılımcıların yüzde 69'u terim yönetimi ve özütlemenin önemli olduğunu, yüzde 76'sı ise çeviri belleği sistemlerinin kullanmanın önemli olduğunu söylediğini belirtmiş, zaman ve kaynak sınırlarının olduğu çeviri eğitiminde araç odaklı bir yaklaşımın öğrencilerin ve eğitimcilerin zamanını etkin kullanma noktasında verimli olup olmadığını tartışmıştır. Araştırmacının temel çeviride bilgi teknolojileri becerilerine önem verdiği bu görüşü de minimalist yaklaşımı desteklemektedir.

Türkiye örneğine baktığımızda Sinem Canım Alkan'ın da "Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri" adlı makalesinde minimalist yaklaşımı desteklediğini görebiliriz.

"Akademik çeviri eğitimi kurumları, kısa vadeli çözümlere odaklanmak yerine evrensel beceriler kazandırmaya odaklanan teknoloji eğitimleri verebilir. Teknolojik araç ve kaynaklar sorun çözebilme, bilgi donanımını çeviri sürecinde kullanabilme/işler hale getirebilme, güvenilir bilgiye hızla ulaşabilme, metinleri ait olduğu bağlamla değerlendirebilme, bir ekiple işbirliği içinde çalışabilme, kendi kendine öğrenebilme, eleştirel bakabilme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak kullanılabilir."¹⁸

Araştırmacının kısa vadeli çözümler olarak bahsettiği durum, teknoloji sürekli ilerlemesine rağmen öğrencilere belli başlı programların öğretilmesidir. Uzun vadeli çözüm ise öğrencilere çeviride bilgi teknolojileri konusunda temel ve evrensel becerileri kazandıran bir eğitim vermektir. Canım Alkan'ın bu düşüncelerinin minimalist yaklaşımla uyumlu olduğu söylenilebilir.

2.1.2 Maksimalist Yaklaşım

Austermühl 2013 yılında yayınladığı makalesinde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimine minimalist ve maksimalist olarak iki farklı yaklaşım olduğuna değinmiştir. Minimalist yaklaşımından çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde gerçekten önemli olanların öğretilmesi olarak bahseden Austermühl,

¹⁸ Sinem Canım Alkan, "Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri," **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**, Sayı: 7, 2013, s. 139-140.

maksimalist yaklaşımı da bunun zıttı olarak tanımlar.¹⁹ Maksimalist yaklaşımda öğrenciler karşlarına çıkabilecek her türlü teknolojik araç üzerinde çalışmalıdır. Bir önceki bölümde bahsedilen OPTIMALE gibi AB projeleri kapsamında da bu yaklaşım benimsenmektedir.

Çeviri eğitiminin amacının piyasada ihtiyaç duyulan çevirmenler yetiştirmek olduğunu düşünen Daniel Gouadec'e göre her ne kadar öğrencilerin piyasada alacakları konumu bilmiyor olsak da öğrencilerden yerleştirme, altyazı çevirisi, çeviri, yeniden yazım, revizyon gibi becerilere sahip olmaları istenecektir.²⁰ Bu nedenle öğrencileri sadece çevirmen olarak değil, terminolog, teknik yazar, dil mühendisi ve benzeri mesleklere sahip olabilecek bireyler olarak yetiştirmeliyiz.²¹ Bununla birlikte Gouadec'e göre en iyi çeviri eğitim kurumları öğrencilerin iş edinmeleri veya serbest olarak çalışmaları teknoloji ile yakından alakalı olduğundan bünyesinde pek çok teknolojiyi ve bunların uzmanı olan eğitimcileri barındıran kurumlardır.²² Çeviri eğitiminin piyasaya hizmet edecek tüm teknolojilere sahip ve sektörde her türlü görevi yerine getirebilecek öğrenciler yetiştirmesi gerektiğini savunan Gouadec'in maksimalist bir yaklaşıma sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Her ne kadar çeviri sektörü açısından çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi değerlendirildiğimizde maksimalist yaklaşım pratik görülebilir olsa dahi sekiz dönemle sınırlı çeviri lisans programları ve hatta dört dönem eğitim veren çeviri ön lisans programları göz önüne alındığında böyle bir yaklaşımın gerçekçi olmayacağı açıktır. Bu yaklaşımın uygulanabilirliğini azaltan birkaç durum vardır. Bunlardan ilki yukarıda da belirtildiği gibi eğitim süresinin sınırlı olması, bu süreçte öğrenciye kazandırılması amaçlanan teknoloji edinci hariç pek çok türde çeviri edinci olmasıdır. Ayrıca bazı eğitim kurumlarında çeviride bilgi teknolojilerine ayrılan bir ders bulunmamaktadır. İkincisi, eğitimcinin de her bir aracın öğretimi için çok fazla zaman

¹⁹ Frank Austerlühl, "Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology," *Tradumàtica*, 11, 2013, s. 330.

²⁰ Daniel Gouadec, "Notes on Translator Training (replies to a questionnaire)," Ed. Anthony Pym, Carmina Fallada, José Ramón Biau, Jill Orenstein, **Innovation in Translator and Interpreter Training – An online symposium**, 2013, s. 12-13. Erişim Tarihi: 03.03.2020 http://www.intercultural.urv.cat/media/upload/domain_317/arxius/Innovation/innovation_book.pdf

²¹ A.e s.13

²² A.e s.15

ve kaynak harcaması gerekliliğidir. Üçüncüsü, bu araçları satın almak için çoğu durumda eğitim kurumlarının maddi kaynak ayıramayacak olmasıdır. Dördüncüsü de önceki tüm koşullar sağlanmış olsa dahi her gün bir yenisi çıkan ve sürekli gelişen çeviride bilgi teknolojilerinin hızına yetişmenin mümkün olmamasıdır. Bu noktada, çeviride bilgi teknolojileri konusunda temel ve evrensel becerileri geliştirmeye odaklanan minimalist yaklaşım maksimalist yaklaşıma oranla daha gerçekçi olarak değerlendirilebilir.

2.2 Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar

Çeviri eğitiminin nasıl verildiğine dair görüşünde Turgay Kurultay çeviri eğitiminde üçlü bir yapı olduğunu belirtmiştir. Bu üçlü yapı sezgisel düzeyde ve uygulama yoluyla yapılan deneyimle öğrenme, bilinç düzeyinde ve yöntemli çalışmalar yoluyla yapılan bilişsel öğrenme ve bilgi modelleri üzerinden tündengelimli öğrenme olan bilgisel öğrenme olarak açıklanmıştır. Kurultay bu üç yapıdan bilişsel öğrenmenin bilgisel ve deneyimle öğrenme arasında bir köprü olduğunu belirtir.²³

Aynı görüşü Mine Yazıcı da desteklemiştir. Ona göre “Sadece uygulama alanında, ya da sadece akademik bilgiyle sınırlı kalmış, bir başka deyişle bu bilgileri bilişsel düzeyde yoğuramamış bir çevirmen adayının, çeviri gibi disiplinlerarası bir alanda yeteri ölçüde geniş bakış açısına sahip olduğu öne sürülemez.”²⁴

Kurultay ve Yazıcı’nın çeviri eğitiminin sahip olması gereken genel niteliklerin bu bölümde anlatılan çeviride bilgi teknolojileri derslerinin nasıl olması gerektiğine dair yaklaşımlarla örtüşen noktaları bulunmaktadır. Nihayetinde öğrenme kuramsal bilgiyi, uygulama alanındaki bilgiyle bilişsel düzeyde birleştirmekle oluşur. Bu noktada bilgisel öğrenme, eğitmen merkezli kuramsal bir anlatı ve öğrencilerin kendi okumaları neticesinde gerçekleşir. Deneyimle öğrenme ve bilişsel öğrenme ise bu başlık altında bahsedilen olan öğrenci odaklı yaklaşımlar ile gerçekleşir. Deneyimle öğrenme öğrenci bireysel çalıştığı durumda bilişsel yapılandırmacı yaklaşıma, diğer

²³ Turgay Kurultay, “Çeviri Eğitimi Neden Farklı Bir Eğitimidir? Çeviri Bölümlerinin Programlarında Yöntem Derslerinin Gerekliliği ve Uygulanma Koşulları”, **6. Germanistik Sempozyumu**, Mersin Üniversitesi Yayını, Sempozyum Bildirileri, 1998 s. 307-324.

²⁴ Mine YAZICI, **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları**, Çeviribilim, 2015, s.176.

öğrenciler ile çalıştığında ise sosyal yapılandırmacı yaklaşıma girebilir. Bilişsel öğrenmenin ise bilişsel yapılandırmacı görüşün bir parçası olduğu savunulabilir. Bu başlıkta, çeviride bilgi teknolojileri eğitimi bağlamında eğitimci odaklı ve öğrenci odaklı yaklaşımlara değinilmiştir.

2.2.1 Eğitimci Odaklı Yaklaşımlar

Eğitim, uzun yıllardır geleneksel bir yaklaşımla eğitimci merkezli olarak sürdürülmektedir. Bu yaklaşımda eğitimci bilginin kaynağı, öğrenci ise bu bilgiyi alan konumdadır. Bilgi eğitimci tarafından aktarılır ve öğrenci tarafından alınır. Bu yaklaşımda öğrenciler aktif bir rol almamaktadır.

Bu geleneksel eğitim yaklaşımı çeviri eğitiminde de yer almaktadır. Çeviri eğitiminin verilmeye başlandığı seksenli yıllardan beri çeviri eğitimi veren eğitimciler derslerinde sıklıkla bilginin kaynağı görevini edinmiş, öğrencilerine bilgilerini aktarmışlardır. Bu yaklaşım, çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde de kullanılmaktadır.

Son dönemlerde öğrenci odaklı eğitim sıklıkla tartışıldığından çeviribilimde de yankı bulmuştur. Yapılandırmacı eğitim, proje odaklı eğitim, işbirlikçi eğitim gibi pek çok başlık altında öğrenci odaklı çeviri eğitimi yaklaşımları tartışılmaktadır. Geleneksel olmayan bu yaklaşım her ne kadar çeviribilim literatüründe kendisine fazlasıyla yer buluyor olsa da literatürde pek de tartışılmayan geleneksel eğitim yaklaşımları uygulamada yer almaktadır.

Çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde de eğitimcinin çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi verdiği, öğrencilerin ise dinleyip bilgi edindikleri eğitimci odaklı geleneksel sınıf ortamı kullanılmaktadır. Bu yaklaşımın hala tercih edilmesinin farklı sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi eğitimci odaklı yaklaşım ile aynı anda çok fazla sayıda öğrenciye bilginin aktarılabilmesidir. Özellikle fazla sayıda öğrencinin bulunduğu sınıflarda bu yaklaşım rahatlıkla kullanılabilir. Bununla birlikte eğitimcinin çeviride bilgi teknolojileri konusunda sektör deneyimi olmaması da eğitimci merkezli yaklaşım kullanılmasına neden olabilir. Her araçla deneyimi olmayan eğitimci, özellikle aniden bir dersi vermesi kararlaştırıldığında dersi teorik olarak anlatmayı tercih ederek eğitimci odaklı bir yaklaşım edinebilir. Ayrıca eğitimci

mizacı ve çalışma alışkanlıkları sebebiyle öğrenci merkezli yenilikçi yaklaşımlara uzak bir tutum sergileyebilir. Eğitimci dersinde öğrencilere çeviride bilgi teknolojilerinin ne olduğunu ve nerede kullanıldığını aktarabilir ve kendi bilgisayarından bu teknolojilerin nasıl kullanıldığını gösterebilir.

2.2.2 Öğrenci Odaklı Yaklaşımlar

Son yıllarda eğitimci odaklı eğitim yaklaşımları yerini öğrenci odaklı yaklaşımlara bırakmıştır. Artık bilgi, eğitimciler tarafından aktarılmak yerine öğrenciler tarafından yapılandırılmaktadır. Öğrenci odaklı olan yapılandırmacı yaklaşımlar bilişsel yapılandırmacı ve sosyal yapılandırmacı olarak ikiye ayrılmaktadır. Eğitim alanındaki bu değişiklik, çeviri eğitimine ve dolayısıyla çeviride bilgi teknolojilerinin eğitime de yansımıştır.

2.2.2.1 Bilişsel Yapılandırmacı Yaklaşım

Bilişsel yapılandırmacılar bilginin oluşumunu açıklamada Jean Piaget'nin görüşünü kullanmaktadır. Piaget, bilginin bireyin çevresi ile aktif olarak etkileşimi sırasında ortaya çıktığını varsaymaktadır. Bu yaklaşımını ise özümleme, uyma ve dengeleme ile açıklar. Birey yeni bir bilgi ile karşılaştığında önceden bildikleri ile bunu tanımaya yani özümlemeye çalışır. Eski bilgilerinin yetersiz olduğunu fark ettiğinde zihninde yeni bir kavram yaratarak bu yeni duruma uyum sağlar. Böylece yeni bir durumla karşılaştığında bozulan denge yeniden sağlanmış olur.²⁵

Bilişsel yapılandırmacı yaklaşım bugün çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde de kullanılmaktadır. Çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili konular sadece eğitimci odaklı anlatılmamakta, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarına yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Örneğin, lisans düzeyinde çeviride bilgi teknolojileri eğitimi anlatan makalesinde Sinem Canım Alkan, sözlük işlemciler konusunu anlatmadan birkaç gün önce öğrencilere içerisinde Microsoft Word'ün sayım alamayacağı görseller de barındıran bir metin gönderip, Word'ün sözcük sayımı özelliğini kullanarak sözcük sayımı almalarını istediğinden bahsetmiştir. Daha sonra derste öğrencilerin sayım sonucu aldığı sayılar sorulmakta ve sayılar arasındaki farklılıklar varsa bu

²⁵ Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, Pegem Yayıncılık, 1997, s. 58.

farklılıkların nereden kaynaklandığı birlikte tartışılmaktadır.²⁶ Canım Alkan’a göre “Burada dikkat edilmesi gereken eğitimcinin Word’un yukarıda betimlediğimiz türden görsellerin içindeki sözcükleri saymadığının doğrudan söylememesi, öğrencilerin keşfetmesine olanak tanımasıdır.”²⁷ Öğrencilerin önceden bildikleri ile konuyu özümlemeye çalışıp, bilgileri yetersiz olduğu için yeni öğrendikleri ile bu duruma uyum sağlayıp dengelerini sağladıkları Canım Alkan’ın bu ödevi, çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde bilişsel yapılandırmacı yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir.

2.2.2.2 Sosyal Yapılandırmacı Yaklaşım

Eğitimci odaklı yaklaşımlardan öğrenci odaklı yaklaşımlara geçişin etkisinde sosyal yapılandırmacı bir eğitim yaklaşımını benimseyen Donald Kiraly, “**A Social Constructivist Approach to Translator Education** (Çeviri Eğitiminde Sosyal Yapılandırmacı Yaklaşım)” adlı kitabında yaklaşımını anlatmaktadır. Kendisi de çeviri eğitimcisi olan Kiraly, sosyal yapılandırmacı yaklaşımının temellerinden bahsetmenin yanı sıra çeviribilim semineri, çeviri uygulama dersleri ve çeviride bilgi teknolojileri eğitimine bu yaklaşımının nasıl yansıtılabileceğine değinir.

Kitabının yedinci bölümünde çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nasıl olması gerektiğini tartışan Kiraly, öğrencilerin sadece o dönemde kullanılan bilgisayar tabanlı araçları kullanmakla kalmayıp gelecekte yeni teknolojiler ortaya çıktığında onları kendi kendilerine nasıl öğreneceklerini de öğrenmeleri gerektiğini savunur. Sosyal yapılandırmacı yaklaşıma göre eğitimci, öğrencileri keşfetmeye yönlendiren ve gerçek hayattan alınma gerçek uygulamalar yaptığı işbirlikçi çalışmaya dayalı bir ortam yaratmalı ve en başından öğrencilerin özerklik kazanmalarını sağlamalıdır.²⁸ Bu şekilde öğrenciler hem bilgiyi hem de öğrenme sürecini içselleştireceklerinden benzer bir konuyu öğrenmekte zorlanmayacaklardır. Bu yaklaşıma göre eğitimci, bilginin kaynağı değildir. Sadece öğrencilerin birlikte ortak çalışmalar yaparak bilgiyi keşfetmelerine aracı olan bir kılavuzdur.

²⁶ Sinem Canım Alkan, “Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri,” **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**, Sayı: 7, 2013, s. 142-143.

²⁷ A.y.

²⁸ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 125.

Kiraly'ye göre çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi üç temel aşamada yapılabilir. 1) öğrencileri bilgisayar ortamında yapılabilecek çalışmalarla tanıştırmak, 2) bilgisayar laboratuvarında işbirlikçi bir öğrenme ortamı yaratmak, 3) öğrencilere sadece bilgi vermenin ötesine geçerek, yeni teknolojileri yaşam boyu kullanabilecek özerkliği kazandırmak.²⁹ Bu da ancak eğitimci tarafından öğrenciye yönlendirici destek verilmesiyle olur. Bir başka deyişle eğitimci, eğitim sürecinin en başında öğrenciye bir ölçüde müdahale etmeli, sonrasında bu durum yerini öğrenciler arasında işbirlikçi bir ortama bırakmalıdır. Bu süreçte öğrenciler gerçek projeler üzerinde çalışma yapmalıdır. Öğrenme sürecinde birbirlerinden de destek alan öğrenciler, eğitimcinin yardımına daha az ihtiyaç duyacak, sürecin sonunda öğrenme sürecinde özerklik kazanabileceklerdir.

Proje odaklı yaklaşımın temelinde yer alan Kiraly'nin sosyal yapılandırmacı yaklaşımında gerçek projelerin önemine değinilmiştir. Sonrasında farklı araştırmacılar tarafından tartışılan bir konu ise simülasyon projeler olmuştur. Araştırmanın bu noktasında bu tartışmalara değinilmiştir.

Gerçek ve Simülasyon Projeler

Sosyal yapılandırmacı yaklaşımında Kiraly, işbirlikçi öğrenmenin ve proje tabanlı öğrenmenin önemini vurgular. İşbirlikçi ekip çalışmalarının en büyük avantajlarından birinin gerçek hayattaki durumları yansıtması olduğunu söyler. Ekip içerisindeki dinamikler ve ekipçe çözülen sorunlar gerçek hayattaki proje deneyimlerine benzer. Öğrencilere gerçek hayat deneyimini yaşatacak gerçek (**authentic**) projelerin önemini vurgulayan Kiraly, bu projelerden şu şekilde bahseder:

Öğrenmeyi konumlandırmak, öğrenme ortamının gerçek ve durumsal olması anlamına gelir. Çeviri eğitimine uyarlıysak; profesyonel çeviri becerileri bütün karmaşıklığına rağmen en iyi şekilde işbirliğine dayalı profesyonel çeviri işlerinin, profesyonel bir çevirmenin rehberliği eşliğinde yapılmasıyla kazanılabilir.^{30*}

²⁹ Dipnot 28'de a.g.e s. 129.

³⁰ A.e. s. 43.

* Aksi belirtilmediği takdirde bu çalışmadaki çeviriler yazara aittir.

Jürgen Schopp ise Kiraly'nin gerçek projeleri savunan bu yaklaşımını birkaç yönden eleştirmiştir. Tıp öğrencilerinin veya dış hekimliği öğrencilerinin eğitimlerinin başlarında gerçek durumlarla karşılaşmadıklarını veya eğitim sürecinde olan bir pilota yolcu uçağı emanet edilmediğini söyleyen Schopp, çeviri eğitimi verilen kurumlarda gerçek projeler kullanılmasının olumsuz yönlerine değinmiştir. Bunlardan ilki gerçek durumların genelde profesyonel olarak yürütülmemesidir. Nihayetinde çevirmenlik hala meslekleşme sürecindedir. İkincisi, üniversitelerdeki eğitim ortamının genelde günümüzdeki profesyonel çeviri işyerlerindeki standartları karşılayamıyor olmasıdır. Üçüncüsü gerçek proje için öğrencilere ödenen ücretin gerçek bir çevirmene ödenen ücret kadar olmaması, müşterilerin üniversiteleri ucuz işçi kaynağı olarak görmesidir. Dördüncüsü ise gerçek çeviri projelerinde eğitmenlerin de rol oynaması, fakat eğitmenlerin hepsinin profesyonel çeviri deneyiminin olmamasıdır.³¹

Gerçek çeviri projelerine karşılık gerçek projelere benzetilerek yapılan simülasyon (**simulation**) projelerden bahseden Schopp, öğrencilere verilen çeviri projelerinin şu özelliklere sahip olması gerektiğine değinmiştir.

1. Proje olabildiğince aslına uygun olmalıdır. Böylece öğrenciler meslek hayatlarında benzer metin türleriyle karşılaşacaklardır.
2. Ortaya çıkan erek metin belirli niteliklere sahip olmalıdır.
3. Projede kültüre özgü terimler olmalıdır. Böylece mekanik hatalar azalacaktır.³²

Hiç kuşkusuz Kiraly'nin önemine değindiğı gerçek projeler Schopp'un bahsettiğı olumsuzlukların yer almadığı “ideal” dünyada öğrenciler için faydalı olacaktır. Fakat Schopp'un bahsettiğı olumsuzluklar bugün Türkiye için de geçerlidir. Canım Alkan “Çeviri Eğitiminde Teknoloji Destekli Proje Tabanlı Simülasyon Yöntemi: İstanbul Üniversitesi Örneğı” isimli makalesinde İstanbul Üniversitesi'nde verdiği proje dersinde gerçek çeviri projelerini kullanmamasının nedenlerinden bahsetmiştir. Bu nedenleri dersin yapıldığı dersliğın düzeni ve teknolojik imkânlarının

³¹ Jürgen Schopp, “How Good is an Authentic Commission for Teaching Translation,” **Translation Ireland Special Issue: New Vistas in Translator and Interpreter Training**, Volume 17, Number 1, Ireland, 2006, s.173-174.

³² A.e. s. 178.

günümüzün çeviri sektörünün standartlarında olmaması, proje dersinin ihtiyacını karşılayacak kadar gerçek çeviri bulmanın çok zaman ve uğraş alacak olması, öğrencilerin çeviri hızının ve kalitesinin müşterilerin beklentisini karşılamama ihtimali, çeviri işletmelerinin gizlilik nedeniyle öğrencileri tercih etmemesi, dersin öğretim elemanının gizlilik nedeniyle profesyonel anlamda üstlendiği çeviri işlerini derse getirememesi ve proje ekiplerinin ilgi ve uzmanlık alanlarına uygun gerçek çeviri işi bulmanın güç olarak sıralamıştır.³³ Canım Alkan'ın da söz ettiği gibi Türkiye'de gerçek projelerin profesyonel şartlar altında yapılmamasının nedenleri çoktur. Çevirmenlik henüz meslekleşme sürecindedir. Üniversitelerin hepsinin gerçek bir proje yapabileceği bir fiziksel ortam ne yazık ki yoktur. Laboratuvarlardaki bilgisayar sayılarının öğrencilere yetmemesi ve üniversitelerin çeviri araçlarına bütçe ayırmaması gibi üniversiteleri çeviri şirketlerinden ayıran olumsuzluklar bulunmaktadır. Ayrıca akademisyenlerin hepsinin profesyonel çeviri deneyimi bulunmamaktadır veya bu alandaki deneyimleri ve teknolojiyi kullanma becerileri doğal olarak belirli alanlarla sınırlıdır. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında Schopp'un fikirlerinin Türkiye örneğinde de geçerli olduğunu, gerçek bir çeviri projesi yürütmenin zor ve kimi durumlarda imkânsız olabileceğini öngörebiliriz.

Schopp'un simülasyon proje önerisi ise çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimine uygulanabilir görünmektedir. Öğrencileri gerçek çeviri projesi deneyimine yakınlatabilecek metinlerin, çeviri, redaksiyon, son okuma gibi gerçek roller edinerek, çeviri araçları üzerinde deneyimlemeleri meslek hayatlarına hazırlanmaları açısından verimli olacaktır. Simülasyon projelerde çevirmenlerin profesyonel yaşamlarında edindikleri rollerden bir kesiti deneyimleyen öğrenciler, profesyonel çevirmenler gibi düşünmeye çalışarak bilgi teknolojilerini kullanacak, bu da çeviride bilgi teknolojilerini içselleştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu durumu Canım Alkan "Simülasyon yöntemi sayesinde öğrenciler gerçek bir işin risklerini almadan mümkün olduğunca gerçekçi bir çeviri projesinde çalışma deneyimi kazanır ve zihinlerinde kuram-uygulama bağlantısını kurarlar,"³⁴ sözleriyle açıklamıştır. Her ne kadar simülasyon projeler, profesyonel bir çevirmenin gerçek çeviri projelerini birebir

³³ Sinem Canım Alkan, "Çeviri Eğitiminde Teknoloji Destekli Proje Tabanlı Simülasyon Yöntemi: İstanbul Üniversitesi Örneği", **Turkish Studies-Education**, 15(6), 3919-3937, 2020, s.3930.

³⁴ A.y.

yansıtmasa da öğrencilerin gerçek bir projenin riskini almadan çeviri projelerini gerçekçi olarak deneyimlemesine imkân tanımaktadır.

2.3 Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Nerede İşlendiğine Dair Yaklaşımlar

Daha önceki bölümlerde çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyin işlendiği minimalist ve maksimalist yaklaşımlar başlıklarında, nasıl işlendiği ise eğitimci odaklı ve öğrenci odaklı yaklaşımlar başlıklarında ele alındı. Bu bölümde ise çeviride bilgi teknolojilerinin nerede işlendiği konusu açıklanmıştır.

2020 yılının Mart ayında ülkemizde ortaya çıkan Covid-19 salgını ile üniversite eğitimi çevrimiçi platformlara taşınmış, bu durum tüm eğitimcilerin ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeyi deneyimlemelerine sebep olmuştur. Alelacele çevrimiçi öğrenmeye geçilmesi sonucunda üniversiteler büyük kaynaklar ayırmak zorunda kalmış, eğitimciler de kendilerini hiç aşına olmadıkları teknolojilere ve yöntemlere uyarlamak zorunda kalmışlardır. Yüz yüze öğrenme müfredatlarının hiç değiştirilmeden çevrimiçi eğitime aktarılması sebebiyle aslında çevrimiçi eğitim tam anlamıyla deneyimlenememiştir. Buna rağmen sosyal hayatın da kısıtlandığı bu olağanüstü dönemde çevrimiçi öğrenme, öğrencileri ve eğitimcileri hem strese sokan hem de günlük hayatlarına biraz da olsa yakınlaştıran bir konumda olmuştur. 2020-2021 döneminde normal şartlarda yüz yüze verilen çeviride bilgi teknolojileri ile alakalı dersler de bu dönemde çevrimiçi eğitimle verilmiştir. Yaşanılan bu salgın sürecinin özellikle eğitimcilerle yapılan görüşmelerde farklı bakış açıları sunacağı düşünülmektedir.

Salgın sürecinde çevrimiçi eğitim farklı terimlerle anılmıştır. Online eğitim ve uzaktan eğitim bunlardan en yaygınlarıdır. Bu çalışmada araştırmacı tarafından çevrimiçi eğitim terimi kullanılacak olsa da görüşme yapılan öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ve online eğitim olarak bahsettikleri konu da aynı anlama gelmektedir.

Bu başlıkta çeviride bilgi teknolojilerinin nerede işlendiği konusu bağlamında öncelikle sınıf ortamı veya bilgisayar laboratuvarı konuları tartışılmış, sonrasında ise yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme konuları ele alınmıştır.

2.3.1 Sınıf Ortamı veya Bilgisayar Laboratuvarı

Çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi söz konusu olduğunda kuşkusuz ilk akla gelen dersin bilgisayar laboratuvarında işleniyor oluşudur. İdeal bir çeviride bilgi teknolojileri eğitimi ortamı hayal ettiğimizde öğrencilerin, teknolojiler ile ilgili anlatılan teorik bilgileri uygulamaya döktükleri ve hatta çeviri projesi yürüttükleri güncel teknolojilerle donatılmış bir bilgisayar laboratuvarında çalışmakta olduklarını düşünebiliriz. Ancak ne yazık ki uygulamanın bu şekilde olmasını engelleyen durumlar bulunmaktadır.

Bu durumda en önemli engel eğitimin verildiği kurumun fiziksel, maddi ve yönetsel durumudur. Piyasada kullanılan çeviri araçları ve çeviri sürecinde kullanılan teknolojiler kurumlara önemli bir maddi yük gerektirebilir. Yükseköğretim kurumlarının bütçeleri göz önüne alındığında çeviri araçlarına büyük bir yatırım yapılamayacağı ortadadır. Yükseköğretim kurumları, genelde sosyal bilimlerden, fen bilimleri ve mühendislik alanlarına bütçe ayırmayı tercih etmektedir.³⁵

Eğitimcinin çeviride bilgi teknolojileri eğitimini laboratuvar ortamında vermesi noktasında Sinem Canım Alkan'ın ilgili makalesinde bahsettiği İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı örneğinde çeviride bilgi teknolojileri eğitime dair kısıtlamalar kayda değerdir. İstanbul Üniversitesi örneğinde bilgisayar laboratuvarının fiziksel koşulları dersi alan 50-60 kişiyi barındırmaya elverişli değildir, laboratuvar öğrencilere sadece ders saatlerinde açıktır, bilgisayarla ilgili donanımsal ve yazılımsal sorunlar sıklıkla yaşanmaktayken laboratuvardaki bilgisayarların bakımından sorumlu teknik personel bulunmamaktadır. Ayrıca üniversite ile fakülte yönetimi tarafından çeviride kullanılan ücretli yazılımlar için ödenek oluşturulamamaktadır.³⁶ Bu şartlar dahilinde eğitimci ne kadar laboratuvar ortamında öğrenci odaklı bir yaklaşıma yönelmeye çalışırsa çalışsın, kurumun sağladığı fiziksel şartların bunu desteklemediği açıktır. Canım Alkan'ın da belirttiği gibi “Her ne kadar akademik çeviri eğitiminin makro hedefleri ve güncel

³⁵ Lynne Bowker, Elizabeth Marshman, Cheryl McBride, “Getting More than You Paid for?: Considerations in Integrating Free and Low-Cost Technologies into Translator Training Programs,” **Redit**, Numero 1, 2008, s.29.

³⁶ Sinem Canım Alkan, “Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri,” **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**, Sayı: 7, 2013, s. 141.

piyasa koşulları eğitim müfredatlarını şekillendiren önemli değişkenler olsa da gerçekçi öğretim çıktıları açısından, teknoloji eğitiminin verileceği üniversite bağlamının kısıtlamalarının da dikkate alınması gerekir.”³⁷

Türkiye’de pek çok eğitim kurumu benzer durumdadır. Araştırmacının görev yaptığı bir vakıf üniversitesi olan İstanbul Gelişim Üniversitesi’nde de laboratuvar kullanımı ile ilgili birtakım sorunlar bulunmaktadır. Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında öğrenci mevcudu 15 kişiyi geçmediği için laboratuvar yeterliliği konusunda sorun yaşanmamaktadır. İlgili program Meslek Yüksekokulu bünyesinde bulunduğu ve yüksekokul içerisinde bilgisayar kullanımı gereken pek çok bölüm olduğu için okulun yedi adet laboratuvarı bulunmaktadır. Bu laboratuvarlar herhangi bir ders için talep edildiğinde ret cevabı alınmamıştır. Bununla birlikte, laboratuvarı farklı bölümlerden öğrenciler kullandığı için ders dışında öğrencilerin laboratuvarı kullanması mümkün değildir. Laboratuvardaki bilgisayarlarla ilgili teknik sorun pek yaşanmasa da yaşandığında bilgi işlem yetkililerine ders esnasında ulaşmak zordur. Talep edilen ücretsiz programların laboratuvardaki bilgisayarlara yüklenmesi noktasında gecikmeler yaşanabilmektedir. Bu nedenle istenilen programların dönem başlamadan yükletilmesi gerekmektedir.

Çeviride bilgi teknolojileri eğitimi veren eğitimciler hangi yaklaşımı benimsemek isterlerse istesinler çalıştıkları kurumların fiziksel ve maddi şartları ve yönetsel görüşü nedeniyle diledikleri yaklaşımı benimseyemeyebilirler. Bu nedenle bu yaklaşımlar sorgulanırken kurumun ders için sağladığı ortamın şartlarının da ele alınması gerektiği ortadadır.

2.3.2. Yüz Yüze ve Çevrimiçi Öğrenme

Yüz yüze eğitim, bir dersin teorik ve uygulama derslerinin eğitimcinin eşliğinde sınıf, laboratuvar veya atölye gibi ortamlarda yapılmasına denir. Çeviri eğitiminde dersler sıklıkla yüz yüze verilir. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde de dersler genelde sınıf veya laboratuvar ortamında yüz yüze yapılır. Buna rağmen teknolojinin de gelişimiyle birlikte çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde çevrimiçi eğitim konusu tartışılan bir konu olmaya başlamıştır. Anthony Pym, “**E-Learning and**

³⁷ A.e. s. 145.

Translator Training (E-Öğrenme ve Çeviri Eğitimi)” adlı makalesinde çevrimiçi öğrenmenin çeviri eğitimine nasıl entegre edileceğini ele almıştır. Pym’e göre çeviri eğitiminde çevrimiçi öğrenmenin kullanılmasının olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Çevrimiçi öğrenme, çevirmen adaylarının profesyonel çevirmenlik kariyerlerinde de kullanabilecekleri teknolojileri öğrenmelerine yardımcı olacak ve ikili çalışma ortamı sağlayabilecektir. Aynı zamanda çevrimiçi öğrenmeye yönelik öğrenci talepleri de göz ardı edilemeyecek bir noktadır.³⁸

Çevrimiçi öğrenmenin olumsuz yönlerinden biri çevrimiçi öğrenmeye kaynak ayrılmasının gerekliliğidir. Kaynaktan kasıt hem çevrimiçi araçlara ayrılacak maddi kaynak, hem de çevrimiçi dersleri yönetecek kişinin bu araçları öğrenmek için ayıracağı zamandır. Çevrimiçi öğrenmenin bir diğer olumsuz yönü temel internet becerilerinden yoksun olan öğrencilerin hem eğitimci hem de dersi alan diğer öğrenciler ile birebir iletişim ortamı olmadığından hissedebilecekleri strestir. Aynı zamanda çevrimiçi öğrenmede mimik, tonlama gibi yüz yüze eğitimde yer alan iletişimsel özellikler olmadığından bu da öğrencileri olumsuz etkileyebilir. Ayrıca çevrimiçi öğrenmede sınıflarda yaş ve eğitim arka planı çeşitlilik gösterebilir özellikle büyük yaşlardaki ve iş hayatında yer alan öğrencilerde motivasyon eksikliği olabilir.³⁹

Pym, çevrimiçi öğrenmede yaşanabilecek sorunları çözmek için bazı öneriler de sunmuştur. Çevrimiçi öğrenmede eğitimci talimatları konusunda açık olmalı, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-eğitimci etkileşimini artıran dersler düzenlemeli, dersler eş zamanlı olmasa da öğrencilerin derslerden kopmamaları için dersleri belirli bir zaman dilimi içerisinde takip etmesini sağlamalıdır. Ayrıca aynı grupta derse daha az veya daha fazla zaman ayırabilecek öğrenciler olabileceği için isteğe bağlı okuma ve görevlerle dersi zenginleştirerek her türlü öğrenciye yönelik bir ortam sunmalıdır. Öğrencilere işbirlikçi öğrenmeye dayalı ortamlar yaratmalıdır. Bunun için dört veya beş öğrencinin çevirmen, terim yöneticisi, belgelendirici, editör ve proje yöneticisi gibi rolleri benimseyebileceği grup projeleri ortaya koyabilir. Ayrıca eğitimci öğrencilerin iletişimde kalmalarını sağlayacak bir sohbet veya e-posta tartışma grubu oluşturabilir.

³⁸ Anthony Pym, “E Learning and Translator Training”, 2001, Erişim Tarihi 07.01.2020, http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/training/2001_elearning.pdf

³⁹ A.e.

Bununla birlikte öğrencilerin gerçek hayatta yüz yüze iletişime geçeceği etkinlikler düzenleyerek sosyal ilişkileri geliştirebilir.⁴⁰

Çevrimiçi öğrenmenin çeviri eğitiminde kullanılması üzerine yapılan çalışmalar bununla sınırlı değildir. Bu konuda dikkate değer bir başka çalışma Granada Üniversitesi'nden araştırmacıların “**A Professional Approach to Translator Training (PATT)** (Çeviri Eğitime Profesyonel Yaklaşım)” adlı makalesidir. Çeviri Eğitime Profesyonel Yaklaşımında araştırmacılar çeviri eğitimini profesyonel çeviri ortamına yaklaştırmaya çalışmışlardır. Bu noktada kuramsal dayanakları özellikle Kiraly'nin işbirlikçi eğitime dayalı olan sosyal yapılandırmacı yaklaşımıdır.

Günümüzde profesyonel hayatta çevirmenlerden belgeleme, terim yönetimi, çevirmenlik, editörlük ve proje yönetimi gibi pek çok görevi üstlenmeleri beklenmektedir. Çeviri Eğitime Profesyonel Yaklaşımında da temel amaç öğrencilerin bu rolleri üstlenmelerini sağlayarak onları profesyonel yaşama hazırlamak ve gerçek iş piyasasındaki çalışma koşullarıyla tanışmalarını sağlamaktır.⁴¹ Eğitimlerinin ilk yıllarında belgeleme, terminoloji, teknik çeviri, düzenleme ve masaüstü yayıncılık ile ilgili dersler alan öğrenciler, eğitimlerinin son yıllarında çeviri projesi dersi alabilmektedir. Bu derste öğrenciler, beş kişilik gruplara ayrılmakta ve belgelendirici, terim yöneticisi, çevirmen, editör ve proje yöneticisi gibi roller oynamaktadır. Proje sürecinde gerçek değil, simülasyon projeler uygulanmaktadır. Ayrıca bu projelerde Granada Üniversitesi'nin geliştirdiği çevrimiçi bir uygulama olan Aula.int kullanılmaktadır. Aula.int, söz konusu çeviri projesine katılan öğrenci ve eğitimcilerin buluşma noktasıdır. Aula.int, biri herkese açık, diğeri ise katılımcılarla sınırlı iki ayrı platformdan oluşmaktadır. Herkese açık platformda proje, eğitimciler ve kurs modülleri ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Kısıtlanmış alanda ise işbirlikçi çalışmaya temel destek (BSCW) platformuna erişilmektedir. Bu eş zamansız platform ekip üyelerinin iş birliği ile yaptıkları projeleri paylaştıkları bir çalışma alanıdır. Bu platform aracılığıyla her bir ekip projeleriyle ilgili belgeleri yükleyip indirebilir, bu belgelere not ekleyebilir, toplantılar düzenleyebilir veya düşüncelerini diğer ekip

⁴⁰ Anthony Pym, “E Learning and Translator Training”, 2001, Erişim Tarihi 07.01.2020, http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/training/2001_elearning.pdf

⁴¹ Aula.int, “Translator Training and Modern Market Demands”, **Perspectives: Studies in Translatology**, Volume 13:2, 2005, s. 138.

üyeleri ve eğitimcileriyle paylaşabilir. Bu platform sayesinde eğitimciler de her bir ekibin projelerini takip etme imkânına sahiptir.⁴²

Burada ele alındığı gibi çeviri eğitiminde son yıllarda ele alınan çevrimiçi eğitim konusunun hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu noktada eğitimciye düşen bunların farkında olması, bu farkındalığını öğrencilerinin yararına kullanmasıdır. Eğitimci çevrimiçi eğitim müfredatını ve materyallerini geliştirirken çevrimiçi eğitimin güçlü ve zayıf yanlarını göz önünde tutmalı, dersini buna göre hazırlamalıdır.

2.4 Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Değerlendirme Yaklaşımları

Sakine Esen Eruz'a göre sınavların iki işlevi vardır. "İlki öğrencinin anlatılanları gerektiği gibi anlayıp anlamadığını, öğrendikleri üzerine yorum yapma becerisi kazanıp kazanmadığını denetlemek. İkincisi ise öğretmenin kendisini denetlemesidir."⁴³ Çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde değerlendirmede de hiç kuşkusuz ilk amaç öğrencinin anlatılanları anlayıp anlamadığını denetlemektir. İkinci amaç da eğitimcinin kendisini denetlemesidir. Bu noktada öğrencileri değerlendirmede çeviri eğitimcilerinin sınavlar konusunda iki ayrı değerlendirme yaklaşımına sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu iki ayrı değerlendirme yaklaşımı süreç değerlendirme ve sonuç değerlendirme yaklaşımları olarak ele alınmıştır.

2.4.1 Sonuç Değerlendirme Yaklaşımı

Geleneksel değerlendirme yaklaşımında öğrenciler sınırlı bir süre içerisinde belirli bir metni sözlükle veya sözlüksüz çevirerek belirli bir puan üzerinden değerlendirilirler.⁴⁴ Bu geleneksel yaklaşımlarda genelde sonuç değerlendirme (**summative assessment**) yöntemi kullanılır. Bir başka deyişle, öğrenciler dönemin sonunda belirli bir not verilerek değerlendirilir.⁴⁵

⁴² Maria Dolores Olvera Lobo v.d., "A Professional Approach to Translator Training (PATT)," **META**, LII, 3, 2007, s. 524.

⁴³ Esen Eruz, Sakine, **Akademik Çeviri Eğitimi Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi**, 2008, Multilingual, s. 188.

⁴⁴ Dorothy Kelly, **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing, s.131.

⁴⁵ A.y

Geleneksel değerlendirme üzerine çeviri eğitimi literatürü genelde çeviride kalite değerlendirme üzerine yoğunlaşmıştır. Örneğin Katharina Reiss'in **Translation Criticism: The Potentials and Limitations** (Çeviri Eleştirisi: İmkanlar ve Sınırlılıklar) isimli kitabı çeviri eleştirisi üzerine yoğunlaşarak çeviride kalite değerlendirme ölçütleri oluşturmaktadır.⁴⁶ Paul Kussmaul, **Training the Translator** (Çevirmeni Eğitmek) isimli kitabının altıncı bölümünü değerlendirmeye ayırmış, bu bölümde çeviride kalite değerlendirmesi üzerine kültürel yeterlik, durumsal yeterlik, söylem, sözcüklerin anlamları ve dil hataları gibi kategoriler belirlemiştir.⁴⁷ Çeviri eğitiminde çeviride bilgi teknolojilerinin eğitimi bile güncel bir konuyken çeviride bilgi teknolojilerinin değerlendirmesi üzerine değinilmemiş olması şaşırtıcı değildir.

Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde amaç çeviri edincini değil, çeviride bilgi teknolojileri edincini geliştirmektir. Bu bağlamda çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde değerlendirme dediğimizde genelde çeviride kalite değerlendirme üzerine yoğunlaşan geleneksel değerlendirme yaklaşımlarına bakmak yetersiz kalacaktır.

Geleneksel değerlendirme yaklaşımına ağırlıklı olarak çeviri sınavları çerçevesinden bakılmış olsa da anlatılanları çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde değerlendirme bağlamında ele almak mümkündür. Bu bağlamda eğitimci, verdiği bilgiyi aramak için sonuç değerlendirme yöntemiyle bir veya birden fazla sınav yapar. Bu sınav genellikle derste verilen teorik bilgilere odaklıdır. Bunun haricinde öğrencilerin sorun çözme becerilerini ölçmeye yönelik salt teorik bilgiyle cevaplanamayacak sorular da sorulabilir. Sınav uygulama sınavı dahi olsa öğrencinin değerlendirme süreci sadece yapılan sınavla sınırlandırılır. Amaç öğrencilerin belirli bir anda gösterdikleri veya gösteremedikleri başarıyı notlandırmaktır. Öğrencilerin sınavdan geri bildirim alarak öğrenme süreçlerine fayda sağlamaları mümkün değildir. Bununla birlikte öğrenciler dönem içerisinde de yaptıkları çalışmalara geri bildirim alamazlar. Değerlendirmeleri tamamen dönem içerisinde yaptıkları vize ve final gibi sınavlardaki sonuçlarından ibarettir.

⁴⁶ Katharina Reiss, **Translation Criticism: The Potentials and Limitations**, (translated by Erroll F. Rhodes), 2000, St. Jerome Publishing.

⁴⁷ Paul Kussmaul, **Training the Translator**, 1995, John Benjamins B.V., s. 8.

Bazı durumlarda sonuç değerlendirme yaklaşımının kullanılıyor olmasının sebebi eğitim kurumunun getirdiği bürokratik gerekliliklerdir. YÖK'ün veya üniversite yönetmeliklerinin getirdiği zorunluluklar sonucunda da eğitimci sonuç değerlendirme yöntemini kullanmak zorunda kalabilir.

Dönem içerisinde yapılan sınavların öğrencilerin dersteki tüm başarısını ne ölçüde gösterebildiği ise tartışma konusudur. Bu nedenle sonuç değerlendirme yaklaşımlarına eleştirel bir gözle bakan süreç değerlendirme yaklaşımları ortaya çıkmıştır.

2.4.2 Süreç Değerlendirme Yaklaşımı

Süreç değerlendirme yaklaşımı, sonuç değerlendirme yaklaşımı gibi sadece not odaklı değildir. Bu yaklaşımda değerlendirmenin öğrenme üzerindeki etkisi büyüktür. Süreç değerlendirme; **(formative assessment)** her bir notlandırma, düzenleme ve yorum ile öğrencilere öğrenme süreçlerinde geri bildirim verilerek öğrencilerin daha çok ve daha iyi öğrenebilmesini sağlamaktır.⁴⁸

Yapılandırmacı bir bakış açısıyla değerlendirme süreçlerine bakan Kiraly, sonuç odaklı yapılan sınavların ancak öğrencilerin belirli bir anındaki performansının fotoğrafı olabileceğini, onların kapasitesini ve yeterliliğini gösteren zengin bir portre olmaktan uzak olduğunu belirtmiştir.⁴⁹ Kiraly, geleneksel değerlendirme yöntemlerini şu şekilde eleştirir:

...geleneksel sınav yaklaşımlarının nesnel ölçütleri şu varsayımlara dayanır: (1) bilgi dışarıdan bir gözlemci tarafından ölçülebilir, (2) kullanıldığı bağlamdan ayrılabilir, (3) öğrencinin gerçek kapasitesi belirli bir anda yapılan bir sınavla tam olarak ölçülebilir ve (4) sınav sonuçları diğer olası sonuçlarla genellenebilir.⁵⁰

Kiraly'nin yapılandırmacı değerlendirme yaklaşımını akademik eğitim programlarının değerlendirmesi üzerine sistematik bir yapılandırmacı yaklaşım sunan

⁴⁸ Dorothy Kelly, **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing, s.133.

⁴⁹ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 142.

⁵⁰ A.e. s. 143.

Guba ve Lincoln'ün "Fourth Generation Evaluation"⁵¹ isimli eserinden almış, bu yaklaşımı çeviribilim eğitime uyarlamıştır. Bu bağlamda Kiraly çeviri eğitimi çerçevesinde güvenilirlik (**trustworthiness**) ve gerçeklik (**authenticity**) kavramlarını incelemiştir.

Eserinde güvenilirliğin dört bileşeni olduğunu söyleyen Kiraly, bunları inanılabilirlik (**credibility**), aktarılabilirlik (**transferability**), güvenilirlik (**dependability**) ve doğrulanabilirlik (**confirmability**) olarak sıralamıştır.⁵² Guba ve Lincoln'ün program değerlendirme bağlamında değerlendiricilerin öğrencilerin yapılandırılmış gerçekliklerini yeterli bir biçimde temsil ettiklerini ortaya koyması olarak açıklanan inanılabilirlik tanımını Kiraly, öğrenme değerlendirmeye uyarlamıştır.⁵³ Bu çerçevede Kiraly, beş ayrı kavramı açıklamıştır. Bunlar sürekli ilgilenme (**prolonged engagement**), devamlı gözlem (**persistent observation**), meslektaş bilgilendirmesi (**peer debriefing**), kademeli öznellik (**progressive subjectivity**) ve üye denetimidir (**member check**).

Sürekli ilgilenme, eğitimcinin belirli bir günde yapılan değerlendirmenin sonuçları yerine, öğrenciyi uzun bir süre gözlemleyerek değerlendirmesidir. Devamlı gözlem ise eğitimcinin öğrencinin başarı ve başarısızlıklarını daha detaylı bir perspektiften görmek için öğrenciyle yeteri kadar ilgilenmesi, sadece sınav sonucuna dayalı değerlendirme yapmamasıdır. Sürekli ilgilenme ve devamlı gözlem kavramları birlikte yürümektedir. Meslektaş bilgilendirmesi, eğitimcinin bulgularını başka bir eğitimci veya denetmen ile paylaşmasıdır. Böylece öğrencinin başarı veya başarısızlığına farklı bir bakış açısıyla bakabilir. Kademeli öznellik, eğitimcinin kendi önyargılarının öğrencinin yeteneklerini değerlendirmesinin önüne geçmemesi için kendisini gözlemlemesidir. Bunun için bir defter tutabilir. Üye denetimi ise eğitimcinin ve öğrencilerin belirli bir değerlendirme üzerine olan bakış açılarını birlikte tartışmalarıdır.⁵⁴ Kiraly, inanılabilirlik hakkındaki bu kavramlarla aslında kendi

⁵¹ Guba Egon ve Yvonne Lincoln, **Fourth Generation Evaluation**, Newbury Park, CA: Sage Publications

⁵² Dipnot 49'da a.g.e. s. 144

⁵³ A.y.

⁵⁴ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 144-145.

bakış açısında yapılandırmacı bir değerlendirmede inanılrlığın nasıl olacağını açıklamıştır.

Güvenirlilik kavramının elemanlarından olan aktarılabilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik ise Kiraly tarafından çok daha kısaca aktarılmıştır. Aktarılabilirlik belirli bir durumda bilgi ve beceri üzerine verilen kararların diğer durumlarda uygulanabilirliği ile alakalıdır. Güvenirlilik, inceleme sürecinin belgelenebilir ve güvenilir değerlendirme uygulamaları ile yapılıp yapılmadığıyla ilgilidir. Doğrulanabilirlik ise değerlendirme ile ilgili verilerin doğrulanabilir olması anlamına gelmektedir.⁵⁵

Kiraly'nin bahsettiği güvenirliliğin yapılandırmacı değerlendirme yaklaşımının önemli bir bileşeni olduğunu söylememiz mümkündür. Geleneksel değerlendirme yaklaşımlarında dönem içerisinde yapılan ve not verilen sınavlar bulunmaktayken, yapılandırmacı değerlendirme yaklaşımlarında öğrencilerin başarıları sürekli gözlemlenmektedir. Geleneksel değerlendirme yaklaşımlarında sınavların güvenilir olması için belirli ölçme ve değerlendirme yöntemleri bulunmaktadır. Bu anlamda çok daha objektif olarak görülebilir. Süreç değerlendirme yaklaşımında ise dönem içerisinde süreç sürekli değerlendirildiği için güvenirliliği sağlama yöntemi daha farklıdır. Kiraly'nin bahsettiği kavramlar aslında eğitimcinin bu güvenirliliği sağlayıp objektif bir değerlendirme yapabilmesi içindir.

Kiraly, sosyal yapılandırmacı yaklaşımını anlatırken gerçek projelerden ve öğrencilere gerçek projelerdeki rolleri vermekten bahsetmişti. Değerlendirme bağlamında bahsettiği gerçeklik kavramı da aslında buna benzer olarak değerlendirme sürecinin gerçek hayata uygunluğudur. Bu bağlamda çeviri öğrencilerini değerlendirme süreçlerinin gerçek hayatla bağlantılı olması gerektiğini savunur. Kiraly'e göre öğrenci yapılan değerlendirmelerden yapılandırmacı bir geri bildirim almalı, bu değerlendirme süreci profesyonel hayattaki değerlendirmenin bir benzeri

⁵⁵ A.y.

olmalı ve eğitimci de öğretme yöntemlerinin geliştirmek için bu değerlendirme süreçlerinden sonuç çıkarmalıdır.⁵⁶

Bu bağlamda Kiraly, değerlendirme yaklaşımından bahsettiği bölümün ilerleyen kısmında DIN 2345 isimli çeviri işleri üzerine geliştirilen kalite standardının süreçlerini çeviri eğitimine uyarlamış, öğrencinin değerlendirme amacıyla yapacağı aktiviteyi gerçek çeviri projelerindeki gibi hazırlamıştır. Eğitimci müşteri gibi davranarak yaptıracığı iş için uygun olan öğrenciyi seçer ve işi öğrenciye anlatır. Tıpkı gerçek bir çeviri projesi gibi eğitmen ve öğrenci arasında bir sözleşme yapılır. Eğitimci çevirinin en iyi şekilde yapılması için gerekli belgeleri sağlamakla yükümlüdür. Çeviri ile ilgili terimce veya paralel metin sağlar. Öğrenciler kendilerinin ve sınıf arkadaşlarının çevirilerinin gözden geçirme süreçlerini de yürütür.⁵⁷

Kelly de benzer bir bakış açısıyla çeviri sınavlarının daha gerçekçi olması gerektiğini savunmuştur. Bununla birlikte akademik kurumlardaki bürokratik süreçler sebebiyle süreç değerlendirmesinin yanında sonuç değerlendirme yönteminin de kullanılması gerekebileceğine değinir. Pek çok kurumda final sınavı yapılmasının zorunlu olduğunu belirten Kelly, süreç değerlendirme yerine sonuç değerlendirme yöntemi kullanılmak zorunda kalındığında sınavı daha gerçekçi yapabilmek için neler yapılabileceğini tartışmıştır.⁵⁸ Sözlüklü veya sözlüksüz kaynak metnin erek metne çevrildiği çeviri sınavlarının gerçek hayata olan uzaklığına değinen Kelly şu yöntemleri önermiştir. Birincisi çeviri sınavlarında sadece çeviri sorulmak zorunda değildir, öğrencilerin çeviri öncesi işlemler yapmaları veya bunlar üzerine yorum yapmaları istenebilir. İkincisi başvuru kaynakları gerçek hayata yakın olmak için sadece sözlüklerle sınırlandırılmayabilir. Üçüncüsü sınavlardaki sürpriz faktörü düşürülmelidir. Bunun için sınavdaki çeviri metni öğrencilere kısa bir süre önceden verilip kütüphanede ve bilgisayarda araştırma yapma imkânı tanınabilir. Dördüncüsü sınav süresini gerçekçi ayarlamaktır. Beşincisi ise öğrencilerin kendisini bağlamin

⁵⁶ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 146-147.

⁵⁷ A.e. s. 150-151.

⁵⁸ Dorothy Kelly, **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing, s.136.

içerisinde hissetmelerini sağlamak için kaynak metni anlatan bir metin vermektir. Sonuncusu da öğrencilerin değerlendirme ölçütlerinden haberdar olmasıdır.⁵⁹

Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde süreç değerlendirme literatürde tartışılan bir konu olmamıştır. Ama Kiraly ve Kelly'nin yapılandırmacı değerlendirme yaklaşımlarını çeviride bilgi teknolojileri eğitimine uyarlayabiliriz. Buna göre çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde süreç değerlendirmede:

- Öğrenciler sadece dönem içerisindeki notları ile değil, dönem içerisindeki ilerleyişleri ile de değerlendirilmelidir.
- Öğrenci değerlendirme sürecinde de öğrenmelidir. Bu nedenle öğrencilere sürekli geri bildirim verilmelidir. Örneğin öğrencilere o hafta öğrenilen teknoloji ile ilgili bir uygulama ödevi verilip, bu ödev hakkında ilerleyen hafta geri bildirim verilebilir.
- Öğrencilere verilen projeler ve bunların değerlendirmeleri gerçek hayata uygun şekilde yapılmalıdır. Örneğin öğrencilere çeviri belleği sistemleri hakkında proje verilecekse projenin verilme süreci tıpkı bir çeviri şirketindeki gibi olmalıdır. Mülakatlar resmi bir şekilde yapılmalı, öğrenciden fiyat teklifi alınmalıdır. Sonrasında öğrenciye yapacağı çeviri işi ile terimce ve stil kılavuzu da sağlanmalıdır. Gerçek bir çeviri projesi gibi öğrencilere gerekliyse düzeltmeler gönderilmelidir.
- Dönem içerisinde sonuç değerlendirme yöntemi de uygulanmak zorundaysa, bir başka deyişle vize veya final sınavı yapılacaksa bu sınavların gerçek hayata uygun olması sağlanmalıdır. Öğrencilere sadece çeviri teknolojileri ile ilgili teorik bilgi sorulmamalı, bu teknolojileri sorgulatacak sorulara yer verilmelidir. Örneğin bir çeviri işi tanımlanıp bu çeviri işinde hangi teknolojilerin kullanılmasının en uygun olacağı sorulabilir.
- Eğitimci de değerlendirme sürecinden öğrenmelidir. Öğrencilerden aldığı geri bildirimlerle dersinde iyileştirmelere gidebilir.

⁵⁹ A.e. s.138.

2.4.3 Hibrit Değerlendirme Yaklaşımı

Sonuç değerlendirme ve süreç değerlendirme yaklaşımları eğitimciler tarafından kendi başlarına kullanılabildikleri gibi ikisinin bir arada kullanıldığı durumlar da sıklıkla bulunmaktadır. Bu bağlamda sonuç ve süreç değerlendirme yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı yaklaşım, hibrit yaklaşım olarak anılmıştır.

Eğitimcinin kullanacağı değerlendirme yaklaşımı her zaman kendi seçimleri doğrultusunda ortaya çıkmamaktadır. Örneğin sonuç değerlendirme yaklaşımı kullanılmasının çoğu eğitim kurumunda bürokratik bir zorunluluk olduğundan bahsedilmişti. Böyle durumlarda eğitimci sadece süreç değerlendirme yaklaşımı kullanmak isterken hibrit değerlendirme yöntemini kullanmak durumunda kalabilmektedir. Benzer bir şekilde, eğitimci sadece sonuç değerlendirme yöntemi kullanmak isterken, eğitim kurumunun istekleri doğrultusunda süreç değerlendirme yöntemi de kullanarak hibrit bir yaklaşım edinmek zorunda kalabilir ya da eğitimci hem sonuç hem süreç değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliğini savunarak kendisi hibrit bir yaklaşımdan yana olabilir.

Bu bölümde ilkin çeviride bilgi teknolojileri eğitimi ile ilgili yaklaşımlar ne, nasıl ve nerede sorularına cevap veren başlıklar altında sorgulanmıştır. Çeviri eğitiminde ne işlendiğine dair yaklaşımlar olan minimalist ve maksimalist yaklaşımlar konu üzerine tartışan araştırmacıların fikirleri doğrultusunda ele alınmıştır. Ardından çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nasıl işlendiğine dair yaklaşımlar eğitimci ve öğrenci odaklı olmak üzere iki farklı işleniş biçimiyle açıklanmıştır. Öğrenci odaklı yaklaşımlar kapsamında Donald Kiraly'nin ortaya koyduğu sosyal yapılandırmacı yaklaşım ile gerçek ve simülasyon projeler tartışılmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin nerede işlendiği konusunda ise sınıf ve laboratuvar ortamları ile yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme ele alınmıştır. Sonrasında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde değerlendirme, süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme ve hibrit değerlendirme yaklaşımları başlıkları altında incelenmiştir. Bir sonraki bölümde ise bu çalışmanın yöntemi açıklanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜTÜNCE VE YÖNTEM

Çalışmanın ilk bölümünde günümüzde kullanılan çeviride bilgi teknolojilerinden, ikinci bölümünde ise çeviride bilgi teknolojilerinin eğitiminde kullanılan yaklaşımlardan bahsedilmiştir. Bir başka deyişle çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyin, nerede ve nasıl işlendiği ile nasıl değerlendirildiği bu konu üzerine görüş belirtmiş araştırmacıların çalışmaları çerçevesinde tartışılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde tezin araştırma soruları, bu soruların hangi yöntemle ele alındığı ve araştırmanın sınırlılıkları aktarılmıştır.

3.1 Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir.¹ Çalışmada nicel araştırma yerine nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinin nedeni gerçekliği nesnel bir olgu olarak gören ve değişkenlerin kesin sınırlar ile saptanabildiği nicel araştırma yöntemlerinin Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde betimleyebilmeye olanak vermemesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve görüşme yöntemleri çalışmanın amaçladığı hedefe varması için kullanılacak yöntemlerdir.

3.2 Araştırma Soruları

Bu tez Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknoloji derslerini dört araştırma sorusu kapsamında incelemektedir.

- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerinde ne işleniyor?

¹Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 2018, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.41.

- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri nasıl işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri dersleri nerede işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini alan öğrenciler nasıl değerlendiriliyor?

3.3 Doküman İncelemesi

“Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.”² Bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programının olduğu üniversitelerin internet sayfalarından toplanan bilgilerle program müfredatlarında çeviride bilgi teknolojilerinin yeri incelenirken kullanılmıştır. “Nitel çalışmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir.”³ Bu çalışmada da doküman incelemesi yöntemi, bir diğer nitel veri toplama aracı olan görüşme yöntemiyle birlikte kullanılmıştır. Doküman incelemesi ile edinilen verilerle program müfredatlarında temel bilgi teknolojilerinin ve çeviride bilgi teknolojilerinin yeri sorgulanmış, bu veriler aynı zamanda yapılacak görüşmeler için bir ön bilgi görevi görmüştür.

3.4 Görüşme

Görüşme, sosyal bilimlerde en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir. “Özellikle araştırmacılar, katılımcıların bakış açılarını anlamak ya da katılımcıların olgu ve olaylara nasıl anlamlar yüklediğini öğrenmek istediklerinde, görüşme yapmak faydalı bir yöntem olacaktır.”⁴ Bu çalışmada Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde betimleyebilmek amacıyla doküman incelemesi yöntemine ek olarak nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi de kullanılmıştır. Görüşme yaklaşımlarından ise

² Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 2018, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.189.

³ A.y.

⁴ Bruce L. Berg ve Howard Lune, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 2015, Hasan Aydın (Çev.), 8.baskı, Konya: Eğitim Kitabevi, s. 139.

görüşme formu yaklaşımı benimsenmiştir. Görüşme formu yaklaşımında görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir.⁵ Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin yapılmasını inceleyen bu çalışmada eğitimcilerin çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde kullandıkları yaklaşımlar, görev yaptıkları kurumun yaklaşımı ve öğrenci profili gibi durumlara göre değişebildiği için önceden hazırlanmış sorular haricinde konu ile ilgili ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma ihtiyacı duyabileceğini düşündüğünden araştırmacı görüşme formu yaklaşımını tercih etmiştir. Bu noktada nicel araştırma yöntemlerinden anket yerine bir nitel araştırma yöntemi olan görüşme formu yaklaşımının tercih edilmesinin nedeni ise daha önce işlenmemiş ve gerekli ön verinin bulunmadığı bu konuda genellemeler yapmak yerine derinlemesine bir keşfe çıkılmasının gerekiyor olmasıdır.

Görüşmeler 2021 senesinin Mart ayında yapılmış, içerisinde bulunan Covid-19 pandemisi süreci nedeniyle çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Çevrimiçi görüşmeler Google Meet toplantısı olarak yapılmıştır. Görüşmeler için çeviride bilgi teknolojileri üzerine müfredatlarında ders bulunan 13 üniversiteyle iletişime geçilmiş, bunlardan üçünden seçmeli olarak gözüken dersin aslında açılmadığı bilgisi alınmıştır. Geriye kalan on üniversitede dersi veren öğretim elemanlarından biri görüşmeyi reddetmiş, dördü ile ise e-posta ve telefonla iletişim sağlanmaya çalışılmasına rağmen kendilerine ulaşılamamıştır. Sonuç olarak beş kurumla görüşme sağlanabilmiştir. Görüşmecilerin adları ve bağlı bulundukları üniversiteler araştırmanın gizlilik ilkeleri gereği verilmemiş ve görüşmeciler E1, E2, E3, E4, E5, E6 ve E7 şeklinde kodlanmıştır.

⁵ A.e s. 132

Görüşmeci Kodu	Görüşmeci Tanımı
E1	Üniversite 1’de eğitimci
E2	Üniversite 2’de eğitimci
E3	Üniversite 3’te eğitimci
E4	Üniversite 4’te eski eğitimci
E5	Üniversite 4’te mevcut eğitimci
E6	Üniversite 5’te eğitimci
E7	Üniversite 3’te Temel Bilgisayar dersi eğitimci

Tablo 2: Görüşmeci Kodları ve Tanımları

Görüşmeciler onam formu ile araştırmanın amacı, kapsamı ve yapılaş şekli konusunda bilgilendirilmiş, görüşmelerinin Google Meet üzerinden kaydı alınması istenildiği için toplantının kaydının alınmasına onay verip vermedikleri sorulmuştur. Bu talep tüm görüşmeciler tarafından olumlu karşılanmıştır. Alınan kayıtlar neticesinde görüşmeler araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülmüş ve düzenlenmiştir. Görüşme süreleri farklılık gösterse de ortalama bir saat olduğu söylenilebilir. Bu görüşmelerden elde edilen veriler, ikinci bölümde değinilen kuramsal çerçeve bağlamında analiz edilmiş, betimlenmiş ve aktarılmıştır.

3.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarından biri araştırmanın kuramsal zemini hazırlanırken incelenen eğitim yaklaşımlarını sınıflandırmada bir modele ihtiyaç duyulması ve halihazırda böyle bir model bulunmamasıdır. Bir diğer sınırlılık araştırmanın çeviribilim literatürü ile sınırlandırılmasıdır. Eğitim bilimleri literatüründeki görüşler ağırlıklı olarak bu araştırmanın kapsamının dışında bırakılmıştır. Çeviri eğitimi ve çeviri teknolojisi eğitimindeki görüşler eğitim bilimlerindeki görüşler ile karşılaştırılarak daha kapsamlı bir çalışmaya adım atılabilir. Ayrıca görüşmeler Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi olarak yapılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeri araştırma kapsamının sadece ön lisans programlarıyla sınırlandırılıp lisans bölümlerine bakmamış olmasıdır. Aynı zamanda araştırılan dersleri genel olarak sadece çeviride bilgi teknolojileri ve temel bilgi teknolojileri dersleriyle sınırlandırmasıdır. Programda yalnızca çeviride bilgi teknoloji dersleri olmaması durumunda Altyazı Çevirisi, Yerelleştirme ve Teknik Çeviri gibi çeviri teknolojilerini barındırabilecek derslere bakılmıştır. Bunların dışındaki derslerde bir çeviride bilgi teknolojileri eğitimi sağlanıyor olsa bile bu araştırmaya dahil edilememiştir. Bu noktada bir diğeri sınırlılık ise doküman incelemesi yönteminde incelenen internet sitelerindeki bilgilerin güncel olmama ihtimalidir.

Bu tezde buraya kadar yapılanları kısaca değerlendirecek olursak, ilk bölümde günümüzde kullanılan çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili kuramsal bilgiler açıklanmış ikinci bölümde çalışmanın araştırma sorularına cevap bulmada yol gösterecek kuramsal bakış açıları tartışılmıştır. Bu bölümde ise çalışmanın yöntemi betimlenmiştir. Dördüncü ve beşinci bölümünde çalışmanın araştırma sorularına doküman incelemesi ve görüşme yöntemleriyle elde edilen nitel araştırma verilerinin kuramsal bakış açısıyla sorgulanması ile cevap bulunmaya çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖN LİSANS DÜZEYİNDE ÇEVİRİ EĞİTİMİNDE ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN YERİ

Çalışmanın birinci ve ikinci bölümünde çeviride bilgi teknolojilerinin neler olduğu ve bu teknolojilerin eğitiminde geliştirilen yaklaşımlar aktarılırken, üçüncü bölümde çalışmanın araştırma soruları ve yöntemi belirtilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ise, Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojilerinin kullanımına odaklı derslerin yeri doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman incelemesi yöntemi bu çalışmadaki veri analizinin ilk ayağıdır. Bu bağlamda 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzundaki¹ Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları² tespit edilmiş, sonrasında bu programlarda çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yeri araştırılmıştır. Bu sayede Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri derslerinde neyin, nerede ve nasıl işlendiği sorgulanmıştır. Bu bölümde yapılan incelemeler beşinci bölümde incelenen görüşme verileri için bir ön bilgi oluşturmuş, böylece çalışmanın araştırma soruları daha detaylı bir şekilde incelenebilmiştir.

4.1 Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programlarında Müfredat İncelemesi

Çalışmanın bu kısmında veri analizi için öncelikle 2019 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzundaki Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları tespit edilmiştir. Bu noktada sadece normal öğretim programları göz önüne alınmıştır. Tespit edilen Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının

¹ 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2019, (Çevrimiçi) <https://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> [Erişim tarihi: 25.04.2020]

² 2020 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre yeni bir Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı açılmamıştır.

2020-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2020, (Çevrimiçi) <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/tkilavuz13082020.pdf> [Erişim tarihi: 12.10.2020]

internet siteleri ve Bologna bilgi paketleri incelenerek müfredat hakkında bilgi alınmıştır. Bu noktada dokümanlar incelenirken şu sorular sorulmuştur:

- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan temel bilgi teknolojileri ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yarıyılı, seçmeli veya zorunlu olma durumu, kuram uygulama dengesi ve içeriği nedir?
- Müfredatında çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir ders bulunmayan kurumlarda diğer derslerde çeviride bilgi teknolojilerine yer verilmekte midir?

Bu araştırma sorularına cevap arama noktasında ilk olarak aşağıdaki tabloda 2019 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzundaki Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları listelenmiş, bu üniversitelerin bulunduğu iller ve müfredatlarında yer alan temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri dersleri belirtilmiştir. Sonrasında da derslerin yarıyılı ve seçmeli veya zorunlu olma durumlarına dair de bilgi eklenmiştir.

Üniversite Adı	İl	Temel Bilgisayar	Yarıyıl	Seçmeli/ Zorunlu	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Yarıyıl	Seçmeli/ Zorunlu
Ardahan Üniversitesi	Ardahan	Computer Skills I ve II	1,2	Z	Yok		
Avrasya Üniversitesi	Trabzon	Yok			Yok		
Beykent Üniversitesi	İstanbul	Use of Information Technology	2	S	Research Tools and Technology in Translation	1	S
Çağ Üniversitesi	Mersin	Temel Bilgi Teknolojileri	1	Z	Bilgisayar Destekli Çeviri	4	Z
Giresun Üniversitesi	Giresun	Temel Bilgisayar I	1	Z	Yok		
İstanbul Arel Üniversitesi	İstanbul	Basic Usage of Information Technology	1	Z	Translation Technologies I ve II	3, 4	Z
İstanbul Aydın Üniversitesi	İstanbul	Bilişim Teknolojileri I ve II.	1,2	Z	Yok		
İstanbul Gelişim Üniversitesi	İstanbul	Bilgi Teknolojileri	1	Z	Computer Assisted Translation	3	S
İstanbul Medipol Üniversitesi	İstanbul	Çevirmenler için Bilgi Teknolojileri	3	Z	Çeviri Teknolojileri	4	S
İstanbul Şişli MYO	İstanbul	Yok			Yok		
İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir	Bilgisayara Giriş ve Enformasyon Teknolojisi	1	Z	Yok		
İzmir Kavram MYO	İzmir	Bilgi Teknolojileri Kullanımı	2	Z	Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji	1	Z
Karabük Üniversitesi	Karabük	Computer Skills I ve II	1,2	Z	Computer Assisted Translation	3	S
Kastamonu Üniversitesi	Kastamonu	Yok			Computer Assisted Translation	4	S

Mardin Artuklu Üniversitesi	Mardin	Yok			Bilgisayar Destekli Çeviri	2	Z
Munzur Üniversitesi	Tunceli	Bilgisayar I ve II	1,2	Z	Yok		
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Niğde	Temel Bilgisayar	1	Z	Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme	4	S
Siirt Üniversitesi	Siirt	Information Technologies			Yok		
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Tokat	Bilgisayar I ve II	1,2	Z	Yok		
Ufuk Üniversitesi	Ankara	Bilgisayar Teknolojileri	1	Z	Çeviri Teknolojileri	2	Z
Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC	Bilgisayara Giriş	1		Bilgisayar Destekli Çeviri Çalışmaları	3	
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu	Zonguldak	Bilgisayara Giriş	1	Z	Bilgisayar Destekli Çeviri I ve II	3,4	S
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu	Zonguldak	Bilgisayara Giriş	1	Z	Yok		

Tablo 3: Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Bölümlerinde Temel Bilgisayar ve Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersleri

Tablo 3'e göre yirmi iki programdan yalnızca dördünde temel bilgi teknolojileri üzerine ders bulunmamaktadır. Temel bilgisayar dersi bulunan on sekiz programdan altısında ise ders iki dönem verilmektedir. Çeviride bilgi teknolojileri ile alakalı derslere bakıldığında ise yirmi iki programdan on üçünde çeviride bilgi teknolojileri dersi bulunmaktadır. Bu programlardan ikisinde ise ilgili ders iki dönem işlenmektedir. Sonuç olarak seçmeli veya zorunlu olarak programların %81'inde temel bilgisayar dersi, %59'unda ise çeviride bilgi teknolojileri dersi bulunmaktadır.

Bölümün ilerleyen kısmında her bir üniversite ile ilgili başlığın altında Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının müfredatlarındaki temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin varlığı, bu derslerin zorunlu veya seçmeli olma durumu, yarıyılı, ders içeriği ve teori/uygulama dengesi gibi konular sorgulanacaktır.

Bu noktada ilgili programların internet sitelerindeki ve Bologna süreci için oluşturulan AKTS bilgi sistemlerindeki müfredatlar incelenmiştir. Müfredatlarda öncelikle temel bilgisayar becerisini destekleyen dersler aranmış, sonrasında çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir dersin olup olmadığı sorgulanmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir dersin bulunmaması durumunda müfredatta Teknik Çeviri, Altyazı Çevirisi, Yerelleştirme gibi derslerin varlığı aranmış, sonrasında bu derslerin içerikleri ve ders planlarına bakılarak çeviride bilgi teknolojilerine yer verilip verilmediği incelenmiştir. Bu süreçlerden sonra temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri üzerine bulunan derslerin ders içerikleri, yarıyılları, teori ve uygulama dengesi, zorunlu veya seçmeli olma ile dersin çevrimiçi veya yüz yüze olma durumu sorgulanmıştır. Takip eden bölümde bu bilgiler her bir üniversite bağlamında alfabetik olarak sıralanmıştır.

Ardahan Üniversitesi

Ardahan Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında “**Computer Skills I** (Bilgisayar Becerileri I)” ve “**Computer Skills II** (Bilgisayar Becerileri II)” adında temel bilgisayar becerilerini geliştirmeye yönelik dersler bulunmaktadır. Dersler zorunludur ve 2 teorik ders saati içermektedir. Dersler yüz yüze olarak 1. ve 2. yarıyılta yapılmaktadır. Öğrencilere derste sözcük işlemciler,

tablolama programları ve sunum programları gibi ofis yazılımları öğretilmektedir. Ardahan Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatında çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir ders bulunmamaktadır. “**Technical Translation** (Teknik Çeviri)” gibi çeviride bilgi teknolojilerinin anlatılabileceği derslerin müfredatında da bu teknolojiler ile ilgili bir konu görülmemiştir.

Avrasya Üniversitesi

Avrasya Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında öğrencilerin temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri becerilerini geliştirmeye yönelik ders bulunmamaktadır. “**Subtitling** (Altyazı Çevirisi)” ve “**Technical Translation** (Teknik Çeviri)” gibi çeviride bilgi teknolojilerinin entegre edilebileceği derslerin müfredatında da bu teknolojilere değin bir çalışma görülmemiştir.

Beykent Üniversitesi

Beykent Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine ikinci yarıyıl “**Use of Information Technology** (Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı)” isimli seçmeli bir ders verilmektedir. Ders yüz yüzedir ve iki teorik bir uygulama olarak üç saatten oluşmaktadır. Dersin içeriği bilgi teknolojileri temel kavramlar, ofis yazılımları, yazılımlar, internet kullanımı ve bilgisayar yardımı ile problem çözme gibi temel konuları içermektedir. Beykent Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise birinci yarıyıl “**Research Tools and Technology in Translation** (Çeviride Araştırma ve Teknoloji Araçları)” dersi verilmektedir. Ders yüz yüze işlenmektedir ve iki teorik saatten oluşmaktadır. Dersin içeriğinde çeviribilimde araştırma alanları ve kuramsal modeller, araştırma raporu yazma ve değerlendirme, çeviri aracı olarak elektronik bütünceler ve arama motorları, bilgisayar destekli terim yönetimi, çeviri belleği ve yerelleştirme gibi konular bulunmaktadır.

Çağ Üniversitesi

Çağ Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci yarıyıl “Temel Bilgi Teknolojileri” isminde

zorunlu bir ders verilmektedir. Ders iki teorik saatten oluşmaktadır ve ders içeriği bilgisayar kullanma becerileri, MS Ofis yazılımları ve kişisel web sayfası oluşturma olarak belirtilmiştir. Programda ayrıca dördüncü yarıyılıda çeviride bilgi teknolojileri üzerine “Bilgisayar Destekli Çeviri” dersi bulunmaktadır. Ders üç teorik krediden oluşmaktadır ve yüz yüze verilmektedir. Dersin içeriği geçmişten günümüze çeviri teknolojilerinin tarihi, farklı çeviri programları ve çevrimiçi sözlükler ile Trados programı olarak belirtilmiştir.

Giresun Üniversitesi

Giresun Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında “Temel Bilgisayar I” adında temel bilgisayar becerilerini geliştirmeye yönelik bir ders bulunmaktadır. Söz konusu ders zorunludur ve bir teorik bir uygulama ders saati içermektedir. Dersler yüz yüze olarak 1. yarıyılıda yapılmaktadır. Öğrencilere derste bilgisayarın tarihçesi, genel yapısı, CPU, bellek, ram, rom, bilgisayar çevre bileşenleri, temel kavramlar, bilgisayarda yazı yazma ve tablo çizme, işletim sistemleri öğretilmektedir. Giresun Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatında çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir ders bulunmamaktadır.

İstanbul Arel Üniversitesi

İstanbul Arel Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine birinci yarıyılıda “**Basic Usage of Information Technology** (Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı)” isimli zorunlu bir ders verilmektedir. Ders iki teorik ders saatinden oluşmaktadır. Bu ders, Temel Donanım Bilgisi, Temel Seviye İşletim Sistemi Bilgisi, İşletim Sistemi Ayarlarının Yapılandırılması, İnternet Kullanımı ve Mail Yönetimi, MS Office Word 2010, MS Office PowerPoint 2010 ve MS Office Excel 2010 konularını kapsamaktadır. İstanbul Arel Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise üçüncü ve dördüncü yarıyılıda zorunlu olarak “**Translation Technologies I** (Çeviri Teknolojileri I)” ve “**Translation Technologies II** (Çeviri Teknolojileri II)” dersleri verilmektedir. Dersler yüz yüze işlenmektedir ve iki teorik saatten oluşmaktadır. “**Translation Technologies I**” dersinde öğrenciler on parmak klavye kullanımı, word, excel, OCR tarayıcılar, ABBYY Fine Reader, Solid Converter, Cat tool vb.

programları öğrenir. “**Translation Technologies II**” dersinde ise Öğrenciler WordFast programını kullanır.

İstanbul Aydın Üniversitesi

İstanbul Aydın Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine birinci ve ikinci yarıyılta “Bilişim Teknolojileri” ve “Bilişim Teknolojileri II” adında zorunlu bir ders verilmektedir. Dersler yüz yüze verilmektedir ve iki teorik ders saatinden oluşur. “Bilişim Teknolojileri” dersinin içeriği ileri seviyede MS Word, MS PowerPoint, bilgisayar donanımı ve bilgisayarı zararlı programlardan korumadan oluşmaktadır. “Bilişim Teknolojileri II” dersi ise ileri seviyede MS Word ve MS Excel kullanımını içermektedir. Bununla birlikte çeviride bilgi teknolojileri üzerine müfredatta bir ders bulunmamaktadır.

İstanbul Gelişim Üniversitesi

İstanbul Gelişim Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine birinci yarıyılta zorunlu olarak “Bilgi Teknolojileri” dersi verilmektedir. Ders çevrimiçi eğitim dersidir ve iki uygulama ders saatinden oluşmaktadır. Bu ders Temel MS Office paket programı, temel bilgisayar bilgi ve kavramları, bilgisayar donanım ve yazılımı, işletim sistemleri, sunum hazırlama konuları ve bilgisayarı zararlı programlardan koruma işlemlerini kapsar. Çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise 3. yarıyılta seçmeli olarak “**Computer Assisted Translation** (Bilgisayar Destekli Çeviri)” dersi verilmektedir. Ders yüz yüzedir ve bir teorik, iki uygulama ders saatinden oluşmaktadır. Bu dersin içeriği teknoloji ve çeviri, ofis yazılımları, etkin arama teknikleri, bilgisayar destekli çeviri araçları, bulut tabanlı çeviri sistemleri, kalite kontrol (QA-**Quality Assurance**) araçları, hizalama araçları, terminoloji yönetimi, proje yönetimi ve makine çevirisidir.

İstanbul Medipol Üniversitesi

İstanbul Medipol Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine üçüncü yarıyılta zorunlu olarak “Çevirmenler için Bilgi Teknolojileri” dersi verilmektedir. 4 teorik ders saati içermektedir. Bu ders bilgisayar kullanımı ve işleyişi hakkında temel bilgiler, çevirmenlikte bilgisayar kullanım

alanları ve önemi, Cloud / Drive sistemleri ve arşivleme kullanımı, MS Office programları, Çevirmenlikte sıkça kullanılan MS Word ve MS Excel kısayolları ve arama operatörleri, Google uygulamaları, Çeviri alanında kullanılan yazılımlar hakkında genel bilgiler konularını içermektedir. Dersin içeriğinde dikkat çeken nokta her ne kadar temel bilgisayar teknolojilerini anlatıyor olursa olsun, bu teknolojileri çevirmenlik mesleği bağlamında ele alıyor oluşudur. Bu noktada programdaki bilgi teknolojileri dersi, diğer üniversitelerin programlarındaki derslerden ayrılmaktadır. Programda 4. yarıyılıda zorunlu olarak verilen “Çeviri Teknolojileri” isminde bir ders de bulunmaktadır. Bu ders; dil hizmetleri sektörünün tanıtımı ve temel kavramlar, virüslerden korunma, sistem performansı, dosya yönetimi, yedekleme, sıkıştırma, temel dosya biçimleri, çevrimiçi dosya yönetimi, paylaşımı ve haberleşme, dijital belge, tablo ve sunum hazırlama/düzenleme, ileri düzey arama/değiştirme, optik karakter tanıma ve Bilgisayar Destekli Çeviri Araçları konularını içermektedir.

İstanbul Şişli MYO

İstanbul Şişli MYO Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında öğrencilerin temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri becerilerini geliştirmeye yönelik ders bulunmamaktadır. Müfredattaki diğer derslerde de bu konulara değinildiği görülmemiştir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi

İzmir Ekonomi Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci yarıyılıda iki saat teoriden oluşan “Bilgisayara Giriş ve Enformasyon Teknolojisi” isimli zorunlu bir ders verilmektedir. Bu ders Microsoft Office programlarının (Word, PowerPoint ve Excel) ve çevrimiçi versiyonlarının (Google Dokümanlar, Microsoft Office Online ve Prezi) uygulamalarını ve içeriklerini kapsamaktadır. Bu programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine seçmeli veya zorunlu bir ders bulunmamaktadır.

İzmir Kavram MYO

İzmir Kavram MYO Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine ikinci yarıyılıda “Bilgi Teknolojileri Kullanımı” isimli

zorunlu bir ders verilmektedir. Ders 2 teori, 1 uygulama saati içermektedir ve yüz yüze verilmektedir. Dersin içeriği bilgisayar donanımı, girdi-çıkı birimleri, bellek ve diğer donanımlar, bilgisayar yazılımı, yazılımın bileşenleri, programlama ve işletim sistemi, işletim sistemleri ve türleri, işletim sisteminin görevleri, işletim sistemi kullanımı, ofis yazılımlarının ortak öğeleri, yazılımların çalıştırılması ve sona erdirilmesi, menüler, kısayollar, uygulamalar, sözcük işlemci programı ve uygulamaları, işlem tablosu programı, temel kavramlar ve işlem tablosu kullanımı, sunu programları, sunu programlarının temel özellikleri ve kullanımı, Bilgisayar ağları, temel kavramlar ve tanımları, bilgisayar ağları bileşenleri ve türleri, internetin kullanımı, www, Browserlar, FTP, Arama Motorları, e-mail hesapları, bilgisayar yardımı ile problem çözme olarak sıralanmıştır. Aynı programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise birinci yarıyıl da “Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji” isminde bir ders bulunmaktadır. Ders zorunludur ve iki saat teoriden oluşmaktadır. Bu dersin içeriğinde internet arama motorları, elektronik bütünceler, metin çözümleme araçları, çeviri belleği ve bilgisayar destekli terim yönetimi, makine çevirisi ve yerelleştirme gibi konulara yer verilmektedir. İzmir Kavram MYO’da çeviride bilgi teknolojileri dersinin bilgi teknolojileri üzerine dersten önceki dönemde verilmesi öğrenciler açısından verimsiz bir durum olabilir. Teknoloji ile tanışıklığı olmayan öğrenciler çeviride bilgi teknolojileri ile ilk defa tanıştıklarında bocalayabilir.

Karabük Üniversitesi

Karabük Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci ve ikinci yarıyıl da “**Computer Skills I** (Bilgisayar Becerileri I)” ve “**Computer Skills II** (Bilgisayar Becerileri II)” isimli zorunlu dersler verilmektedir. Dersler yüz yüzedir ve 2 teorik saatten oluşmaktadır. “**Computer Skills I**” dersinin içeriği bilgisayarın tanımı, tarihçesi, türleri, bilgisayar işletim sistemleri ve office programlarıdır. “**Computer Skills II**” dersinin içeriği ise sözcük işlem programları, elektronik tablolaştırma programları, sunum programları, internet ve elektronik posta kullanımıdır. Bu programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine “**Computer Assisted Translation** (Bilgisayar Destekli Çeviri)” adında üçüncü yarıyıl da seçmeli bir ders bulunmaktadır. Ders yüz yüzedir ve iki teorik saatten oluşmaktadır. Dersin içeriği net bir şekilde verilmemiş olsa da dersin amacı

öğrencilerin genel bilgisayar becerilerini geliştirmek ve çeviri çalışmalarında teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlamaktır.

Kastamonu Üniversitesi

Kastamonu Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerilerini geliştirmeye yönelik bir ders bulunmamaktadır. Buna rağmen çeviride bilgi teknolojileri üzerine dördüncü yarıyılta “**Computer Assisted Translation** (Bilgisayar Destekli Çeviri)” isminde seçmeli bir ders bulunmaktadır. Ders yüz yüze işlenmektedir ve bir teorik iki uygulama saatten oluşmaktadır. Dersin içeriği Trados gibi çeviri yazılımlarının kullanılması, çeviri belleği, terim tabanı, BDÇ alıştırmaları, teknolojiye ve güncellemelere adaptasyondur.

Mardin Artuklu Üniversitesi

Mardin Artuklu Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik program müfredatında temel bilgisayar üzerine bir ders bulunmamaktadır. Çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise ikinci yarıyılta “Bilgisayar Destekli Çeviri” isminde zorunlu bir ders bulunmaktadır. Ders yüz yüze işlenmektedir ve iki teorik saatten oluşmaktadır. Dersin içeriği bilgisayar destekli çeviri (CAT) araçları (Across, OmegaT, Déjà Vu); terminoloji yönetim sistemleri (TMS); yerel ve internet temelli terim veri tabanları; Microsoft Excel ile terimce oluşturma, proje yönetim paketleri ve kalite kontrol sistemleri gibi çeviri ile ilgili yazılımlardan oluşmaktadır.

Munzur Üniversitesi

Munzur Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci ve ikinci yarıyılta bir saat teori iki saat uygulamadan oluşan “Bilgisayar I” ve “Bilgisayar II” isimli zorunlu dersler bulunmaktadır. “Bilgisayar I” dersinin içeriği bilgisayar temel kavramları, işletim sistemi kullanımı, ofis uygulama programlarının kullanımıdır. “Bilgisayar II” dersinin içeriği ise işletim Sistemi (Windows 7) kullanımı, ofis (MS Word 2016, MS Excel 2016, MS PowerPoint 2016) uygulama programlarının kullanımıdır. Munzur Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında çeviride bilgi teknolojileri üzerine seçmeli veya zorunlu bir ders bulunmamaktadır.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci yarıyılta “Temel Bilgisayar” isimli bir ders verilmektedir. Ders zorunludur ve iki teorik iki uygulama olarak dört saatten oluşmaktadır. Dersin içeriği bilgisayara giriş, sayı ve kodlama sistemleri, bilgisayar donanımı, yazılım, işletim sistemleri, Windows işletim sistemi, uygulama yazılımları, ofis yazılımları ve uygulamaları, sözcük işlemciler, elektronik hesap programları, sunu programları, internet kullanımı ve arama motorları, bilişim teknolojileri ve internet etiği konularından oluşmaktadır. Bu programda ayrıca çeviride bilgi teknolojileri üzerine ise dördüncü yarıyılta seçmeli olarak “Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme” dersi verilmektedir. Ders üç teorik saatten oluşmaktadır. Dersin içeriğinde laboratuvar şartlarında “translation”, “localization”, “internationalization” ve “globalization” kavramlar, Trados, SDL Studio, GGL, SDLX, MemoQ üzerinde örnek dosyalar üstünde analiz, kalite kontrol ve temizleme süreçlerini yaparak çeviri yapma bulunmaktadır.

Siirt Üniversitesi

Siirt Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında öğrencilerin temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri becerilerini geliştirmeye yönelik ders bulunmamaktadır. Sistemde yer alan “Seçmeli Çeviri ve Destek Sistemleri” isimli dersin araştırma ile ilgisini öğrenmek için bölüm başkanına danışılmış, ders açılmadığı için net bir bilgi alınamamıştır.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci ve ikinci yarıyılta “Bilgisayar I” ve “Bilgisayar II” isimli zorunlu dersler verilmektedir. Dersler yüz yüzedir ve iki teorik saatten oluşmaktadır. “Bilgisayar I” dersinin içeriği sözcük işlemciler, belge oluşturma, tablolama programları gibi konulardır. “Bilgisayar I” dersinin içeriği ise sunum programları, veri ile ilgili kavramlar, veri güvenliği, web sayfası hazırlamadır. Bu programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine bir ders bulunmamaktadır. “Seçmeli

Çeviri ve Destek Sistemleri” isimli dersin çalışma ile olan ilgisini öğrenmek için bölüm başkanına danışılmış, dersin şimdiye dek hiç açılmadığı cevabı alınmıştır.

Ufuk Üniversitesi

Ufuk Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine birinci yarıyılta zorunlu olarak iki kredilik “Bilgisayar Teknolojileri” dersi verilmektedir. Bu ders bilgisayar hakkında temel bilgiler, bilgisayar donanımı, internet kullanımı, MS Office programları, Google uygulamaları, blog ve web sayfası hazırlama konularını içermektedir. Bu programda ikinci yarıyılta zorunlu olarak verilen “Çeviri Teknolojileri” isminde bir ders de bulunmaktadır. Bu ders çeviri sürecinde kullanılabilecek ofis yazılımları ile bilgisayar destekli çeviri programlarından Across programını içermektedir.

Yakın Doğu Üniversitesi

Yakın Doğu Üniversitesi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar üzerine birinci yarıyılta bir saat teori iki saat uygulama içeren “Bilgisayara Giriş” dersi verilmektedir. Bu ders Temel klavye becerileri; sözcük işlem, grafik, elektronik tablo, veri tabanı programlarıyla çalışma; çeviribilim çerçevesinde basit programlama uygulamaları, çeviri yazılımlarının gözden geçirilmesi; sınıfta bilgisayarla çalışma konularını içermektedir. Bu programda üçüncü yarıyılta “Bilgisayar Destekli Çeviri Çalışmaları” isminde bir ders de bulunmaktadır. Bu dersin amacı öğrencilere çeviri yaparken çeşitli yazılım ve internet temelli otomatik çeviri sitelerini kullanmayı öğretmektir. Dersin içeriği hakkında kurumun internet sayfasında bir bilgi bulunamamıştır.

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesinin iki ayrı meslek yüksek okulunda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik bulunmaktadır. Çaycuma Meslek Yüksekokulu Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci yarıyılta “Bilgisayara Giriş” isimli zorunlu bir ders verilmektedir. Dersler yüz yüzedir ve üç teorik bir uygulama ders saatinden oluşmaktadır. “Bilgisayara Giriş” dersinin içeriği bilgisayarların tarihçesi, bilgisayar donanımları, işletim sistemleri,

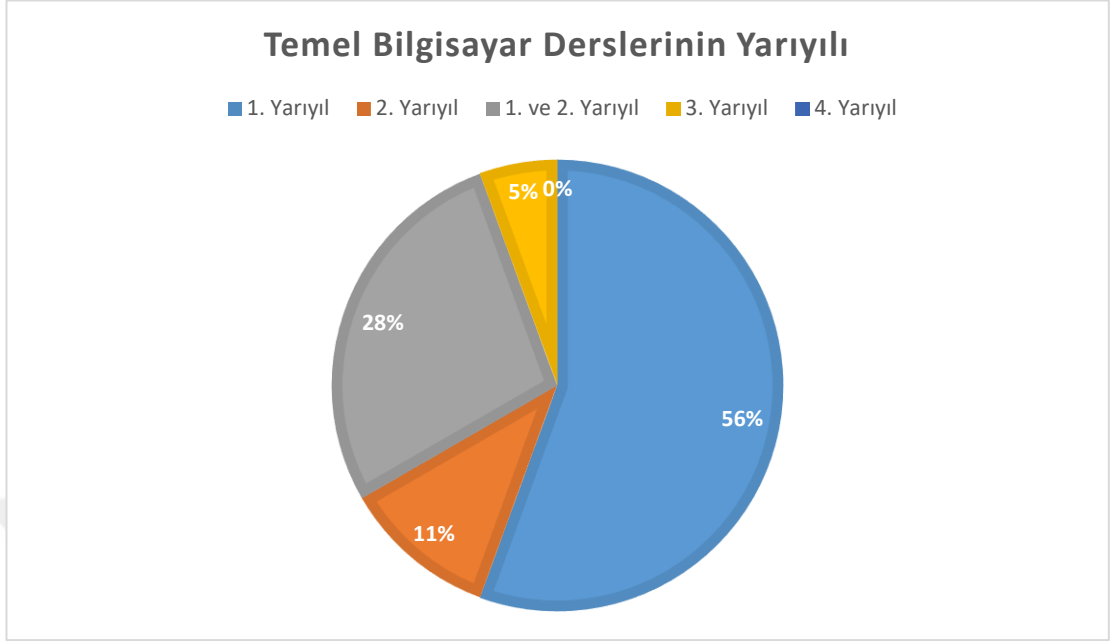
Word programı, Excel programı, PowerPoint programı ve internettir. Bu programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine üçüncü ve dördüncü yarıyılıda “Bilgisayar Destekli Çeviri I” ve “Bilgisayar Destekli Çeviri II” isimlerinde seçmeli dersler bulunduğu görülmüştür. Dersler yüz yüzedir ve üç teorik saatten oluşmaktadır. “Bilgisayar Destekli Çeviri I” ve “Bilgisayar Destekli Çeviri II” derslerinin içeriği çeviride bilgi teknolojilerinin tarihi, farklı çeviri programları ve çevrimiçi sözlükler, Trados programı olarak belirtilmiştir. Haftalık dersler arasında ise SDL Trados, Google Toolkit, Wordfast, Çevrimiçi sözlükler, Bing ve Google Translate araç çubukları ve Multiterm yazılımıdır.

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında temel bilgisayar becerileri üzerine birinci yarıyılıda “Bilgisayara Giriş” isimli zorunlu bir ders verilmektedir. Dersin özellikleri Çaycuma Meslek Yüksekokulundaki ile aynıdır. Dersler yüz yüzedir ve üç teorik bir uygulama ders saatinden oluşmaktadır. “Bilgisayara Giriş” dersinin içeriği bilgisayarların tarihçesi, bilgisayar donanımları, işletim sistemleri, Word programı, Excel programı, PowerPoint programı ve internettir. Bu programda çeviride bilgi teknolojileri üzerine seçmeli veya zorunlu bir ders bulunmamaktadır.

4.2 Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Müfredatlarının Karşılaştırması

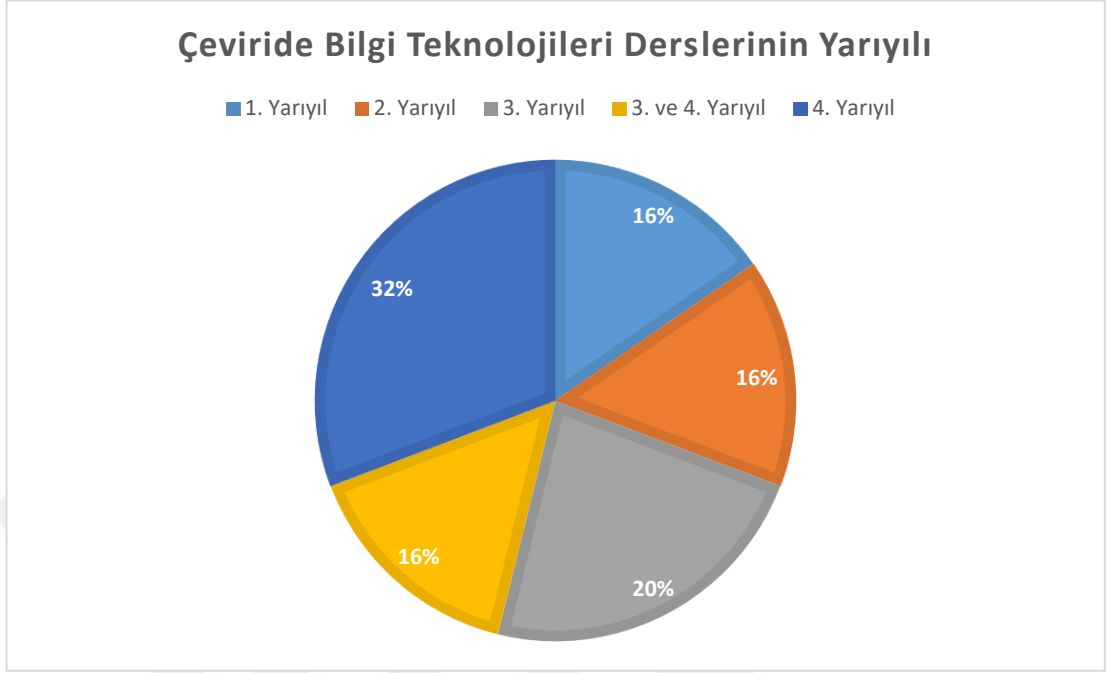
Bu noktaya kadar Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının müfredatlarındaki temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yarıyılı, teori uygulama dengesi, seçmeli/zorunlu olma durumu ve ders içeriği gibi bilgiler betimlenmiştir. Bu başlık altında ise betimlenen bilgiler grafik ve tablolar yardımıyla karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Grafik 1 ve Grafik 2 yardımıyla temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yarıyılları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Grafik 1: Temel Bilgisayar Derslerinin Yarıyılı

Grafik 1’de gözlemlediğimiz üzere, temel bilgisayar derslerinin yüzde 56’sı 1. yarıyıl; yüzde 11’i 2. yarıyıl; yüzde 28’i ise iki dönem verildiğinden hem 1. hem de 2. yarıyıl verilmektedir. Bu noktadan hareketle temel bilgisayar derslerinin yüzde 95’inin öğrencilerin eğitimlerinin ilk yılında verildiğini söyleyebiliriz. Temel bir ders olduğundan bu dersin birinci sınıfta veriliyor olması anlaşılmalıdır. Bu ders bir ön hazırlık olarak görülebileceğinden çeviride bilgi teknolojileri dersinden önce verilmesi daha verimli olacaktır.

Dersin 3. yarıyıl verildiği tek okul olan Medipol Üniversitesi ise temel bilgisayar becerilerini öğreten bu dersin adını ve içeriğini Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programına uyarlayarak dersi 3. yarıyıl, çeviride bilgi teknolojileri üzerine olan dersi ise 4. yarıyıl eklemiştir. Bu noktada istisnai olan bu durumun aslında bilinçli bir karar olduğunu düşünebiliriz. Bu kararının arkasında yatan neden öğretim elemanlarının öğrencilerin temel bilgisayar becerileri dersini etkin bir şekilde öğrendikten sonra çeviride bilgi teknolojileri dersi almasının daha verimli olacağını düşünmesi olabilir.

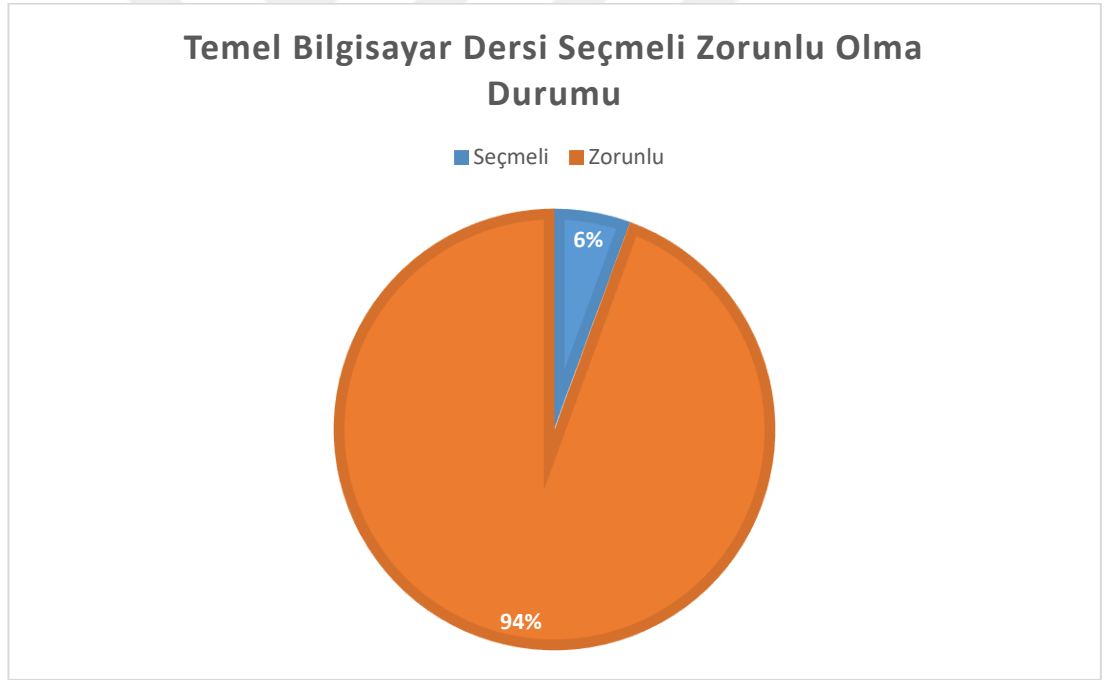
Grafik 2: Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinin Yarıyılı

Grafik 2’ye baktığımızda ise temel bilgisayar derslerine oranla çok daha çeşitli bir yarıyıl dağılımı olduğunu gözlemleyebiliriz. Derslerin yüzde 16’şarlık dilimleri 1. ve 2. yarıyıl da yer almaktadır. Derslerin yüzde 23’ü 3. yarıyıl da, yüzde 31’i dördüncü yarıyıl da ve yüzde 16’sı ise iki dönemlik ders olduğundan hem 3. hem de 4. yarıyıl da verilmektedir. Bu grafiğe baktığımızda, derslerin çoğunluğunun ikinci sınıfta verildiğini gözlemleyebiliriz. Bir başka deyişle, çeviride bilgi teknolojileri derslerinin çoğu, temel bilgisayar derslerinden sonraki yarıyıl da verilmektedir. Programların müfredatlarına detaylı bir şekilde bakarsak, bu duruma uymayan iki okul çeviride bilgi teknolojileri üzerine olan derslerini birinci yarıyıl da verirken, temel bilgisayar derslerini ikinci yarıyıl da veren Beykent Üniversitesi ve İzmir Kavram Meslek Yüksekokuludur. Bu iki okulun ortak noktası, iki dersin de adının “Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji” olmasıdır. Bu ders araştırma becerilerini de ele alan bir ders olarak görüldüğünden birinci yarıyıl a konulmuş olabilir.

Programların tamamının müfredatlarını incelersek, çeviride bilgi teknolojileri üzerine ders bulunan 13 kurumdan 11’inin çeviride bilgi teknolojileri dersinin temel bilgisayar dersinden sonra alınmasını uygun gördüğünü gözlemleyebiliriz. Bu da bize beşinci bölümde de detaylı olarak tartışacağımız üzere aslında öğrencilerin temel

bilgisayar becerilerinin ve teknoloji ile ilişkilerinin çeviride bilgi teknolojileri derslerini şekillendirmede ne kadar önemli olduğunu ve programların çoğunun da müfredatlarını bunu göz önüne alarak hazırladığını göstermektedir. Programların bu noktada öğrencilerin lisede aldığı eğitime güvenmeyerek hareket etmesi ve öğrencilerin temel bilgi teknolojilerinde zayıf olduğunu varsayması ilgi çekici bir noktadır. Kurumların çoğunun bu eksikliği gidermeye çalışmasının sebebi söz konusu kurumların çoğunun vakıf üniversitesi olması, dolayısıyla öğrencilere eksik oldukları her türlü konuda destek vermeyi misyon edinmeleri olabilir.

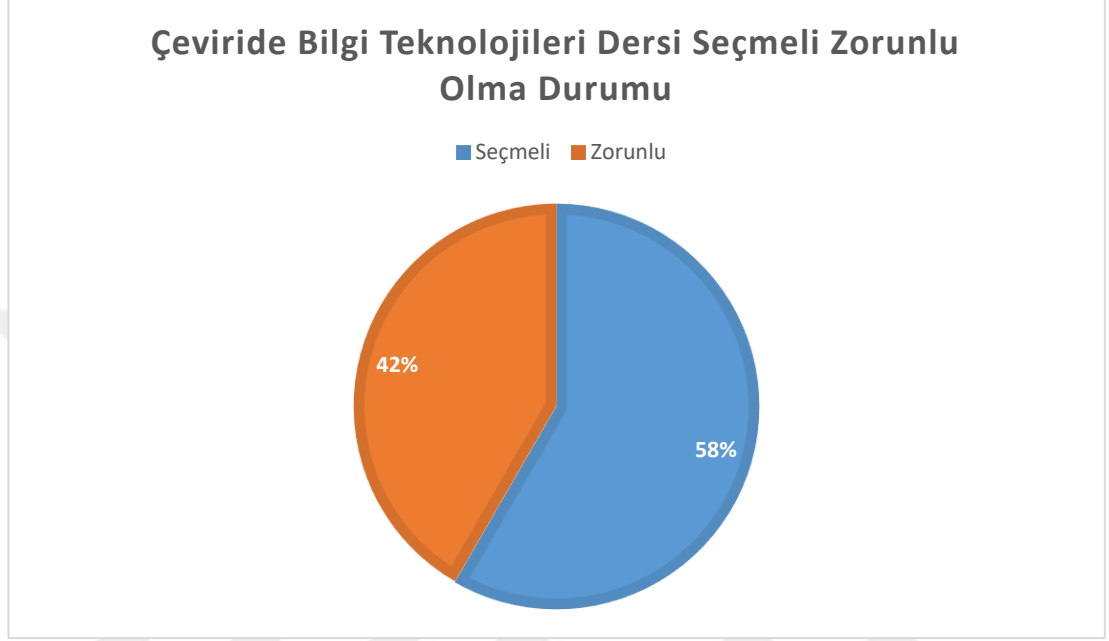
Bu noktaya kadar temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri üzerine olan derslerin yarıyılları Grafik 1 ve Grafik 2 yardımıyla incelendi. Takip eden kısımda bu derslerin seçmeli ve zorunlu olma durumları Grafik 3 ve Grafik 4 ile gösterilmiştir.

Grafik 3: Temel Bilgisayar Dersi Seçmeli Zorunlu Olma Durumu

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının pek çoğunda yer alan temel bilgisayar dersi bir kurum dışında hepsinde zorunlu olarak verilmektedir. Dersin zorunlu olarak verilip öğrenci seçimine bırakılmaması bu dersin Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının gözünde mutlaka alınması gereken bir ders konumunda olduğunu göstermektedir. Bu noktada aslında temel bilgisayar dersinin müfredatların

çoğunda zorunlu olarak var olan ortak bir ders olduğunu söyleyebiliriz. Dersin çoğu kurumda olması ve zorunlu olması Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının teknolojiye verdiği önemin bir göstergesi olarak görülebilir.

Grafik 4: Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Seçmeli Zorunlu Olma Durumu

Yüzde 58’lik bir oranla kurumların çoğunda seçmeli olan çeviride bilgi teknolojileri derslerinin ise yüksek oranda seçmeli olmasında birkaç sebep olabilir. Bunlardan birincisi kurumda dersi verebilecek öğretim elemanının bulunamayacağı durumlar ön görülerek dersin zorunlu olarak verilmesinden kaçınılmasıdır. Dersin seçmeli ders havuzunda olması kuruma bir esneklik kazandırmaktadır. Dersin verilemeyeceği bir durumda seçmeli bir dersi bir başkası ile değiştirmek sorun olmazken, zorunlu bir dersin açılmaması ise mümkün değildir. Çeviride bilgi teknolojileri derslerinin çoğunluğunun seçmeli olmasındaki bir diğer etken ise bu derslerin son yıllarda gittikçe popülerleşmesi üzerine dersin müfredata eklenmek istenmesi ama müfredatı sıfırdan değiştirmenin zor olması nedeniyle de dersin seçmeli ders havuzuna eklenmesinin hızlı bir çözüm olarak görülmesi olabilir. Çünkü müfredat değişikliği hazırlık sınıfı da bulunan bir programın ikinci sınıfına eklenen bir dersin ancak iki yıl sonra açılabilceği anlamına gelmektedir. Seçmeli ders havuzuna eklenen bir ders ise, hemen açılabilir. Bunlar haricinde de çeviride bilgi teknolojileri derslerinin seçmeli veya zorunlu olma durumu kararında etkisi olan faktörler

bulunabilir. Buna rağmen yalnızca müfredatı bakarak bu durum hakkında çıkarım yapmak güç olacaktır.

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yarıyılı ve seçmeli zorunlu olma durumunu tartıştıktan sonra ilerleyen paragraflarda önceki bölümde betimlenen ders içeriklerinin karşılaştırması yapılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak temel bilgisayar derslerinin müfredatlarındaki ders içerikleri ve haftalık ders konuları incelenerek derslerde ne öğretildiğine dair çıkarımda bulunulmuştur. Daha sonra müfredatında temel bilgisayar dersi bulunan programlar listelenmiş, sonrasında ders içerikleri ve ders programları incelenerek ortak noktaları saptanmaya çalışılmıştır. Bu noktada sorulan soru bu derslerde ne öğretildiği olmuştur. Buna alınan cevap neticesinde temel bilgisayar derslerinde en çok öğretilen konular sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ofis yazılımları, internet, donanım ve yazılım, çeviri teknolojileri olarak yapılmıştır. Sonuç olarak bu programlarda bahsi geçen başlıklara yer verilip verilmediği incelenerek Tablo 4 oluşturulmuştur.

Üniversite Adı	Ofis Yazılımları	İnternet	Donanım ve Yazılım	Çeviri Teknolojileri
Ardahan Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet		
Beykent Üniversitesi	Ofis yazılımları	E-posta, Browser, arama motoru	Bilgisayar donanım ve yazılım	
Çağ Üniversitesi	Ofis yazılımları	Kişisel Web Sitesi Tasarımı		
Giresun Üniversitesi	Microsoft Word, Microsoft Excel		Bilgisayar donanım ve yazılım	
İstanbul Arel Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet Kullanımı ve Mail Yönetimi	Bilgisayar donanım ve yazılım	
İstanbul Aydın Üniversitesi	Ofis yazılımları		Bilgisayar donanım ve yazılım	

İstanbul Gelişim Üniversitesi	Ofis yazılımları		Bilgisayar donanım ve yazılım	
İstanbul Medipol Üniversitesi	Ofis yazılımları	Cloud/Drive Google Uygulamaları		Çeviri alanında kullanılan yazılımlar
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Ofis yazılımları	Google Dokümanlar, MS Office Online, Prezi		
İzmir Kavram MYO	Ofis yazılımları	E-mail, Browser, arama motoru	Bilgisayar donanım ve yazılım	
Karabük Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet, e-posta	İşletim sistemleri	
Munzur Üniversitesi	Ofis yazılımları		İşletim sistemleri	
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet kullanımı ve arama motorları	Donanım ve Yazılım	
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet		
Ufuk Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet kullanımı Google Uygulamaları Blog hazırlama	Bilgisayar donanımı	
Yakın Doğu Üniversitesi	Ofis yazılımları			Çeviribilim çerçevesinde basit programlama uygulamaları, çeviri yazılımları
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu	Ofis yazılımları	İnternet	Bilgisayar donanımı İşletim sistemleri	
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Ofis yazılımları	İnternet	Bilgisayar donanımı	

Devrek Meslek Yüksekokulu			İşletim sistemleri	
------------------------------	--	--	-----------------------	--

Tablo 4: Temel Bilgisayar Derslerinde Öğretilenlerin Karşılaştırması

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında ofis yazılımlarının öğretilmediği bir kurum olmadığını görebiliriz. Bu programların bazılarında ofis yazılımları Microsoft Word, Excel, PowerPoint olarak; bazılarında sözcük işlemci, tablolaştırma programı, sunum programları olarak; bazılarında ise ofis programları olarak anılmıştır. Tablo 4’te bunların hepsi ofis yazılımları başlığı altında toplanmıştır. Tabloya bakıldığında 18 programın tamamında ofis yazılımlarına yer verildiğini görebiliriz. Yalnızca Giresun Üniversitesi müfredatında Microsoft PowerPoint’e yer vermediğinden tabloda farklı bir şekilde gösterilse de yine de Microsoft Word ve Excel ile ofis yazılımlarının bir kısmına yer verdiği açıktır. Ofis yazılımları çevirmenlerin kullandıkları en temel programlardan olduklarından kurumların hepsinin bunlara yer vermesi öğrenciler için faydalı olacaktır.

Son yıllarda internet kullanımı pek çok meslekte olduğu gibi çevirmenlikte de değişikliklere neden olmuştur. Bu nedenle çevirmen adaylarının özellikle araştırma becerileri ve erişilebilirlikleri açısından internet kullanmaları önemlidir. Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında verilen temel bilgisayar derslerinde internet ile ilgili konulara yüksek oranda değinildiğini görebiliriz. 18 programdan 13’ünde internet ile ilgili bilgi verilmektedir. Bu programların içeriklerinin bazılarında internetin öğretilmesinden yalnızca internet başlığı ile bahsedilmiş, bazılarında ise e-posta, arama motoru kullanımı, blog kullanımı, bulut uygulamalar vb. şekilde internet başlığı detaylandırılmıştır. İnternet başlığı altında kurumların ne anlattığını kesin olarak bilmemiz olanaksız olsa da 18 programın 13’ünde internete yer verildiğini söylememiz yanlış olmaz.

Donanım ve yazılım dediğimizde ise aslında aklımıza bilgisayarın bileşenleri gelmektedir. Klavye, yazıcı, tarayıcı vb. donanımlar; işletim sistemleri, antivirüs programları gibi yazılımlar müfredatta yer verilen konular arasındadır. Hiç kuşkusuz ki bilgisayarla ilgili temel bilgilere sahip olmak, bilgisayarını zararlı yazılımlardan korumak gibi konuları bilmek işini bilgisayar ile yürüten çevirmenler için çok faydalıdır. Bu sayede bilgisayarla ilgili temel işlemleri ve bilgisayarlarının bakımını

kendileri yapabilir, bu noktada dış kaynaklara olan bağımlılıklarını azaltabilirler. Bilgisayar donanım ve yazılımına ise müfredatında 18 kurumdan 12'si yer vermiştir.

Çeviri teknolojileri ise Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatlarında pek yer verilmeyen bir konu olmuştur. 18 programdan yalnızca ikisinde çeviri teknolojilerine yer verilmiştir. Bunlardan biri zaten ismiyle de Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı için özel bir ders olduğu belli olan Medipol Üniversitesi'nin "Çevirmenler için Bilgi Teknolojileri" dersidir. Bu ders diğer kurumlardaki gibi tüm programlara ortak olarak verilmemektedir. Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı için özelleştirilmiş bir müfredatı vardır. Dolayısıyla müfredatında çeviri teknolojileri konusuna yer vermesi anlaşılardır. Çeviri teknolojileri konusunu işleyen bir diğer ders ise Yakın Doğu Üniversitesi'nde yer alan "Bilgisayara Giriş" isimli derstir. Bahsi geçen iki kurumda da çeviride bilgi teknolojileri üzerine ayrı birer ders olduğu göz önüne alındığında temel bilgisayar dersinin çeviride bilgi teknolojileri dersi ile irtibatlı verildiği düşünülebilir.

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan temel bilgisayar derslerinde hangi konulara yer verildiği müfredatta yer alan bilgilerle tartışıldıktan sonra çeviride bilgi teknolojileri derslerinde hangi teknolojilere değinildiği Tablo 5'te incelenmiştir. Bu bağlamda çeviride bilgi teknolojileri derslerinin bulunduğu 13 kurumun internet sayfalarında yer alan müfredatlar incelenmiştir. Yakın Doğu Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi'nin müfredatları hakkında bilgi bulunamadığı için listeye eklenmemiştir. Müfredatlardan elde edilen veriler bu çalışmanın birinci bölümünde yapılan teknoloji sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir. Hatırlanacağı üzere bu sınıflandırmada yer verilen teknolojiler ofis yazılımları, internet, makine çevirisi, düzeltme araçları, bütüncü, çeviri belleği sistemleri ve yerleştirme araçlarıdır. Bunların haricinde Tablo 5'e araştırmacının birinci bölümde ele almadığı teknolojiler için diğer sütunu eklenmiştir.

Üniversite Adı	Ofis Yazılımları	İnternet	Makine Çevirisi	Düzeltilme Araçları	Bütünce	Çeviri Belleği Sistemleri	Yerelleştirme Araçları	Diğer
Beykent Üniversitesi		İnternet, arama motorları	Makine çevirisi		Elektronik bütünceler	Çeviri bellekleri Bilgisayar destekli terim yönetimi	Yerelleştirme	
Çağ Üniversitesi		Çevrimiçi sözlükler				Trados		Abbyy Finereader
İstanbul Arel Üniversitesi	MS Word MS Excel					Wordfast		On parmak klavye, Solid Converter, Abbyy Finereader OCR
İstanbul Gelişim Üniversitesi	MS Word MS Excel MS PowerPoint	Google	Makine Çevirisi			BDÇ Araçları		Kalite kontrol (QA) araçları
İstanbul Medipol Üniversitesi	Tablo, belge ve sunum hazırlama	Bulut depolama, Google uygulamaları	Makine Çevirisi			BDÇ araçları		Optik Karakter Tanıma (OKT),
İzmir Kavram MYO		Arama motorları	Makine Çevirisi		Elektronik bütünceler	Çeviri bellekleri, bilgisayar destekli terim yönetimi	Yerelleştirme	Metin çözümleme araçları
Kastamonu Üniversitesi						Trados, Terim tabanı		
Mardin Artuklu Üniversitesi	Microsoft Excel	Çevrimiçi sözlükler				Across OmegaT Déjà Vu		Kalite kontrol sistemleri

						CrossTerm		
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi						Trados SDL Studio MemoQ		
Ufuk Üniversitesi	Ofis Programları					Across		PDF belgeleri
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu		Çevrimiçi Sözlükler, Çevrimiçi Doküman Yönetim Sistemleri	Bing ve Google Translate			Google Toolkit, SDL Trados, Wordfast, Multiterm		

Tablo 5: Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Öğretilenlerin Karşılaştırması

Tablo 5'te yer alan verileri incelersek 11 kurumdan yalnızca 5'inde ofis yazılımlarına yer verildiğini görebiliriz. Bunun sebebi öğrencilerin temel bilgisayar dersinde ofis yazılımlarını öğrenmemiş olması olabilir. Fakat bu da durumu tam anlamıyla açıklamaya yetmeyecektir. Örneğin temel bilgisayar becerileri üzerine bir ders bulunmayan Mardin Artuklu Üniversitesi'nde çeviride bilgi teknolojileri dersinde Microsoft Excel öğretilmesi doğal görülebilir. Buna karşın çeviride bilgi teknolojileri derslerinde ofis yazılımlarına yer veren Ufuk Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi ve İstanbul Medipol Üniversitesi'nde temel bilgisayar dersi bulunmaktadır ve bu derslerde ofis yazılımlarına da yer verilmektedir. Bunun sebebi temel bilgisayar dersinin çevrimiçi verilmesi ve bu dersi alan öğrencilerin ofis yazılımlarını öğretim elemanının istediği seviyede bilmemesi olabilir. Bunun dışında ofis yazılımları konusunun tekrar işlenmesinin sebebi bu yazılımların çeviri yaparken kullanılan yönlerine odaklanılarak işlenmek istenmesi olabilir. Araştırmacının görev yaptığı İstanbul Gelişim Üniversitesi için durum bu şekildedir. Buradan yapabileceğimiz çıkarım ise aslında bazı durumların çok yönlü olduğu, sadece müfredatları inceleyerek anlaşılmaktan uzak olduğudur.

İnternet başlığına baktığımızda ise 7 kurumun derslerinde internete yer verdiği, 4'ünün ise vermediği görülmektedir. İnternet konusunda öğretilenlerin ise çevirmenlerin özellikle araştırma yaparken kullandığı arama motorları, online sözlükler olduğunu gözlemleyebiliriz. Yalnızca İstanbul Medipol Üniversitesi farklı olarak bulut depolamaya ve Google uygulamalarına, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu ise çevrimiçi doküman yönetim sistemlerine yer vermiştir.

Makine çevirisine baktığımızda ise yalnızca 5 kurumun bu konuyu ele aldığını gözlemleyebiliriz. Bunun sebebi makine çevirisi gibi teknik anlamda derin bir konuya girilmek istenmemesi olabilir. Bir diğer sebep makine çevirisi konusunda öğretim elemanlarının yetkin olmaması olabilir. Bunun dışında çeviri belleği sistemleri içerisinde de makine çevirisi incelenmiş, müfredata yansıtılmamış olabilir.

Düzeltilme araçlarına baktığımızda hiçbir kurumun müfredatında yer almadığını görürüz. Düzeltilme araçları ders içeriklerinde yer almasa da tıpkı makine çevirisi gibi dersler içerisinde kendisine yer bulmuş olabilir.

Bütünceler konusu ise yalnızca Beykent Üniversitesi'nin ve İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu'nun yer verdiği bir konu olmuştur. Bu iki dersin de isminin “Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji” olması düşündürücüdür. Derslerin teknolojinin yanında araştırmaya da odaklanması bu derslerin müfredatında elektronik bütüncelere yer verilmesinin nedeni olabilir.

Çeviri belleği sistemlerine baktığımızda bu konuyu işlemeyen bir müfredat olmadığını görürüz. Her kurum, kendi maddi imkânları dahilinde farklı bir çeviri belleği sistemine yer vermektedir. Çeviri belleği sistemleri çeviriye özel birer yazılım olduklarından çeviride bilgi teknolojileri derslerinin müfredatlarının hepsinde yer alması şaşırtıcı değildir.

Yerelleştirme araçları konusunu ise 11 kurumdan yalnızca ikisi işlemiştir. Bu iki kurumun müfredatında da ilgili konu yerelleştirme araçları olarak değil, yerelleştirme olarak yer almıştır. Bu da teknolojik bir araç öğretmekten çok yerelleştirme ile ilgili teorik bilgi verildiğini düşündürmektedir.

Diğer başlığına baktığımızda sıkça gördüğümüz teknoloji OKT, OCR veya metin çözümleme araçları başlığıyla anılan, temelde taranan bir metni sözlük işlemci üzerinde açılabilir bir metne dönüştürmeye yarayan yazılımlardır. Çevirmenlerin yaptıkları işin doğası düşünüldüğünde bu yazılımların öğrenilmesi faydalıdır. OKT haricinde yer verilen teknolojiler kalite kontrol araçları ve PDF okuma yazılımlarıdır.

Bu bölümde Uygulama İngilizce Çevirmenlik programlarının müfredatları temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri dersleri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme her ne kadar çalışmanın araştırma sorularına yanıt bulmada bir ön çalışma olsa da sadece müfredatlara bakılarak yapılan bir çalışma dersin uygulamada nasıl olduğunu açıklamada yetersiz kalacaktır. Bunun sebebi müfredatlarda yazan her şeyin dersler için geçerli olmamasıdır. Ders içerikleri ve teori uygulama dengesinin derse yansması müfredatta yazandan farklı olabilmektedir. Bunun haricinde müfredatta yazan içerik doğru olsa bile derslerin içeriği ancak

Çeviride bilgi teknolojileri derslerinde ne işlendiği sorusuna cevap vermektedir. Bunun dışında çeviride bilgi teknolojileri derslerinin nasıl işlendiği, nerede işlendiği ve nasıl değerlendirildiği konularına müfredatlar yeterli cevap vermemektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde Uygulamalı İngilizce evirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini veren ğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerle bu dersler detaylı olarak betimlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

UYGULAMALI İNGİLİZCE ÇEVİRMENLİK ÖNLİSANS PROGRAMLARI ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÇEVİRİDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Çalışmanın bir önceki bölümünde, doküman incelemesi yöntemiyle Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının müfredatları incelenerek bu müfredatlarda yer alan temel bilgisayar becerileri ve çeviride bilgi teknolojileri derslerine dair yapılan gözlemler karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik bölümlerindeki çeviride bilgi teknolojileri üzerine ders veren öğretim elemanlarından görüşme yöntemi ile edinilen bilgiler, birinci ve ikinci bölümde ele alınan kuramsal çerçeve ışığında incelenerek şu araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılacaktır:

- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerinde ne işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri nasıl işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri dersleri nerede işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini alan öğrenciler nasıl değerlendiriliyor?

Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler ile Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri derslerinde birinci bölümde bahsedilen teknolojilerin varlığı ve ikinci bölümde ele alınan çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyin, nasıl ve nerede işlendiği ve öğrencilerin nasıl değerlendirildiğine ilişkin yaklaşımların hangilerine yer verildiği incelenmiştir.

5.1 Öğretim Elemanlarının Çeviride Bilgi Teknoloji Derslerine Yaklaşımını Şekillendiren Etkenler

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri derslerini veren eğitimcilerin yaklaşımlarına gelmeden önce bu yaklaşımları şekillendiren etkenlerden bahsetmek yerinde olacaktır. Çünkü bir eğitimcinin dersinde neyi nasıl öğreteceğine ve değerlendireceğine karşı geliştirdiği yaklaşımlar bazı etkenlerden bağımsız değildir. Bu etkenler “Eğiticinin Akademik ve Mesleki Arka Planı”, “Programdaki Öğrencilerin Teknoloji ile İlişkisi ve Temel Bilgisayar Dersleri” ve “Dersin İşlendiği Mekân” olarak üç başlık altında incelenmiştir.

5.1.1 Eğitimcinin Akademik ve Mesleki Arka Planı

Eğitimcinin akademik ve mesleki bilgi birikimi, çeviride bilgi teknolojileri dersine bakış açısını şekillendiren etkenlerden ilkidir. Çünkü eğitimcinin çeviribilim alanında eğitim almış olması, bu alanda yüksek lisans ve doktora yapıyor olması, akademik çalışmaları, eğitimcinin çeviri sektöründe çalışmış veya çalışıyor olması, eğitimcinin teknoloji ile tanışıklığı gibi faktörler çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde hangi yaklaşımlara sahip olacağını ortaya koymaktadır. Örneğin çeviri sektöründe uzun yıllar çalışmış bir eğitimci daha maksimalist bir yaklaşıma sahip olabilirken, çeviribilim alanında akademik çalışmalar yapan eğitimciler genellikle minimalist davranmaktadır. Bu bağlamda görüşme yapılan eğitimcilere bakıldığında, hepsinin akademik ve mesleki yaşamının verdikleri çeviride bilgi teknolojileri eğitimi üzerindeki yansımaları görmemiz mümkündür.

Lisans eğitimini Çeviribilim alanında tamamlayan E1, henüz öğrenciyken lisans eğitimi sürecinde aldığı çeviride bilgi teknolojileri dersinin asistanlığını yapmıştır. Lisans öğrencisiyken derste bir aracın tüm özelliklerinin anlatılmasından yana olduğunu şu sözleriyle anlatmaktadır:

Biz o zamanlar laboratuvar derslerine ilk girerken diyorduk ki öğrencilere, öğrenci dediğimiz bir ve iki dönem altlarımız, şu Trados’u bir öğretelim her şeyiyle. Zaten bu kullanılıyor, diğerlerini de kendi öğrenir falan diyorduk ve hocamıza diyorduk “Hocam böyle yapsak olmaz mı?” falan. Hocamız da bize

şimdi artık benim görüşüm haline gelen yani o zaman benim arkasındaki mantığı anlamadığım şekilde diyordu ki “Hayır, herhangi bir **tool** (araç) odaklanmayacaksınız. Burada önemli olan öğrencinin bu araçlarla rahat rahat oynayabilir olması.” Tam bu kelimelerle olmasa da hatırladığım kadarıyla mantığını söylüyorum. Biz de hep dersi onun söylediği gibi verirken yani şu an doğru olduğunu düşündüğüm gibi verirken bir taraftan öğrenciler Trados’un herhangi bir detayında takıldığı zaman kendi kendimize diyorduk ki “Ya bak işte, bir tool’u ele alıp bir dönem boyunca detaylı öğretmiyoruz işte böyle şeyler çıkıyor,” falan diyorduk.

Sonrasında E1 iş hayatı süresince lisans döneminde aldığı eğitimin faydasını görünce bu konudaki fikirleri değişmiştir. Bu konudaki düşüncelerini de şu şekilde açıklamaktadır:

Ama tabii şimdi görüyorum ki yıllar sonra ben iş hayatında, aslında ilk iş hayatında fark etmişimdir herhalde bunu. İş hayatında mesela bu tarzda bir eğitim almış olmamızın etkisini çok gördüm. Yani işte yerelleştirme firmalarında çalıştım ve her zaman “Ya işte şöyle enteresan bir müşteri var yurtdışından. Across kullanıyor. Bunu ne yapacağız? E1’e verelim. Şöyle bir müşteri var. XTM diye yeni bir araç çıkmış. O zamanlar yeni çıkmıştı işte. Ne yapacağız? E1’e verelim. Bu anlamda işte katma değer de yaratmış oluyorsunuz. Başka kişilerin yani herkesin yaptığı işe bir şey de katmış oluyorsunuz. Şu an bilmiyorum sektörden biraz uzak kaldım. Belki de inşallah tüm çeviri mezunları şirketlerde bunu yapabiliyordur. Bunu yapabilmelerinin bence anahtarı o **versatile** (çok yönlü), esnek eğitimi almış olmaları ve problem odaklı gitmeleri aslında. Eğitim yaklaşımı açısından bakarsak da sonradan eğitim yaklaşımlarını okurken mesela hep geriye dönüp Hocamızın yapmaya çalıştığı buymuş diyorum. Yani **problem solving** (problem çözme), **problem based teaching** (probleme dayalı öğretme) falan okurken gördüm bunu. Herhangi bir sorun verilip onun çözümünün verilmemesi, sadece kaynakların verilmesi, herhangi bir malumatın hafızada tutulmasının önemli olmadığı derslerin yapılması, bunlar her derste önemli ama özellikle teknoloji kadar hızlı değişen dersler için önemli değil, elzem hale geliyor. Çünkü hakikaten öğrettiğiniz her şey çöp olacak üç sene sonra.

E1’in eğitim ve mesleki hayatının kendi verdiği eğitime olan bakış açısını değiştirdiğini gözlemleyebiliriz. E1, aldığı eğitim ve mesleki deneyimleri neticesinde çok fazla araç öğretmenin değil, bu araçlarla problem çözebilme becerisinin ve farklı araçlarla oynayabilme becerisinin kazandırılması taraftarıdır. Bu düşünce ileriki bölümde tartışacağımız üzere kendi verdiği çeviride bilgi teknolojileri dersini de etkilemiştir. Belki de E1’in üniversite döneminde ders aldığı kişi her aracı öğretilim

diyen çözüm odaklı düşünmeyen birisi olsa; E1 bunun doğruluğuna inanacak, kendi eğitimcilik hayatında verdiği derste de bunun etkileri ile bir ders planlayacaktı.

Lisans eğitimini İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında, yüksek lisans ve doktora eğitimini ise Çeviribilim alanında yapmış olan E2 de derslerinde akademik hayatından izler bulunduğundan şu ifadelerle söz eder:

Bu ders içerikleri daha önceden hazırlanmıştı. Ben onu güncelledim ve ağırlıklı olarak doktora tezimden destekleyerek bir ders içeriği oluşturmaya çalıştım. Çünkü o tezin içinde de kitapta da belirttiğim gibi bir ders önerisi veriyorum. Çeviri eğitiminde dijital medya araç gereçlerinin kullanımı, sosyal medya araçlarının kullanımı diye. Bunu da birebir deneysel öğrenme yöntemiyle sanki laboratuvar sınıfı çeviri bürosu havasına kazandırıp öğrencilere tecrübe, deneyim kazandırmak benim amacım. Bunu da gerçekleştiriyorum.

E2 görüşme esnasında mesleki hayatının dersleri üzerinde etkisinden de bahsetmiştir:

Bir de hocam ilk ben işe başladığımda tercüme bürosunda başladım Ankara’da. Yeminli tercüman olarak iki sene kadar çalıştım. O tecrübeleri otomatikman derse entegre ediyorum zaten.

Doktora tezinde üzerinde çalıştığı konu çeviride bilgi teknolojileri eğitimiyle paralel olduğu için E2, dersinde anlattığı konuları tezi ile paralel olarak hazırlamıştır. Aynı zamanda tercüme bürosunda edindiği tecrübeleri de dersine entegre etmiştir. Bu noktada akademik ve mesleki hayatının verdiği ders üzerinde etkisi olduğunu söylememiz mümkündür.

Ön lisansını Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında yaparak arkasından Çeviribilim alanında lisans tamamlayan hem öğrencilik hayatında hem de sonrasında çeviri bürolarında çalışan E3 ön lisans döneminde aldığı çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin mesleğini sevmesindeki etkisine şöyle değinmiştir:

Çeviri teknolojileriyle ön lisans okurken tanıştım. Orada dediğim gibi Mütercim Tercümanlık mezunu bir hocamız vardı. Hatta iki hocamız vardı. Onlar da bizim için iki yıllıklar ama ellerinden geldiğince dolu dolu mezun olsunlar, her şeyi öğrensinler yaklaşımıyla yaklaştılar açıkçası. O zaman mesela böyle bir şansımız yoktu bizim. Memsource öğrenme gibi bir şansımız yok. Çünkü okulda program yoktu. Bizim için programı, kullandıkları programı hem bizimle paylaştılar hem de bize verimli bir şekilde laboratuvar ortamında bu programı nasıl kullanacağımızı, işimize ne kadar yarayacağını gösterdiler. Bu yüzden zaten mesleğimi seviyordum. Ekstra eğitimim de verimli geçince daha çok düşkün oldum.

Eğitimi sırasında verimli bir şekilde çeviride bilgi teknolojilerini öğrenmesinin mesleğine düşkün olmasının sebebi olduğunu söyleyen E3 derslerinde SDL Trados öğretiyor olmasının sebebini şu şekilde açıklar:

Bence öğrenci olabildiğince bu programlarla tanışmalı. En azından şöyle söyleyeyim. Ben çevirmenlik için başvurduğum zaman CV’mdede Trados inanılmaz derece önem arz etti. En çok ona dikkat edildi. Ya siz güncel olarak Trados mu kullanıyorsunuz? Evet dedim güncel olarak Trados kullanıyorum. Bu şekilde ben daha çok işe kabul oldum yani.

E3, SDL Trados kullanıyor olmasının faydasını meslek hayatında gördüğü için öğrencilerine bu programı öğretme taraftarıdır. Bu bağlamda meslek hayatının derste ne vereceği üzerine olan etkisini gözlemleyebiliriz.

Lisans ve yüksek lisans eğitimi Çeviribilim alanında olan E4 çeviride bilgi teknolojileri ile tanışıklığını şu şekilde anlatır:

Peki birazcık kendinizden bahseder misiniz? Teknolojiyle tanışıklığınız nasıl? Çeviri teknolojileriyle nasıl tanıştınız? Belki eğitim hayatınızdan da bahsedebilirsiniz.

İstanbul Üniversitesi’nde tanıştım ben de tabii birçoğumuz gibi ve benim için büyük bir aydınlanmaya neden oldu. Ne kadar işimi kolaylaştıran bir şey ne kadar güzelmış bu diye ilk gördüğümde çok sevmişim yani fikir olarak çok sevmişim. Sonra MemoQ’yu indirmiştik crackli olarak. İlk öğrendiğim program o programdı zaten. Bitirme projemi de onun üzerinden yapmışım ben. Gerçekten benim için yazılı çeviri ve düzenli olarak yazılı çeviri yapan bir insanın mutlaka kullanması gereken ve mutlaka elinin altında olması gereken bir beceri diye düşünüyorum.

Yukarıdaki sözleri ile E4 bilgisayar destekli çeviri araçlarını ne kadar önemli gördüğünden bahsetmiştir. Görüşmenin devamında E4 meslek hayatında çeviride bilgi teknolojileri ile tanışıklığının etkisine değinmiştir:

Daha sonrasında çalışmaya başladığımda da çalışmaya başladığım yerde eski usul baya kâğıt üzerinden Word ile çeviri yapılan bir yerd. Ben patronun başının etini yiye yiye en son tamam dedi hadi geçiyoruz bu sistemlere. İlk önce Trados geldi eğitim verdi bizlere. Ama baktık Trados bize çok uymuyor. Nubuto kullanmaya başladık. Onunla ilgili eğitimler almaya başladık.

E4'ün hem meslek hayatının hem de akademik arka planının derslerde hangi teknolojileri vereceğine dair olan düşüncelerini şekillendirdiğini gözlemleyebiliriz. Eğitim hayatında MemoQ, meslek hayatında Trados ve Nubuto, kendi eğitmenlik hayatında da Wordfast kullanan E4'ün çeviri belleği sistemlerinin kullanımı konusunda Microsoft Word ile çeviri yapmanın ötesinde yenilikçi bir bakış açısına sahip olduğunu ve bunun da öğrencilere dersi nasıl öğreteceği konusunda düşüncelerini şekillendirdiğini gözlemleyebiliriz.

E5'in akademik ve mesleki arka planı biraz daha farklıdır. Kendisi lisans eğitimi almadan önce bir çeviri şirketinde ofis boy olarak çalışmış, sonrasında da kendi çeviri şirketini açmıştır. Meslek hayatına atıldıktan sonra kendisini akademik anlamda da ilerletmek istediğinden Mütercim Tercümanlık eğitimi almıştır. Şu anda birden fazla konumda yer alan çeviri şirketinin sahibi olan E5'in mesleki ve akademik hayatının, verdiği çeviride bilgi teknolojileri eğitimine olan etkisi büyüktür. E5 kendisini şu şekilde tanımlamaktadır:

Zaten şimdi bu işin hem akademik tarafını hem alaylı tarafını hem mutfağını, muhasebesini, pazarlamasını, çevirmenliğini, proje yönetimini. Birçok şeyine hâkimim.

Kendisini işin hem akademik tarafını hem sektörü çok iyi tanıyan biri olarak tanımlayan ve bir çeviri işletmesi sahibi olan E5'in dersin nasıl olması gerektiği hakkındaki düşünceleri de kuşkusuz sektörde yer alan birisi olarak çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin sektördeki uygulamalara yakın olması gerektiği düşüncesiyle şekillenmektedir. Kendisi dersin olması gerektiği mekân hakkındaki hayallerini şöyle anlatmaktadır:

...ne bileyim olması gereken aslında dersi tamamlayıcı daha birçok şey olabilir. Ne bileyim çoklu tarayıcı olabilir. Ne bileyim yazıcı olabilir. Hatta çok detayına girersek belki yeminli tercümanlığın gerektirdiği noter öncesi uygulanan kaşe örnekleri olabilir. Belki bu biraz bilgi teknolojilerinin biraz daha ötesinde bir şey olabilir ama orada mesela noter ortamını veya adliye ortamını yansıtabilecek dekor bile olabilir içeride. Birileri başkâtip, birileri noter, birisi müşteri, birisi tercüman olduğu ya da birisinde sanığın, hâkimin, savcının tercümanının ve avukatın olduğu dekor bir ortam olabilir. Benim çok hayalim var sektörle ilgili. Bu bilgi teknolojileriyle sınırlı değil tabii ki. Sektörün içerisinde olduğum için. Yapılacak şeyler o kadar çok ki ama en azından bilgi teknolojileri dersi özelinde konuşmak gerekirse sadece içeride yani okulda ders verilecek ortamda bir çeviri şirketi, bir çeviri ofisi gibi bir ortam oluşturmak lazım. Birebir yani. Belki zaman zaman orada bir müşteriden talep gelir. O talep sonrası neler yapılır? Müşteri temsilcisi ne yapar? Nasıl işleme alınır? Proje sorumlusu nerede devreye girer? Diğer arkadaşlar nerede devreye girer? Bütün o süreçlerin aynı ortamda yaşanacağı bir ortam, bir ambiyans kurmak gerekiyor aslında.

E5'in düşüncelerini böyle şekillendirenin hem geçmişte sektörde bir çevirmen olarak çalışmış olması, hem de çeviri işletmesi sahibi olması olduğunu gözlemleyebiliriz. Mesleki arka planına paralel olarak E5, bir eğitmen olarak öğrencileri piyasaya en iyi şekilde nasıl hazırlayabileceğini düşünüyorsa öyle bir çeviride bilgi teknolojileri eğitimi vermeyi hedeflemektedir. E5'in yukarıda yer alan düşünceleri aslında Donald Kiraly'nin sosyal yapılandırmacı yaklaşımına benzemektedir. İkinci bölümde de ele alındığı üzere sosyal yapılandırmacı yaklaşımda eğitimci, öğrencileri keşfetmeye yönlendiren ve gerçek hayattan alınma gerçek uygulamalar yaptığı işbirlikçi çalışmaya dayalı bir ortam yaratmalı ve en başından öğrencilerin özerklik kazanmalarını sağlamalıdır.¹ Burada Kiraly'nin bahsettiği gerçek

¹ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 125.

(authentic) projeler aslında E5'in yukarıdaki fikirleri ile uyushmaktadır. E5'in öğrencilerine bir çeviri şirketindeki tüm süreçleri tıpkı bir çeviri ofisine benzeyen bir ortamda yaşatmak istemesi Kiraly'nin gerçek projelerindeki düşünceye benzemektedir.

E6, Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik ön lisans, Mütercim Tercümanlık lisans mezunudur. Halihazırda Çeviribilim alanında yüksek lisansını tamamlamaktadır. Ön lisans eğitiminde çeviri teknolojileri ile çok kısaca tanışan E6, lisans eğitiminde ve stajında çeviride bilgi teknolojilerinin önemine şahit olmuştur. Bu nedenle hem meslek hayatında hem de eğitimcilik hayatında çeviride bilgi teknolojilerine önem vermiştir. Çeviride bilgi teknolojilerinin sürekli gelişmesi nedeniyle maksimalist bir bakış açısını doğru bulmayan E6, akademik ve mesleki hayatının dersi üzerindeki etkisinden şöyle bahseder:

Mezun olduktan sonra bir medya şirketinde çalışırken yine BDÇ araçlarından faydalanarak işlerimi kolaylaştırdım. Sonrasında kurumumda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başladığımda çeviride bilgi teknolojileri üzerine dersin açılmasına vesile oldum. Bu sene de dersimin 3. yılı. Hem ön lisans hem lisans hem staj hem de şahsi deneyimlerimi tek potada eriterek bu dersi veriyorum diyebiliriz.

E6'nın sözlerinden çeviride bilgi teknolojileri alanında aldığı akademik eğitimin hem meslek hayatında hem de eğitimcilik hayatında etkili olduğu çıkarımını yapabiliriz. Eğitim hayatında ve meslek hayatında çeviride bilgi teknolojilerinin önemli olduğunu gören E6, çalıştığı kurumda ilgili dersin açılmasını sağlamıştır. Bu derste de ön lisans, lisans, staj ve iş deneyimlerinde kazandığı bilgileri yansıtmaktadır.

Bu başlık altında çeviride bilgi teknolojileri üzerine ders veren eğitimcilerin akademik ve mesleki hayatlarının verdikleri ders üzerindeki olası etkileri tartışılmıştır. Bu bağlamda eğitimcinin arka planı yani akademik ve mesleki yaşamının getirdiği yaklaşımlar bu eğitimcinin çeviride bilgi teknolojileri eğitime bakış açısını şekillendiren ilk faktördür. Eğitimci, bu bakış açısını belirli dış faktörler nedeniyle törpüleyerek dersine karşı nihai yaklaşımını şekillendirecektir. Bu dış faktörler gelecek başlıklarda tartışılmıştır.

5.1.2 Programdaki Öğrencilerin Teknoloji ile İlişkisi ve Temel Bilgisayar Dersleri

Programdaki öğrencilerin teknoloji konusunda hazır bulunuşlukları² çeviride bilgi teknolojileri dersini veren öğretim elemanının derse karşı yaklaşımını belirleyen dış faktörlerden biridir. Eğitimci neyi nasıl öğreteceğini öğrencilerin teknolojik becerilerine göre de şekillendirecektir. Bu noktada durumu belirleyen önemli bir etken öğrencilerin etkin bir temel bilgisayar dersi alıp almamış olmalarıdır. Çünkü teknoloji hakkında hiç bilgiye sahip olmayan bir öğrencidense, temel bilgisayar bilgisine sahip bir öğrenci ile çalışmak daha etkili olacaktır.

Dersi verdiği ilk yıllarda Gmail, Drive, Ofis yazılımları vb. temel teknoloji araçlarını da anlatmak durumunda kalan E1, öğrencilerin aldığı temel bilgi teknolojileri dersinin yetersizliğini şu şekilde ifade etmiştir:

Şöyle bir şey var aslında o çok önemli. Ben dersten bahsederken ondan bahsetmeliydim. Çeviri teknolojileri dersine gelirken öğrencilerin ders ile araları. Biraz bahsettim ama devamını getirmedim. Bilgisayardan başlıyorum, drivedan başlıyorum dedim ama yeni müfredatta biz bu sorunu hallettik aslında. Çeviri teknolojileri dersinin ilk yarısını bahsettiğim durumu artık bir sorun olarak görüp şöyle çözdük. Öğrencilerin aldığı bilgi teknolojileri dersi vardı. YÖK zorunlusu hani. YÖK zorunlu tutmuyor bizim bölüme ama o ortak dersler kıvamında birtakım bilgi teknolojileri dersi oluyor müfredatta. O derslerde çocuklar gerçekten hiçbir şey öğrenmeden o dersi geçiyorlar. Çünkü binlerce öğrenci alıyor. Bir hocayı sorumlu tutuyorlar o dersten. Uzaktan yapsın binlerce sınavı okusun. Hoca da yazık ne yapıyor, çoktan seçmeli bir sınav yapıyor. Hiçbir şey öğrenilmiyor.

Öğrencilerin temel bilgisayar dersinin yeterli olmamasına karşın E1, geçtiğimiz yıldan itibaren kendi programında öğrencilerin temel teknoloji konusundaki yetersizliklerini aşmak adına şöyle bir çözüm bulmuştur:

Biz o dersi aldık. Dedik ki biz bu dersi bölüme özel vereceğiz. İsmi de değiştirdik ki başka derslerle karışıklık olmasın. O derste biz ekibimizden aynı zamanda yabancı dillerle alakalı birimlerin bilgi işlem işlerini yapan ama aslında

² Hazır bulunuşluk, bir konuyu öğrenebilmek için gerekli olan ön koşul davranışların kazanılmış olması anlamına gelmektedir.

akademisyen olan kişiler var. O kişiler, bizim için bir şans tabii bu. O kişilerle oturduk ve bir çevirmenler için bilgi teknolojileri dersi programı oluşturduk. Artık bu Çeviri Teknolojileri dersinin ilk vizeye kadar olan kısmı diye anlattığım şeyi çok daha kapsamlı, çok daha uygulama yapacak şekilde işte Excel görevleri, Advanced Find Replace görevleri gibi. Bunları çok daha kapsamlı bir şekilde bu güz dönemindeki, yani bir dönem önceki temel bilgi teknolojileri dersinde halledip, OCR'ın sonuna kadar gelip hatta çok hafif son hafta CAT toollardan da bahsediyormuş hocamız. Ondan sonra Çeviri Teknolojileri dersini almaya başlıyorlar. İlk defa geçen sene ben de o şekilde ders alıp gelen öğrencilerle Çeviri Teknolojileri dersi yaptım. O zaman aslında size az önce anlattığım yapıdan daha değişik bir yapı oldu. Çok daha fazla CAT aracı uygulaması yapabildik. Çok daha ileri noktalara gidebildik.

E1'in çeviride bilgi teknolojileri dersini verenlerin yaşadığı büyük bir problemi gayet etkin bir şekilde çözdüğünü söylememiz mümkündür. Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri dersine teknoloji konusunda bir ön yeterliğe sahip olmadan gelmesi eğitimci için büyük bir problemdir. Çünkü zaten kısıtlı olan ders saatini e-posta gönderimi, ofis yazılımları, optik karakter tanıyıcılar vb. temel bilgisayar araçlarına ayıran eğitmen, makine çevirisi, çeviri belleği sistemleri gibi özel amaçlı yazılımları³ öğretmek için çok daha sınırlı bir süreye sahip olacaktır. Bu sınırlı süre de çeviride bilgi teknolojileri eğitimi üzerine olan yaklaşımlarını sınırlandıran bir etken olacaktır. Temel bilgisayar becerileri konusunda öğrencilerin yeterliliği olması gerektiğini E1 şu şekilde vurgulamıştır:

Çeviri Teknolojileri dersi kimi öğrencinin Google Scripts kullandığı, kimi öğrencinin ilk defa Mouse gördüğü bir ders olmamalı. Yani mutlaka öğrencinin getirdiği yetkinliğin belli bir standardı belirlenmiş ve hakikaten ölçülmüş olmalı. Herkesin geçtiği bir dersten çıkıp gelmek de yetmez. Hakikaten öğrenemeyenin kaldığı ön dersten çıkıp geliyor olmaları lazım ki işte Glossary yüklerken o ders Excel dersine dönmesin.

E1'in bahsettiği “herkesin geçtiği bir ders” sözleri maalesef pek çok üniversitedeki temel bilgisayar dersini tanımlamaktadır. Öğrencilerin Temel

³ Özel amaçlı yazılımlar belirli bazı işleri yapabilmek için geliştirilen, bir başka deyişle sınırlı amaçları olan yazılımlardır.

Bilgisayar dersi yetersiz olduğu için dersinde bilgisayar kullanımını da öğretmeye çalışan E2 öğrencilerinin teknoloji becerilerinden şöyle söz etmektedir:

Öğrenci profilinizden biraz bahseder misiniz? Size geldiklerinde teknoloji ile olan ilişkileri nasıl oluyor? Liseden aldıkları bilgiyle mi geliyorlar, yoksa üniversitede aldıkları temel bilgisayar eğitimi var mı? Varsa bu faydalı mı? Ne durumdalar yani size geldiklerinde?

Vasatlar. Tek kelimeyle özetlerim. Çünkü bilgisayar bilgileri de yok, İngilizce bilgileri de yok. Hazırlık okuyup gelmiş olmalarına rağmen. O büyük sıkıntı. Bilgisayarda bugüne kadar sadece Word'ü açıp kapatmışlar. İçinde işlem yapmamışlar. Yazdıysa üç beş satır bir şey zoraki yazmış kapatmış. Bilgisayar bilgileri yok. O yüzden bilgisayar dersleri de var birinci sınıfta. Ama yetmiyor demek ki onlara. Ben açıkçası bir de bu Bilgisayar Destekli Çeviri'nin içinde bilgisayar kullanımını da vermeye çalışıyorum. Kısayolları bilmiyor mesela.

E2 gibi E4 de verilen temel teknoloji derslerinin sadece kâğıt üstünde olmasından şikâyet etmektedir. E4'ün görüşüne göre:

Öğrenciler dersinizi almadan önce temel bilgisayar eğitimi alıyor mu?

Alıyorlar. Zorunlu ama çok etkili bir ders değil çünkü o derste hiç uygulama yapmıyorlar. Tamamen kâğıt üstünde aldıkları bir ders olduğu için dersi hasbelkader geçmiş birisi benim dersimde bilgisayarı açtığında nasıl mail atacağını bilemeyebiliyordu mesela. Bunları bilmeyen öğrenciler bile vardı. Yaş ortalaması yüksek olan öğrencilerimiz de vardı. Özellikle onlarla çok sorun yaşıyorduk.

E-posta atmak gibi temel becerilere sahip olmayan öğrencilere bilgisayar destekli çeviri programlarından önce temel bilgisayar becerilerini öğretmek gerekecektir. Bu noktada öğrencilerin temel bilgisayar becerilerinin yetersizliğinin E4'ün ders planını hazırlamasında önemli bir faktör olduğunu düşünebiliriz. E5 de kurumunda verilen temel bilgisayar dersini yetersiz bulduğundan ve bilgisayarın çevirmenler için ne kadar gerekli bir araç olduğundan şu şekilde bahseder:

Öğrencilerinizin teknolojiyle olan ilişkisi nasıl? Aslında ilk geldiklerinde Temel Bilgisayar dersi alıyorlar mı? Ya da liseden ne getiriyorlar? Nasıl öğrenciler buluyorsunuz ilk geldiğinizde karşınızda?

Bölüme geçişte bilgisayarla ilgili bir ders var ama onu ya sınava giriyorlar ya muafiyet alıyorlar ya da o derse giriyorlar. Ama ben o derste çok yetkin bir hale gelen ya da vasatın üstüne çıkabilen bir öğrenciyle karşılaşmadım. Hiçbir şekilde. Teknolojik olarak çoğu çok yetersiz geliyorlar. Mesela çevirmenlik programını seçmiş öğrenci bölüm olarak. Bu online ortam geldiği zaman hocam benim bilgisayarım yok diyor. Diyorum ki “Sen konservatuara gidiyorsun, keman bölümü öğrencisisin ama kemanım yok diyorsun.” “İnanılır gibi değil.” “Senin en büyük enstrümanın, en büyük mesleki nesnen bilgisayarın. Senin bilgisayarın yoksa bu bölüme gelme. Yapabilecek bir şey yok. Sen okula yıllık belirli bir para ödüyorsan artı bir bilgisayar da alman lazım.” Bunu söyledim. Hakikaten çok şaşırmıştım. Birçok öğrenci bilgisayarım yok demişti bana yani.

Temel bilgisayar dersinin yetersizliğine ve kolayca geçilebilen ve pek bir şey öğrenilmeyen bir ders olmasına E6 şöyle değinmiştir:

Öğrencilerin teknolojiyle olan ilişkisi nasıl? Öğrenci profilinden bahsedermisiniz? Dersi almadan önce temel bilgisayar eğitimi alıyorlar mı?

Öğrencilerimizin genelde teknoloji ile arası kötü oluyor. Sadece işlerine yarayacak birkaç şeyi biliyorlar teknolojiye dair. Daha Microsoft Word’ün pek çok özelliğini bilmeden geliyorlar. Bizde temel bilgisayar dersi uzaktan. Çoğu öğrenci de muaf oluyor sene başında zaten. O derste pek bir şey öğrendiklerini düşünmüyorum açıkçası. O yüzden bana tertemiz bir sayfa gibi geliyorlar. 14 haftaya sıkıştırabildiğim kadar bir şeyler öğretmeye çalışıyorum. Ama temel bilgisayar dersi etkili bir ders olsa çok daha iyi mezunlar verebilirdik.

E6’nın da bahsettiği üzere temel bilgisayar derslerinin yetersiz olması dersin sınırlandırıldığı on dört haftaya daha fazla konu sıkıştırılmasına neden olmakta, bu durum da çeviri teknolojilerine daha kısıtlı süre ayrılması nedeniyle teknoloji konusunda daha iyi mezunlar vermeye engel olmaktadır. Farklı konulara ve belki de işbirlikçi ve bireysel projelere ayrılacak zaman temel bilgisayar becerilerine ayrılmaktadır.

E3 kurumunda görevine güz döneminde başlaması ve bunun da pandemi dönemine denk gelmesi nedeniyle öğrencilerinin teknoloji arka planının nasıl olduğu konusunda fazla bilgi sahibi değildir. Ancak görev yaptığı kurumda temel bilgisayar dersinin fiilen verildiği ve verilen ders için Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik

programına göre birtakım ayarlamalar yapıldığı bilgisi temel bilgisayar dersini veren hocayla yapılan görüşmeden elde edilmiştir. E3'ün görev yaptığı kurumda farklı programlarda temel bilgisayar dersleri veren ve bilişim alanında eğitim görmüş eğitimci Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programına verdiği temel bilgisayar dersi konusunda şu sözleri sarf etmiştir:

Öğrenciler size geldiklerinde nasıl oluyor? Arka plan bilgileri nasıl?

Açıkçası özellikle ben bütün bölümlerde de derse girdiğim için bölüm bölüm de aradaki farkları da çok net görebiliyorum. İş sağlığı güvenliği daha Excel'e yatkınken Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik daha Word'de iyi olabiliyor. Ama genel olarak Uygulamalı Çevirmenlik Bölümünün bilgisayarla arası çok kötü. Zaten sözcükler analitik olarak hani daha zayıflar. Bilgisayarda Word'de doküman oluşturmalarını bekliyorum ve ben öğrencilerden şunu istiyorum. Ben öğrenciye çeviri yaptırıyorum bu arada. Word'ün kendi içerisinde işte. Diğer bölümlere bunu yaptırmıyorum ama dediğim gibi her bölüme yönelik o Word'ün kullanım alanlarını uygulamaya çalışıyorum. ...kullanabilecekleri pratik bilgileri hani vermeye çalışıyorum aslında. Ona odaklanıyorum. Ama öğrenciler o kadar zayıf ki. En basit bir tıklama yerinde bile "Nerede?" Daha ekrana bakmadan nerede sorularıyla karşılaşyorum.

Dolayısıyla E3'ün öğrencilerinin E2, E4, E5 ve E6 gibi kâğıt üzerinde alınan bir temel bilgisayar eğitimi değil, E1'inki gibi bölümün gerekliliklerine göre planlanmış bir temel bilgisayar eğitimi olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum neticesinde E1 ve E3 derslerini temel bilgisayar becerilerini anlatmadan planlayabilirken; E2, E4, E5 ve E6 öğrencilerin aldığı temel bilgisayar eğitiminin yetersizliği nedeniyle e-posta gönderimi, ofis yazılımları, OKT (Optik Karakter Tanıma) programları gibi temel bilgisayar konularını da verdikleri eğitime dahil etmişlerdir. Öğrencilerin aldığı temel bilgisayar derslerinin yeterliliğinin derste ne işlendiği konusunda ne kadar belirleyici olduğunu buradan gözlemleyebiliriz.

Bu noktada aslında eğitmenin öğrencinin zihnine tüm konuları yerleştiren kişi mi yoksa öğrencilere yol gösteren kişi mi olduğu konusu tartışılabilir. E2, E4, E5 ve E6 eğitimcilik içgüdüğü ile öğrencilerinin eksik oldukları noktaları gözlemlemiş, bunları tamamlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda öğrenciye olan güvenlerinin düşük olduğunu söylememiz mümkündür. Çünkü aslında temel bilgisayar dersi aldıkları halde bu konularda eksikliği olan öğrencilerin bu eksikliklerini tamamlama görevi

eğitimcilerin değil, öğrencilerindir. Eğitimcilerin sadece bu konuda yol göstermesi de aslında yeterli olmalıdır. Bu konulara tek tek değinmek yerine temel bilgisayar konusunda öğrencilerinin yeterli ön bilgiye sahip olmadığını gözlemleyen eğitimci, onlara bu konudaki eksikliklerini tamamlamaları için ne yapmaları gerektiğini söyleyerek öğrencilerinin bu konudaki eksikliklerini kendi kendilerine tamamlamalarını teşvik edebilir.

Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri dersinden önce temel bir bilgisayar dersi alarak bilgisayar okuryazarlığına sahip olması çeviride bilgi teknolojileri derslerinin daha verimli geçmesini sağlayacaktır. Bilgisayarla ilgili temel becerilere ve ofis yazılımlarına hâkim bir çevirmen adayına çeviri ile ilgili teknolojileri öğretmek daha kolay ve etkin olacaktır.

Dördüncü bölümde de ele alındığı gibi bu araştırmada incelenen yirmi bir adet Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programından sadece dördünde temel bilgisayar dersi bulunmamaktadır. Bu çeviride bilgi teknolojileri dersleri için olumlu bir durumdur. Fakat bu derslerin ne kadar program özelinde olduğu ve öğrencilerin temel bilgisayar konusundaki eksikliklerini tamamlamalarına yardım etmede ne kadar yeterli olduğu tartışılabilir bir konudur. Temel bilgisayar derslerinin çeviride bilgi teknolojilerine ilişkin derslerden önceki yarıyıllarda verilmesi ve yüz yüze bir şekilde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı özelinde verilip sadece yeterli olan öğrencilerin geçtiği bir ders olması çeviride bilgi teknolojileri derslerinin verimli olması için faydalı olacaktır.

Bu başlık altında çeviride bilgi teknolojileri eğitimi veren eğitimcilerin derslerini şekillendiren etkenlerden öğrencilerin teknoloji ile olan ilişkisi tartışılmıştır. Yapılan görüşmelerden alıntılarla da anlaşılmıştır ki eğitimcilerin derslerini şekillendirmelerinde öğrencilerin teknoloji konusundaki hazır bulunuşlukları ve temel bilgisayar derslerinin etkisi büyüktür. Öğrencilerinin temel bilgisayar dersini etkin bir şekilde tamamlamadığını ve teknoloji ile ilişkilerinin zayıf olduğunu düşünen öğretim elemanı, derslerinde çeviri teknolojilerine yer vermeden önce temel bilgisayar becerilerine de yer vermektedir. Bu durum kendi kendine öğrenme konusunda öğrenciye güvenin düşük olduğunu yansıtmaktadır. Bu noktada eğitimcilerin detaylı

bir şekilde temel bilgisayar becerilerini öğretmektense, öğrencilere yol gösterip kendi kendilerine öğrenebilecekleri ortamı sağlamaları öğrencilere öğrenmelerinde özerklik kazandırmak açısından daha faydalı olabilir. Eğitimciler öğrencilerin teknoloji ile ilişkisine göre bazı kararlar alırken, karar mekanizmalarında etkili olan bir başka konu ise bir sonraki başlıkta incelenen dersin işlendiği mekân konusudur.

5.1.3 Dersin İşlendiği Mekân

Çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili derslerin nerede işlendiği konusu ikinci bölümde iki ayrı bakış açısıyla incelenmişti. Dersin sınıf ortamında veya bilgisayar laboratuvarında işlenip işlenmediği bunlardan ilkiydi. İkincisi ise dersin yüz yüze veya çevrimiçi öğrenme yöntemi ile işlenmesiydi.

Eğitimcilerin derslerini nerede işledikleri de dersin yöntemini ve derslerde ne işleneceğini etkileyen bir konudur. Örneğin dersini sınıf ortamında işlemek zorunda kalan bir eğitmenin ders esnasında bilgisayar üzerinde proje yaptırması pek mümkün olmadığından derslerini teorik olarak anlatıp dilerse öğrencilere evde uygulayabilecekleri bireysel veya işbirlikçi projeler verebilir. Dersini çevrimiçi vermek durumunda olan bir eğitimci projeleri takip etmekte zorlanabilir. Bu gibi nedenlerle dersin işlendiği mekân dersin işleyişini ekleyen bir etkidir.

Dersini hem sınıf ortamında hem de laboratuvar ortamında işlemiş olan E1, dersin işlendiği mekânın dersinin işleniş şeklini çok değiştirmediğini şu sözleriyle anlatmıştır:

Şöyle. Laboratuvarda yaptık aslında bu sene. Ama sanırım iki senedir laboratuvarda yapıyoruz. Ondan öncesinde laboratuvarda yapmıyorduk. Herhangi bir sebebi yok laboratuvarda yapmıyor oluşumuzun. Şu anda laboratuvarda yaparken çok ekstra bir katkısı olduğunu söyleyemem açıkçası. Sınıfta da yapılabilir bir ders olduğunu düşünüyorum. Az önce anlattığım mantıkla işlediğim için dersi laboratuvar bence şart değil. Olursa güzel, artık laboratuvara yazıyorum ben o dersi her zaman. Hiç düşünmüyorum bile sınıfta yapsak mı diye. Laboratuvarı kullanıyoruz da ama şart değil bence. Çünkü pek çok ders evde gerçekleşiyor. Evde onun gerçekleşmesini sağlayabiliyor mu hoca? Öğrenciyle olan bir nokta ama sonuçta öğrencinin etkisi en negatif yönde olacaktı gibi düşünürüm ben. Genellikle öyle yapıyoruz. Türkiye’de eğitmen olan herkes öyle yapıyor. Öğrenciler en zorlayıcı davranışta bulunacakmış gibi, en ödev yapmayan şekilde davranacaklarmış gibi şeklinde düşünüp ona göre

yapıyordum. Eğer o evdeki süreci iyi yönetebilerseniz zaten yetiyor. Sınıfta verirken de bir sorun yaşamadım yani ben. Ama nerede verilmeli diye sorarsanız evet laboratuvarda verilmeli. Ama mutlaka laboratuvarda verilmeli, okullar mutlaka laboratuvar imkânı sağlamalı falan bizim iki yıllık programlardaki çeviri teknolojileri dersleri için bunu pek söyleyemem. Ama dört yıllık program olursa mutlaka olsun derim çünkü oradaki çeviri teknolojileri dersinde zaten daha çok genişletilebilir kapsam orada.

E1'in sözlerinden anlaşıldığı gibi, kendisi derslerini öğrencilere ödev verip bir sonraki hafta o ödevi geri bildirim vererek işlediği için dersin sınıf veya laboratuvar ortamında işleniyor olması dersinin işleniş şeklinde bir fark yaratmamaktadır. Bu bağlamda kendisinin dersini, dersin mekânının değişmesinin dersin işleyişini bozmayacak şekilde planladığını söyleyebiliriz. Ayrıca E1'in dersini öğrencilerin ödev yapmayacağını ön görerek planlaması öğrenciye güven duymamasının bir işaretidir. E1'in dört yıllık bir programda dersin kesinlikle laboratuvarda yer almasını istemesinin sebebi lisans öğrencilerinin teknoloji konusundaki hazır bulunuşluklarının daha yüksek olması olabilir.

E2 ise dersi laboratuvarda işliyor olmaktan memnundur ama öğrenci sayısına karşın laboratuvarın yetersiz olmasından rahatsızdır. E2 sınıf mevcudunun yarattığı olumsuzluğa karşın yaptıklarını şöyle açıklar:

Kırk beş kişilik sanırım kırk kişilik bir laboratuvarımız var. İki tane laboratuvar var ama başka hocalar, başka bölümler de kullandığı için bize birini tahsis ettiler. O kırk beş kişilik sınıfı da ikiye bölerek alıyorum öğrenciyi. 120 öğrenci ne yapar? 60-60. Bir 10-15 kişi açıkta kalıyor. O gün devamsızlığını kullanan varsa ne âlâ. Bana hiç denk gelmedi hep tam geldiler derse. Hep ayakta kaldılar. O zaman şeyi rica ettim. Tabletiniz ve klavyeniz varsa, bluetooth klavyen vardır tabletin vardır al gel. Burada internete bağlan. Ya da ne bileyim kendi laptopun varsa al gel. Sağ olsun öğrenciler de buna destek oluyorlar. Kendi bilgisayarında çalışmak isteyen zaten oluyor. Biraz öyle dengeyi sağladık. Tabii hepsinin aynı imkânı yok. Bir bilgisayarı iki kişi kullanacak şekilde yani ortalamasını öyle verebilirim. Bir bilgisayara iki kişi düşecek şekilde.

Görüldüğü üzere E2, 120 öğrenciye ve 45 kişilik laboratuvara sahip olduğu için mekân konusunda şanssız bir konumdadır. Bu şanssızlığını her bilgisayarda iki kişi çalışacak şekilde sınıfı ikiye bölerek ve bazı öğrencilerin kendi araç gereçlerini getirmesiyle aşmaya çalışmaktadır. Ama yine de sınıf mevcudunun ve mekânın

yetersiz olmasının E2 için bir dezavantaj yarattığı ortadadır. Derslerini iki öğrencinin bir bilgisayarı kullanacağını da göz önünde bulundurarak planlamak durumundadır.

Diyelim Grammarly hesabını öğretiyoruz. Ben açtım hesabı ben yazıyorum. Yanımdaki de ikinci metni denerken kendi hesabını açıyor. Yani şey herkesin eli o klavyeye geçecek. Ondan sonra gönderiyorum sınıftan. Tek tek dolaşıyorum sınıfta. Ben sürekli ayaktayım ve dolaşıyorum. ...Ama verim alınıyor yani verim alabiliyorum. Dedğim gibi benim elimde otuz tane öğrenci olsa beş kat daha fazla verim alırdım oradan. Çünkü burada bir sana dönüt veriyorum bir yanındakine bir tane bilgisayar olunca. Öyle bir sıkıntısı var ama yine de verim alınabiliyor. Hatta benim en verimli anlattığım ders bu diyebilirim. Çünkü birebir dönütünü görüyorum derste.

Her bir öğrencisinin anlattıklarını deneyimlemesini amaçlayarak aslında öğrenci odaklı bir yaklaşımı yansıtan E2, kişi sayısı ve yetersiz bilgisayar sayısı dersin veriminde düşüş yaratsa da yine de derslerden belirli bir verim alınabildiğini belirtmektedir. E2'nin dersin mekânının nasıl olması gerektiği konusundaki fikirleri de şu şekildedir:

Peki hocam sizce dersi nasıl etkiledi bu mekân? Şunu sormak istiyorum aslında. Hayallerinizde nasıl olurdu bu? Mekân böyle olsaydı aslında ben böyle yapardım anlamında.

Bu Bilgisayar Destekli Çeviri için. Birincisi kablosuz internet şart. Kablosuz internet olsun isterdim. Çünkü telefondan da bilgisayardan da aynı anda bağlanmalarını istiyorum. Birincisi kablosuz internet. İkincisi kişi sayısı kadar bilgisayar. Bir örnek yaptıracağıma iki üç örnek yaptırırım. Daha iyi olur. Sınıf bence maksimum 25 kişi olmalı. 25 kişi olmalı anca. Daha sonra bir de geldiklerinde mesela bazen şey oluyordu. Devamsızlık yaptıklarına çok mutlu oluyordum ki daha çok şey öğreteceğim insanlara. Hatta bazı derslerimi videoya bile almıştım. Paylaştık çocuklarla kaçırmasınlar diye. Yani kişi sayısı önemli. Onlara yetecek kadar bilgisayar olmalı ve kablosuz internet olmalı. Ses sistemi çok güzel olmalı bir kere. Projeksiyon muhakkak olmalı sınıfta. Onun dışında yani tabii ki ergonomisi de düşünülmeli. Bürositleri koltukları olsa çok güzel ama çocuklar ne yazık ki tabure üzerinde ders yapıyorlar. Şey çünkü 40 tane koltuk var. Yirmi tane de tabure var sınıfta aralara serpiştirmek için. Bu aslında hemen hemen her yerin sıkıntısı bence. Sadece bizim okula has değildir.

E2'nin ideal çeviride bilgi teknolojileri eğitimi konusunda belirli fikirleri olmasına rağmen öğrenci sayısı ve kurumun imkânları buna müsaade etmemektedir.

Aslında E2'nin durumundan dersin nerede işlendiğinin eğitimcinin ders ile ilgili stratejiler belirlemede etkisi olduğunu çıkartabiliriz.

E3 kurumunda göreve 2020-2021 güz döneminde başladığı için ve görev yaptığı dönem çevrimiçi eğitim verilen Covid-19 salgını dönemine denk geldiği için yüz yüze eğitim verildiğinde dersin işlendiği mekân ile ilgili bilgi alınamamıştır.

Dersini laboratuvar da ve yüz yüze işleyen E4, dersin işlendiği mekân konusunda memnuniyetini şu sözlerle açıklamıştır:

Dersin laboratuvar da işlendiğini söylemişsiniz. Dersin mekânı sizce dersi nasıl etkiledi?

Mekânla ilgili bir problem yaşamadım ben hiç. Zaten sınıflardan ayrı, sadece bilgisayar laboratuvarlarının olduğu bir kattaydı ders. Her öğrencinin kendi bilgisayarları vardı. Bilgisayarlarla ilgili çok fazla sorun yaşamadık. Bilgisayar sayısı öğrenci sayısından fazlaydı hep. Bozulan veya sorun çıkaran olduğunda hemen başka bir bilgisayara geçebiliyordu öğrenci. Zaten ilk yıl öğrenci sayımız fazlaydı. Daha büyük sınıflar doluydu bu yüzden dersi iki gruba bölmüşlerdi. O yüzden o konuda hiç sorun yaşamadık. Laboratuvardaki bilgisayarlara ek olarak benim ekranımı da tahtadan takip edebiliyorlardı. Ben kendi ekranımı öğrencilerin ekranına yansıtabiliyordum veya öğrencilerden birinin ekranını tüm sınıfa gösterebiliyordum, değişiklik yapabiliyordum. Çevrilecek örnek metinleri de ağ üzerinden tüm bilgisayarlarla paylaşılabiliyordum. Onların bilgisayarlarındaki dosyaları kendi bilgisayarıma alabiliyordum. Bunlar işlerimizi bayağı kolaylaştırmıştı.

E4'ün sözlerinden, dersin mekânının eğitimcinin planladığı işleyişi bozacak bir yer olmadığını çıkarabiliriz. Öğrenci sayısı bilgisayar sayısından fazla olduğunda dahi ilgili kurum sınıfı iki ayrı gruba bölerek bu dezavantajı ortadan kaldırmıştır. Ayrıca dersin verildiği laboratuvardaki ağ paylaşımı yardımıyla eğitimcinin öğrencilerin dosyalarını alabilmesi ve onlarla dosya paylaşabilmesi biraz çeviri işletmelerine de benzemektedir. Bu bağlamda eğitimcinin gerçek hayata yakın bir mekâna sahip olduğunu da söyleyebilmemiz mümkündür.

“Eğitimcinin Akademik ve Mesleki Arka Planı” başlığında da ele alındığı üzere E5 çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin verildiği ve verilmesini hayal ettiği ortamı şu şekilde anlatmaktadır:

Laboratuvarlarda bilgisayarlar var, projeksiyon var, akıllı tahtamız var bizim ders verdiğimiz ortamda ama ne bileyim olması gereken aslında dersi tamamlayıcı daha birçok şey olabilir. Ne bileyim çoklu tarayıcı olabilir. Ne bileyim yazıcı olabilir. Hatta çok detayına girersek belki yeminli tercümanlığın gerektirdiği noter öncesi uygulanan kaşe örnekleri olabilir. Belki bu biraz bilgi teknolojilerinin biraz daha ötesinde bir şey olabilir ama orada mesela noter ortamını veya adliye ortamını yansıtabilecek dekor bile olabilir içeride. Birileri başkatip, birileri noter, birisi müşteri, birisi tercüman olduğu ya da birisinde sanığın, hâkimin, savcının tercümanının ve avukatın olduğu dekor bir ortam olabilir. Benim çok hayalim var sektörle ilgili. Bu bilgi teknolojileriyle sınırlı değil tabii ki. Sektörün içerisinde olduğum için. Yapılacak şeyler o kadar çok ki ama en azından bilgi teknolojileri dersi özelinde konuşmak gerekirse sadece içeride yani okulda ders verilecek ortamda bir çeviri şirketi, bir çeviri ofisi gibi bir ortam oluşturmak lazım.

E5'in çeviride bilgi teknolojileri derslerinin işlenmesi gerektiğini söylediği mekânın kendi mesleki ve akademik arka planı ile ilintili olduğuna değinmiştik. Fikirlerini incelediğimizde aslında mekânın gerçek bir çeviri işletmesine hem teknolojik olanaklar hem de dekor ve noter kaşesi gibi imkânlar bağlamında benzetilmesi yönündeki hayali öğrencileri gerçek hayata yaklaştırmak istemesindendir. Bu bağlamda aslında Kiraly'nin gerçek hayattan alınma gerçek proje düşüncesini bir adım öteye götürdüğü de söylenebilir. Kiraly gerçek hayattan alınma projelerle öğrencilere çeviri projelerini yaşatırken E5, gerçek hayata benzer bir ortamı da savunmaktadır. Bu bağlamda farklı noktalara değinseler de düşünceleri aynı eksendedir. E5 yapılan görüşmede elindeki imkânlarla ilgili şu sözleri de sarf etmiştir:

Ama şu an için elimizdeki şeyler bunlar. En azından bilgisayarımızın olması, internetimizin olması ve akıllı tahtamızın olması bile bu dersi vermemiz için yetiyor.

Eğitiminin dersini nasıl bir yerde en iyi şekilde işleyeceğine dair düşünceleri olması doğaldır. Çünkü aslında kendi mesleki ve akademik arka planının getirdiği yaklaşımı en ideal şekilde aktaracağı bir ortam hayal etmektedir. Ama bu bölümde sıkça dile getirdiğimiz gibi dersin mekânı da dersi şekillendiren bir etkidir ve eğitimci elindeki mekâna göre dersi şekillendirmek durumundadır.

E6 ise dersinin mekânı ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarır:

İlk sene dersi sınıf ortamında yapmıştık. Beş öğrenci vardı o dönem. Ama onlara bile külfet olmuştu sürekli laptop taşımak. Kişisel bilgisayarlarla çalışmanın bir esnekliği vardı açıkçası. İstediginizi yükleyebilirsiniz bilgisayarınıza. İşin içine bilgi işlem, bürokratik süreçler vb. durumlar girdi mi hem ne yükleyeceğiniz hem de ne zaman yükleyeceğinizle ilgili sorunlar yaşayabiliyorsunuz. İkinci sene laboratuvarda yapmaya başladım öğrencilere bilgisayar taşıtmamak için. Eksileri var maalesef ama dersi ağırlıklı bulut sistemler üzerinden götürerek bu dezavantajları yok etmeye çalıştım. Laboratuvarda herkesin bilgisayarı var. Bu konuda bir sorun yaşamıyoruz. Bazı bilgisayarlar bozuk çıksa da sınıfta mevcudumuza göre fazlasıyla bilgisayar olduğundan hiç eksiklik yaşamadık. Projeksiyon falan da var. Dilediğim zaman bilgisayarımı ekrana yansıtabiliyorum.

Yukarıdaki iki durumda da açıkça görüldüğü gibi E6 derste ne anlatacağını öğrencilerin bireysel bilgisayarlarını kullandıklarında ve bilgisayar laboratuvarı kullandıklarında nasıl şekillendirdiğine değinmiştir. Kişisel bilgisayarlara istenilen programın yüklenebilmesi ile dersi daha esnek bir şekilde işleyebilen E6, dersi bilgisayar laboratuvarında işlediğinde bilgi işlemle ilgili süreçlerin işlememesi veya yavaş işlemesi nedeniyle bulut tabanlı çeviri belleği sistemleri ile yürütmüştür. Bir başka deyişle dersin mekânı dersinde ne işlediğini ve hangi teknolojileri tercih ettiğini etkileyen bir faktör olmuştur.

Buraya kadar dersin sınıf ortamında mı yoksa laboratuvarda mı olmasının ve bu mekânların sunduğu imkânların dersi nasıl şekillendirdiğinden bahsettik. Bu noktada tezin yazıldığı 2019-2021 döneminde ortaya çıkan Covid-19 salgınıyla derslerin zorunlu bir şekilde çevrimiçi öğrenme ile yapılması nedeniyle yakından deneyimlenen süreç aktarılacaktır. Bu bağlamda görüşmecilere Covid-19 salgını sürecinde derslerini nasıl yönettikleri de sorulmuştur.

Covid-19 sürecinde çevrimiçi eşzamanlı bir şekilde verdiği dersin işleyişinden memnun olduğunu aktaran E1 derslerin işlenişi ile ilgili olumsuz bir yöne de şöyle değinmiştir:

Siz bildiğim kadarıyla bahar döneminde verdiniz bu dersi. Geçen sene salgın sebebiyle derslerin ilk dört beş haftasını yüz yüze verebildik. Sonra bir anda uzaktan eğitime geçtik. O süreç nasıl geçti?

Ben kendi derslerim için söyleyebilirim ancak tabii. Benim hep en başta size anlattığım mantıkla işlediğim ve içeriğini de ona göre tasarladığım, adı bile öyle olan dersler. Dolayısıyla benim yaşadığım tek zorluk sınıfta öğrencilere bir şey anlattığımda onlara sık sık soru sorabilmem, sık sık örnek isteyebilmem. Bazı şeylerin mantığını anlatırken o biraz teorik kaçabiliyor. Daha doğrusu soyut kaçabiliyor. Bu soyutluğu gidermek de bizim programlarda çok önemli. Çünkü öğrenciler zaten üniversite sınavından başarısız olarak geliyorlar, başarılı olarak değil. Ön yeterlilikleri olmuyor hiçbir şekilde. Bir ortaokul bir lise eğitimi alınmadan geline bir bölüm aslında bizimkisi. Dolayısıyla her şeyi çok somutlaştırarak anlatmak gerekiyor. Sadece bu anlatma kısmında, özellikle somutlaştırmada öğrenciden örnek isteyemediğim için, onların verdikleri örnekler üzerinden anlayıp anlayamadıklarını tartamadığım için. Bu çok vakit alan bir şey olduğu için yapamadım aslında teknik donanım olarak var. Öğrencilerin mikrofonunu açıp söyleyebiliyorsunuz. Ama sınıftaki gibi değil tabii ki. Sınıfta solunuza dönüyorsunuz Ayşe sen söyle, sağınıza dönüyorsunuz Mehmet sen söyle. Ama uzaktan eğitimde öyle olmuyor.

Derslerde örneklendirme yapmakta ve teorik anlamda anlattıklarını soyutlaştırmada zorluk yaşayan E1, bunun teknik donanımlar ile ilgili değil, çevrimiçi eğitimde sürecin daha zor ilerlemesi nedeniyle olduğunu anlatmaktadır. Bunun bir nedenini de öğrencilerin ön yeterliliklerine bağlamaktadır. Bu noktada aslında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde uygulanan yaklaşımları etkileyen etkenlerin nasıl iç içe geçmiş bir şekilde yer aldığını gözlemlememiz mümkündür. Eğitimcinin arka planı, dersin mekânı ve eldeki imkânlar ile öğrencilerin teknolojiyle olan ilişkisinin neticesinde eğitimci yaklaşımını oluşturmaktadır. Bu etkenlerden biri değiştiğinde eğitim yaklaşımına da yansımaktadır.

Dersini ödev ve geri bildirim üzerinden yürüttüğü için çevrimiçi eğitimle verme noktasında sorun yaşamayan E1 sözlerine bu durumu anlatarak devam eder:

Onun dışında genel olarak derslere baktığımda yaşadığım sorun yüzdesel olarak çok düşük kaldı. Çünkü dediğim gibi ben öğrencilerle çok mail alışverişi bile yapmıyorum. Geçtim ki yüz yüze çok bir şeyler yapmak. Ya da yüz yüze uygulama yaptırmak vesaire. Yüz yüze biz yaptığımız onların yaptığı uygulama üzerine düşünmek oluyor aslında. Uygulamaları önceden yaptırıyorum mutlaka. Ödev kapsamında olan şey benim derslerimde her zaman mesela sekizinci haftanın ödeviyse her zaman yedinci haftadan verilir ve yedinci hafta

yapılır. O ders de onun **deadline**ıdır (son teslim tarihi). Derse kadar bitmiş olacak o ödev. ...Bu şekilde ön hazırlığa dayandığı için, daha sonra dersler **reflection** (yansıma) şeklinde olduğu için. Yapılan uygulama üzerine bir şeyler söylediğimiz için uzaktan eğitim biraz az vurdu bizi. Ben yine öğrencinin önceden hazırladığı görevin ya da önceden yaptığı ödevin elimde olduğu bir ders yaptığım için o metni tahta yerine ekrana yansıtıp onun üzerinden **feedback** (geri bildirim) verebilme sisteminden dolayı fazla etkilenmedi. Ama dediğim gibi bir şeyler anlattığım kısımda, öğrencilerle bağ kurmada, onları heyecanlandıracak ve angaje edecek örnekler vermede o kısımlar olmuyor. Öğrencileri heyecanlandıramıyorsunuz sınıftaki gibi, angaje edemiyorsunuz, aaa dedirtmiyorsunuz. Çok fazla şey oluyor. Sırf o aradaki mecra bile siz de yaşadınız da. O sırf ekranın arkasında olmanız bile öğrenciler için Brecht'in yabancılaştırma etkisi gibi bir şey oluyor. Onu gözlemlediğimi söyleyebilirim evet.

Bu noktada E1'in öğrencilerle bağ kurmada yaşadığı sorunlar ve yabancılaştırma etkisi gibi olarak tanımladığı durum aslında hem eğitimci hem de dersi alan diğer öğrenciler ile birebir iletişim ortamı olmadığından hissedebilecekleri stres ve Pym bunun çevrimiçi öğrenmenin olumsuz bir yönü olduğunu belirtmiştir.⁴ Pym'in bahsettiği diğer olumsuzluklar ise çevrimiçi öğrenmeye kaynak ayrılmasının gerekliliği, çevrimiçi öğrenmede mimik, tonlama gibi yüz yüze eğitimde yer alan iletişimsel özellikler olmaması ve çevrimiçi öğrenmede sınıflarda yaş ve eğitim arka planı çeşitlilik göstermesi ile özellikle büyük yaşlardaki ve iş hayatında yer alan öğrencilerde motivasyon eksikliği oluşabilmesidir.

E1 salgın döneminde değerlendirme konusundan yüz yüze eğitim verilen döneme göre daha fazla verim aldığını şu sözleriyle ifade etmiştir:

Eğer öğrenciye ödev sorusu olarak hazır bilgi sormuyorsanız, gerçekten öznel bir görev verebiliyorsanız o zaman ödev çok etkili oluyor diye düşünüyorum. Salgın döneminde de işte o şekilde yapmak bize bence tabii kendi derslerim açısından söyleyeyim bana diyeyim daha iyi geldi. Ben daha yararlı olduğunu düşündüm ve aldığım ödevler de beni çok şaşırttı. Olumlu anlamda çok şaşırttı. ... Ben tercih ederim yani bazı derslerim için aslında final yerine ödev yapmak ama dediğim gibi bizim okulda ona hiç dokunamıyoruz. Salgın öncesinde de sırasında da yüzde altmış olacak ve bir tek salgında örgün olmayabilir. Onun dışında örgün sınıfta yapılacak şekilde. Bunlar tabii önemli kısıtlılıklar. ...Salgın döneminde işte o final sınırlamasını bile aştık. Dolayısıyla ölçme ve değerlendirme bakımından salgın dönemi daha iyiydi bizim açımızdan normal dönemden.

⁴ Anthony Pym, "E Learning and Translator Training", 2001, Erişim Tarihi 07.01.2020, http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/training/2001_elearning.pdf

Yüz yüze eğitimde yalnızca sınıfta uygulama şekilde yapan ve dönem sonu notunu yüzde altmış etkileyen final sınavı salgın döneminde ödev şeklinde uygulanabilmiştir. Bu sınırlılığın kalkması E1'e göre çevrimiçi eğitimin olumlu yönlerinden birisidir.

Kurumunun sağlamadığı çevrimiçi eğitim imkânlarından dolayı E2, 2019-2020 Bahar döneminde büyük bir kısmı çevrimiçi verilen çeviride bilgi teknolojileri üzerine dersinde slaytların üzerine ses ekleyerek ders videosu çekmiştir.

Süreç nasıl geçti? Canlı ders yapamadık. Bizim idare olarak yani rektörlükten istedikleri slaytlara en azından ses kaydı yükleyin dediler. Ders materyallerinizi hazırlayın çünkü bu dönemi bir şekilde kapatacağız. Yedi sekiz hafta kaldı. Slaytlarınızın üzerine ses kaydı çekin anlatın. Derslerinizi öyle anlatın. Ders süreniz gibi. Tam üç saatlik dersi mesela üç saat yapmadık tabii ki. Hiçbir yerde de olduğunu zannetmiyorum.

Üçer bir oluyor genelde.

Genelde bir saat kadar. Bir buçuk saat maksimum. Anlatılan konuya göre. Ses kaydı yaptık slaydın üzerine.

E2 çevrimiçi eğitim sisteminin en büyük sorununu sınav yaparken yaşadıklarını da eklemiştir:

Sınavları sistemden yaptık. Sınav yaparken en büyük sıkıntıyı yaşadık. Ders anlatımında değil. Ben slaytı yükledim istediği zaman açtı dinledi çocuklar ama sınav süresi mesela bir saat yarım saat. O süre içerisinde çocuğun interneti koptu gitti. Şu an Türkiye'de yaşanan durum aynı şey yani. "İnternetimiz yok hocam. Şu köyde yaşıyorum imkânım yok hocam." Bunlar da var. Bir de sistem atıyor. Sistem o kadar öğrenciyi aynı anda kaldırmadı mesela. Hangi sistem olsa çökecekti. O yüzden bazı derslere ödev verin dediler. Sınavını ödev olarak dönüt alın yani. Bazılarını test olarak hazırlayın. Test olarak hazırlamak birazcık külfetti benim için. Çünkü şey. Soru havuzu hazırlanacak dediler. On soru soracaksan otuz soru hazırla. Her derste de o kadar soru çıkmayabiliyor. Çünkü ben aynı soruyu döndürüp kıvrıp bir daha sorduk yani. Yapacak bir şey yok.

2019-2020 Bahar döneminde çevrimiçi yapılan teorik sınavlarda maalesef böyle sorunlar da yaşanmıştır. Çevrimiçi eğitim sürecine çok aniden ve hazırlıksız geçildiği için bazı kurumlar çevrimiçi eğitime kaynak ayıramamış, bazı kurumların da ayırdığı kaynaklar yetersiz gelmiştir. Dolayısıyla çevrimiçi eğitim için kullanılan yazılımlarda birtakım problemler ortaya çıkmıştır. Bu problemler de hem eğitimcileri hem de öğrencilerin mağdur olmasına neden olmuştur. Plansız bir çevrimiçi eğitim süreci beraberinde ani kararlar ve acil çözümler getirmiştir. Bu nedenle bu dönemdeki çevrimiçi eğitim, normal bir çevrimiçi eğitim süreciymiş gibi değerlendirilmemelidir. Hatta Bilim ve Teknik'in salgın döneminde çıkan Haziran 2020 sayısında bu durum acil durum çevrimiçi eğitim (**emergency remote teaching**) olarak adlandırılmıştır.⁵

Kurumunda göreve güz döneminde başlayan E3 salgın sürecinin dersi üzerindeki etkilere şu şekilde değinir:

İlk başta da bahsettiğimiz gibi yüz yüze eğitim olsa öğrenciler hem Memsource hem de Trados öğreneceklerdi. Ancak şu an benim elimde Trados var. Güncel olarak Trados kullandığım için öğrencilerime sadece Trados'u gösterebilme imkânım olacak. Online eğitimin dezavantajı bu. Aynı zamanda dersi tartışarak. Onlineda da tartışma kullanıyorum ama yüz yüze eğitimde daha rahat tartışıyorum. Laboratuvar da hepsinin bilgisayarlarda yaptıkları çevirileri kontrol etmek, yüz yüze eğitimde tabii ki daha iyi olacaktır ancak maalesef pandemiden kaynaklı online eğitimde böyle ilerlemek zorunda kalacağız. Yine de elimizden geleni yapacağız. Haftalık çeviri projeleriyle verim almaya çalışacağız. Bu şekilde.

Bu bağlamda aslında birden fazla BDÇ aracı öğretmek isteyen E3'ün çevrimiçi eğitimde elindeki imkânların kısıtlanması nedeniyle farklı bir yol izlediğini söyleyebiliriz. Bir kez daha eğitimin verildiği yer derste ne verileceğini etkilemiştir. Bunun haricinde E3 yüz yüze eğitimde laboratuvar da öğrencilerin çevirilerini daha rahat kontrol edebileceğini ama çevrimiçi eğitim sürecinde de çeviri projeleri ile bir şekilde verim alınacağını belirtmiştir.

⁵ Mutlu Şen Akbulut, "Dijital Teknolojilerin Eğitimde Etkin Kullanımı", **Bilim ve Teknik**, Haziran 2020, Yıl 53, Sayı 631, s. 50.

E4 kurumundan ayrıldığı için salgın sürecinde eğitim vermemiştir. Bu nedenle kendisine salgın sürecinde dersi nasıl yaptığı sorulamamıştır.

E5 ise salgın sürecinde dersin işleyişini şu şekilde anlatmıştır:

Hocam, hazır salgın süreci demişken buradan yakalayayım. Salgın sürecinde nasıl gitti dersiniz? Biraz açar mısınız?

Salgın sürecinde şöyle gitti. Açıkçası çok da verimli olamadı. Bir kere ben bir şey anlatırken çok daha yavaş anlatmam gerekti. Ses ve görüntünün hızı eşzamanlı değil teknik olarak. Çünkü herkesin bir bağlanma hızı var. O yüzden ben açtığım doküman üzerinde çok daha yavaş ilerleyerek anlatımlarda bulundum. Dersin çok daha yavaş ilerlemesine sebep oldu maalesef. Onun dışında Wordfast Anywhere ile OCR'ları uzaktan verdik ama tabii proje grubu oluşturmakta biraz zorlandım. Ama bu OCR'ı da Word'ü de Wordfast Anywhere'i de çok iyi bir şekilde öğrendiklerini gördüm öğrencilerin yine de her şeye rağmen sonuç olarak baktığımızda.

E5 salgın sürecinde önemli bir noktaya değinmiştir. O da bağlantı hızı gibi durumların dersin işleniş hızını etkilemiş olmasıdır. Bunun haricinde E5 salgın sürecinde sınav güvenliği gibi önemli bir konudan da şöyle bahsetmiştir:

Sınav kâğıtlarına baktığımda her ne kadar bazı öğrencilerin çok kopya çekebildiğini de gördük. Onu da yakalayabiliyoruz tabii ki. Dokümanların geçmişinden ben onları görebiliyorum öğrenciler gördüğümü düşünemiyorlar ama. Bunları görebiliyorum. Genelde bu derse önem veren, münferit olarak kendi başına bu dersi yapan, bu derse giren, hakkını veren öğrencilerin gerçekten kâğıtlarının benim tam istediğim gibi yüzlük kâğıtlar olduğunu gördük. Bu sonucu yine alabildik. Ama online mı fiziki mi dersiniz tabii ki kesinlikle fiziki. Mecburiyetler dahilinde elimizden geleni yaptık. Buradaki en önemli avantaj dersi tekrar tekrar dinleyebiliyorlar, izleyebiliyorlar. O sayede bir artışı olabilir.

E5'in de değindiği gibi maalesef salgın sürecinde yapılan çevrimiçi sınavlarda öğrencilerin kopya çekmesi durumlar yaşanabilmiştir. Ayrıca kurumların salgın sürecindeki ölçme ve değerlendirme konusundaki kararları da her bir kurumda bambaşka sonuçlar ortaya çıkmasına neden olmuştur. E6 ise bu süreci şu şekilde anlatır:

Covid-19 sürecinde bu dersi vermeye yeni başladım aslında. Güz dönemindeydi çünkü ders. Derse uzaktan katılabilme, dersi sonradan dinleyebilme gibi artıları var uzaktan eğitimin. Ama bunlar aynı zamanda birer eksi de. Hem sosyal açıdan olumsuz buluyorum hem de sınıf mahremiyetinin aşıldığını düşünüyorum.

Sınıf mahremiyetinin aşıyor olması da çevrimiçi eğitim sürecinde dersi etkileyen bir durumdur. Derslerin tekrar izlenebilecek olması hem bir artı hem de ders mahremiyetini ortadan kaldırdığından bir eksi olarak görülebilir. Sınıftaki dersini çok daha rahat bir psikoloji ile işleyebilecek olan eğitimci, dersi öğrencilerin, belki velilerinin, kendi üstlerinin, hatta YÖK denetmenlerinin izleyeceği kaygısıyla dersini sınıf ortamındaki kadar rahat işleyemeyecektir. Verilecek bilgi açısından bu bir olumsuzluk olmasa da sosyal açıdan bir dezavantajdır. E6 çevrimiçi eğitimin diğer eksilerinden şöyle bahsetmiştir:

Aynı zamanda laboratuvar da eş zamanlı olarak bilgisayarlarda öğrencilerin neler yaptığını gözlemledim. Sürece dair de eş zamanlı geri bildirim verir, sorularını anlık cevaplayabilirdim. Şu an uygulama bile yaptırırsam ancak sonuca geri bildirim verebiliyorum. Anlık olarak soruları uygulamalı cevaplamam zor oluyor. Ayrıca uzaktan yapılan ölçme ve değerlendirmeye de pek güvenemiyorum.

Normal dönemde derslerinde uygulama yaptırıp hem sürece hem sonuca geri bildirim verebilen E6 bu süreçte daha çok sonuca geri bildirim verebilmektedir. Bu nedenle normal süreçte pek ödev vermeyen E6 salgın sürecinde daha çok ödev vermeye yönelmiştir. E5 gibi, E6'da sınav güvenliğinin yetersizliğinden bahsetmiştir.

Bu başlıkta hem dersin laboratuvar da veya sınıfta işlenmesinin hem de dersin yüz yüze veya çevrimiçi işlenmesinin ders üzerindeki etkileri tartışıldı. Görüldüğü üzere dersin verildiği ortam, eğitiminin mesleki ve akademik arka planı ve öğrencilerin ön yeterliliği gibi eğitimcilerin ders hakkındaki kararlarını şekillendirmektedir. Gelecek bölümde, bu bölümde bahsedilen etkenlerin sonucunda eğitimcilerin derslerinde neyi nasıl işlediği ve değerlendirdiği üzerine yaklaşımları incelenecektir.

5.2 Öğretim Elemanlarının Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerine Karşı Yaklaşımları

Beşinci bölümün ilk kısmında öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknolojileri derslerine yaklaşımını şekillendiren faktörler olan eğitiminin akademik ve mesleki arka planı, programdaki öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi, temel bilgisayar dersleri ve dersin işlendiği mekân konularına değinilmişti. Bu faktörlerin eğitimcilerin çeviride bilgi teknolojileri eğitimine karşı yaklaşımlarını şekillendireceğinden de bahsedilmişti. Beşinci bölümün ikinci kısmında ise bu yaklaşımlar “Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar”, “Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar” ve “Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Değerlendirme Yaklaşımları” başlıkları altında incelenecektir.

5.2.1 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar

İkinci bölümde “Çeviride Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Ne İşlendiğine Dair Yaklaşımlar” başlığı altında minimalist ve maksimalist yaklaşımlar tartışılmıştı. Frank Austermühl’ün de tanımlamasına göre minimalist yaklaşım çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde gerçekten önemli olanların öğretilmesi iken maksimalist yaklaşım da öğrencilerin karşılarına çıkabilecek her türlü teknolojik araç üzerinde çalışması gereken yaklaşımdı.⁶ Bu noktadan hareketle Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri üzerine derslerin öğretim elemanlarına öğrencilere hangi teknolojileri öğrettiklerine ve öğrencilere ne öğretilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerine dair soru sorulmuş, böylece bu konudaki yaklaşımları gözlemlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak görüşmecilerin çeviride bilgi teknolojileri derslerinde hangi teknolojileri öğrettiklerini somut bir şekilde karşılaştırabilmek amacıyla Tablo 6 oluşturulmuştur. Tablo 6 oluşturulurken kullanılan sınıflandırma araştırmanın birinci bölümünden alınmıştır. Bu noktada görüşmecilerin verdiği bilgilerde ilk önce birinci bölümde ele alınan teknolojiler

⁶ Frank Austermühl, “Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology,” *Tradumàtica*, 11, 2013, s. 330.

aranmıştır. Görüşmecilerin araştırmanın birinci bölümünde yer alan ofis yazılımları, internet, makine çevirisi, düzeltme araçları, bütünce, çeviri belleği sistemleri ve yerelleştirme araçlarından hangilerini öğrettiklerine Tablo 6’da detaylı olarak yer verilmiştir. Araştırmacının birinci bölümünde ele almadığı teknolojiler gözetilerek tabloya diğer sütunu eklenmiştir.

Eğitimci	Ofis Yazılımları	İnternet	Makine Çevirisi	Düzeltilme Araçları	Bütünce	Çeviri Belleği Sistemleri	Yerelleştirme Araçları	Diğer
E1	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Nubuto Matecat	Yok	Yok
E2	Google Docs	Google Drive	Google Translate	Grammarly	Yok	SmartCAT	Yok	Yok
E3	Microsoft Word	Yok	Yok	Yok	Yok	SDL Trados	Yok	Yok
E4	Microsoft Word	Google Search	Yok	Yok	Yok	Wordfast	Yok	Abby Fine Reader
E5	Microsoft Word	Yok	Yok	Yok	Yok	Wordfast	Yok	10 parmak klavye OCR Acrobat DC Practicount
E6	Microsoft Word, Excel, PowerPoint	Google Search, Gmail	Yok	Yok	COCA	MemoQ, SmartCAT	Yok	OCR

Tablo 6: Eğitimcilerin Derslerinde Ne Öğrettiğinin Karşılaştırması

Tablo 6'yı ele alırsak, E1 ve E3'ün derslerinde ağırlıklı olarak çeviri belleği sistemlerine yer verdiklerini görmekteyiz. Bu konunun nedeni aslında E1 ve E3'ün ders verdikleri kurumlarda öğrencilerin etkin bir temel bilgisayar eğitimi almış olmalarıdır. Bölümün başında da bahsedildiği üzere E1'in kurumunda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programına özel, öğrencilerin temel bilgisayar becerilerini öğrenmelerine aracı olan bir ders bulunmaktadır. Bu dersin içerisinde ofis yazılımları, OKT (Optik Karakter Tanıma) araçları gibi konular ele alındığı için E1 dersinde sadece çeviri belleği sistemlerini detaylı olarak işlemektedir. E1, geçmişte bu temel bilgisayar dersi yokken temel bilgisayar becerilerine ilişkin konulara kendisinin değinmek durumunda kaldığını da belirtmiştir. İlk kısımda da tartışıldığı üzere çeviride bilgi teknolojileri dersine öğrenciler belirli bir ön yeterlilikle geldikleri zaman eğitimcinin dersinde ne işleyeceği konusunda fikirleri değişebilmektedir. Buna karşın temel bilgi teknolojileri konularını kendi dersinden çıkarmasına rağmen E1'in yerleştirme yazılımları ve makine çevirisi gibi özel amaçlı yazılımlara yer vermemesi dikkat çekicidir. Bu konunun nedenine görüşme esnasında kendisi şu şekilde değinmiştir:

İki yıllık bir bölüm olduğu için. Bu bölümün benim kafamda çok net bir misyonu var. Çevirmen yetiştirmek değil. O yüzden bu haline dokunmam diye düşünüyorum. Mütercim Tercümanlık Bölümü olsaydı zaten böyle yapmazdım dersi ama ve bu dersi yapıyor olsaydım şeyi mutlaka eklerdim. Kendi çapında gayri resmi bir araştırma merkezi olacak bir laboratuvar. Yani o laboratuvar sadece o bölüme has olacak ve orası devamlı kullanılan bir yer olacak ders saatinden veya laboratuvar oturumları düzenleniyorsa onlardan bağımsız şekilde. Orada devam eden bir takım araştırma projeleri olması ve tabii ki şu an makine çevirisini sadece tanıtıyorum sadece bu konuda yaygın olarak sanılan yanlışları ve onların doğrularının ne olduğunu anlatıyorum ama dört yıllık bir bölüm olsa mutlaka makine çevirilerine de girilirdi. Zaten bir ders olarak düşünmezdim Çeviri Teknolojileri diye bir ders düşünmezdim. İçeriğini mutlaka bölerdim. **Interpreting Technologies** (Sözlü Çeviri Teknolojileri) mutlaka ayrı bir ders olurdu. Zaten ona Çeviri Teknolojileri dersinde lisansta da ben ders verdim orada da mesela girme imkânım olmuyor sığmıyor bir şekilde. Interpreting technologiese giremiyorsunuz. Ama tek bir ders bile olsa makine çevirisine mutlaka dersin en az beş haftasını ayırırdım.

Bir başka deyişle E1, iki yıllık bir programın ders süresinin dört yıllığa göre yetersiz olduğunu düşündüğü için ve iki yıllık bir bölümün misyonunun çevirmen

yetiştirmek olmadığına inandığı için dersinde sadece eviri belleği sistemlerine yer vermektedir.

E3'n kurumunda ise yine Uygulamalı İngilizce evirmenlik programının ihtiyaçlarına yönelik bir temel bilgisayar dersi verilmektedir. Bu nedenle E3'n müfredatında ağırlıklı olarak eviri belleği sistemlerine yer vermesinde öğrencilerin n yeterliliğinin olmasının etkisi olduğunu düşünebiliriz.

Programlarındaki temel bilgisayar derslerinin yetersizliğine değinen E2, E4, E5 ve E6 ise E1 ve E3'e oranla derslerinde daha fazla teknoloji çeşidine yer vermişlerdir. Bu eğitimciler eviri belleği sistemlerinin yanında ofis yazılımları, tarayıcılar, e-posta ve OKT yazılımları gibi araçları da işlemişlerdir.

İkinci bölümde eğitimcinin dersinde ne öğreteceğine dair minimalist ve maksimalist yaklaşımların varlığına değinmiştik. Eğitimcinin dersinde eviri belleği sistemleri, ofis yazılımları, makine çevirisi gibi araçlardan bahsetmesi minimalist bir yaklaşıma sahip olmasını engellemez. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde minimalist yaklaşım daha çok öğrencilere aynı işlevde birden fazla aracı öğretmek yerine, bu araçların temel mantığını ve bu araçlarla hangi projelerde nasıl çalışıldığını öğretmek, karşılaştırma yapma, araçların güçlü ve zayıf yanlarını görmeye yönelik eleştirel bakış geliştirmek, insan-makine etkileşiminde araçla ilişkisini tasarlamaya yönelik bir bakış açısını geliştirmesine yardım etmek temelinde şekillenir. Maksimalist yaklaşım ise dersinde farklı işlevdeki araçlara değinmek veya bu araçların genel prensiplerini öğretmek değil, aynı işlevi gören pek çok aracı öğretmektir. Örneğin minimalist yaklaşıma sahip bir eğitimci eviri belleği sistemleri denildiğinde bu sistemlerin nasıl işlediğinin ve ne zaman kullanıldığının yanı sıra sadece SDL Trados'u veya MemoQ'yu anlatmakla yetinebilir. Çünkü benzer işlevdeki tüm araçların kullanılışının da benzer olduğunu ve birini öğrenen öğrencinin diğerini de kolaylıkla öğrenebileceğini savunur. Bu noktada öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirmesini tavsiye eder. Bir başka deyişle minimalist yaklaşım aslında öğrenciye kendi başına öğrenmenin sorumluluğunu yükleyen, eğitimcinin öğrenciye ihtiyaı olanı öğreneceği konusunda güvenerek bu konuda ona yalnızca yol gösterdiği bir yaklaşımdır. Fakat maksimalist yaklaşıma sahip olan eğitimciler aynı işlevde

olabildiğince çok aracın öğretilmesini savunmaktadır. Bir başka deyişle maksimalist görüşe sahip bir eğitimci mümkünse tüm çeviri belleği sistemlerinin öğretilmesinden yanadır. Aslında maksimalist yaklaşımda öğrencilerin öğrenmesinin eğitimcinin sorumluluğunda görüldüğünü ve öğrenciye güven duyulmadığını çıkartabiliriz. Bu bağlamda görüşme yaparken araştırmacılara bahsettikleri teknolojilerden örneklendirme yapılarak sorulan sorularla minimalist mi yoksa maksimalist bir bakış açısına sahip olup olmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Konu hakkında E1 düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

Ben CAT aracı öğretme taraftarı değilim. Belki bir tanesi CAT aracını öğretme modunda öğretilbilir. Ama onun dışında bence çeviri teknolojileri eğitimi veya sadece CAT araçları diye bir ders bile olsa bunun eğitimi, bu programların mantığını, karşıladığı ihtiyaçları öğrenmek ve herhangi bir bilmediğimiz bir şey yapmamız gerektiğinde mesela bir CAT aracında. Örneğin filtre kullanmayı bilmiyoruz veya şu **shortcut** (kısayol) bana uymuyor dedik değiştirmek istedik, değiştirilebiliyor mu, nereden değiştirilebiliyor? Bunları öğrenciye öğretmek taraftarı kesinlikle değilim. Bunların nasıl öğrenilebileceğini öğretmek ve bunu da uygulamalı öğretmek. Yani hakikaten bilmediği bir şeyi herhangi bir CAT aracında. X CAT aracında da bilmediği bir şeyi görev olarak verip daha sonrasında onu aradığı bulduğu, bulamadıysa neden bulamadığı, nasıl bakması gerektiği vs. Yani araştırma edinciyle harmanlayarak bu iş yapılmadığı takdirde bu araştırma edinci verilmediği takdirde hiçbir anlamı yok aslında bence. CAT araçları zaten hangi CAT aracının popüler olduğu bile tamamen zamana bağlı tarihsel bir şeyken bir de üstüne aynı CAT aracı kendi içinde adeta başka bir CAT aracına dönüşebiliyor.

E1, öğrencilere hiçbir çeviri belleği sisteminin öğretilmesinden yana değil, bu programların mantığını öğretmek ve öğrencilerin bilmedikleri bir şey olduğunda nasıl araştıracakları bilincinin verilmesinden yanadır. İkinci bölümde detaylı olarak ele aldığımız üzere Silvia Bernardini'ye göre profesyonel çevirmenler farkındalık sahibi, yansıtıcı ve becerikli olmalıdır. Bu noktada teknolojinin yeri kritik olsa da doğrudan değildir. Bernardini'nin burada kastettiği çeviri eğitiminde çeviride bilgi teknolojilerinin yeri olsa dahi, bu teknolojilerin asıl hedefinin çevirmenlerin farkındalık sahibi, yansıtıcı ve becerikli olmaları için bir araç olmasıdır.¹ E1 de tıpkı

¹ Silvia Bernardini, "The theory behind the practice: Translator training or translator education?" içinde Malmkjær, Kirsten (ed.) **Translation in Undergraduate Degree Programmes**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004, s.21.

Bernardini gibi teknolojiyi bir amaç değil, araç olarak görmektedir. Teknoloji araştırma bilinci ile öğrencilerin sorgulayacakları bir biçimde öğretilmelidir.

E1'in bu konudaki görüşleri öğrencilerin herhangi bir çeviri aracında uzmanlaşmalarını sağlamak bir ayda aşılabilecek bir süreç olsa da onlara bir aracın ne zaman, nasıl, hangi amaçla ve hangi etkileri yaratacak şekilde kullanılabileceğini ve teknoloji yetmediği noktada sorunun nasıl çözüleceğini öğretmenin bir aylık bir süreç olmadığını söylemesi ile de Bernardini'nin görüşleriyle benzerdir.² Araçların kendi içerisinde bile zamanla eskidiğini belirten E1'in bu fikri de teknolojinin sürekli geliştiğini ve en son teknolojilerin kısa sürede eskiyebileceğini, dolayısıyla ders süresinin sürekli en son teknolojileri öğretmeye harcanması mantıklı olmadığını söyleyen Bernardini'nin görüşüyle eşleşmektedir.³ E1'e göre de araçlar kendi içerisinde bile yıllar içerisinde değiştiklerinden bir aracın birebir öğretilmesi mantıklı değildir. Bunun yerine öğrencilere programların mantığını öğretilmeli ve öğrencilerin bilmedikleri bir şey olduğunda nasıl araştıracakları bilinci kazandırılmalıdır. Bu noktada E1'in tıpkı Bernardini gibi minimalist bir yaklaşıma sahip olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır. E1 de Bernardini gibi teknolojinin sürekli ilerlediğini ve belirli bir teknolojiyi öğretmenin bir çözüm olmadığını, çeviride bilgi teknolojilerinin kullanımı ile ilgili genel mantığın öğrencilere kazandırılmasının önemini vurgulamıştır.

E2 de E1'e benzer bir düşünce içerisindedir. Kendisinin ne öğreteceğine dair yaklaşımına dair fikir edinmek için bir soru yöneltilmiştir:

Öğrencilere biz bir tane aracı öğretsek, hepsini kendi kendilerine de öğrenebilirler aslında mı diyorsunuz? Yoksa yok biz her şeyi öğretelim mi diyorsunuz? Bu şey bağlamında ama. Sözcük işlemci öğreteceksem birden fazla öğreteyim, BDÇ öğreteceksem birden fazla öğreteyim şeklinde bir düşünceniz var mı? Yoksa yok birer tane de yeter. Onu öğrenseler kâfi mi diyorsunuz?

Evet. Aslında benim yaptığım hepsi hakkında fikirleri olsun ama bir tanesini iyi öğrensinler. Çünkü hepsinin mentalitesi aynı. Belgeyi yükleyeceksin. Karşında

² Silvia Bernardini, "The theory behind the practice: Translator training or translator education?" içinde Malmkjær, Kirsten (ed.) **Translation in Undergraduate Degree Programmes**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004, s.21.

³ A.y.

çevirisini göreceksin. Sana yanlış, doğrusunu, benzerini çıkartacak. O mantığı öğrendikten sonra bence hepsini yapabilirler. İsim olarak veriyorum OmegaT, Across, MemoQ gibi sayıyorum. Bunlar var. Hepsi aynı kafada çalışıyor. Ama biz Smartcat'i kullanacağız. Neden? Erişimi biraz daha kolay diğerlerine göre. Biraz daha yaygın. Smartcat üzerinde müşteri de bulabiliyorlar kendilerine, iş de bulabiliyorlar gibi. En avantajlı programı seçmeye çalışıyorum. Güncelliğe bağlı kalarak tabii.

E2'nin "bir tanesini iyi öğrensinler" ve "araçların mentalitesi aynı" şeklindeki düşünceleri ikinci bölümde anılan Sharon O'Brien ve Dorothy Kenny'nin minimalist bir yaklaşımla derslerinin odak noktasının çeviride bilgi teknolojilerinin genel prensiplerini öğretmek⁴ olduğunu savunan düşünceleriyle örtüşmektedir. Bu bağlamda E2'nin de minimalist bir düşüncede olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır.

E3, E1 ve E2 ile aynı düşünceyi paylaşmamaktadır. E3, öğrencilere birden fazla araç öğretmek konusundaki düşüncesi sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir:

Öğrenciye bir tane araç öğretsek, bir tane BDÇ öğretsek, bir tane Word gibi bir sözcük işlemci öğretsek onlar için yeterli mi diyorsunuz, yoksa vakit ve imkân varsa Trados da öğretilim Memoq da öğretilim, Memsources da öğretilim diye bir düşünceniz var mı?

Aslında keşke elimizde böyle fırsatlar olsa da Trados da öğretilim, Memoq da öğretilim. Çok istiyorum açıkçası. Mesela Memsources gibi bir şansımız vardı online eğitim olmamış olsaydı. Ben hem Memsources, hem Trados gösterecektim öğrencilere. Aynı zamanda ben Trados'u öğrencilerle de paylaşıyorum. Onlar da belki sektöre giren olur ya da bizim gibi lisans tamamlayan olur. Çünkü inanılmaz derecede önem arz ediyor bu tarz programlar. Keşke imkânımız olsa da. Yüz yüze olsaydı zaten iki program öğretecektim Memsources ve Trados. Ancak yüz yüze olmadığı için şu an sadece Trados öğretebileceğim.

Microsoft Word'ün düzenleme özellikleri hariç tüm derslerini çeviri belleği sistemlerine ayıracak olan E3, çevrimiçi eğitimin kısıtlılıkları olmasa aynı işlevi yerine getiren birden çok aracı öğretmeyi düşünmektedir. Bu durum sektörde çevirmenlik de yapmış E3'ün temelde maksimalist bir bakış açısına sahip olduğunu düşündürmektedir. Fakat çevrimiçi eğitimin sınırlılıkları nedeniyle öğretmek istediği araçların bazılarında vazgeçmek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte yüz yüze

⁴ Sharon O'Brien ve Dorothy Kenny, "In Dublin's Fair City," **Language International**, 2001, s.21.

eğitime geçildiğinde o araçlara da yer vereceği ortadadır. Tek bir araç öğretiyor olsa dahi E3'ün araçların temel mantığını ve sorun çözmeyi öğretme, teknolojik araçlara karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirme gibi kazanımlar sağlamak yerine araç odaklı bir bakışa sahip olması da bize maksimalist bir bakış açısına sahip olduğunu dūřündürmektedir.

İki dönem verdiği çeviride bilgi teknolojileri üzerine derste Wordfast, Abby Fine Reader, Google Search ve ofis yazılımlarını öğrettiğini ve özellikle Wordfast'e geçtikten sonra başka bir konuya vakit kalmadığını söyleyen E4'e anlattıkları üzerine örneklendirme ile soru sorulmuştur:

Sizce sadece Wordfast'i öđretmek, bunun genel mantıđını öđretmek yeterli mi? Yoksa SDL Trados, Memoq gibi tüm eviri belleđi sistemlerini öđretelim diye bir dūřünceniz var mı?

Ben hepsini öğretmenin mümkün olduğunu dūřünmüyorum zaten. Ama řuna inanıyorum. Bir tanesini tamamen öğrenip alternatiflere de şöyle bir bakabilmeleri lazım. Çünkü hepsi birbirine benzer zaten bu programların. Hepsi aynı iři yapıyor. Ben anlatırken de bunu söylüyordum. Bu řey gibi aslında. Araba kullanmayı öğrenmek gibi. Araba kullanmayı öğrendikten sonra araba değişse de bir iki ufak řey değişiyor. Siz kendinizi ona göre ayarlıyorsunuz. Ama bunu çocuklara söylemek farklı, göstermek farklı. Bence bir programı gerçekten tam anlamıyla öğrenmeleri gerekiyor. Belki de bir iki derste çok ufak tefek farklılıklarıyla da bir iki tanesi de österilebilir. Hepsini birden öğretmek çok mümkün değil.

E4'ün görüşlerine baktığımızda minimalist yaklaşım ile örtüştüğünü söylememiz mümkündür. Çünkü verdiği örneklendirme ile aslında bu araçların hepsinin aynı işi yaptığını ve öğrencilerin temelde bir programı öğrenerek diğerlerini de öğrenebileceğini savunmaktadır.

E5'in dūřüncesi ise E3 ile örtüřmektedir.

Hocam řöyle bir dūřünceniz var mı? Aslında Trados da đretsek Memoq da öđretsek tüm araçları öđretsek ne güzel olur diye dūřünüyorsunuz? Yoksa bir tanesi öđretirse yeterli mi sizce?

Kesinlikle çok güzel olur katılıyorum. Yine Wordfast'te başlayıp oradan Trados'a hatta diğer CAT tollarda da geçilebilir. Harika olur. Ama ben

Wordfast'i neden kullanıyorum? Hem bizim fakültede Trados kullanılıyor. Farklı bir programa giriş yapsınlar diye. Hem de ben demo üzerinden, okula hiçbir ekstra maliyet getirmeden yapıyorum. Çünkü bizim Meslek Yüksekokulunda kemerleri biraz daha fazla sıkma politikası var.... Aslında bu ders bana kalırsa birinci sınıftan itibaren başlanmalı, laboratuvar ortamında, çeviri şirketi gibi bir ortamda yapılmalı ve birinci sınıftan sonra ikinci sınıfa ait bütün dersleri bu laboratuvarda birinci sınıfta öğrenilen dersler üzerinden uygulamalı olarak yapılmalı. Mesela çeviriler. Mesela birinci sınıfta Wordfast öğretildi. İkinci sınıfta bütün çeviriye ilişkin dersler o laboratuvar ortamında Wordfast üzerinde yapılmalı. İkinci sınıfta Trados öğrenildi, üçüncü sınıfta çeviriye ilişkin bütün bölüm dersleri Trados üzerinden yapılmalı gibi benim kafamda birçok proje var ama benim bu projelerimi hayata geçirebileceğim bir üniversiteye ben denk gelemedim.

E5 de tıpkı E3 gibi elinde imkân olsa çeviri belleği sistemlerinden pek çoğunu öğretme taraftarıdır. Fakat kurumun maddi imkânları nedeniyle derslerinde sadece Wordfast öğretmektedir. Ama elinde ders saatinin artması ve maddi imkânlar olsa aynı işlevde birden fazla aracı öğretmekten yanadır. Bu nedenle E5'in düşüncede maksimalist olduğunu söyleyebiliriz.

E6'nın bu konudaki düşünceleri ise E1, E2 ve E4'e benzemektedir:

Öğrencilere bütün teknolojilerin öğretilmesi gerektiğini mi düşünüyorsunuz, yoksa belirli birkaç araç aracılığıyla bu teknolojilerin temel mantığının öğretilmesinin yeterli olduğunu mu düşünüyorsunuz?
Öğrencilere ne kadar fazla teknoloji öğretirsek öğretilim, yeni çıkan teknolojiyi yakalayamayacağımızı düşünüyorum. Bu nedenle öğrencilere bu programların temel mantığını ve başka bir programla karşılaştıklarında nasıl kendi kendilerine öğrenebileceklerini, nasıl sorun çözebileceklerini öğretmek bence öğrencilere kazandırabileceğimiz en önemli beceri.

E6 da E1'in bahsettiği gibi yeni çıkan teknolojiyi yakalamamanın mümkün olmamasından bahsetmiştir. Aynı zamanda programların temel mantığı, kendi kendine öğrenme ve sorun çözmek gibi temel becerileri öğrencilere kazandırmanın gerekliliğinden bahsetmesi E6'nın minimalist bir yaklaşımda olduğuna işaret etmektedir.

Bu başlıkta çeviride bilgi teknolojileri eğitimi veren eğitimcilerin derslerinde hangi teknolojileri öğrettikleri ve anlattıkları teknolojileri seçerken nasıl bir yaklaşım

edindikleri konuları incelendi. Bir sonraki başlıkta ise eğitimcilerin bu konuları işlerken nasıl yaklaşımlara sahip oldukları betimlenmiştir.

5.2.2 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinin Nasıl İşlendiğine Dair Yaklaşımlar

Çeviride bilgi teknolojileri derslerinin nasıl öğretildiği noktasındaki yaklaşımlar ikinci bölümde iki temel başlığa ayrılmıştı. Eğitimci odaklı yaklaşım ve öğrenci odaklı yaklaşım. Eğitimci odaklı yaklaşımın eğitimcinin merkezde ve bilginin kaynağı olduğu, öğrencinin ise bilgiyi alan taraf olduğu yaklaşım olduğuna değinilmişti. Öğrenci odaklı yaklaşım ise bilişsel yapılandırmacı ve sosyal yapılandırmacı yaklaşım olarak ikiye ayrılmıştı. Bilişsel yapılandırmacı yaklaşım öğrenci merkezli ve öğrencilerin bireysel proje ve görevlerle öğrenmelerinin sağlandığı yaklaşımken, Donald Kiraly'e göre sosyal yapılandırmacı yaklaşım eğitimcinin, öğrencileri keşfetmeye yönlendirdiği ve gerçek hayattan alınma gerçek uygulamalarla işbirlikçi çalışmaya dayalı bir ortam yarattığı ve en başından öğrencilerin özerklik kazanmalarını sağladığı yaklaşımdır.⁵

Bu bağlamda görüşme kapsamında eğitimcilere dersleri nasıl işlediklerine dair izledikleri yöntem, kuram uygulama dengesi, bireysel veya işbirlikçi projeler yapıp yapmadıkları ve nasıl projeler verdikleri gibi konularda sorular sorulmuştur. Buradan edinilen bilgilerden eğitimcilerin derslerini nasıl işlediklerine dair yaklaşımlarına dair çıkarım yapılmaya çalışılmıştır. Bu çıkarımlar öncelikle Tablo 7'ye yansıtılmıştır.

	Eğitimci Odaklı	Öğrenci Odaklı		Gerçek/ Simülasyon
		Bilişsel Yapılandırmacı	Sosyal Yapılandırmacı	
E1	Hayır	Evet	Teknik Çeviri Dersinde	S
E2	Hayır	Evet	Hayır	S
E3	Hayır	Evet	Hayır	S
E4	Hayır	Evet	Hayır	S
E5	Hayır	Evet	Evet	S
E6	Hayır	Evet	Teknik Çeviri Dersinde	S

Tablo 7: Eğitimcilerin Derslerini Nasıl Öğrettiklerinin Karşılaştırması

⁵ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 125.

İlerleyen kısımda detaylı olarak aktarıldığı üzere eğitimcilerin hiçbiri dersini eğitimci odaklı işlememektedir. Derslerinde kuramsal kısım çok az yer kaplamaktadır. Eğitimcilerin hepsi öğrencilerine bireysel olarak tamamlayabilecekleri projeler vermektedir. Bu bağlamda hepsinin bilişsel yapılandırmacı olduğu söylenebilir. Sosyal yapılandırmacı projelere ise E1, E5 ve E6 yer vermektedir. E1 ve E6 bu projelere çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili derslerinde değil, teknik çeviri derslerinde yer vermektedir. Bilişsel ya da sosyal yapılandırmacı olsun tüm eğitimcilerin projeleri gerçek değil, simülasyon projelerdir. Bu noktadan sonra eğitimcilerin derslerini nasıl anlattıklarına dair verdikleri bilgiler detaylı bir şekilde betimlenmiştir.

E1, derslerinde teorik bilgiye fazla yer vermediğini şu sözleriyle anlatır:

Aslında biraz ne anlatıyorsunuz dediğimde bahsettiniz. Anladığım kadarıyla hem kuramsal bilgi veriyorsunuz yeri geldiğinde hem de bol bol uygulama yaptırıyorsunuz.

Kuramsal bilgi pek vermiyorum. Şeye dair bilgi veriyorum sadece. İşte o dediğim gibi ilk hafta CAT aracıyla neler yapılır? Hizalama nedir, niye hizalama yaparız? Mesela bu soruların en sonuncularından birisi. Bu anlamda bir bilgi aktarımı söz konusu. Ama hani kuramsala geçiş yapmıyorum.

Uygulamanın kuramı aslında yapmaları için gerekli olan kuram.

Evet. Şeyde yazan kuramsal. Bu Bologna sürecinde belirli bir format var. Orada ders teorik veya uygulamalı diye statüler falan var ya. O anlamda ders teorik olarak geçtiği için evet o anlamda teorik. Ama herhangi bir teknoloji kuramına veya herhangi bir Anthony Pym'in makalelerine falan o anlamda, akademik anlamda bir kuramsal şey hiç yok. Sadece öbür anlamda kuramsal bilgi [teknik bilgi] biraz veriyorum.

Derslerinde kuramsal bilgiye çok az yer veren E1'in eğitimci odaklı değil, öğrenci odaklı bir yaklaşımdan yana olduğunu söylememiz yanlış olmaz. Bu tespitin yapılmasına neden olan durum E1'in salt kuramsal bilgi vermektense öğrenme sürecinde öğrencilere farklı projelerle aktif bir rol vermesidir. Görüşmenin ilerleyen kısmında ise E1'e bireysel mi yoksa işbirlikçi projeler mi yaptığına dair soru sorulmuştur.

Şöyle. Orada biraz akademik dünyanın kendi sınırlılıklarını aşabiliyoruz. Çünkü Teknik Çeviri dersini ve Çeviri Teknolojileri dersini aynı hoca vermesi durumu söz konusu bizde. İkisini de ben veriyorum. Aynı dönemde bu dersler. Dolayısıyla teknik çeviri dersinde yaptığımız projeler tüm sınıfın katıldığı projeler oluyor. Herkesin farklı farklı görevleri oluyor. Bir projeyi baştan sonra kadar, farklı kişiler farklı görevleri yaparak ilerletiyoruz. Mesela DTP grubu diyoruz diyelim ki. Çok DTP (**desktop publishing**-masaüstü yayıncılık) yapıyor değiller ama PDF'den dönüştürüp Word'ü düzgün, CAT'e aktarılabilir hale getirmeyi ve sonra CAT'ten çıkan dosyayı tekrar PDF haline getirip gerekirse üstünde ufak tefek rötuşlar yapma işini mesela o OCR ekibi yapıyor. Çeviri teknolojileri dersinde herkes OCR görevi yapmış oluyor beşinci hafta altıncı haftalardaki görevlerinde. Ama Teknik Çeviri dersinin ikinci kısmında, vize sonrası yaptığımız kısmı içerisinde OCR herkese denk gelmeyebiliyor. Onlar OCR yaparken diğerleri terminoloji araştırması yapabiliyorlar. Başka bir grup başka bir şey yapıyor işte. Biçem kılavuzu hazırlıyorlar vs. Dolayısıyla Teknik Çeviri dersine biraz taşarak ekip projeleri de yapıyoruz. Ama Çeviri Teknolojileri dersinde ben hep bireysel gidiyorum. Görevler bireysel oluyor. Şeye de girmiyorum çünkü. Vakit kalırsa son bir iki hafta gösteriyorum. Proje yönetimini nasıl yapar CAT aracını kullanarak öğrenci. O benim için üçüncü sınıf birinci dönem dersi olabilir. Dolayısıyla o kısma sadece gösterme babında girdiğim için ve orada da uygulama yapmadığımız için yine ekip projesi yapmış olmuyorlar aslında.

Her ne kadar çeviride bilgi teknolojileri dersinde öğrencilere sadece bireysel projeler yaptırıyor olsa da E1, Teknik Çeviri dersinde öğrencilerin çeviri teknolojilerinden faydalandığı işbirlikçi bir çeviri projesi de yapmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda kendisi için salt bilişsel yapılandırmacı veya salt sosyal yapılandırmacı dememiz mümkün değildir. E1'in dersini nasıl verdiği noktasında hibrit bir yaklaşım edindiğini söyleyebiliriz. E1 derslerinde simülasyon proje kullandığına ise şu şekilde değinir:

Gerçek proje veriyor musunuz öğrencilerinize? Gerçek hayattan alınmış projeleri siz mi simule ediyorsunuz yoksa şöyle bir uygulama oluyor mu? Gidelim şu çeviri şirketinden veya bu dernekten bir çeviri işi alalım deadlinei uzak olan. Öğrenciler arasında paylaşalım. Böyle bir proje yapalım diye birebir gerçek bir proje yapmışlığınız var mı? Yoksa sadece kendiniz gerçek hayata uygun projeler hazırlayıp öyle mi veriyorsunuz öğrencilere?

Yok ikinci söylediyiniz. Ben kendim hazırlıyorum. Diğerini çok gözüm kesmiyor açıkçası. Hani Türkiye'de öğrencilik denilince anlaşılan belli şeyler var. Liseyi bitirene kadar öğrencilerde çok kemikleşmiş şeyler var. Dolayısıyla bazı noktalarda en öğrenmeye açık öğrencinin bile bazı "öğrencilik kalıplarını" kırmak kolay değil. Hayatı simule etmeye kadar ancak ilerleyebildim. Yaşatmaya

cesaretim yok. Çünkü orada pek çok şey giriyor. Öğrencilerin çok fazla duygusal yetersizliği oluyor.

E2'nin durumu biraz farklıdır. Kendisi ön lisans öğrencilerinin yetersizliğine değinerek kuramsal eğitimi basitleştirdiğini şu şekilde anlatır:

Hocam peki yönteminizi aslında biraz bahsettiniz uygulama yaptırıyorum diye ama birazcık açar mısınız onu? Öğrencilere sadece kuramsal bilgi vermiyorsunuz. Uygulama da yaptırıyorsunuz. Sanırım ikisi bir arada. Kuramsal dediğim de şöyle kitabı açalım takip edelim değil de çok şu şöyle bu böyle kullanılır biraz. Birazcık işin nasılından bahseder misiniz?

Tabii. Kuramsal kısmı şunu kıyaslamak için söylüyorum. Ben fakültede de derslere girdim. İngiliz Dili Edebiyatı'nın çeviri derslerine. Yüksekokul öğrencileriyle arasında uçurum var. Bu üniversite kalitesine de bağlı bir durum değil. Orta seviye bir üniversite ile çok iyi üniversite olabilir ama yüksekokulla fakülte öğrencisi arasında büyük bir fark var. O yüzden elimdeki kaynakları basitleştirmeye çalışıyorum. Birazcık daha özeti gibi geçiyorum kuramsal, teorik kısmı. Çünkü bizden çıkacak öğrenci biliyorsunuz piyasaya çıkacak. Yani hizmet sektöründe çalışacaklar. Evet, dört yıllıklar da öyle ama. Bizimkiler mesela sekreterlik de yapabiliyorlar. Halkla ilişkilerde İngilizce bilen eleman olarak da çalışabiliyorlar.

Öğrencilerinin genel seviyesi nedeniyle çeviride bilgi teknolojilerinin kuramsal kısmını çok basitleştirerek ele alan E2'nin de tamamen eğitimci odaklı bir ders yapmadığını söyleyebiliriz. Dersin uygulama kısmında ise E2'nin önünde sınıfın 120 kişi olması engeli vardır. E2 ders uygulamalarından şöyle bahseder:

Hocam peki uygulama yaptırıyorum dediniz. Öğrencilere proje veriyor musunuz? Bu projeler kendi başlarına yapacakları projeler mi yoksa ekip projeleri, işbirlikçi projeler de yaptırıyor musunuz?

Bazen ödev olarak veriyorum. Büyük projeler vermiyorum. Çünkü benim açımdan dezavantajı 120 kişinin geri dönüşü var. Bir de bunun ikinci öğretimi var. 250 kişiye birden ödev vermek o açıdan çok zor. Bunu yapmam imkânsız. O yüzden hiç öyle bir yükün altına girmedim. Bencillik değil bence bu çünkü bu benim dezavantajım şu an. Dört kişiyiz bölümde. Hepimiz için aynı şey geçerli. Tabii işleyişi nasıl geri dönüt aldıklarını bilmiyorum ama ben birebir geri dönüt almak istiyorum. Anladıklarını gözlerinden anlayana kadar bırakmıyorum. Biraz asılıyorum yani onlara. Yani şöyle diyeyim. Proje değil ama mesela bir sayfa bir çeviri veriyorum dersin içinde. Diyorum ben anlatacaklarımı bitirdim son ders

sizin uygulamanız. Ödev gibi oluyor aslında. Veriyorum Google dokümandan yanındaki arkadaşınla paylaş çevir. Sonra geri dönütünü alıyorum. Bir böyle yöntem izledim kendi kendime. Biraz başarı sağladık aslında.

E2, sınıfın kalabalık olması nedeniyle Kiraly'nin işbirlikçi bir öğrenme ortamı yaratmanın gerekliliğinden bahsettiği şekilde bir işbirlikçi proje vermemektedir. İkinci bölümden hatırlayacağımız üzere Kiraly çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin üç aşamadan oluştuğunu söylemekteydi. Öncelikle öğrenciler bilgisayar ortamında yapılabilecek çalışmalarla tanıştırılmalı, sonrasında bilgisayar laboratuvarında işbirlikçi bir öğrenme ortamı yaratılmalı ve son olarak öğrencilere sadece bilgi vermenin ötesine geçerek, yeni teknolojileri yaşam boyu kullanabilecek özerklik kazandırılmalıydı.⁶ Bir başka deyişle eğitimci, eğitim sürecinin en başında öğrenciye bir ölçüde müdahale etmeli, sonrasında bu durum yerini öğrenciler arasında işbirlikçi bir ortama bırakmalıdır. Bu süreçte öğrenciler gerçek projeler üzerinde çalışma yapmalıdır. Öğrenme sürecinde birbirlerinden de destek alan öğrenciler, eğitiminin yardımına daha az ihtiyaç duyacak, sürecin sonunda öğrenme sürecinde özerklik kazanabileceklerdir. Bu noktada da öğrencilerin sınıf arkadaşları ile işbirlikçi projeler aracılığıyla öğrenmesi önemlidir. E2 derslerinde Kiraly'nin bahsettiği anlamda işbirlikçi değil, öğrencilerin bireysel veya yanlarındaki arkadaşları ile yapabilecekleri bir proje vermektedir. Bu anlamda bilişsel yapılandırmacı davrandığını söyleyebiliriz. Öğrencilerin yanlarındaki arkadaşları ile çalışmalarının sebebi de dersin işleneceği mekânı anlatırken E2'nin bahsettiği sınıfın yetersizliği meselesidir. E2'nin sınıfı 120 kişidir ama laboratuvar kapasitesi 45 kişidir. Bu nedenle öğrenciler laboratuvarda bir bilgisayarı iki kişi kullanacak şekilde yerleşmişlerdir. Bu noktada dersin işlendiği mekânın dersin nasıl işlendiğine yansıdığını da gözlemleyebiliriz.

E3 daha önce de belirtildiği gibi kurumunda salgın döneminde göreve başlamıştır. Dolayısıyla dersi ilk kez çevrimiçi eğitim sürecinde vermektedir. Dersin kuramsal yönüne dair soruya şu şekilde cevap vermiştir:

⁶ Donald Kiraly, **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000, s. 129.

Dersi nasıl yapıyorsunuz? Yani nasıldan kastım şu. Sadece teori mi? Sadece koronavirüs dönemi olarak düşünmenize de gerek yok. Çevrimiçi eğitimde böyle yapacağım. Normal laboratuvarıda yapsam böyle yapardım diye de düşüncelerinizi aktarabilirsiniz. Sadece kuramsal bilgi mi veriyorsunuz? Uygulama mı yaptıryorsunuz? Nasıl bir ders yapıyorsunuz?

Online eğitimdeki programı söyleyeyim. Online eğitimde sadece bir iki hafta en azından bilgisayar destekli çeviri nedir? Bilgisayar destekli çeviri programları nelerdir? Bunların gelişimi nelerdir? Sadece bir iki hafta ben teorik gideceğim. Daha çok uygulamalı gidilmesi taraftarıyım. Çünkü ne kadar çok Trados'a aşına olunursa ve ne kadar çok özelliğini görürlerse onlar için o kadar iyi olur. Ben Trados'u onların bilgisayarına kurmaları için programı göndereceğim. Daha sonrasında bilgisayarlarına nasıl kuracaklarını zaten Zoom programından ders işliyoruz. Zoom programından ekranımı paylaşarak onlar için tekrardan baştan nasıl yüklenir bu bilgisayara onu göstereceğim. Daha sonrasında tekrar ekran paylaşarak bu şekilde ilerleyeceğiz. Ekran paylaşarak göstereceğim. Bu budur bu şudur gibisinden. Veya Trados'un bir özelliği vardır işte. Paket açma işte, yeni proje oluşturma, hedef metin oluşturma gibi. Aynı zamanda çeviri belleğini nasıl oluştururuz? Çeviri belleğini nasıl senkronize ederiz? Segmentler neden var? Bunlar ne işimize yarar Trados'ta? Hem kaynak metni görüyoruz hem hedef metni görüyoruz. Bunların bize olan avantajları nelerdir gibi. Bu tarz ilerleyeceğim.

E3'ün öğrencilere kuram anlatmak konusundaki düşünceleri E1 ve E2'ye benzemektedir. Dolayısıyla kendisi de dersinin tamamı boyunca eğitimci odaklı bir yaklaşım edinmeyi düşünmemektedir. Dersinin sadece bir iki haftasını detaylı kuramsal bilgiye ayıracak, sonrasında öğrencilere uygulama yaptıracaktır. Bu noktada araçların dezavantajları konusuna değinmemesi de ilginçtir. Belki de akademik ve meslek hayatında bu araçların faydasına inandığı için öğrencilerine de araçların yalnızca olumlu yönlerinden bahsetmektedir. E3 ders içerisinde yapacağı uygulamalara ise şu şekilde değinir:

Uygulama yaptıracak mısınız hocam? Bireysel kendi başlarına yapacakları veya hep birlikte bir proje gibi yapacakları. Teknoloji ile haşır neşir olacakları böyle uygulamalar yaptırmayı düşünüyor musunuz?

Evet. Online'da olsa da ben yine de haftalık Trados'ta çevrilebilecek işte tablo olabilir, sunum olabilir, bunlar hani. Çünkü biz hedef metin oluştururken hedef metinde hiçbir değişiklik olmuyor Trados'ta çevirdiğimiz için. Onu görmeleri açısından sunum olsun işte tablo olsun. Bu tarz her hafta çeviri projeleri yani çeviri ödevi vereceğim. Onlar ellerindeki Trados programıyla çeviri yapacaklar. Bana gönderecekler. Ben de bireysel feedback hem bireysel feedback

göndereceğim hem de ekstradan derste genel bir feedback de vereceğim. Bir dersi ona ayıracağım. O şekilde ilerleyeceğim.

Öğrencilere bireysel projeler vereceğini söyleyen E3'e ekip projesi yapmak konusunda fikri sorulduğunda şu şekilde yanıtlamıştır:

Bu derste grup olmamasından yanayım açıkçası. Yani tek tek yapılmasından yanayım. Gruptan ziyade tek tek. Çünkü çeviri yani bu. İki kişi bir arada aynı çeviriyi yapamaz. O yüzden tek tek olmasından yanayım. Grup olmamasından yanayım. Bu şekilde.

Bu sözlerinden hareketle, öğrencilere bireysel proje verip işbirlikçi proje vermeyi düşünmemesi sebebiyle E3'ün bilişsel yapılandırmacı bir görüş edindiği düşünülebilir.

Dersin kuramsal yönü konusunda E4 fikirlerini şu şekilde yansıtmıştır:

Peki dersin teori uygulama dengesi nasıldı?

İki saatlik bir dersti zaten. Aslında yarı yarıya bırakmaya çalışıyordum. Ama sınıfın durumuna göre. Her hocanın da yaptığı gibi aslında. Teoriye daha fazla ihtiyaç duydukları sırada teori, uygulamaya daha çok ihtiyaç duydukları sırada uygulama ama genel olarak çeviribilimde teknolojiyle ilgili çok fazla teorik bilgiye girmiyorduk biz daha çok uygulama ağırlıklı gidiyorduk. Çünkü bizim bölümde o zamanlar kuram dersi falan hiç yoktu. Hiç kuram dersi almamış bir öğrenciye de teori çok fazla vermek o durumda uygun değildi bence.

E4 de temelde diğer eğitimciler gibi çok fazla çeviride bilgi teknolojilerinin kuramının verilmesinden yana değildir. Bunu da öğrencilerinin ön yeterliliklerine bağlamaktadır. Bu bağlamda dersinde eğitimci odaklı bir yaklaşım edinmediğini söyleyebiliriz. E4 dersindeki uygulamalardan ise şu şekilde bahsetmiştir:

Derslerinizde nasıl bir yöntem izliyorsunuz? Uygulama yaptırdığınızı söylemişsiniz, nasıl uygulamalar yaptırıyorsunuz? Proje veriyor musunuz?

Proje hiç vermedim. Biz daha çok elimizdekileri yaptık. Benden önce de o şekilde işlenmiş çünkü. Dersi ortadan aldığım için ben de ona uyarak devam etmek durumunda kaldım. Uzun soluklu bir proje vermedim. Benim verdiklerim genellikle daha önce çalıştığım yerde kullandığımız gerçek metinler oldu. Her hafta bir çeviri metni, konuyla ilgili yapmamız gereken her neyse. Mesela Word’ü işliyorsak, Word’de tabloları anlatıyorsam tablo ağırlıklı bir metin. Ama uzun bir metni birkaç haftaya bölmedim.

Peki öğrenciler birlikte mi çalıştılar, bireysel mi?

Bireysel. Birlikte değil. Şöyle bir sistem yoktu yani. İşte biri proje yöneticisi olacak, biri editör olacak, biri çevirmen o tarz bir şey yoktu. Proofreading falan yoktu yani. Çünkü oraya hiç gelemedi öğrenciler.

Yukarıdaki alıntıdan hareketle E4’ün bilişsel yapılandırmacı bir yaklaşıma sahip olduğunu düşünebiliriz. Bireysel projelerle öğrencilerin kendilerinin öğrenmelerine fırsat tanımaktadır. Bu noktada gerçek hayattan metinler kullanmış olsa da projeleri gerçek değil, gerçek metinlerle oluşturulmuş simülasyon projelerdir. Aslında bu noktada projelerin olabildiğince aslına uygun olmasını, böylece öğrencilerin meslek hayatlarında benzer metin türleriyle karşılaşacaklarını⁷ savunan Jürgen Schopp ile aynı fikirde olduğu söylenebilir.

E5 ise dersinin kuramsal kısmından şu şekilde bahseder:

Hocam şimdi dersleri nasıl işlediğinize geleceğim. Kuramsal bilgi veriyor musunuz? Sadece uygulama mı yaptırıyorsunuz? Uygulamaları öğrencilere bireysel mi veriyorsunuz yoksa dört beş kişiyi bir araya toplayıp bir proje mi veriyorsunuz?

Aslında bütün bu dediklerinizi yapıyorum. Teorik olarak da anlatıyorum tabii ama hemen pratiğe geçiyorum. Dersin ağırlıklı olarak yüzde sekseni yüzde doksanı pratik uygulama olarak gidiyor. Tabii ki bir ders müfredatımız var her hafta biliyorsunuz. O müfredat dahilinde her hafta konu belli, önceden çevireceğimiz metin belli, metin örnekleri var benim şirketimde müşterilerimden izin alarak onların onayını alarak benim öğrencilerimle paylaştığım dokümanlar var.

⁷ A Jürgen Schopp, “How Good is an Authentic Commission for Teaching Translation,” **Translation Ireland Special Issue: New Vistas in Translator and Interpreter Training**, Volume 17, Number 1, Ireland, 2006, s.178.

E5, diğer eğitimciler gibi derslerinde kuramsal bilgiye çok az yer vermekte, dersinin büyük kısmını uygulamalarla götürmektedir. Bu uygulamaların bireysel mi yoksa işbirlikçi mi gittiğini ise şöyle anlatmıştır:

Öncelikle bireysel başlıyoruz. Hepsine tek tek ayrı ayrı projeler veriyoruz. Daha sonra gruplara ayırıp bu grup içerisinde atıyorum beş kişilik, dört kişilik bir grup var birisi proje sorumlusu oluyor. Diğer iki kişi çeviriden sorumlu oluyor. Birisi redaksiyondan sorumlu oluyor. Bir tanesi terminoloji yönetiminden sorumlu oluyor ve bu rolleri sürekli değiştiriyoruz bu projede. Proje grubu aynı. Projeye ilgili içerik benzer ama farklı bir metin, farklı bir belge ama benzer. Ama proje sorumlusu bir sonrakinde başka bir arkadaş, bir sonraki... Yani bu roller hep değişiyor. Herkes o projeye ilgili bütün rollere girmiş oluyor. Bunu sağlamış oluyorum.

E5 öğrencilerine hem bireysel hem de işbirlikçi projeler vermektedir. İşbirlikçi projelerinde öğrencilerin her bir rolü deneyimlemelerini sağlayarak onlara tıpkı Kiraly'nin de bahsettiği gibi yeni teknolojileri yaşam boyu kullanabilecek özerklik⁸ kazandırmaya çalışmaktadır. Bir başka deyişle öğrencilerin sadece o dönemde kullanılan bilgisayar tabanlı araçları kullanmakla kalmayıp gelecekte yeni teknolojiler ortaya çıktığında onları kendi kendilerine nasıl öğreneceklerini de öğrenmelerini teşvik etmektedir. Bu noktada E5'in hem bilişsel hem de sosyal yapılandırmacı olduğunu söylememiz mümkündür. Bir başka deyişle E5'in dersi nasıl işlediği noktasında hibrit bir yaklaşım edindiğini söyleyebiliriz. E5'e gerçek projeler hakkında da düşünceleri sorulmuştur:

Hocam bir de şeyi sorayım. Siz sektöre çok yakın bir insansınız aslında. Anlattınız kaç tane şirkete sahip olduğunuzu. Öğrencilere hiç gerçek proje veriyor musunuz? Yani gerçek dediğim gerçek hayatla birebir aynı. Ücretlendirilecekleri, şirkete gelen bir projeyi öğrencilere veriyor musunuz? Hiç böyle bir şey yaptınız mı? Yoksa sadece şirketinizde elinize geçen belgelerden kendiniz mi simüle ettiniz bir şeyleri, gerçek hayatmış gibi?

Gerçek proje. Şu şekilde gerçek evet. Bizim şirkette tamamladığımız projeler veriyoruz. Çevirisi yapılmış, tüm uygulamaları bitmiş, asla müşteriye vermek üzere bir proje bir metin vermiyoruz. Ama önceden mutlaka yapılmış, müşteriden

⁸ Donald Kiraly, *A Social Constructivist Approach to Translator Education*, St. Jerome Publishing, 2000, s. 125.

izni alınmış metinler. Çünkü bizim bilgi güvenliği sertifikalarımız, gizlilik durumlarımız falan var. O yüzden müşterilerimizden mutlaka izin almamız gerekiyor. Yoksa başımız cidden çok kötü belaya girer. Tamamlanmış bir projeden veriyoruz. Ama bu hiçbir zaman, derslerde üretilen projeler hiçbir zaman müşterilerle buluşmuyor. Sadece o dersin, ya da öğrencinin arşivinde kalmış oluyor.

Yukarıdaki sözlerinden hareketle E5'in derslerinde gerçek hayattan alınmış simülasyon projeler yaptırdığını söyleyebiliriz. Bu noktada stratejisi E4 ile benzerdir. Kendisi şirketindeki tamamlanmış projelerden müşterilerinin iznini alarak öğrencilere materyal hazırlamaktadır. Fakat Kiraly'nin bahsettiği anlamda bir gerçek proje vermemektedir.

E6 ise dersini nasıl işlediğini detaylarıyla şu şekilde anlatmaktadır:

Ders bir saat teori, iki saat uygulama olarak gözüküyor sistemde. Pratikte de biraz öyle aslında. İlk ders bir önceki ders anlatılanları gözden geçirip, yeni bir araç öğrenilecekse ondan bahsediyorum. Sonraki dersler öğrencilere bireysel projeler veriyorum. Mesela tablo içeren PDF bir metin verip tablo çizmelerini istemek gibi. Ya da SmartCAT üzerinden yükleyip çevirecekleri bir kullanım kılavuzu gibi. Nadiren de olsa ekip projesi atayabiliyorum SmartCAT üzerinden. Ama sadece bir çeviriyi bölüşmüş oluyorlar. İşbirlikçi diye adlandırabileceğimiz bir projeyi genelde ikinci dönem Teknik Çeviri derslerinde veriyorum. Kurulan ekip içerisinde proje yöneticisi, terim yöneticisi, çevirmen ve editör seçip belirli bir metni işbirlikçi bir proje şeklinde yapıyorlar. Böylece çeviri şirketlerindeki ortamı biraz tattırmaya çalışıyorum aslında onlara. Gerçek metin kullanmıyorum. Genelde teknik belgeler, kullanım kılavuzları, yardım sayfaları gibi metinleri çeviriyorlar bu derste. Bir anlamda teknik çeviriye de giriş gibi aslında. Bu şekilde simüle edilmiş projeler yaptırıyorum.

E6 dersinde kuramsal bilgiye yer verse de dersinin ağırlığı uygulamadır. Bu noktada salt eğitimci odaklı bir yaklaşıma sahip olduğunu söylemek doğru olmaz. Dersinde öğrencilere bireysel projeler vermektedir. Yani bilişsel yapılandırmacı bir görüşe sahiptir. E6 da tıpkı E1 gibi Teknik Çeviri dersini çeviride bilgi teknolojileri dersinin bir uzantısı olarak kullanmakta, öğrencilere gerçek hayattaki rolleri edinecekleri işbirlikçi bir projeyi Teknik Çeviri dersi bağlamında yaptırmaktadır. Bu noktada dersinin dışına taşmış olsa da E6'nın sosyal yapılandırmacı bir görüşe de sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle kendisini tek bir yaklaşımla

tanımlayamadığımızdan hibrit bir yaklaşım geliştirdiğini söylememiz yanlış olmaz. Ayrıca E6 derslerinde Kiraly'nin anlattığı gibi gerçek projeler değil, Schopp'un bahsettiği gibi simülasyon projeler kullanmaktadır.

Bu noktaya kadar önce öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknoloji derslerine yaklaşımını şekillendiren etkenlerden, sonrasında ise çeviride bilgi teknolojileri derslerinde neyi nasıl anlattıklarından bahsedildi. Bir sonraki başlıkta çeviride bilgi teknolojileri dersini alan öğrencilerin nasıl değerlendirildiği aktarılmıştır.

5.2.3 Çeviride Bilgi Teknolojileri Derslerinde Değerlendirme Yaklaşımları

Çeviride bilgi teknolojileri derslerinde değerlendirme ikinci bölümde üç başlığa ayrılmıştı. Bunların arasından öğrencilerin tek bir sınavla değerlendirildikleri sonuç değerlendirme yaklaşımı, not odaklı bir yaklaşımdır. Süreç değerlendirme yaklaşımında ise önemli olan not değil, değerlendirmenin öğrenme üzerindeki etkisidir. Süreç değerlendirme, her bir notlandırma, düzenleme ve yorum ile öğrencilere öğrenme süreçlerinde geri bildirim verilerek öğrencilerin daha çok ve daha iyi öğrenebilmesini sağlamaktır.⁹ Hibrit değerlendirme yaklaşımı ise eğitimcilerin hem süreç hem de sonuç değerlendirmesini kullandıkları bir değerlendirme yaklaşımıdır.

Bu araştırma kapsamında görüşme yapılan eğitimcilerin değerlendirme yaklaşımları hakkında verdikleri bilgilerden hareketle Tablo 8 oluşturulmuştur.

	Süreç Değerlendirme			Sonuç Değerlendirme		
	Ödev Türü	Notlandırma	Geribildirim	Sınav	Katkı	Sınav Türü
E1	Bireysel	%40	Evet	Final	%60	Uygulama
E2	Bireysel	Hayır	Hayır	Vize	%40	Teorik
				Final	%60	Teorik
E3	Bireysel	%20	Evet	Vize	%20	Uygulama
				Final	%60	Uygulama
E4	Hayır	Hayır	Hayır	Vize	%40	Uygulama
				Final	%60	Uygulama

⁹ Dorothy Kelly, **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing, s.133.

E5	Bireysel+ İşbirlikçi	%10	Evet	Vize	%30	Uygulama
			Evet	Final	%60	Uygulama
E6	Bireysel	%10	Evet	Vize	%40	Teorik
				Final	%50	Teorik

Tablo 8: Görüşme Yapılan Eğitimcilerin Değerlendirme Yaklaşımları

Tablo 8’i detaylı incelersek tüm eğitimcilerin sonuç değerlendirme yöntemini kullandıklarını görürüz. Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında yapılacak olan ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı ile ilgili hususlar Yükseköğretim Kurulunun bu konularda belirlediği temel ilkelere uygun olarak yükseköğretim kurumları senatoları tarafından belirlenir.¹⁰ Dolayısıyla her bir kurumun vize ve final yapıp yapmayacağına kendi kurumunun senatosu karar vermektedir. İlgili kurumun senatosu vize ve final yapılması gerektiğini söylemekteyse eğitimcinin bu sınavları yapmama gibi bir karar alma durumu yoktur. Bu bağlamda tüm eğitimcilerin vize ve final sınavı yapıyor olmaları sonuç değerlendirme yaklaşımından yana olduklarını söylememektedir. Bununla birlikte E2 ve E6 hariç diğer eğitimcilerin sınavlarını uygulama sınavı olarak yapıyor olması bu eğitimcilerin sınavlarını gerçek hayata yakınlattığı anlamına gelir. Pek çok kurumda final sınavı yapılmasının zorunlu olduğunu belirten Dorothy Kelly de süreç değerlendirme yerine sonuç değerlendirme yöntemi kullanılmak zorunda kalındığında sınavı daha gerçekçi yapılması gerektiğini savunmaktaydı.¹¹ Vize ve final sınavlarında uygulama yapılmamasının sebebini E2 sınıfının 120 kişi olması, E6 ise dersinin resmiyette teorik kısmı olması nedeniyle mutlaka teorik bir sınav da yapması gerekliliği ile açıklar.

Süreç değerlendirme yaklaşımının kullanılıp kullanılmaması ise genelde dersi veren eğitimeye bağlıdır. Eğitimcinin dönem içerisinde ödev verip geri bildirim vermesi veya not vermesi aksi bir durum söz konusu olmadıkça kendisinin kararıdır. Buna rağmen istisnai durumlar da yer alabilmektedir. Örneğin E2, salgın sürecinde kurumunun öğrencilere vize ve final yanında bir de ödev verme gerekliliği getirdiğinden bahsetmiştir.

¹⁰ **Yükseköğretim Kanunu**, Madde 44b, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>

¹¹ Dorothy Kelly, **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing, s.136.

Eğitimcilerin süreç değerlendirme konusundaki yaklaşımlarına baktığımızda sadece E4'ün süreç değerlendirme yaklaşımı kullanmadığını görürüz. Kendisi öğrencilere ders dışında bir görev vermemektedir. E1, E3, E5 ve E6 hem ödev vermekte hem de süreç değerlendirme yaklaşımında da olması gerektiği söylendiği gibi öğrencilere bireysel geri bildirim vermektedir. E2 ise öğrencilere ödev verse de sınıf mevcudunun 120 kişi olması nedeniyle bireysel geri bildirim verememekte, sadece birkaç ödevi seçerek öğrencilere o ödevler üzerinden genel bir geri bildirim vermektedir.

E1, E2, E3 ve E6 öğrencilere sadece bireysel çalışacakları ödevler verirken, E5 aynı zamanda işbirlikçi bir proje de vermektedir. Bu durum E5'in sosyal yapılandırmacı yaklaşımının bir uzantısı olarak görülebilir.

Tablo 8'in geneline baktığımızda; E4 hariç tüm eğitimcilerin hibrit bir değerlendirme yaklaşımına sahip olduğunu söylememiz mümkündür. Daha önce de belirtildiği gibi bu eğitimcilerin sonuç değerlendirme yaklaşımı kullanmaları kendi seçimleri olmayabilir. E4 ise süreç değerlendirme yaklaşımı kullanmamakta, sadece sonuç değerlendirme yaklaşımı kullanmaktadır. Genel olarak eğitimcilerin değerlendirme yaklaşımlarında öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine yaptıkları ödevler neticesinde geri bildirim alacakları öğrenci odaklı bir tutum sergilediklerini söyleyebiliriz.

Özetleyecek olursak eğitimcilerin değerlendirme yaklaşımını belirleyen etmenler eğitimcinin kendi arka planı, eğitimcinin görev yaptığı kurumun değerlendirme konusundaki yaklaşımı, öğrenci sayısı ve değerlendirmenin yapılacağı ortam gibi etkenlerdir. Bunların her birine göre eğitimci süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme ve hibrit değerlendirme yaklaşımlarından birini geliştirmektedir.

Bu noktaya kadar öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknoloji derslerine yaklaşımını şekillendiren etkenlerden ve öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknolojileri derslerine karşı yaklaşımlarından bahsedildi. Bir sonraki kısımda dersin öğretim elemanının dersinde yapmak istediği değişikliklere değinilmiştir.

5.3 Dersin Öğretim Elemanının Dersle İlgili Yapmak İsteddiği

Değişiklikler

Çeviride bilgi teknolojileri dersleri eğitimcinin tam istediği ideal şekilde gitse bile ilerleyen yıllarda eğitimci müfredatında ve dersi işleyiş şeklinde değişikliğe gidebilmektedir. Bunu etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Aslında bu faktörlere bölümün ilk başlığında değinilmişti. Eğitimci her sene gelen öğrencilerin profiline veya gelişen teknolojilere göre müfredatında ekleme veya çıkarma yapma ihtiyacı duyabilir, dersin işlendiği ortam ve elindeki şartlara bağlı olarak dersinde farklılıklara gidebilir. Kendisinin çeviride bilgi teknolojileri eğitimi ile ilgili fikirleri değiştiği için dersi işleyiş şeklini değiştirebilir. Bunun haricinde araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle ele alınamayan pek çok nedenden ötürü dersiyse ilgili farklılık yapabilir. Bu nedenle eğitimcilerin kendi kafalarındaki ideal çeviride bilgi teknolojileri eğitimi sorgulamak için çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili eğitim veren öğretim elemanlarına dersleri ile ilgili ne gibi değişiklikler yapmak istedikleri sorulmuştur. Bu konuda E1 düşünceleri şöyle aktarmıştır:

Bu dersle ilgili yapmak istediğiniz bir değişiklik var mı? Çok uzun zamandır veriyormuşsunuz dersi ama belki de vardır. Yöntem değiştirmek isteyebilirsiniz ya da iki saat teori gözüküyor ama şöyle daha verimli olurdu. İçerikte bir değişikliğe gitmek istiyor musunuz? Ya da belki kurumdaki bazı şeyler yüzünden yapamadığınız, bürokratik süreçlerle veya dersin mekânıyla ilgili olabilir, şöyle yapmak isterdim dediğiniz şeyler var mı?

Pek aklıma gelmiyor. Çünkü çok zaten dert edinmemi gerektirecek, çok gözlemlediğim bir sorun olduğunda çözmeye yönelik davranıyorum. Bir de bölüm başkanlığı da bizde olduğu için. Şu an bende, benden önce bir bölüm hocamızdaydı. Bazen şey olabiliyor. Üniversite onu bir şekilde meslek yüksekokulu düzeyinde o bölümde ders vermeyen bir hocaya verebiliyor bölüm başkanlığını. Ya da tam anlatamadım ama siz beni anladınız. O birisi oluyor yani bölümden birisi olmuyor. Bizde ekipten birisi oluyor her zaman. Dolayısıyla zaten böyle bir ihtiyaç gördüğümüzde yapabiliyoruz. Bizim bağlı olduğumuz meslek yüksekokulunun başkanı ve yardımcıları da çok vizyonlu insanlar. Dolayısıyla onların da ikna edilmesi gereken bir değişiklik olduğunda da dinliyorlar. İyi gerekçelerle açıklanıyorsa kabul edip uyguluyorlar. Mesela ders saatini değiştirdik, iki saati dört saat yaptık. Laboratuvarda yapılmıyordu laboratuvarda yapılsın dindik. İçeriğe dair değişiklik zaten yapıyoruz orada bir sorun yok. Dersin koordinatörünün sisteminde oluyor zaten denetim. Orada bir üst bürokratik denetim de yok zaten. O düzenli olarak gerçekleşiyor.

E1, hem dersi uzun süredir verdiği için hem de yönetimin içerisinde olduğu için dersinde yapmak istediği değişiklikleri halihazırda gerçekleştirmiştir. Bu nedenle planladığı başka bir değişiklik bulunmamaktadır. Fakat kendisi iki değil dört yıllık lisans bölümünde olsa yapmak istediği pek çok şey bulunmaktadır:

Mütercim Tercümanlık Bölümü olsaydı zaten böyle yapmazdım dersi ama ve bu dersi yapıyor olsaydım şeyi mutlaka eklerdim. Kendi çapında gayri resmi bir araştırma merkezi olacak bir laboratuvar. Yani o laboratuvar sadece o bölüme has olacak ve orası devamlı kullanılan bir yer olacak ders saatinden veya laboratuvar oturumları düzenleniyorsa onlardan bağımsız şekilde. Orada devam eden birtakım araştırma projeleri olması ve tabii ki şu an makine çevirisini sadece tanıtıyorum sadece bu konuda yaygın olarak sanılan yanlışları ve onların doğrularının ne olduğunu anlatıyorum ama dört yıllık bir bölüm olsa mutlaka makine çevirilerine de girilirdi. Zaten bir ders olarak düşünmezdim Çeviri Teknolojileri diye bir ders düşünmezdim. İçeriğini mutlaka bölerdim. Interpreting Technologies mutlaka ayrı bir ders olurdu. Zaten ona Çeviri Teknolojileri dersinde lisansta da ben ders verdim orada da mesela girme imkânım olmuyor sığmıyor bir şekilde. Interpreting Technologies'e giremiyorsunuz. Ama tek bir ders bile olsa makine çevirisine mutlaka dersin en az beş haftasını ayırırdım. Öyle bir değişiklik yapardım. Onun dışında şu an aklıma pek bir şey gelmiyor. Kapsamını ama genişletirdim yani. Şeyi mutlaka eklerdim mesela. Proje yönetimini. Öğrenciler sadece benim proje yöneticisi olduğum bir projede çalışmak değil, Ahmet'in de proje yöneticisi olduğu ve üç beş diğer öğrencinin sonra o ekibin kendi içerisinde değiştiği. Bir sonraki projede Mehmet'in proje yöneticisi olduğu aynı ekip bu sefer de Mehmet'in yöneticiliğiyle çalışıyor gibi. Proje yöneticiliğini mutlaka yaşayarak görmeleri. Çünkü o da çok önemli bir ihtiyaç sektörde. Tamam, birtakım çeviriler yapılıyor. Bunlar da zaten dışarıdaki freelancerlar tarafından yapılıyor. Ama içeride bunları koordine eden insanlara çok fazla ihtiyaç bulunuyor. Ve içeride bunu koordine eden insanların çok iyi çeviri yapıyor olması gerekmiyor. Dolayısıyla o boyutu da mutlaka katardım ki çünkü bazı öğrenci derslerde başarılı olsa da çok iyi bir çevirmen olmayabilir ama çok iyi bir proje koordinatörü olabilir.

E1'in sözlerinden hareketle aslında eğitimcilerin çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde neyi nasıl öğreteceklerine dair verdikleri kararlarda öğrencilerin seviyelerinin ve ders saatinin nasıl etkisi olduğunu gözlemleyebiliriz. Ayrıca bu noktada eğitimcinin bakış açısı da çok önemlidir. E1, akademik ve mesleki arka planı nedeniyle çevirmenlik mezunu öğrencilerin proje yöneticiliği yapabileceğinin de farkındadır ve bu doğrultuda öğrencilerine proje yöneticiliği becerisi de kazandırmayı amaçlamaktadır. Bunun haricinde iki yıllık programlarda dört yıllık mütercim tercümanlık bölümünün müfredatı iki seneye sığdırılmaya çalışıldığından bazı

derslerde ekonomik olma zorunluluğu bulunmaktadır. Ön lisans Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik bölümleri genelde lisans Mütercim Tercümanlık müfredatlarının paralelinde ilerlemektedir. Lisans müfredatlarında ilk iki yıl öğrencilerin dil edinci, kültür edinci gibi temel becerileri geliştirilirken son iki yıl çeviri edinci ağırlıklı dersleri bulunmaktadır. Ön lisans müfredatlarında ise durum lisans müfredatlarına benzerdir. İlk yıl öğrencilerin temel becerileri geliştirilirken son yıl ağırlıklı olarak çeviri becerilerine odaklanılır. Bir başka deyişle lisansta iki senede verilen beceriler ön lisansta bir yıla sığdırılmaktadır. Bunu yapmak için de ya lisansta iki döneme yayılan dersler tek bir döneme sıkıştırılmakta ya da simultane çeviri, yerelleştirme gibi bazı çeviri uzmanlık alanlarından feragat edilmektedir. Dolayısıyla ön lisans programlarında derslerde ekonomik olma gerekliliği çeviride bilgi teknolojileri eğitime de yansımaktadır.

E2 ise bir devlet üniversitesinde çalıştığı için imkânları daha sınırlı, öğrenci sayısı ise çok fazladır. Bu nedenle dersi ile ilgili değişiklik istekleri E1'e oranla daha fazladır:

Dersinizle ilgili bir değişiklik yapmak istiyor musunuz? Yöntem değişikliği olabilir. Ders saati ile ilgili olabilir. İçerikle ilgili olabilir.

Dersi üç saat işliyoruz. Programda üç saat. Ama seçmeli bir ders. Bence zorunlu olmalı. Çevirmenlik eğitimi verilen bütün kurumlarda zorunlu olarak verilmeli teknoloji dersi. Bu bilgisayar destekli çeviri de olur çeviri ve teknoloji de hiç fark etmez. Nasıl bilgisayar dersi zorunluysa bu da zorunlu olmalı bence. Ama ben de müfredatları incelemiştim birkaç tane araştırmamda. Çoğunda zorunlu görünmüyor. Hep seçmeli. Çünkü bu şey. Kemik artık oluşmuş müfredatın üstüne sonradan açılan güncel ders olduğu için. Seçmeli diye giriyor sisteme. Mesela elimde olsa önce onu değiştirmek isterim. Aslında elimizde de bir başvuruyla, dilekçeyle hallolabilir gerekçesini yazıp. Bence ders zorunlu olmalı. Üç saat yeterli bence ders için. Haftada üç saat. Çünkü şey iki dönemlik ders veriyoruz. Biri ikisi olduğu için de yeterli bence. Neyi değiştirmek isterim? Keşke bütün bu programı veren hocaların yani bu dersi veren hocaların elinde programların orijinalini kullanma imkânı olsa. Yani ücretli versiyonlarını keşke kullanabilsek hepsinin. Şeyden örnek vereyim kısaca Grammarly'den mesela. Grammarly ufak tefek şeyleri çok güzel düzeltiyor. İşte yazım hatasını, kelime tercihini hatta gramerinizi düzeltiyor zaten ismi oradan geliyor. Gramer hatanızı düzeltiyor. Ama ücretli versiyonunda anlamsal ya da deyimsel kullanımları da düzeltiyor. Ya da contexti buluyor. Cohesion, coherence var mı işte bağlaşıklık var mı, tutarlılık. Onları ölçüyor. O yüzden onları da görmelerini isterdim...Bir de bu ders için öğrenci sayısı azaltılmalı bence. Çok kalabalıksa bölerek sınıfa alınmalı.

Dediğim gibi yani maksimum 25 kişilik sınıfta. Herkesin bilgisayarının, internetinin olduğu. Öyle bir sistem olmalı.

E2, çeviride bilgi teknolojileri derslerinin müfredatta seçmeli ders olarak yer almasıyla alakalı ilgi çekici bir noktaya değinmiştir. E2'ye göre teknoloji son dönemlerde gittikçe popülerleşen bir konu olduğu için pek çok programın müfredatına sonradan eklenmiş, bu nedenle müfredata genelde seçmeli ders olarak entegre edilmiştir. E2 ise bu dersin zorunlu olması gerekliliğini savunmaktadır. Buna rağmen çeviride bilgi teknolojilerinin uzmanlık gerektiren bir eğitim olması sebebiyle her eğitimcinin bu dersi veremeyecek olması durumunun dersin zorunlu bir ders olmasını zorlaştırdığını düşünebiliriz. Çünkü her kurumda bu dersi verecek öğretim elemanı maalesef bulunmamaktadır.

E2'nin haklı bir isteği ise derslerin gerekli teknolojik imkânların olduğu 25 kişilik sınıflarda işlenmesidir. Kendisi sınıfı 120 kişi olduğu için ve dersin mekânı öğrenciler için yeterli olmadığından derslerinde pek çok sorun yaşamaktadır. Bu nedenle bu isteği daha verimli bir çeviride bilgi teknolojileri eğitimi vermek adına çok yerindedir. Bunların haricinde bahsettiği üzere eğitimcilerin derslerinde kullandıkları ücretli programlara erişebilmeleri de elbette ki ders için faydalı olacaktır.

E3'e mülakat yapılan dönemde kendisi dersi vermeye daha yeni başladığı için dersiyle ilgili yapmak istediği değişikliklerle ilgili soru yöneltilememiştir.

E4 ise bu konuda sorulan soruyu şu şekilde cevaplamıştır:

Bu dersle ilgili herhangi bir değişiklik yapmayı düşünür müsünüz? Yöntemi, kuram uygulama dengesi, ders saati ve içeriği gibi konularda mesela?

Bence yine de kuramsal bilgi verilmeli. Teorik bilgiye de yer verirdim mutlaka. Bunu yapabilmek için belki de ders saatini ikiden üçe çıkarmak gerekebilirdi. En azından bir saat teori, iki saat uygulama olurdu yine aynı şekilde. Bunun öğrenciler için de iyi olacağına inanıyorum. Onun dışında kesinlikle ilk başta düşünüp de uygulayamadığım şey bulut tabanlı sistemleri de gösterebilmektir. En azından farklı alternatiflerin de olabileceğini ve bunların nasıl kullanılabileceğini de göstermenin gerekli olduğunu düşünüyorum öğrencilere.

E4, dersinin kuram açısından zayıf olduğunu düşünmekte, bu nedenle kuramsal bilgi de vermek için ders saatinin üç saat olmasının daha uygun olacağını belirtmektedir. Bu noktada dersinin sadece uygulama odaklı olmasından hoşnut olmadığını söyleyebiliriz. Bunların haricinde E4 dönem başlamadan önce derse hazırlanma imkânı olmadığı için önceki yıllarda başka bir eğitimci tarafından kullanılan müfredatı direkt olarak uyguladığından bulut tabanlı sistemlere yer vermemiştir. Fakat bu sistemlerin gerekli olduğunu düşündüğünden müfredatında ne anlattığına dair bu ufak değişikliği gerçekleştirebileceğini belirtmiştir.

E5 ise sahip olduğu çeviri şirketi sebebiyle sektöre çok yakın olduğu için piyasayı da göz önünde bulundurarak müfredatta birtakım köklü değişiklikler yapılması gerektiğini şu sözleriyle anlatmaktadır:

Dersinizle ilgili bir değişiklik yapmak istiyor musunuz? Aşlında dersin teori uygulama dengesi, ders saati şöyle olsaydı. İçeriği şöyle olsaydı. Yani aklınızda olan ama yapamadığınız şeyler.

Var. Yapmak istiyorum. Öncelikle bu dersin birinci sınıftan başlamasını istiyorum. Her iki sınıfta da hatta dört senelik fakültelerde de her sene olmasını istiyorum. Her sene olacaksa da ona göre program dağılımını, ders planlamasını, programını ona göre gerçekten daha farklı düzenleyerek yeniden belirlemek istiyorum. Ders saati sayısının kesinlikle artırılması gerektiğini düşünüyorum. Kesinlikle ve bununla ilgili daha fazla... Mesela bu derse ilişkin staj kapsamında son senede, sadece bu dersi içinde barındıran kriterlerin de staj kapsamına alınması. O staj defterinde bu dersle ilgili kriterlerin çeviri şirketi tarafından dikkate alınmasını istiyorum. Çeviri şirketindeki ilgilinin bu ders kriterleri ile ilgili karşısına bu öğrencinin ne yaptığını not düşmesini istiyorum. Dediğim gibi bunun dışında da birazcık daha bir çeviri şirketi, bir çeviri ofisi ortamının laboratuvarda olması dışında bu laboratuvar ortamının da bir çeviri ofisi ortamına dönüştürülmesini istiyorum. Eğer bunlar olursa bu dersi alan öğrencilerin mezun olduktan sonra gerçekten direkt para kazanmaya başlayacaklar. Çünkü sektörde yetişmiş insan çok az var. Çeviriyle ilgili çok büyük potansiyel var.

E5 çeviride bilgi teknolojileri derslerine daha fazla yer verilmesini, bu nedenle de ilk etapta dersin iki yıllık bölümlerde dört döneme yayılması gerektiğini savunmaktadır. Kendisinin bu isteğinin zaman kısıtı olan Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında uygulanabilirliği zor olabilir. Bu nedenle dört dönem çeviri teknolojileri başlığı altında bir ders vermek yerine Uygulamalı İngilizce

Çevirmenlik programı müfredatında yer alan Teknik Çeviri, Altyazı Çevirisi, Edebi Çeviri, Hukuk Çevirisi gibi tüm çeviri derslerinin bilgisayar laboratuvarında yapılması sağlanarak öğrencilerin teknolojiye daha fazla maruz kalması sağlanabilir. Hatta böyle bir uygulamada çeviride bilgi teknolojileri dersinin verilmesine hiç gerek bile kalmayabilir. İki ve dört yıllık çeviri bölümlerindeki en temel sorunlardan birisi aslında öğrencilere çeviri derslerinde kâğıt ve kalemle çeviri yaptırılmasıdır. Bu nedenle teknoloji müfredatın bütününe işlemediğinden ayrıca çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili bir ders verilmesi ihtiyacı doğmaktadır.

E5 çeviride bilgi teknolojileri derslerinin sayısının artırılması haricinde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yerelleştirmeye yer verilmesi gerektiğini de şu sözleriyle aktarmıştır:

Bir de, bir diğer genel anlamda söyleyeceğim bir şey: Çeviri evet potansiyel olarak devam ediyor. Evet çok talep var. Çok ihtiyaç var ama lokalizasyon da en az artık o kadar talep var ve daha fazla lokalizasyona kayıyor. Örneğin LC Waikiki kendi içinde Wordfast kullanıyor...Atıyorum ne bileyim Bosch firması kılavuzlarını kendi içerisindeki kadrosuna yaptırıyor ama ya da Google merkez yaptırıyor bunu uzaktan falan. Ama bunun lokalizasyonu için buradaki arkadaşlarımıza ihtiyaç var her zaman. Mutlaka, çevirmenlik, mütercim tercümanlık, çeviribilim bölümlerinde mutlaka lokalizasyon, yerelleştirme dersleri mutlaka her sene bir iki üç dört... sekize kadar. Dört sene ikişer dönemden. Her dönem olmak zorunda. Mutlaka, mutlaka yoksa sektörde bir yanımız hep eksik kalacak sektörde mezunlarımızın. Yani mutlaka lokalizasyon dersi olması gerekiyor.

Yerelleştirme alanındaki iş yükünün fazlasıyla arttığı günümüz dünyasında E5'in müfredata yerelleştirme ile ilgili ders koyulması isteği anlaşılır bir istektir. Ama öğrencilerin öğrenmeleri gereken konuların fazlalığı göz önüne alındığında yine böyle bir dersin her dönem verilmesinin zor bir istek olduğu öngörülebilir. Bununla birlikte E5'in çeviride bilgi teknolojilerinin ve yerelleştirmenin önemini vurgulaması önemlidir.

E6 çeviride bilgi teknolojileri dersinde yapmak istediği değişiklikleri şu şekilde aktarmıştır:

Elimde olsa çeviride bilgi teknolojileri ile ilgili bir ders verilmesi yerine öğrencilerin tüm çeviri derslerinin bilgisayar laboratuvarında yapılmasını isterdim. Böylece teknoloji ile sürekli iç içe olurlardı. Bu mümkün değilse eğer iki dönem verilmesini isterdim bu dersin. Ya da temel bilgisayar dersi yüz yüze ve etkin bir şekilde yapılırsa o da yeterli olurdu. Yöntemimi veya içeriğimi değiştirmeyi şu an düşünmüyorum ama teknoloji ilerlerse ya da derse daha uygun araçlar bulursam neden olmasın?

E6'nın da değiştiği gibi aslında Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik müfredatlarında kökten bir değişim yapılmalıdır. E2'nin değiştiği üzere çeviride bilgi teknolojileri dersleri müfredata sonradan eklendiğinden bu araştırmada incelenen programların çoğunda seçmeli bir ders olarak yer almaktadır. Aslında çeviride bilgi teknolojileri müfredatın tamamına, tüm hocaların çeviri derslerine dahil edeceği şekilde entegre edilse çeviride bilgi teknolojileri dersinin ayrıca verilmesine gerek kalmayabilir. Bunun için bu programlarda ders veren eğitimciler tarafından hem ortak bir bakış açısı geliştirilmeli hem de gerekliyse eğitimciler de çeviride bilgi teknolojileri konusunda eğitilmelidir.

Bu bölümde çeviride bilgi teknolojileri derslerinde neyin, nasıl işlendiği ve nasıl değerlendirildiği aktarılmıştır. Bu bağlamda ilk önce öğretim elemanlarının çeviride bilgi teknoloji derslerine yaklaşımını şekillendiren etkenler tartışılmıştır. Bu etkenlerden ilki eğitimcinin akademik ve mesleki arka planıdır. Çeviride bilgi teknolojileri eğitimindeki yaklaşımları etkileyen ilk nokta da budur. Eğitimcinin dersini nasıl vereceği öncelikle kendi mesleki ve akademik arka planına bağlıdır. Örneğin genelde akademik anlamda çeviribilim alanında eğitim gören bir eğitimci daha minimalist bir yaklaşım geliştirmeye ve öğrencilerine çeviride bilgi teknolojilerinin temel mantığını öğretmeye yakınken, sektörde çalışan bir eğitimci piyasadaki araçların hepsini öğretmeye çalışan maksimalist yaklaşıma daha yakındır. Bu bağlamda çeviride bilgi teknolojileri eğitimindeki yaklaşımlar ilk önce eğitimcinin akademik ve mesleki arka planının süzgecinden geçer. Eğitimcinin yaklaşımlarını etkileyen diğer faktörler ise programdaki öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi ve dersin işlendiği mekândır. Çeviride bilgi teknolojileri eğitimi hakkında akademik ve mesleki hayatının getirdikleri neticesinde belirli ön fikirlere sahip olan eğitimci, öğrencilerinin teknoloji konusundaki yeterliliklerine ve dersinin işleneceği mekâna göre fikirlerini şekillendirir. Böylece dersinde neyi nasıl işleyeceği ve öğrencilerini nasıl

değerlendireceği konusunda nihai kararını verir. Örneğin derslerinde sözlük işlemcilerle yer vermek istemeyen bir eğitimci, öğrencilerinin bu konudaki eksiklikleri neticesinde ders planına bu konuyu dahil edebilir. Aynı şekilde eğitimci, öğretmek istediği bir konuda öğrencilerini fazlasıyla yeterli görüp o konuyu öğretmekten vazgeçebilir. Dersini laboratuvarda bilgisayar üzerinden uygulamalarla işleyen bir eğitimci sınıf ortamında daha eğitimci odaklı bir yaklaşım benimseyebilir. Yüz yüze eğitimde sosyal yapılandırmacı yaklaşıma sahip olan bir eğitimci, çevrimiçi eğitim sürecinde öğrencileri ile eşzamanlı ders işleyemediği için eğitimci odaklı bir yaklaşıma dönebilir. Bu bölümde de tartışıldığı üzere eğitmenin dersi üzerine yaklaşımları pek çok etkenden bağımsız değildir ve karmaşık bir kararlar yumağıdır.

Beşinci bölümde değerlendirilen görüşmeler neticesinde eğitimcilerin çoğunluğunun derslerinde ne öğrettikleri konusunda minimalist davrandıkları gözlemlenmiştir. Gelişen teknolojiler karşısında çeviride bilgi teknolojileri derslerinde her teknolojiye ayrılacak süre bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilere sürekli değişen teknolojiler karşısında bu teknolojileri kendi kendilerine nasıl öğreneceklerini öğretmek ve sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırmak çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin en temel kazanımlarından birisidir.

Eğitimcilerin tamamının dersleri nasıl işledikleri konusunda öğrenci odaklı bir yaklaşıma sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bu durum aslında son dönemde eğitime karşı bakış açısının değişmesinden ve öğrenme sorumluluğunun öğrenciye yüklenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada eğitimcilerin hepsi bilişsel yapılandırmacı yaklaşıma sahipken bunlardan yarısı bilişsel yapılandırmacı yaklaşımın yanında sosyal yapılandırmacı yaklaşıma da sahiptir.

Değerlendirme yaklaşımları noktasında ise eğitimcilerin hepsinin sonuç değerlendirme yaklaşımına sahip olduklarını, bununla birlikte çoğunluğunun süreç değerlendirme yaklaşımını da kullandıklarını gözlemleyebiliriz. Sonuç değerlendirme yaklaşımı pek çok eğitim kurumu tarafından zorunlu tutulan bir yaklaşımken, süreç değerlendirme yaklaşımı kullanmak genellikle eğitmenin kendi kararıdır. Bu noktada öğrencilerin değerlendirme sürecinden de öğrenebileceğini savunan süreç

değerlendirme yaklaşımının çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde çoğu eğitimci tarafından kullanılması sevindiricidir.

Özetle eğitimcilerin çeviride bilgi teknolojileri eğitimine karşı yaklaşımlarını inceleyen bu çalışmada eğitimcilerin yaklaşımlarını etkileyen birden fazla etken bulunduğu, eğitimcilerin çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde genellikle minimalist yaklaşıma sahip olduğu, eğitimci odaklı değil öğrenci odaklı yaklaşımların tercih edildiği ve değerlendirme süreçlerinde geri bildirim ve öğrencilerin değerlendirme sürecinden öğrenmelerine önem verildiği bilgilerine ulaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı ön lisans düzeyinde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri derslerinin yerini öğretim elemanlarının derslerinde neyi, nerede ve nasıl işledikleri ve öğrencilerini nasıl değerlendirdiklerine dair geliştirdikleri yaklaşımlar bağlamında betimlemektir. Bu betimlemeden edinilen verilerin bu alanda ders vermek isteyen öğretim elemanlarına bir yol haritası olması hedeflenmiştir. Böyle bir araştırmaya gerek duyulmasının nedeni Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında verilen çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde yer alan yaklaşımları sebep sonuç ilişkisi içerisinde incelemektir.

Çalışmanın araştırma soruları şunlardır:

- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerinde ne işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri dersleri nasıl işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri dersleri nerede işleniyor?
- Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini alan öğrenciler nasıl değerlendiriliyor?

Bu araştırma sorularına cevap aramak için nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinin nedeni Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki çeviride bilgi teknolojileri derslerini gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde betimleyebilmektir. Bu araştırmada nicel araştırma yerine nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinin nedeni ise gerçekliği nesnel bir olgu olarak gören ve değişkenlerin kesin sınırlar ile saptanabildiği nicel araştırma yöntemleri ile sınırlanmamaktır. Çünkü Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında verilen çeviride bilgi teknolojileri eğitimindeki yaklaşımlar pek çok nedene bağlı olarak değişebilmektedir. Araştırmacı bu noktada görüşmecilere ek soru sorabilme ve durumu detaylı olarak sorgulayıp betimleyebilmesine imkân tanıyan nitel araştırma yöntemlerini kullanmıştır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarındaki temel bilgisayar ve çeviride bilgi teknolojileri dersleri içerik, yarıyıl, seçmeli veya zorunlu olma bağlamında karşılaştırılmıştır. Görüşme yöntemiyle ise Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri derslerini veren öğretim elemanları ile görüşme yapılmış, eğitimcilerin derslerinde neyi, nasıl ve nerede işlediği ile öğrencilerin başarısını nasıl değerlendirdiği sorgulanmıştır. Eğitimcilerin dersleri ile ilgili aldıkları kararların nedenlerine ilişkin pek çok etken olduğu görülmüştür.

Çalışmanın kuramsal arka planını çeviride bilgi teknolojileri eğitimi üzerine farklı yaklaşımlara sahip araştırmacıların görüşleri oluşturmuştur. Çalışmanın kuramsal çerçevesi ortaya koyulurken incelenen yaklaşımlar araştırma sorularına paralel başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde ne işlendiğine dair yaklaşımlar bağlamında Anthony Pym'in minimalist yaklaşımı ve bu yaklaşımın karşıtı olan maksimalist yaklaşım incelenmiştir. Çeviride bilgi teknolojilerinin nasıl işlendiğine dair yaklaşımlar bağlamında eğitimci odaklı yaklaşım ve öğrenci odaklı yaklaşım ele alınmıştır. Eğitimci odaklı yaklaşım geleneksel bir eğitim yaklaşımı olarak tanımlanırken öğrenci odaklı yaklaşım Jean Piaget'nin ortaya koyduğu bilişsel yapılandırmacı yaklaşım ve Donald Kiraly'nin ele aldığı sosyal yapılandırmacı yaklaşıma dayandırılmıştır. Kiraly'nin yaklaşımında yer alan işbirlikçi öğrenme kavramı çeviride bilgi teknolojileri eğitimi bağlamında incelenmiştir. Bununla birlikte Kiraly'nin ele aldığı gerçek projeler ve Jürgen Schopp'un bahsettiği simülasyon projeler de çeviride bilgi teknolojileri eğitimi bağlamında tartışılmıştır. Çeviride bilgi teknolojilerinin nerede işlendiğine dair yaklaşımlarda ise sınıf ve bilgisayar ortamı örneklerinin ele alınmasının yanı sıra Covid-19 salgınıyla da fazlasıyla gündeme gelen çevrimiçi eğitim ve yüz yüze eğitim incelenmiştir. Çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde öğrencilerin nasıl değerlendirildiği konusundaki yaklaşımlar ise öğrencilerin dönem sonunda belirli bir not ile değerlendirildiği sonuç değerlendirme yaklaşımı ve eğitimcilerin öğrencileri dönem süresince geri bildirim vererek değerlendirdiği süreç değerlendirme yaklaşımları aktarılmıştır. Bu iki

yaklaşımın bir arada kullanılması ise hibrit değerlendirme yaklaşımı olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın başlangıcında araştırmacının hem Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programı mezunu hem de aynı programda bir öğretim elemanı olarak çeviride bilgi teknolojileri eğitime yönelik görüşleri ve farklı kurumlarda bu dersin nasıl yapıldığına dair merakı bu çalışmayı ortaya çıkaran itici güç olmuştur. Araştırmacının çalışmaya başlarken aklındaki düşüncelerden ilki Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında mutlaka çeviride bilgi teknolojileri eğitimin verilmesi gerektiği ve bu dersin çok önemli olduğuydu. Araştırmanın sonucunda geline nokta ise araştırmacı Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri dersinin varlığını bir gereklilik olarak tanımlayamamaktadır. Özellikle 21. yüzyılda gelişen teknolojiler her ne kadar akademik çeviri eğitiminde çeviride bilgi teknolojilerine ilişkin dersler ile karşılık bulsa da aslında olması gereken bu değildir. Çeviri, teknoloji yokken de var olan bir olguydu. Çeviri eğitiminde esas kazanımlar çeviri amaçlı metin çözümleme, kültür edinci, araştırma yöntemleri, özel alan bilgisi ve çevirisi, sözlü dil edinci, yazılı dil edinci gibi derslerde elde edilmektedir. Çevirinin aktarıldığı araç ne olursa olsun, bir çevirmenin öğrenmesi gereken en temel beceri çeviri becerisidir. Dolayısıyla çeviride bilgi teknolojileri eğitimi ön lisans veya lisans olsun günümüzde çevirmenler için temel bir kazanım olarak tanımlanamayabilir. Ne zaman teknoloji olmadan çeviri yapılamaz, o zaman çeviride bilgi teknolojilerini akademik çeviri eğitiminde mutlaka verilmesi gereken bir ders olarak tanımlayabiliriz. Aslında çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin verilmesinin en iyi yolu onu ayrıca bir ders olarak özel bir konuma koymak ve diğer tüm derslerden koparmak değil, teknolojiye ihtiyaç duyulan her derste çeviride bilgi teknolojilerine yer vermektir. Örneğin yazılı dil edinci dersinde e-postanın nasıl yazıldığını anlatan bir eğitimci, dersinde ilgili e-posta teknolojilerine yer verebilir. Teknik çeviri dersini veren bir eğitimci dersinde çeviri belleği sistemleri, tablolama yazılımları ile terimce oluşturma ve makine çevirisi gibi konulara değinebilir. Yazınsal çeviri dersini veren eğitimci öğrencilerin birbirlerinin çevirilerini sözlük işlemcilerde yer alan gözden geçir sekmesinden düzeltilmesini isteyebilir. İktisat çevirisi veren bir eğitimci öğrencilerinin sözlük işlemcinin sözcük sayımı özelliği yardımıyla bir çeviri işi için teklif

hazırlamasını isteyebilir. Çeviride bilgi teknolojileri müfredatın tamamına entegre edildiğinde hem ayrıca bir ders olmasına hem de bağlamından kopartılıp anlatılmasına gerek kalmaz. Ancak bu şekilde öğrenciler çeviriyi bir amaç, teknolojiyi ise o amaca ulaşmakta bir araç olarak içselleştirebilir.

Çeviride bilgi teknolojileri dersi Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarına genellikle sonradan eklendiği için müfredatlarda ayrı bir ders olarak yer almaktadır. Bugünkü noktada bu durumu bir anda değiştirmek mümkün olmayabilir. Çeviride bilgi teknolojilerinin bütün müfredata yayılmasının yolu öncelikle programdaki öğretim elemanlarının teknoloji kullanımına açık olmasını, sonrasında ise programdaki öğretim elemanlarının müfredat üzerinde ortak bir çalışma yürütebiliyor olmalarını gerektirmektedir. Bu durum bir ekip işi olduğu için bu aşama hemen ulaşılabilir bir nokta değildir. Dolayısıyla bu aşamaya gelinemeyen Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları için bugün en iyi seçenek ayrı bir ders olarak da olsa çeviride bilgi teknolojileri dersini müfredatlarına eklemektir.

Bu çalışmanın başında araştırmacının bir başka varsayımı Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında temel bilgi teknolojileri eğitiminin yetersiz olduğuydu. Fakat temel bilgisayar eğitiminin yetersizliğinin kökeni ne yazık ki sadece üniversitede alınan eğitime değil öğrencilerin lise hatta ortaokul yıllarına dayanmaktadır. Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarının pek çoğu bu araştırmada da ele alındığı gibi öğrencilerine temel bilgi teknolojileri eğitimi vererek bunu çözmeye çalışmaktadır. Ancak temeli öğrencilerin aldığı geçmiş eğitime bağlı bu sorunu üniversitede verilen, hatta çoğu üniversitede uzaktan verilen ve test yöntemiyle değerlendirilen bir teknoloji eğitimi ile çözmek zor olacaktır. Bu nedenle öğrencilerin tüm teknoloji eğitimi hayatının verimli geçmesi adına öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı adım atmalıdır. Bu sayede üniversitede de desteklenen bir teknoloji eğitimi ile öğrenciler temel bilgi teknolojilerinde gerekli yeterliğe ulaşabileceklerdir.

Öğrencilerin temel bilgisayar becerilerine sahip olarak çeviride teknolojilerini öğrenmeleri çok daha verimli olacaktır. Müfredatlarda çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin genelde temel bilgisayar eğitiminden sonraki dönemlerde verilmesi pek çok programın bu şekilde düşündüğünün göstergesidir. Bu araştırma kapsamında yapılan

görüşmelerde de öğretim elemanlarının bu görüşe sahip olduğu görülmüştür. Kurumunda yeterli bir temel bilgi teknolojileri eğitimi verilen eğitimciler çeviride bilgi teknolojileri derslerinde sadece çeviri belleği sistemleri ve makine çevirisi gibi özel amaçlı yazılımlara yer verirken, kurumunda verilen temel bilgi teknolojileri derslerinin verimliliğine inanmayan eğitimciler derslerinde sözcük işlemciler, tablolaştırma programları, arama motorları gibi çeviri özelinde olmayan yazılımlara da yer vermektedir.

Eğitimcilerin içgüdüsel olarak öğrencilerin eksik olduğu temel bilgisayar teknolojileri konularını anlatmak istemesi anlaşılardır. Fakat verilen çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin seviyesi sınıftaki en kötü öğrenciye göre ayarlanamaz. Bu noktada eğitimcinin öğrenciye güveni devreye girmektedir. Eğitimci bilmediği konularda öğrenciye yol göstererek kendi kendilerine öğrenmelerine destek olmalı, her konuyu kendisi öğretmek gibi bir amaç edinmemelidir. Bununla birlikte öğrenciye güven duyan ve “eksik kaldıkları noktaları kendileri öğrenebilirler” diyen bir bakış açısı genelde devlet üniversitelerinde mümkün olmaktadır. Vakıf üniversiteleri ise öğrencilere en kapsamlı eğitimi vermeyi misyon olarak edinmekte, öğrencinin bilmediği en temel konuları bile müfredatlarına ekleyebilmektedir. Bu da halihazırda zaman kısıtlaması olan iki yıllık programlar için olumsuz bir durumdur. Çünkü öğrencinin pasif öğrenen konumda olduğu algısını güçlendirmekte, öğrenme sorumluluğunu öğrenciye vermemekte ve eğitmeniye öğretme sorumluluğunu yüklemektedir.

Araştırmacının bu çalışmada bir diğer merakı ise çeviride bilgi teknolojileri derslerinin çeviride bilgi teknolojileri ve eğitimi konusunda bilinçli öğretim elemanları ile yapıp yapılmadığıydı. Araştırmadan ve öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre görüşülen her öğretim elemanı kendi dersi hakkında oldukça bilinçli kararlar alan kimselerdi. Bu eğitimcilerin hepsinin Mütercim Tercümanlık ve Çeviribilim alanları ile akademik anlamda tanışıklığı vardı. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen verilere göre bugün Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri eğitiminin bilinçsiz bir şekilde verildiğini düşünemeyiz.

Bu araştırmada pek çok yaklaşım tartışılmıştır ve bu yaklaşımlar Uygulamalı İngilizce evirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri derslerini veren ğretim elemanları ile yapılan görüşmelerde sorgulanmıştır. Araştırmanın geldiği noktada bu yaklaşımlardan hiçbirinin daha doğru veya yanlış olduğunun söylenmesinin mümkün olmadığı verisine ulaşılmıştır. Bu noktada eğitimcilerin uyguladıkları yaklaşımların yalnızca karmaşık bir neden sonuç ağının neticesinde ortaya çıktığını söylememiz mümkün olabilir. Eğitimciler kendi akademik ve mesleki arka planları, programdaki öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi, dersin işlendiği mekân ve kurumunun yönetmelikleri gibi etkenleri gözden geçirdikten sonra kendi dersine en uygun olan yaklaşımlara karar vermektedir. Bu yaklaşımlar derste ne işlendiği, dersin nasıl işlendiği ve öğrencilerin nasıl değerlendirildiği üzerine yaklaşımlardır. Yaklaşımları iki keskin nokta olarak değil, tıpkı Gideon Toury'nin yeterlilik/kabul edilebilirlik eksenini gibi düşünebiliriz. Bu yaklaşımlar iki ayrı uçtan ibaret değerildir. Örneğin bir eğitimciyi tamamen bilişsel yapılandırmacı veya sosyal yapılandırmacı olarak tanımlayamayabiliriz. İki yaklaşımın ortasında karma bir yaklaşım geliştirmiş olabilir. Bununla birlikte bu yaklaşımlardan hiçbiri diğerinden üstün değerildir. Sadece söz konusu ğretim elemanının bulunduğu şartların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmanın en önemli sonucu bu konuda nihai bir doğruya ulaşmak mümkün olmasa da çeviride bilgi teknolojileri eğitimi verecek olan eğitimcilere kendi şartlarına göre dersini nasıl planlayabileceği konusunda çıkarımlara varmasına yardımcı olacak verileri betimlemesidir. Bu bağlamda çalışmada incelenen kuramsal arka plan ve doküman analizi ile görüşme verilerinden elde edilenlere göre çeviride bilgi teknolojileri eğitimi verecek olan eğitimcilerin kullanabileceği bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Bu kontrol listesi altı temel konuya cevap arayan otuz yedi sorudan oluşmaktadır. Bu altı konu “Akademik ve Mesleki Arka Plan”, “ğrencilerin Teknoloji ile İlişkisi”, “Dersin Mekânı”, “Derste Ne İşleneceği”, “Dersin Nasıl İşleneceği” ve “Ders Değerlendirme” olarak Tablo 9’da yer almaktadır.

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programında Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Planlaması için Kontrol Listesi			Açıklama
Akademik ve mesleki arka plan	1	Öğrencilerin öğrenmesi gerektiğini düşündüğüm konular ne?	
	2	Bu konulara ne kadar hâkimim?	
Öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi	1	Öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi nasıl?	
	2	Öğrenciler temel bilgisayar dersi alıyor mu/aldı mı?	
	3	Öğrenciler öğreteceğim konuları öğrenecek ön bilgiye sahip mi?	
Dersin mekânı	1	Dersi nasıl bir mekânda işlemek istiyorum?	
	2	Dersi işlemek istediğim mekânı çalıştığım kurum sağlayabilir mi?	
	3	Öğrenci sayısı ve dersin mekânı uyumlu mu? (Örn. laboratuvar da ders işlenecekse yeterli bilgisayar var mı?)	
	4	Dersim yüz yüze mi çevrimiçi mi?	
	5	Dersimin yüz yüze veya çevrimiçi olması dersimde neyi nasıl işleyeceğim ve değerlendireceğim konularındaki yaklaşımlarımı değiştirecek mi?	
Derste ne işleneceği	1	Derste kuramsal bilgi verecek miyim?	
	2	Derste hangi teknolojik araçları kullanmak istiyorum?	
	3	Kurumum hangi teknolojik araçları sağlıyor?	
	4	Kurumumun sağlamadığı teknolojik araçların ücretsiz sürümlerini kullanabilir miyim?	
	5	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine piyasadaki tüm araçları öğrenmesi gerektiğini mi düşünüyorum?	
	6	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine piyasadaki tüm araçları öğrenmesi gerektiğini düşünüyorsam öğrenci arka planı, dersin mekânı, erişebildiğim teknolojiler ve ders saati buna uygun mu?	

	7	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine temel konulara hâkim olmasının yeterli olduğunu, tüm araçları öğretmeye çalışmanın gereksiz olduğunu düşünüyorsam dersi nasıl planlayabilirim?	
Dersin nasıl işleneceği	1	Dersi tamamen kuramsal mı yapacağım?	
	2	Öğrencilere proje yaptırmak istiyor muyum?	
	3	Dersin mekânı proje yaptırmaya elverişli mi?	
	4	Öğrenci sayısını ve iş yükümü dikkate aldığımda öğrenci projelerine birebir geri bildirim verebilir miyim?	
	5	Öğrenci sayısı sınıf içinde yapılan projeleri etkiler mi?	
	6	Etkilerse bunu nasıl çözebilirim?	
	7	Projeleri bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yapmak istiyorum?	
	8	Öğrenci sayısı, dersin mekânı ve öğretmek istediğim konular projeleri bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yaptırmama uygun?	
	9	Projelerimi gerçek mi simülasyon mu yapmak istiyorum?	
	10	Gerçek proje yapılması dersime ve öğrencilerime uygun mu?	
	11	Simülasyon proje yapmak istiyorsam nasıl materyal hazırlayabilirim?	
Ders değerlendirme	1	Kurumumun süreç ve sonuç değerlendirme politikaları nasıl?	
	2	Sonuç değerlendirme yöntemi kullanacaksam teorik mi, uygulamalı mı bir değerlendirme yapmak istiyorum?	
	3	Öğrenci sayım ve mekânım hangi değerlendirme yöntemine uygun?	
	4	Teorik değerlendirme yapacaksam test mi, klasik mi?	
	5	Teorik sınavı nasıl daha gerçek hayata uygun yapabilir,	

		öğrencilerin öğrenilen teknolojileri sorgulamasını sağlayabilirim?	
	6	Süreç değerlendirme yöntemi kullanmak istiyor muyum?	
	7	Süreç değerlendirme yöntemi kullanmam için öğrenci sayım uygun mu?	
	8	Süreç değerlendirmede nasıl projeler kullanacağım? Bireysel mi, işbirlikçi mi?	
	9	Öğrenci sayısı süreç değerlendirmemi bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yaptırmama uygun?	

Tablo 9: Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programında Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Planlaması için Kontrol Listesi

Tablo 9’da yer alan kontrol listesi sayesinde Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programında ilk kez çeviride bilgi teknolojileri dersini verecek olan bir eğitimci, dersini oluştururken içinde bulunduğu şartlar hakkında detaylı bir sorgulama yapabilir. Bu sorgulama ile kendisine, dersi işlediği mekâna, öğrencilerine ve kurumuna en uygun şekilde dersini planlayabilir.

Bu araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktaydı. Bu sınırlılıklar araştırmanın çeviri eğitimi literatürü ile sınırlandırılıp eğitim bilimleri literatürüne fazla değinmemiş olması, görüşmelerin Covid-19 salgın sürecinde yürütülmesi, yalnızca ön lisans programlarıyla sınırlandırılması ve araştırılan dersleri sadece çeviride bilgi teknolojileri ve temel bilgi teknolojileri dersleriyle sınırlandırmasıdır. Başka derslerin içerisine entegre edilmiş şekilde çeviride bilgi teknolojileri eğitimi veriliyor olsa bile bu araştırma kapsamında bu durum tüm müfredat bağlamında incelenmemiştir. Yalnızca Teknik Çeviri, Altyazı Çevirisi ve Yerelleştirme gibi çeviri teknolojilerine değinilme ihtimali yüksek olan derslerin içeriklerine bakılmıştır. Çeviride bilgi teknolojileri dersleri haricinde müfredatın bütününde teknolojinin izleri aranarak daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Bununla birlikte bu çalışmanın bugüne kadar pek az çalışılan Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programları üzerine yapılan çalışmaların artması için öncü bir çalışma olması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ablanedo Rosas, Jose H., Aiken, Milam, Vanjani, Mahesh B.: “Efficacy of English to Spanish Automatic Translation,” **International Journal of Information and Operations Management Education**, 2(2), 2007, 194-210.
- Aiken, Milam, Vanjani, Mahesh B., Wong, Zachary: “Measuring the accuracy of Spanish to English translations,” **Issues in Information Systems**, Volume 7, No 2, 2006, s.125-128.
- Allen, Jeffrey: “Post-Editing,” Harold Somers (ed), **Computers and Translation: A Translator's Guide**, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.297-317.
- Aula.int: “Translator Training and Modern Market Demands”, **Perspectives: Studies in Translatology**, Volume 13:2, 2005, s. 132-142.
- Austermühl, Frank: **Electronic Tools for Translators**, St Jerome Publishing, Manchester, 2001.
- Austermühl, Frank: “Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology,” **Tradumàtica**, 11, 2013, s. 326-337.
- Balkul, Halil İbrahim: “Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme”, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2015.
- Berk, Özlem: **Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi**, Multilingual, İstanbul, 2005.
- Bernardini, Silvia: “The theory behind the practice: Translator training or translator education?” içinde Malmkjær, Kirsten (ed.)

- Translation in Undergraduate Degree Programmes**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004, s.17-29.
- Bowker, Lynne, “Getting More than You Paid for?: Considerations in Integrating Free and Low-Cost Technologies into Translator Training Programs,” **Redit**, Numero 1, 2008, s.26-47.
- Bowker, Lynne: **Computer Aided Translation Technology: a Practical Introduction**, University of Ottawa Press, 2002.
- Bowker, Lynne: “Corpus Resources for Translators: Academic Luxury or Professional Necessity?,” **Tradterm**, 10, 2004, s.213-247.
- Bruce L. Berg ve Howard Lune: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 2015, Hasan Aydın (Çev.), 8.baskı, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Burak Özkaracahisar: **Türkiye Çeviri Sektöründe Makine Çevirisi Sonrası Düzenleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Büyükaslan, Ali: “Bilgisayar Destekli Çeviriler Üzerine Bir İnceleme,” **V. Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu**, 24-25 Haziran 2005, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2005.
- Canım Alkan, Sinem: “Bulut Tabanlı Bir Çeviri Yönetim Sisteminin Çevirmenler Açısından Avantaj ve Dezavantajları Üzerine Bir Değerlendirme,” **International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic**, Cilt 12/23, 2017, s. 69-88.
- Canım Alkan, Sinem: “Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri,” **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**, Sayı: 7, 2013, s. 127-147.
- Canım Alkan, Sinem: “Çeviri Eğitiminde Teknoloji Destekli Proje Tabanlı Simülasyon Yöntemi: İstanbul Üniversitesi Örneği”, **Turkish Studies-Education**, 15(6), 2020, s. 3919-3937.

- Çetiner, Caner: “Makine çevirisi sonrası düzeltme işlemine (post-editing) yönelik kapsamlı bir inceleme”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, (Ö6), 2019, s.462-472.
- Egon, Guba ve Lincoln, Yvonne: **Fourth Generation Evaluation**, Newbury Park, CA: Sage Publications
- Esen Eruz, Sakine: **Akademik Çeviri Eğitimi Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi**, 2008, Multilingual.
- Esselink, Bert: **A Practical Guide to Localization**, John Benjamins B.V., 2000.
- Esselink, Bert: “The Evolution of Localization”, **Translation Technology and Its Teaching**, (ed. Anthony Pym, Alexander Perekrestkenko, Bram Starink), Inter Cultural Studies Group, Universitat i Virgili, 2006, s. 21-29.
- Gouadec, Daniel: “Notes on Translator Training (replies to a questionnaire),” Ed. Anthony Pym, Carmina Fallada, José Ramón Biau, Jill Orenstein, **Innovation in Translator and Interpreter Training – An online symposium**, 2013, s. 12-19. Erişim Tarihi: 03.03.2020
- Kay, Martin: “The Proper Place of Men and Machines in Language Translation,” **Machine Translation**, 12(1/2), 1997, s.3-23.
- Kelly, Dorothy: **A Handbook for Translator Trainers**, 2005, St. Jerome Publishing.
- Kiraly, Donald: **A Social Constructivist Approach to Translator Education**, St. Jerome Publishing, 2000.
- Kurultay, Turgay: “Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz? Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme.”, Turgay Kurultay ve İlknur Birkandan (Ed.), **Forum: Türkiye’de Çeviri Eğitimi Nereden Nereye**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 23-30.

- Kurultay, Turgay: “Çeviri Eğitimi Neden Farklı Bir Eğitimidir? Çeviri Bölümlerinin Programlarında Yöntem Derslerinin Gerekliliği ve Uygulanma Koşulları”, **6. Germanistik Sempozyumu**, Mersin Üniversitesi Yayını, Sempozyum Bildirileri, 1998 s. 307-324.
- Kussmaul, Paul: **Training the Translator**, 1995, John Benjamins B.V.
- Muegge, Uwe: “The silent revolution: Cloud-based translation management systems,” **tcworld Magazin**, 2012, (Çevrimiçi)https://0-works.bepress.com/library.simmons.edu/uwe_muegge/67/
Erişim Tarihi: 19.11.2019
- O’Brien, Sharon ve Kenny, Dorothy: “In Dublin’s Fair City,” **Language International**, 2001, s.20-23.
- Olvera Lobo, Maria Dolores v.d.: “A Professional Approach to Translator Training (PATT),” **META**, LII, 3, 2007, s. 517-528.
- Ören, Tuğçe: “Türkiye’de Çeviribilim Bölümlerinde Teknoloji Edincini Kazandırmaya Yönelik Derslerin İncelenmesi”, **İÜ Çeviribilim Dergisi**, Sayı 12, 2020, s.77-108.
- ÖSYM: **Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu**, 2019, (Çevrimiçi)
<https://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> [Erişim tarihi: 25.04.2020]
- ÖSYM: **2020-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu**, 2020, (Çevrimiçi)
<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/tkila-vuz13082020.pdf>
[Erişim tarihi: 12.10.2020]
- Özden, Yüksel: **Öğrenme ve Öğretme**, Pegem Yayıncılık, 1997

- Parlak, Betül: “Akademik Çeviri Öğretimi ve Çeviride Meslekleşme Sorunları”, **Çeviribilimden Kesitler**, Multilingual, 2011, İstanbul
- Pym, Anthony: “Redefining Translation Competence in an Electronic Age In Defence of a Minimalist Approach,” **Meta Journal des Traducteurs**, 2003, s. 481-497.
- Pym, Anthony: “E Learning and Translator Training”, 2001, (Çevrimiçi) http://usuaris.tinet.cat/apym/online/training/2001_elearning.pdf, Erişim Tarihi 07.01.2020
- Reiss, Katharina: **Translation Criticism: The Potentials and Limitations**, (translated by Erroll F. Rhodes), 2000, St. Jerome Publishing.
- Sabaz, Murat O.: “Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Destekli Çeviri Atölyeleri Örnekleminde Çeviri Teknolojileri Eğitiminde Bir Uygulama Modeli Önerisi”, 2020, yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Schopp, Jürgen: Jürgen Schopp, “How Good is an Authentic Commission for Teaching Translation,” **Translation Ireland Special Issue: New Vistas in Translator and Interpreter Training**, Volume 17, Number 1, Ireland, 2006, s.171-180
- Somers, Harold: “The Translator’s Workstation,” **Computers and Translation: A Translator’s Guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s.13-30.
- Somers, Harold: “Translation Memory Systems,” **Computers and Translation: A Translator’s Guide**, Ed. Harold Somers, John Benjamins Publishing Company, 2003, s. 31-47.
- Şahin, Mehmet: **Çeviri ve Teknoloji**, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2013.

- Şahin, Mehmet: **Bilgisayar Destekli Çeviri**, TÜBİTAK, 2019, (Çevrimiçi) <https://esatis.tubitak.gov.tr/ekitap.htm> [Erişim Tarihi: 24.09.2019]
- Şen Akbulut, Mutlu: “Dijital Teknolojilerin Eğitimde Etkin Kullanımı”, **Bilim ve Teknik**, Haziran 2020, Yıl 53, Sayı 631, s. 50.
- Tahir-Gürçağlar, Şehnaz: **Çevirinin ABC’si**, Say Yayınları, İstanbul, 2011
- Türkmen, Burcu: “Çeviri Odaklı Metin Üretiminde Son-Biçimleyicilerin (Post-Editor) Yeri: Grammarly ve Türkçeyaz Karşılaştırmalı Analizi”, **Çeviride Teknoloji Süreç ve Uygulamalar 1**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2020, s.7-30.
- Türkmen, Burcu: “Post Editör mü Yoksa Son Biçimleyici mi?” **Turkish Studies - Language**, 15(2), 867- 874.
- Wagner, Emma: “Post-editing Systran — A Challenge for Commission Translators,” **Terminologie & Traduction**, No 3, 1985.
- Yazıcı, Mine: **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları**, Çeviribilim, 2015.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 2018, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- YÖK: **Yükseköğretim Kanunu**, Madde 44b, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>

İnternet Kaynakları

<https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 12.09.2019]

<http://ubys.ardahan.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=67#>, [Erişim Tarihi: 28.04.2020]

<https://bologna.avrasya.edu.tr/>, [Erişim Tarihi: 28.04.2020]

<https://obs.beykent.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=06&curSunit=183#>, [Erişim Tarihi: 28.04.2020]

<https://www.cag.edu.tr/tr/meslek-yuksek-okulu-uygulamali-ingilizce-ve-cevirmenlik#meslek-yuksek-okulu-uygulamali-ingilizce-ve-cevirmenlik-ders-programi>, [Erişim Tarihi: 28.04.2020]

<https://ubs.giresun.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-TR&Mod=0&ustbirim=16&birim=7&altbirim=-1&program=1470&organizasyonId=362&mufredatTurId=932001>, [Erişim Tarihi: 01.05.2020]

<https://www.arel.edu.tr/meslek-yuksekokulu/uygulamali-ingilizce-ve-cevirmenlik-programi/ders-icerikleri>, [Erişim Tarihi: 01.05.2020]

<https://ebs.aydin.edu.tr/index.iau?Page=BolumDersleri&BK=103&DersTuru=0&ln=tr>, [Erişim Tarihi: 01.05.2020]

<https://gbs.gelisim.edu.tr/ders-plani-4-33-1>, [Erişim Tarihi: 01.05.2020]

<https://www.medipol.edu.tr/akademik/meslek-yuksekokullari/sosyal-bilimler-meslek-yuksekokulu/bolumler/uygulamali-ingilizce-ve-cevirmenlik/program-bilgileri#aktsKredileri>, [Erişim Tarihi: 08.05.2020]

https://ois.sisli.edu.tr/bilgipaketi/eobsakts/ogrenimprogrami/program_kodu/1040001/menu_id/p_29/tip/OL/ln/tr?submenuheader=2, [Erişim Tarihi: 08.05.2020]

<https://ects.ieu.edu.tr/new/akademik.php?sid=curr>, [Erişim Tarihi: 08.05.2020]

<https://ogrenciweb.kavram.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0645311003880831114366903554035505389123523033291344603778438960>, [Erişim Tarihi: 08.05.2020]

<https://obs.karabuk.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0786355003880833342322303110835505389123523037679389203667235600>, [Erişim Tarihi: 17.05.2020]

<https://obs.kastamonu.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0142333003770736684311153886432202389123313836582355753889638960>, [Erişim Tarihi: 17.05.2020]

<https://obs.artuklu.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0649388003330334456311153775638808355703732238776389203333638960>, [Erişim Tarihi: 17.05.2020]

<http://bologna.munzur.edu.tr/DereceProgramlari/Detay/0/34/932001>, [Erişim Tarihi: 17.05.2020]

<https://obs.siirt.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=067931100344043222831115388643220231114362762197311153556035600>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<https://www.ohu.edu.tr/sosyalbilimlermyo/uygulamaliingilizce/dersplani>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<https://obs.gop.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0166377003440432228389203110836606355703732232194355753889633360>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<http://bipa.ufuk.edu.tr/anasayfa/akademik-programlar/on-lisans/meslek-yuksekokulu/uygulamal-i-ngilizce-ve-cevirmenlik/cevi-ri-teknoloji-leri/>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<http://myo.neu.edu.tr/akademik/akademik-programlar/uygulamali-ingilizce-ve-cevirmenlik/dersler/>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<https://obs.beun.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=57&curSunit=109>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<https://obs.beun.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=58&curSunit=760>, [Erişim Tarihi: 18.05.2020]

<https://lokalise.com/product/for-translators> [Erişim tarihi: 04.04.2021]

EKLER

EK 1: GÖRÜŞME FORMU

1) Dersinizden biraz bahseder misiniz?

a) Öğrencilere ne öğretiliyor?

Sonda: Dersin kapsamını anlatır mısınız?

Öğrencilere bütün teknolojilerin öğretilmesi gerektiğini mi düşünüyorsunuz, yoksa belirli birkaç araç aracılığıyla bu teknolojilerin temel mantığının öğretilmesinin yeterli olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Hangi yazılımları kullanıyorsunuz? Okulunuzun sunduğu imkânlar, sağladığı yazılımlar var mı?

Açık kaynaklı, ücretsiz yazılımları kullanmak hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu dersin öğrencilerinize profesyonel yaşamlarında kullanmak üzere hangi becerileri katabileceğini düşünüyorsunuz/umuyorsunuz?

b) Nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

Sonda: Sadece kuramsal bilgi mi veriliyor, uygulama yapılıyor mu?

Proje tabanlı bir ders mi?

Bireysel proje mi, işbirlikçi proje mi tercih ediyorsunuz?

Gerçek proje mi, simülasyon proje mi kullanılıyor?

c) Dersin işlendiği mekânı betimleyebilir misiniz?

Sonda: Ders sınıf ortamında mı, yoksa derslikte mi işleniyor?

Ders yüz yüze mi yoksa uzaktan mı?

Dersin işlendiği mekân sizce dersi nasıl etkiledi?

Bu ders Covid-19 sürecinde verildiyse nasıl verildi, verilmediyse sizce nasıl online eğitime uyarlanabilirdi?

2) Ölçme ve değerlendirmeyi nasıl yapıyorsunuz?

a) Dönem içerisinde kaç sınav yapıyorsunuz?

b) Teorik sınav mı uygulama mı?

Sonda: Uygulama sınavı nasıl yapılıyor?

- c) Herhangi bir ödev veriyor musunuz? Nasıl ödevler?
- d) Öğrencilere herhangi bir proje veriyor musunuz?
- e) Dönem içerisinde öğrencilere çalışmaları hakkında geri bildirim veriyor musunuz?

3) Öğrencilerin teknolojiyle olan ilişkisi nasıl?

- a) Öğrenci profilinden bahseder misiniz?
- b) Dersi almadan önce temel bilgisayar eğitimi alıyorlar mı?
- c) Dersi nasıl buluyorlar? (İlgi çekici, merak uyandırıcı, zor vb.)

4) Bu dersle ilgili herhangi bir değişiklik yapmayı düşünüyor musunuz?

- a) Yöntem değişikliği yapmayı düşünüyor musunuz?
- b) Kuram uygulama dengesi değişikliği yapmayı düşünüyor musunuz?
- c) Ders saati değişikliği yapmayı düşünüyor musunuz?
- d) Ders içeriğinde değişiklik yapmayı düşünüyor musunuz?

5) Biraz kendinizden bahseder misiniz?

- a) Teknoloji ile tanışıklığınız nasıl?
- b) Çeviri teknolojileri ile nasıl tanıştınız?

6) Bunlar dışında eklemek istediğiniz, araştırmama yardımcı olacağını düşündüğünüz noktalar var mı?

EK 2: KONTROL LİSTESİ

Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programında Çeviride Bilgi Teknolojileri Dersi Planlaması için Kontrol Listesi			Açıklama
Akademik ve mesleki arka plan	1	Öğrencilerin öğrenmesi gerektiğini düşündüğüm konular ne?	
	2	Bu konulara ne kadar hâkimim?	
Öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi	1	Öğrencilerin teknoloji ile ilişkisi nasıl?	
	2	Öğrenciler temel bilgisayar dersi alıyor mu/aldı mı?	
	3	Öğrenciler öğreteceğim konuları öğrenecek ön bilgiye sahip mi?	
Dersin mekânı	1	Dersi nasıl bir mekânda işlemek istiyorum?	
	2	Dersi işlemek istediğim mekânı çalıştığım kurum sağlayabilir mi?	
	3	Öğrenci sayısı ve dersin mekânı uyumlu mu? (Örn. laboratuvar da ders işlenecekse yeterli bilgisayar var mı?)	
	4	Dersim yüz yüze mi çevrimiçi mi?	
	5	Dersimin yüz yüze veya çevrimiçi olması dersimde neyi nasıl işleyeceğim ve değerlendireceğim konularındaki yaklaşımlarımı değiştirecek mi?	
Derste ne işleneceği	1	Derste kuramsal bilgi verecek miyim?	
	2	Derste hangi teknolojik araçları kullanmak istiyorum?	
	3	Kurumum hangi teknolojik araçları sağlıyor?	
	4	Kurumumun sağlamadığı teknolojik araçların ücretsiz sürümlerini kullanabilir miyim?	
	5	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine piyasadaki tüm araçları öğrenmesi gerektiğini mi düşünüyorum?	
	6	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine piyasadaki tüm araçları öğrenmesi gerektiğini düşünüyorsam öğrenci arka planı, dersin mekânı, erişebildiğim	

		teknolojiler ve ders saati buna uygun mu?	
	7	Öğrencilerin çeviride bilgi teknolojileri üzerine temel konulara hâkim olmasının yeterli olduğunu, tüm araçları öğretmeye çalışmanın gereksiz olduğunu düşünüyorsam dersi nasıl planlayabilirim?	
Dersin nasıl işleneceği	1	Dersi tamamen kuramsal mı yapacağım?	
	2	Öğrencilere proje yaptırmak istiyor muyum?	
	3	Dersin mekânı proje yaptırmaya elverişli mi?	
	4	Öğrenci sayısını ve iş yükümü dikkate aldığımda öğrenci projelerine birebir geri bildirim verebilir miyim?	
	5	Öğrenci sayısı sınıf içinde yapılan projeleri etkiler mi?	
	6	Etkilerse bunu nasıl çözebilirim?	
	7	Projeleri bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yapmak istiyorum?	
	8	Öğrenci sayısı, dersin mekânı ve öğretmek istediğim konular projeleri bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yaptırmama uygun?	
	9	Projelerimi gerçek mi simülasyon mu yapmak istiyorum?	
	10	Gerçek proje yapılması dersime ve öğrencilerime uygun mu?	
	11	Simülasyon proje yapmak istiyorsam nasıl materyal hazırlayabilirim?	
Ders değerlendirme	1	Kurumumun süreç ve sonuç değerlendirme politikaları nasıl?	
	2	Sonuç değerlendirme yöntemi kullanacaksam teorik mi, uygulamalı mı bir değerlendirme yapmak istiyorum?	
	3	Öğrenci sayım ve mekânım hangi değerlendirme yöntemine uygun?	
	4	Teorik değerlendirme yapacaksam test mi, klasik mi?	

	5	Teorik sınavı nasıl daha gerçek hayata uygun yapabilir, öğrencilerin öğrenilen teknolojileri sorgulamasını sağlayabilirim?	
	6	Süreç değerlendirme yöntemi kullanmak istiyor muyum?	
	7	Süreç değerlendirme yöntemi kullanmam için öğrenci sayım uygun mu?	
	8	Süreç değerlendirmede nasıl projeler kullanacağım? Bireysel mi, işbirlikçi mi?	
	9	Öğrenci sayısı süreç değerlendirmemi bireysel mi yoksa işbirlikçi mi yaptırmama uygun?	

EK 3: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

T.C. İstanbul Üniversitesi

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Yüksek Lisans programında öğrenim gören Tuğçe Apaydın (Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sinem Canım Alkan) tarafından yürütülen “Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik Programlarında Çeviride Bilgi Teknolojilerinin Yeri Üzerine Bir Betimleme” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri derslerinde hangi konuların, hangi yöntemlerle ve nasıl bir ortamda işlendiğini ve derslerin nasıl değerlendirildiğini betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri derslerinin öğretim elemanlarıyla mülakat yapılacaktır. Mülakat pandemi süreci nedeniyle Google Meet üzerinden yapılacak, mülakat süresince video kaydı ancak katılımcıların onayı olması halinde alınacaktır. Video kaydı alınmasının sebebi mülakat sırasında konuşulan konuların sonradan detaylıca değerlendirilmesi noktasında araştırmacıya kolaylık sağlamaktır. Katılımcıların video kaydı alınmasına onayı olmaması halinde video kaydı alınmayacak olup, yalnızca mülakatta konuşulan konular not edilecektir. Video kaydının alınması kabul edildiği takdirde alınan kayıtlar ve katılımcılardan elde edilen bilgiler yalnızca araştırmacının kendisi tarafından değerlendirilecek olup bu bilgiler araştırmada adınızla veya kurumunuzla ilişkilendirilmeden kullanılacaktır. Yazılı kayıtlar ve alınması halinde video kayıtları sorumluluk tamamen araştırmacıya ait olacak şekilde 10 yıl boyunca saklanacaktır. Saklama süresinin dolmasının ardından ilgili dijital kayıtlar tamamen silinecek ve yazılı kayıtlar da derhal imha edilecektir. Mülakatlardan elde edilen veriler doğrultusunda Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında yer alan çeviride bilgi teknolojileri dersleri betimlenecektir. Araştırmada sizden tahminen 60 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 12 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük**

esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya tugce_apaydin_@hotmail.com e-posta adresi ve ***** ** ** numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının :

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; ☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:

Şahidin:

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:
